

॥ ॐ अहम् ॥

જવાહિર - જ્યોતિ

શ્રીમદ્ જૈનાચાર્ય
પૂજ્ય શ્રી જવાહિરલાલજી મહાગજના
આમાજિક જાહેર વ્યાખ્યાન

[રાજકોટ ચાતુર્માસ]

પ્રકાશક
શ્રી મહાવીર જૈન જ્ઞાનોદય સોમાયત્રી
રાજકોટ

પ્રીતમ ૭ આના

અકાલકે

શ્રી મહાવીર જૈન જ્ઞાનોદય સોસાયટી

રાજકોટ

પ્રથમાવૃત્તિ

પ્રત ૧૧૦૦

ચિત્રમ સવત્ ૧૯૯૩

વીર સવત્ ૨૪૧૩

મુદ્રક

શાહ પ્રધર્મ શ્રી ટી ગ પ્રેસ

લલુભાઈ બિન્દ્રી ગ

રાજકોટ

પ્રસ્તાવના

ગૂજરાત-કાકિયાવાડની ભૂમિએ હિંદમા જૈનધર્મને ટકાવી રાખવા માટે ઘણો હિસ્સો આપેલ છે અને આજે આ પુણ્યભૂમિમા જૈનજનતાની લગભગ અડધી સંખ્યા સુખરૂપે અને શાન્ત સ્વરૂપે વસવાટ કરી, વેપાર ઉદ્યોગ વડે સમાજમા માનનીય અને ઉચ્ચ ગ્દ્યાન લોગવી રહેલ છે

આ પુણ્યભૂમિના મદ્દલાગ્યે સ્થા જૈનસમુદાયના પરમ ગૌરવસમા ધર્મનાયક શ્રીમદ્ જૈનાચાર્ય પૂજ્યશ્રી જવાહિર લાલજી મહારાજશ્રી જેવા એક વયોવૃદ્ધ અને જ્ઞાનવૃદ્ધ ગમર્થ પુરુષનું આ ભૂમિમા આગમન થતા સ વત્ ૧૯૯૨નું આતુર્ભોમ રાજકોટ થયું

આ આતુર્ભોસ દરમ્યાન પૂજ્યશ્રીએ જૈનધર્મની વ્યાપકતા, સંસ્કારિતા અને ઉદ્દાગતાને વ્યક્ત કરતા જૈનતત્ત્વવિષયક જે અમૃતભાષિ અને સ્ત્રીર માગરના મોળા જેવા ઉત્તમવળ અને જ્યોત્સ્વી વ્યાખ્યાનો ફરમાવેવ તેની પ્રમાદીરૂપે તેમાના કેટલાક સામાજિક વ્યાખ્યાનોનો આ શુભ મશહ, જનસમાજ સમક્ષ આ પુસ્તકદ્વારા મૂકવાનું યોગ્ય ખાલુ છે

આ પુસ્તકમા મશહિત વ્યાખ્યાનો પૈકીના શરૂઆતના પાંચ વ્યાખ્યાનો રાજકોટ સીવીલ સ્ટેશનમા અપાએવા બહેર વ્યાખ્યાનો છે અને તેમાનું પહેલું વ્યાખ્યાન પ્રભુ-ભક્તિ-પ્રાર્થના ઉપરનું છે પ્રાર્થનાનું જીવનવિકાસમા કેટલું

બધું મહત્વનું ધ્યાન છે તે તો પ્રાર્થનાનું જેમને વ્યસન જ પડ્યું હોય તેજ માત્ર કહી શકે. જીવનને આર્થિક અને પ્રભુમય બનાવવામા પ્રભુ પ્રાર્થના એક અમોઘ સાધન છે, અને તેથી પૂજ્યશ્રી વ્યાખ્યાનના આરભમા હંમેશા પ્રાર્થના ઉપર હૃદયસ્પર્શી મૌલિક વિચારોદ્ધાર સચોટ ઉપદેશ આપી પ્રભુભક્તિ તરફ જનતાને દોરવા પ્રયત્નશીલ રહે છે, અને એ રીતે પ્રાર્થનાનું મહત્વ સમજાવે છે. પૂજ્યશ્રીના આ વિચારોનું મનન કરી જીવનસાક્ષ્ય કરવા માટે અમે સૌ દાઈને સાચું અનુરોધ કરીએ છીએ.

બીજા ચાર વ્યાખ્યાનોમા ‘જનસેવા’ ઉપર પ્રકાશ પાડવામા આવ્યો છે. અત્યારે જનસેવા ટેવી ઉપરછલી જાની ગઈ છે! વાસ્તવિક જનસેવા ટેવી હોય! અને સેવા પાછળ આત્મસમર્પણની ભાવના અને ધગશ ટેટલી હોવી જોઈએ. વગેરે વાતોને ગાના પ્રવાહ જેવી પોતાની શીતળ અને સ્વસ્થ વાળીથી તેમજ સમર્થ વાકપટુતાથી સત્ય સ્વરૂપમા પ્રત્યક્ષ કરી જતાવી જનસેવાનો સાચો આદર્શ ટેવો હોવો જોઈએ. તે માટે જનનેવક ‘મધા’નું પ્રાચીન દેહાત આપવામા આવ્યું છે.

‘માનવધર્મ’, ‘બ્રહ્મચર્ય’ અને ‘સતતિનિયમન’ નામના વ્યાખ્યાનોમા આજના સમાજના અને વર્તમાન સમસ્યા એ મળગતા પ્રશ્નોનો વિચાર કરવામા આવ્યો છે. એ વ્યાખ્યાનોમા મહાત્મા ગાંધીજીએ ‘બ્રહ્મચર્ય’ અને ‘સતતિનિયમન’ વિશે જે વિચારો દર્શાયા છે તે વિચારોનો મુર મુમેળ થએલો જોઈ શકાયો.

અને અતમા જૈનદષ્ટિએ ખાદીવિષયક વ્યાખ્યાનોનો સાર આપવામા આવેલ છે ખાદી, સયમ, સાદગી, સેવા વગેરેને જીવનમા ઉતારવા માટે કેટલી ઘંધી સાધનભૂત છે તે વિષે જૈનદષ્ટિએ વિચાર કરી, જૈનોએ ખાદીને શા માટે અવશ્ય અપનાવવી જોઈએ એ સ્પષ્ટ કરવામા આવ્યું છે

આ રીતે આ પુસ્તકમા જે વ્યાખ્યાનો સમ્રહવામા આવ્યા છે તે ઉપરથી પૂજ્યશ્રીની મમર્થ વ્યાખ્યાનશૈલી અને પ્રતિપાદનશૈલી કેટલી યુગાનુસારી અને મચોત્ અસર કરનારી છે તેનો ખ્યાલ આવી શકશે

આ વ્યાખ્યાનો રતલામ શ્રાવક હિતેચ્છુ મહાદ્વારા ૫ શકરપ્રમાદજી દીક્ષિતે પૂજ્યશ્રીના વ્યાખ્યાનની લીધેલ હિંદી નોંધ રૂપે ઝીંવેના તેનો ગુજરાતી અનુવાદ શ્રી શાન્તિવાલ વનમાળી શેઠ (ન્યાયતીર્થ) દ્વારા કરાવવામા આવેલ છે એ અનુવાદદ્વારા બાઈ શાન્તિવાલે પૂજ્યશ્રીના મૂળ ભાવોને જાળવી રાખવા બનતુ કરેલ છે તેવી નોંધ લેતા બહુ આનંદ થાય છે તેમ છતાં કોઈ જગ્યાએ દષ્ટિદોષથી ભૂલ રહેલી માલુમ પડે તો તે માટે પ્રકાશક દુમાર્થી છે

રાજકોટ
અષાઢ શુદ્ધી ૨ }
૧૯૯૩

ચુનીલાલ નાગજી વોરા
વ્યવસ્થાપક

વિષયાનુક્રમ

રાજકોટ સદગ્રામ અપાયેલા જાહેર વ્યાખ્યાનો

વ્યાખ્યાનક્રમ	વિષય	પૃષ્ઠાક
વ્યાખ્યાન ૧ છુ	પ્રાચીન પ્રબોધ	૧
વ્યાખ્યાન ૨ છુ	જન સેવા (૧)	૨૦
વ્યાખ્યાન ૩ છુ	જન સેવા (૨)	૩૬
વ્યાખ્યાન ૪ છુ	જન સેવા (૩)	૫૧
વ્યાખ્યાન ૫ છુ	જન સેવા (૪)	૭૧

રાજકોટ શહેરગ્રામ અપાયેલા જાહેર વ્યાખ્યાનો

વ્યાખ્યાન ૧ છુ	માનવધર્મ	૧૦૦
વ્યાખ્યાન ૭ છુ	પ્રશ્નચર્ચા	૧૩૦
વ્યાખ્યાન ૮ છુ	સતતનિયમન	૧૫૧

ખાદી વિષયક વ્યાખ્યાનો

ખાદી અને જૈનદ્રષ્ટી	૧
ખાદી વિષે પ્રવચન	૧૫
વસ્ત્રભોજન પદ્ધતિનુ પ્રવચન	૨૦
મહાત્માજીનું મિત્રન	૨૫

॥ असिआउसाय नमः ॥

જવાહિર - જ્યોતિ

[શાજકેદ આતુર્મામ]
મ વ ત ૧૯૬૨

નોંધ

આ પુસ્તકની પ્રસિદ્ધિ અર્થે રાજકોટનિવાસી
શ્રીકૃષ્ણ ગોપાલજી ભીમજી પારેજી
રૂા ૧૦૧૫ ની આર્થિક સહાયતા આપી છે

शुद्धिपत्र

पाठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१७	१७	महदिय	महद्विय
८७	१३	तत्ततो	तता
१०३	२२	तस्याया	तस्य अय
१२०	३	आत्मज्ञान	आत्मज्ञान
१२१	२४	तादृद्र	तादृद्र
१२३	१२	आपशमा पतनेतानाम	आपशमापतन्तीनाम्
१२५	१३	स्थमे भवति	स्थमीभवति
१२६	२१	द्वारान्	द्वारान्
१२७	१६	परार्थ	परार्थ
१५५	१६	सन्तत	सन्मत्त
१४६	५	द्वयाप	द्वयाप
१५२	११	जुष्यति	जुहति

વ્યાખ્યાન પહેલું

પ્રાર્થના

વિશ્વશેન નૃપ અવશા પટરાનીછ, તસુ સુત કુવ સિલ્પગાર હો. સુભામી ।
જન્મતા શાંતિ કરી નિજ દેશમે, મૃતી^૧ માર^૨ નિવાર હો. સુભામી
શી શાન્તિ જનેશ્વર સાદબ સોલમા ॥

શ્રી શાન્તિનાથ ભગવાનની આ પ્રાર્થના છે પરમાત્માની
પ્રાર્થના વિશે જે કાઈ કુ બોલી શકે છુ, તે ઘણીવાર બોલુ છુ
અને યથાપ્રમાણે હૃદયના બાવ પણ પ્રગટ કરે છુ પછી જરે
આ પ્રાર્થને અતુલ્ય આવે કે ન આવે અથવા આ વિષયને
પુનઃક્રિયા જ માને પણ આ પ્રાર્થના વિષય જ મને જ, પ્રિય છે
એટલા માટે પ્રાર્થના વિશે થોડુંક કહી કરે છુ

ભગવાન શાન્તિનાથની જે પ્રાર્થના કરવામા આવી છે તેમા
ભક્ત કહે ■ કે — ' હૈ' પ્રભો' ઉપાધિઓને લીધે આ આત્મા
અશાન્તિ અનુભવી રહ્યો છે એ અશાંતિને દૂર કરવા માટે મે
અનેકાનેક પ્રયત્નો કર્યો અને અનેકની ગરજો પણ મથો તોપણ

• શા /કોટ સીવીલ રેસનમા જુબિલિ દરબાર હોલમા તા ૧-૧૨-૧૯૩૬
ના રોજ પૂજ્ય ત્રીજે દરમાનેશ્વર વ્યાખ્યાન ૧-વાઇનો રોજ ૨-મરખી

જ્યારે શાંતિ પ્રાપ્ત ન થઈ ત્યારે મને એવો વિચાર આવ્યો કે મારા પ્રયત્નમાં અવગ્ન કોઈ પ્રકારની જાગી હોવી જોઈએ કે જેથી મને શાંતિ મળતી નથી મારા પ્રયત્નમાં શું જાગી હશે? એ વિષય વિશેષ વિચાર કરવાથી મારી સમજમાં એ આવ્યું કે, “હે! પ્રભો! મેં તમારી પ્રાર્થના કરી નથી અને એના જ માટે મારો આત્મા અશાંતિ અનુભવી રહ્યો છે ત્વે એ અશાંતિને દૂર કરવા માટે હે! પ્રભો! તું તારી પ્રાર્થના કર છું અને તારા શરણે આવ્યો છું તું મને શાંતિ આપ.”

પરમાત્મા પાસેથી શાંતિ મેળવવા માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે પણ પરમાત્મા પાસે કેવી શાંતિની પ્રાર્થના કરવી જોઈએ એ વિશેષ વિચાર કરવો આવશ્યક છે કારણ કે સમારમાં બિન બિન પ્રકારનાં લોકો બિન બિન પ્રકારની શાંતિ માટે છે જેમની પાસે ધન નથી તે ધનની પ્રાપ્તિમાં, જેમને પુત્ર નથી તે પુત્રની પ્રાપ્તિમાં અને જેમનો મર્દમો કેસ ચાલતો હોય છે તે કેસ છૂટવામાં શાંતિ માંગે છે એ સારું પરંપર લેતા હોય ત્યારે તે પણ પરશુરાવની દાર યાજ અને પોતાની છૂટ યાજ એમાં પોતાની શાંતિ માને છે આ પ્રમાણે બિન્ન બિન્ન વ્યક્તિઓ બિન બિન્ન કાર્યની મદદતામાં શાંતિ માને છે પણ વાસ્તવિક શાંતિ શામલ છે એ વિશેષ અત્રે વિચાર કરવો જોઈએ.

પરમાત્મા પાસે ધન, પુત્ર વ્યાદિની પ્રાપ્તિમાં શાંતિ માની એવી શાંતિની પ્રાર્થના કરવી એનો અર્થ એ થયો કે, પોતપોતાની ભાવનાની પૂર્તિ માટે ભાવનાની સાથે જગતમાં પહોંચી સેવા એ છે આ સાચી શાંતિ નથી અને આ પ્રકારની શાંતિ પરમાત્મા પાસેથી મળી પણ ન શકે.

એ બાધઓ પરંપર લગતા હોય ત્યારે માન્ય કોની છૂટ અને મંત્રી દ્વારા આદેશ તે તો એ જ છે કે, મને બાધઓ પરંપર

લડવાનુ જલ કરી દે એમા જ મારી શાન્તિ છે અને આ પ્રમારની શાન્તિ જ હુ આપી શકુ છુ આ જ પ્રમાણે પરમાત્મા પણ જલના હિ એટલા માટે પરમાત્મા પાસે એવી પ્રાર્થના કરી લેખએ કે, "હે 'ત્રો' સસાગ્મા જ્ઞેના જલ પ્રાપ્તિએ તારા પુત્રો છે, એટલા માટે હુ જલ પ્રાપ્તિએ પ્રાત પ્રેમભાવ રાખુ, વરભાવ ન રાખુ આ પ્રમારની શાન્તિ હુ ચાહુ છુ જે લોમે આ પ્રમારની શાન્તિ મેળવવા માટે પરમાત્મા પાસે પ્રાર્થના કરે છે તેઓ પરમાત્માને મોળખી શક્યા છે બાબી પ્રાપ્તનાના નામે, ધર્મના નામે સસાગ્મા દોગ પણ ચાલે છે

આજના કેટલાક યુવકો કહે છે કે, "સસાગ્મા ધર્મ" અને ઈશ્વરની જગ્ગ નથી કારણ કે ધર્મ અને ઈશ્વરને માનવાથી જ મ સારને ધાબી દાનિ થઈ છે જે લોમે આવુ માનતા નથી તેઓ આવી માન્યતાવાળા યુવાનને બ્રહ્મ ધર્મના માને છે પણ આ વિશે વિશેષ વિચાર કરવાથી જણાય છે કે, ધર્મ અને ઈશ્વરને મહિમાર કરનારા યુવાનોનો જ અપગ્રહ નથી, પણ જે લોકો પોતાને ધર્મના પાળનારા અને રક્ષક માને છે પણ ધર્મનું જગજગ્ રીતે પાલન કરતા નથી એ લોકોનો પણ અપગ્રહ છે જે લોકો ધર્મનું જગજગ્ પાલન કરે તે યુવકો ધર્મ અને ઈશ્વર વિરુદ્ધ કશુ કહી શકે નહિ મ જ કે જે લોકો સમદર્શિ છે અને ધર્મ અને ઈશ્વરના સાચા ભક્ત છે તે લોકોનો ઉપદેશ તો ફર તથા પણ તેમની આખોની અમામરી દર્શિ જ બીજા ઉપર પ્રભાવ પાડ્યા વગર રહેતી નથી

વારિવાદ દ્વારા એકને જીતવો અને એકને પ્રેમભાવ દ્વારા જીતવો એ બંને ભિન્ન વસ્તુ છે વર્તમાન સમયમા જે કે પ્રેમભાવ દ્વારા બીજાને જીતવાથી દેવી ભાવના ઓછી લેવામા આવે છે પણ તેમ છતાં એ દેવી ભાવના વધતા ઓછા પ્રમાણમા પ્રગટ કે

અગ્રમટ રૂપે સસારમા અવસ્થા પ્રવર્તતી હોય છે અને આ વિશાળ હોવાના બધા બારીમારણ બંધ કરી દેવામા આવે તો હવાનો પ્રવેશ થઈ ન શકે અને બધાનો શ્વાસ પણ ડંધાવા લાગે પણ બારીમારણ બંધ હોવા છતાં શ્વાસ રક્ષાય નહિ તો એમ કહેવું જોઈએ કે, અગ્રમટ કે અગ્રમટ રૂપે આ હોવામા થઈ ઠેકાણેથી અવસ્થા હવા આવે ॥ આ જ પ્રમાણે અત્યારે ભલે અગ્રમટરૂપે દેવી ભાવના જોવામા આવતી ન હોય તોપણ અગ્રમટરૂપે એ દેવીભાવના મમારમા અવસ્થા પ્રવર્તે જ છે જે મમારમા દેવીભાવના પ્રવર્તતી ન હોય તો જેમ હવા વિના શ્વાસ રક્ષવા લાગે તેમ દેવીભાવના વિના મમારમા મહા અશાન્તિ ફેલાઈ જાય મમારમા અત્યારે એવી ધોર અશાન્તિ પ્રવર્તતી નથી એટલા માટે દેવીભાવના અવસ્થા પ્રવર્તે છે એમ માનવું જોઈએ દેવી ભાવનાનો વિકાસ કરો જો એ માટે પરમાત્માનું ચરણ લો

આ જુમિનિ હોવામા હવાની આવ-જા માટે અનેક બારીમા રણ છે, છતાં વધારે હવા માટે પહેતેથી ગ્રાહવામા આવેના પખાનો નહીં એ હોવા જોઈએ કે, જેમને બારી ધરણુમાથી આવતી હવા ઓછી જણાય ॥ તે સોમ પખાની હવા પણ લઈ શકે? છે આ જ પ્રમાણે જે તમારામા દેવી ભાવના રૂપી હવા ઓછી છે તો તમારે ભગવાન શાંતિનાથની પ્રાર્થનારૂપી હવાનો રિસો ઉપયોગ કરવો જોઈએ કે જેથી તમારામા દેવીભાવના વિશેષ વધવા પામે

પ્રાર્થનાનું આટલું મહત્વ સમજામા આવી જાય તો વધારે કહેવાનું કાઈ બાકી રહેતું નથી. પણ ધન પુત્ર આદિ સામાનિક કાંચેની સિદ્ધિ માટે કરવામા આવતી પ્રાર્થના સાચી શાંતિ આપી શકતી નથી એટલા માટે હું એટલું જ કહું છું કે, સસારના મધ્યપણ કામમા શાન્તિ માની એ શાંતિ મેળવવા માટે જ પરમાત્માની

પ્રાર્થના કરવાનું હોડો અને એવી સાચી શાન્તિ મેળવવા માટે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરો કે જેથી હૃદયની જડી ઉપાધિઓ દૂર થાય અને આત્માને સાચી શાન્તિ અને સાચો આનંદ મળે જ્યારે સાચી શાન્તિની પ્રાપ્તિ થશે ત્યારે તેનું ભાન તમને સ્વતઃ થશે જે પ્રભાણે થમામીટર દ્વારા પોતાનો તાવ માપી શકાય છે તેમ પોતાની અંદર રહેલી શાન્તિને માપી શકાય છે જ્યારે માચી શાન્તિનો અનુભવ તમને થશે ત્યારે સસારની કોઠપણું ઉપાધિ તમને ગમશે નહિ તેમ તમારું હૃદય પણ સગારની કોઠપણું ઉપાધિ તરફ ખેંચાશે નહિ. એટલા માટે ઉપાધિ રહિત જન્નાવવા માટે મર્ત પ્રથમ તમારામા કયા પ્રકારની અશાન્તિ છે તેનું મૂળ શોધો અને પછી પૂર્ણ પરમાત્માની પ્રાર્થના દ્વારા એ અશાન્તિને જડમૂળથી નાબૂદ કરી પણ શાન્તિ મેળવવા માટે સક્રિય પ્રયત્ન કરો અને જ્ઞાનમુખી પણ શાન્તિ પ્રાપ્ત ન થાય અને તમે પોતે પણ પૂર્ણ શાન્તિ ન મનો ત્વામુની પરમાત્માની પ્રાર્થના દ્વારા પૂર્ણ શાન્તિ પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયત્ન ચાલુ રાખો ઉપનિષદનો મત્ર છે કે -

पूर्णतः पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ।

અર્થાત્-પૂર્ણ પુરપની પ્રાર્થના કરી પૂર્ણ જનો અને જ્ઞાનમુખી પૂર્ણ ન જનો ત્વામુખી પણ પુરપની પ્રાર્થનાનું સાધન હોડો નહિ

પરમાત્માની પ્રાર્થના, ચિત્તશુદ્ધિનું એક સાધન છે પ્રાચનાથી ચિત્તની શુદ્ધિ થાય છે આજે તમારું ચિત્ત અને તમારો આત્મા ખેલે છે તે જરાગર તપાસો મધ ચંદનની લાકડી જ્યારે પાણીમા પડી જીની થઇ જાય છે અને જીની હોવાથી અમુચિ આદિ દુર્ગન્ધરાગા પતાથેની સાથે ચોળી જાય છે ત્યારે સુમધ દેગરી ચંદનની લાકડી પણ દુર્ગન્ધ હોડે છે વાસ્તવમા આ દુર્ગન્ધ ચંદનની નથી પણ

ખરામ પાણીની સગતિથી દુર્ગન્ધયુક્ત જાતી જલ્વાળી દુર્ગન્ધ છોડે છે જ્યારે ઠાંધ વિવેખી પુરુષ ચદનની લાકડીની આવી અસર થાય છે ત્યારે તે એમ જ કહે છે કે “આ દુર્ગન્ધ ચદનની નથી પણ ખરામ પાણીની છે ચદનમાં તો સુગન્ધ જ હોય છે જો ચદનની લાકડીને ઘસવામાં આવે અને તેની ઉપર લાગેલી ખરામ પદાર્થને દૂર કરવામાં આવે તો આ જ ચદનની લાકડી સુગન્ધ આપે આ સુગન્ધ ઠાંધ જલ્વાળથી આવી નથી પણ તે તો તેમાં જ હતી પણ જ્વાલમુખી જલ્વાળની ચોટેલી ખરામ ચીજને દૂર કરી એ ચ નની લાકડીને ઘસવામાં ન આવે ત્યાંમુખી તેમાંથી સુગન્ધ પ્રગટતી નથી જ્યારે ચદનને ધમત્તમાં આવે છે ત્યારે તેમાંથી સુગન્ધ જ પ્રગટે છે

જ્ઞાતીજનો કહે છે કે, આ આત્મા પણ ચદનની સમાન સુગન્ધી છે, પણ દુઃખથી લીધે એમાં અસાતિરૂપ દુર્ગન્ધ પેદા થવા પામી છે તે દુઃખમયુ છે? આ પ્રશ્નના જવાબમાં જૈન મિદ્ધા ત કહે છે કે દુઃખમ કર્મજનિત પાપ છે વિન્ટીઓ એને ‘માયા’ કહે છે અને મખ્ખ લોભ એને ‘પ્રકૃતિ’ કહે છે આ પ્રમાણે ભિન્ન ભિન્ન દાર્શનિકોએ દુઃખમ વિદ ભિન્ન ભિન્ન ક પનાઓ કરી છે પણ એ બધાનો સાર માન એટલો જ છે કે, આત્મા પોતે તો સુગન્ધમય જ છે પણ સગને લીધે તેમાંથી દુર્ગન્ધ આવે છે અર્થાત્ આત્મામાં તો શાંતિ જ છે પણ કર્મયોગને લીધે શાન્ત આત્મા પણ અશાંત જાતી મથે છે અને દુઃખ અનુભવી રહો છે કર્મસંયોગને લીધે જ આત્માને અશાન્તિ બોગવવી પડે છે

ઠાંધ કહે કે, દેવોની વાત એક નાજુ મૂકીએ તોપણ મનુષ્યોમાં પણ એવા ઠાંધક મોળ મોટા માણસો છે કે જેઓ અહીં શાન્તિ

અનુભવી રજા છે જેમઁ આ હૃદયના જે સમજાના હોતા સદાગતેના છે તે સમજાના બને અને આજે આ પોતાક કે રીતમાતમા મહેતા ન હોય નોપણ તેઓ સુખી ન હોય છે સુ આ પ્રકારના સુખી આત્માઓને પણ દુઃખ-ધવાયા કહી શકાય? આ પ્રશ્નો ઉત્તર એ છે કે, ચન્દન ઉપર જ્યારે દુર્ગંધવાળા ચીજો ચોટેલી હોય ત્યારે દુર્ગંધ આપે છે જ્યારે સુગંધી ચીજો ચોટેલી હોય ત્યારે સુગંધ આપે છે ઉપર ચોટેલા પદાર્થોને લીધે જ્યારે તે સુગંધ આપે કે દુર્ગંધ પણ તે દુર્ગંધ કે સુગંધ પ્રકૃત નથી પણ વિકૃત ન છે આ ન પ્રમાણે આત્મા ઉપરથી જને પાપપુણ્યના ફલસ્વરૂપ સુખી દેખાતો હોય પણ એ પાપ કે પુણ્ય જને વિકૃતિ ન છે, પ્રકૃત નથી મગ માનત્યાન્ય છે પરી જાતે તે સત્સમ હોય કે દુઃસમ હોય. જ્યારે દુઃસમ કે પાપ છોડી ન શકાતા ન હોય ત્યારે ન સત્સમ કે પુણ્ય આ સ્વીકૃતિ જને છે સમ માત્ર તમજા ચોગ્ય છે એટલા માટે પાપ-પુણ્ય એ જને વિકૃતિઓને દૂર કરવી જોઈએ વિકૃતિ દૂર થાય તો ન આત્મા અચાન્તિથી છૂટકારો મેળવી શકે, નહિ તો તે જિજ્ઞાસુ ન જ થો રહેમે આ આત્મા સુખી તો ત્યારે ન થઈ શકે કે, જ્યાર વાસ્તવિક અવસ્થામા આવે આ વાન એક ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવું છું —

એક કરોડપતિ શેઠને એક પુત્ર હતો મેકે મરતા પહેલાં પુત્રને એવી શિક્ષા આપી કે, “હે' પુત્ર' તું મુનીમ જેવા સ્વચ્છ માણસોની સમતિ કરજો અને એમનું કશું માનજો ખરાબ લોકોની સમતિમા પડીશ નહિ” આ પ્રકારની શિક્ષા આપી શેઠ મૃત્યુ પામ્યો પુત્ર યુવાન હતો એટલે યુવાનીના નસામા શેઠની શિક્ષા જૂની મથો મનુષ્યો યુવાનીના નસામા પડી જઈ મોજમજા માણે છે અને દિલ્લીઓએ આપેલી દિલ્લિશિક્ષા પણ જૂની જાય છે આ

નિયમાનુસાર તે પુત્ર પણ પિતાની દિતશિક્ષા જૂની ગયો અને સત્સગતિ છોડી ખરાબ સગતિમાં પડી ગયો. હવે એને મુનિમ જેવા દિતૈષીઓની પણ સગતિ ખટમ્વા તાગી એટલું જ નહિ પણ જ્યારે મુનિમ વગેરે મધ્ય ખરાબ સગતિ છોડી દેવાની દિતસનાદ આપતું ત્યારે તે એમ વિચારતો કે, 'આ તમારો ભાઈ મારી મોજમજામાં બાધા જોવી કમ્વા ચાહે છે જ્યારે મનુષ્ય નિયમની જ્ઞાનસામા પડી, પિતાની દિતશિક્ષાની અવહેનના કરે છે ત્યારે મુનિમ આની દિતમનાદની તેને ત્રી પરવા હોય? વિનયી પુત્રની તો જે વિષયમોગની વાત કહે તે જ પ્રિય લાગે છે અને જે તેનો વિરોધ કરે કે તે અપ્રિય લાગે છે શેના પુત્રની આવી અવસ્થા જોઈ, આમીભક્ત મુનિમ વગેરે તેની નોકરી છોડી ચાલ્યા ગયા.

શેનો પુત્ર વિષયવામનામાં પડી જઈ ધનને ઉઝાડવા લાગ્યો થોડા દિવસોમાં તો તેનું બધું ધન ઉડી ગયું અને પરિણામે મકાનો વગેરે સ્થાવર મિલકત પણ ગિરવે મૂકવા પડ્યા શેના પુત્રની દશા જિખારી જેવી થઈ ગઈ ત્યારે તેના મોજશોખના માધીઓ પણ તેને છોડીને ચાલ્યા ગયા. જ્યારે શેના પુત્રને ખાવાના પણ સાસા પડ્યા લાગ્યા ત્યારે તેને લિક્ષા માગીને ખાવાનું માથે આવી પડ્યું ખીજનું કરજ સુખનામાં મોટું કરીએ તો ચારી શકે પણ પેનું કરજ તો સુકવવું જ પડે છે હવે લિક્ષા માગીને પેટ ભરવા સિરાય ખીજે રહેતો ન હતો શેનો પુત્ર જિખારી જની ગામમાં ભટકવા લાગ્યો. મઘિર તેને પકવાન જેવું સાડું ખાવાનું મળતું તો મઘિર રોટલીનો ટૂકડો પણ મળતો નહિ જ્યારે સાડું ખાવાનું મળતું ત્યારે તે અગ્નિ ચતો અને જ્યારે લૂખોમું રોટલાનો ટૂકડો મળતો ત્યારે તે દુખી ચતો આ અમારો શેના પુત્રના દિવસો પચાસ થયા લાગ્યા એક દિવસ તે જિખ માગતો માગતો મુનીમને

ઘેર આવી ચડેા તે મુનીમને તો ઝોળખી ન શકેા પણ મુનીમ પોતાના શેઠના પુત્રને પાગખી ગયા કે, ‘ આ મારા શેઠના પુત્ર છે અને મારા માનિક છે

મુનીમે શેઠના પુત્રને ઉપર બોના-ચો પહેના તો તે મુનીમની પામે જતા ગજગથો પણ જ્યારે મુનીમે તેને આશ્વાસન આપ્યું ત્યારે તે તેની પાસે ગયો મુનીમે તેને પૂછ્યું કે, તું મને જાણે છે ? શેઠના પુત્રે કહ્યું કે, ‘ તમે તો મોટા માણસ છો એટલે તમને ગણ્યું ન જાણે ’ મુનીમે કહ્યું કે ‘ એ મહેલુ બર્ષા છે તું તો મને જૂની ગયો છે પણ હું તને જૂનો નથી હું તારો મુનીમ છું મેં તને ખગમ માણસોની સમતિથી દૂર રહેવા ખૂબ કહ્યું પણ તે માટું કહેલું માન્યું નહિ એટલે હું તારા ઘરને છોડી આ-ચો આ-ચો છું તો પણ પૂર્વ સમ્મતિ વગર કાનણે તું મારો છે અને હું તારો છું

શેઠના પુત્રે મુનીમને ઝોળખ્યો તે મુનીમની પાસે પોતાના દુઃખૂત્ય માટે રોના લાગ્યો લોકો કષ્ટમકટો ચા માટે પડતા હશે ? એમ કહી નિશ્વાસ નાખે છે પણ કષ્ટ-સકોળતું પડતું પણ ઘણીવાર સાહમર્તી નીરડે છે જ્યારે શેઠનો પુત્ર જવાનીના નશામાં મગ્ન હોય ત્યારે તેણે મુનીમની વાત માની નહીં, પણ જ્યારે તેને માથે મકટો પડ્યા ત્યારે તે મુનીમની વાત સાંભળવા તત્પર થયો આ પ્રમાણે સકટો પણ પ્રાપ્તને પ્રાપ્ત સુધાગને નિમિત્તે માથે આવી પડે છે

શેઠનો પુત્ર, રૂબ કર્યો મુનીમને કહેવા લાગ્યો, ‘ મેં આપનું કહેલું માન્યું નહિ એટલે મારી આવી અવસ્થા થઈ છે મેં મારી પામે જે કાંઈ હતું તે જાણુ મુમાવી નાખ્યું છે અને અત્યારે મિખારીની અવસ્થામાં જીવ માટે ઘેર ઘેર જાતું છું

મુનીએ તેને આશ્વાસન આપતા કહ્યું કે, 'તું મનરાજ્ય નહિ તારી બહારની બની વસ્તુઓ ચાલી ગઈ છે પણ હજી તારા ધરમા માએલુ તું જાગી છે તે તું જાણતો નથી એ તું જાણ્યું હું, પણ તું મારા કહેવા પ્રમાણે તો ચાલીયો?'

શેષના પુત્રે જવાબ આપ્યો કે, 'આટલી ખરાબ ગિયનિએ પટોચ્યા પછી પણ જો આપની હિત સનાદ ન મારું તો મારા જેવો બીજો કોણ હલવાગી દોય? હું આપના કહેવા પ્રમાણે અવશ્ય ચાલીશ અને આપ જે કહેજો તે પ્રમાણે વતીશ.'

મુનીએ કહ્યું કે, 'જો તું મારા કહેવા પ્રમાણે ચાલીશ તો તો આજે પણ શ્રીમન્ત જ છે મુનીએ શેષના પુત્રને સ્નાનાદિ કરાવી નવા કપડા પહેરાવ્યા અને પોતાના ઘરે તેને રાખ્યો થોડાક દિવસ માથે રહેવાથી જ્યારે મુનીમને પાકો વિશ્વાસ થઈ ગયો કે, શેષના પુત્ર હવે મારું કહેવું માનશે અને ખરાબ માણસોની સગતિ નહિ કરે ત્યારે તેણે પોતાની પુછથી તેનું ઘર ગીરવીમાંથી છોડ્યું અને તે ધરમા જાયેના રત્નો કાઢી શેષના પુત્રને સોંપ્યા અને તેને તેના પિતાની પૂર્વ રિયતિએ પહેાચાડ્યો આ પ્રમાણે મુનીએ શેષના પુત્રને સુધારના માર્ગે ચલાવ્યો તો તે મુનીમનો ઉપકાર માનશે કે નહિ?

આ તો દષ્ટાન્ત છે આ દષ્ટાન્તની પાછળ રહેતો હેતુ તપાસો અને એ દષ્ટા તને તમાગ જીવનમાં હિતારો.

આપણે જ્યાં ભગવાનના પુત્રો છીએ ભગવાન શાન્તિનાથ કોના છે? જ્યાં પોતપોતાના કહેતો પણ શાન્તિનાથ ભગવાન જેમના છે અને જેઓ શાન્તિનાથ ભગવાનના છે તેમનો વ્યવહાર કેવો હોવો

જોઈએ? ભગવાન શાન્તિનાથના સેવકે પોતાનું જીવન કેવું મનાવવું જોઈએ? એને ધર્મનું પાતન થવું કરવું જોઈએ? એ વિશે શાસ્ત્રોમાં જે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું છે, જો તેને તમે હૃદયમાં ધાળ્ય કરો—આચારમાં ઉતારો—તો તમે ધર્મના માયા નેતા બની સમૃદ્ધિ એમ છે.

એક કમુતગ્ની જીવનગ્તા માટે પોતાના શરીરનું બનિદાન આપવાની તત્પરતા બતાવવાથી જ શાન્તિનાથ ભગવાન બન્યા હો તેઓ પૂર્વાપર એવો વિચાર પણ કરી શકતા હતા કે, 'એક કમુતર જીવિત રહીને શું કરી શકે અને હું જીવિત રહીશ તો શું કામ કરી શકીશ?' પણ આ પ્રશ્નનો મુ વિચાર કરવો એ જ માયા અથવા વિકૃતિ છે 'હું' ને માનવું, પોતાના પ્રાણને મહત્વ આપવું એ વિકૃતિ છે. જ્ઞાતીજનો તો એમ કહે છે કે 'હું-તું' નો સંબંધ તો શરીરનો છે. આપણે જ્યારે શરીરને જ જોઈએ ન જોઈએ પણ આત્માને જોઈએ જોઈએ અને ખીડીથી લઈ કુર્બાન સુધી બધા નાના-મોટા પ્રાણીઓનો આત્મા મમાન જ છે આ પ્રકારના ઉદ્ધાર વિચારને કારણે જ ભગવાન શાન્તિનાથે પોતાના પહેલા ભવમાં 'આ તો કમુતર છે અને હું મનુષ્ય છું' આ પ્રકારનો હ્રુદય વિચાર ન કર્યો. તેમને એ પણ ખબર ન હતી કે, આ દેવની માયા છે તો પણ 'જેવો મારો આત્મા છે તેવો જ આત્મા આ કમુત નો છે' એ વિશ્વાસ હૃદયને લીધે તેઓ પોતાના શરીરનું બનિદાન આપવા પણ તત્પર થયા હતા.

ભગવાન શાન્તિનાથે આત્મમનિષ્ઠાની તત્પરતા બતાવી હતી એટલા માટે જ તેઓ આપણને પ્રિય લાગે છે તમે પણ તેમના મહાન કાર્યને જરાયર હૃદયપૂર્વક અનુભવો તો તેમાં તમારું કલ્યાણ જ છે કહેવાનું તત્ત્વ એ છે કે, જે પ્રમાણે તે હોકરો એક કરોડપતિનો

પુત્ર હતો તે જ પ્રમાણે આપણે પણ ભગવાનના પુત્રો છીએ પરંતુ જેમ તે ખરામ માણુમેની સગતિમાં પડી જઈ આખરે દુખી બન્યો તેમ આપણે પણ કર્મની મગતિમાં પડી જઈ દુખ અનુભવી રહ્યા છીએ ભગવાનના પુત્રોએ ખરામ સગતિમાં પડતું ન જોઈએ પણ ભગવાનની જિજ્ઞાસુશર ભગવાનને પ્રાપ્ત કરવાના પ્રયત્નમાં મહત્ત્વ મહેતુ જોઈએ અને માયા ગુરૂકૃપા મુનિમત્તુ કહેતું માનતું જોઈએ પણ આ આત્મા કામ, ક્રોધ, લોભ આદિ દુષ્ટોની સગતિમાં પડી જઈ માયા મુનીમરૂપી સદ્ગુરુત્તુ કહેતું માનતો નથી જેમ મેના પુત્રે હિતમત્ત્વ માની નહિ એટલે મુનિમ તેના ધરમાથી નીકળી ગયા પણ મજાજગરી જરા પણ કરી ન શક્યા તેમ ગુરુ પણ મોખના ઉપર બળજગરી કરતા નથી જ્યારે મોખ કહેતું માનતા નથી ત્યારે ગુરુ ત્યાંથી આત્મા જામ છે મુનીમની હિતમત્ત્વ ન માનતાથી જેમ રોનો પુત્ર દુખી થઈ ગયો અને તેને બિખારી થઈ ભટકવાનો વખત આવ્યો તેમ ગુરુની હિતમત્ત્વ ન માનતાથી આ આત્મા પણ દુખી થઈ ગયો છે અને બિખારીની માફક અહોતહો ભટકી રહ્યો છે જેમ બિખારી સાડુ ખાવાનું મળવાથી નમન થાય છે અને લખુલખુ મળવાથી દુખી થાય છે તેમ આ આત્મા પણ ઇદ્રિયભોમના પદાર્થો મળવાથી પ્રસન્ન થાય છે અને જ્યારે એવા ભોમના પદાર્થો મળતા નથી ત્યારે દુખી થાય છે

આ પ્રમાણે મહાગુરુની શિક્ષા ન માનતાથી અને દુષ્ટ મનશ્ચિત્તિની સગતિમાં પડતાથી આ આત્મામાં આવું બિખારીપણુ આવી રહ્યું છે કોમ ફોનોઆદ, રડિયો, અથવા નવી આદિના ગાયો સાબળવા ચાહે છે પણ આ તેમનું બિખારીપણુ છે કે નહિ? જે બિખારીપણુ નથી તે એમ વિચારો કે તમે જે કાનો દ્વારા ગાયનો માલમવા ચાહે છે તે મનો ઉપર પણ તમે તમારું આધિપત્ય રાખી શકો

છો? કાંઈ બહેરા માણસને તમે ગાયન સાંભળવાનું કહો તો તે શું કહેશે? તે એ જ જણાવશે કે, ‘મારે મન જ નથી તો સાંભળવું શું?’ એમ કહી તે રોવા લાગશે અર્થાત્ કાન ઉપર પણ તમારું આધિપત્ય નથી એટલા માટે જે કાનનો પણ કાન છે તે આત્માને ઝોળખો સોમ કાનના પણ મનને ઝોળખતા નથી અને ઇન્દ્રિયોના વિચયના બિખારી-લાસ બની રહ્યા છે ઇન્દ્રિયો ઉપર પણ આત્માનું આધિપત્ય ગંધું નથી, અરે! ફોનોગ્રાફ આજે પાંચો ઉપર પણ આધિપત્ય રહ્યું નથી ફોનોગ્રાફ પણ સ્વ ટકતું નથી, તે પણ તૂટી જાય છે અને તે મમથે પણ કુખ થાય છે આ બિખારીપણું નથી તે શું છે?

જે તમે આના બિખારીપણાને ઊગી સ્વતન્ત્રતા પ્રાપ્ત કરવા આહો છો તો આત્માને સદ્ગુરુ સૂચવે એવા આત્મસુધારના શુભ કામમા પડોવો સદ્ગુરુ તો એમ કહે છે કે, ‘જે તમારાથી કાંઈ ન જ બની શકતું હોય તો એટલું તો અવશ્ય કરો કે, તમારા કાનનો ખીમની નિદા સાંભળવામા કુરપયોગ કરો નહિ પણ તેનો પરમાત્માના ગુણગાન કરવામા સદુપયોગ કરો જે આટલું કરો તોય તમારો આત્મા મ માર્ગે છે એમ કહી શકાય

તમે તમારા માટે એ પણ ધ્યાનમા રાખો કે, તમારા કાન ખીમની લકાઇ, નિદા સાંભળવા ઉત્સુક રહે છે કે પરમાત્માના ગુણગાન સાંભળવા પ્રેરાય છે? જે તમારા કાન ખીમની નિદા સાંભળવા ઉત્સુક રહેતા હોય તો તમે હજી કુમાર્ગે ઉપર ડો એમ સમજવું જોઈએ

આખોનો જરાયર લાભ લેવો હોય તો આખો દ્વારા જધા પ્રાણીઓને પ્રજુમય જોવા જોઈએ બ્યારે જધા પ્રાણીઓ પ્રજુમય

હે એવી ભાવના પ્રગટશે ત્યારે, પગી જાવે તે સ્ત્રી હોય કે પુરુષ હોય, તે કુખી હોય કે મુખી હોય મવામા પરમાત્માનું શ્વ જોવામા આવશે આખો દાગ પરમાત્માના કપરું સ્થાન થાય એ જ આખનો સાચો લાભ છે પણ આખનો આ કુર્તબ જાભ ન લેતા લોકો માંધ મુન્દરી તરફ કામદષ્ટિ ફેંકે છે અને આખોને દ્વલિત કરે છે

‘હા જન બહુ મા ગાંધીજીએ એક અગ્રરેખ લખ્યો છે તેમા એક બાધએ તેમની પાસે ફરિયાદ કરી છે કે, ‘આજમા ન સ્ત્રીઓના એવા અસ્થિનન ચિત્રો વિદ્યાપન માટે પ્રચલિત કરવામા આન્યા છે કે સ્ત્રીઓ જાણે એ માટે જ સર્વ ગાંધ ન હોય? વાસ્તવમા આજકાલ દૈનિક પત્રોમા પુસ્તકોમા અને વિદ્યાપનોમા સ્ત્રીઓના જ ફાટાઓ આપવામા આવે છે આવું કરનારા લોકો પુરોમા નીચ વિચાર જાગ્રત કરી પોતાની છંદ્ર માવના કરવા ચાહે ■ પણ તેઓ એટલું જાણતા નથી કે અમારી જન્મ સ્ત્રી માતા પણ સ્ત્રીઓમાની એક છે એ માતાની આ પ્રમાણે અવલેહનના કરવી એ શુ પુત્રને માટે યોગ્ય છે? પણ લોકો એ વસ્તુ જોતા નથી આ આખોનો દુરુપયોગ ખરામ ચિત્રો જોઇ અગ્રમજ થવું અને સારા ચિત્રો જોઇ પ્રમજ થવું એ પણ મારી ખાવાની સીજ મળવાથી પ્રમજ થવું અને ખરામ સીજ મળવાથી ખિન થવા જેવું બિખારીપણ છે

શ્રી હિતગમ્યપન સૂત્રમ જતાવવામા આયુ છે કે પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયોનો દુરુપયોગ કરવાથી આત્મા ધ્વીરીતે બિખારી બને છે અને સસારમા ભટકે છે? જ્યારે સ્વચ્છ મને છે ત્યારે તેને આત્મજ્ઞાન થાય છે મામા સ્વચ્છ તે તે જ છે કે જે માનપૂજને આદતા ન હોય પણ એમ આદતા હોય કે એ મને માને કે ન માને અથવા તે નાસ્તિક પણ હોય તો પણ પતિતાત્માને પોતાના આત્મા સમાન

ગળી તેનો હિદ્દ કરવાનું પોતાનું કર્તવ્ય સમજે થી દશરથસિક
મૂત્ર અખ્ય નોથામા કહ્યું છે કે—

મર્યમૃયત્પમૃયસ્મ સમ્મ મૃયાદં પામઓ
પેદિયા સર્યસ્મ દતસ્મ પાવયમ્મ ન વંધદં ॥

અર્થાત—જે બધા જીવોને પોતાના આત્મા મમાન માને છે
તેને પાપકર્મનો બંધ થનો નથી મીતામા પણ કહ્યું છે કે—

આત્મોપમ્યેન સર્વત્ર સમ પશ્યતિ યોડર્જુન । —ગીતા

અર્થાત—જે બધા પ્રાણીઓને પોતાના આત્માની મમાન માને
છે તે જ પરમાત્માનો બકા છે આ પ્રમાણે જે પાપી, દુષ્ટ અને
દુરાત્માઓનો પણ પોતાના આત્માની માફક મધ્વી હિદ્દા કરે છે
તે જ માયા મદ્યુર છે માયા યુરનું મધ માને કે ન માને પણ
તેઓ તો એમ જ કહે છે કે, “હે’ બાપ’ તુ મમરાઈત નદિ તે
જે કાંઈ થમાવ્યુ છે તે ઉપરનું જ થમાવ્યુ છે તારી આન્તરિક
સ્થિતિ તો પરમાત્માની જેવી છે માટે જો તુ અમારુ મધુ માની
ખરાબ માગને છોડી સમાર્ગ ઉપર આવીશ તો તુ તે સ્થિતિને
પણ પ્રાપ્ત કરી શકીશ ”

સદ્ગુરના સદ્ગુણોને માની ત્યારે આત્મા કર્મરૂપી દુસંગ
છોડી દે છે ત્યારે તે ‘સત્યમસિ’ અથવા અનન્દક જની જગ
છે કે નદિ । હૃદયની સમાન જની જગ ॥ કે નદિ । રાત્રમરો
કહે છે કે—

સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિદ્યતુ

ત્યારે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ જાય છે ત્યારે તે સિદ્ધ જ નની જગ
છે ત્યાર જગપણ અતર એવું નથી એટલા માટે રાત્રીમરો

કહે છે કે તુ બહારની સુગન્ધનો બિખારી કેમ બની રહ્યો છે? જો તુ તારા આત્માને પ્રાર્થનાદ્વારા કમંત્રિયને દૂર કરી નામે તો, તારામાં જ સુગન્ધ લેરેલી છે તારી એ સુગન્ધ પોતાની મેળે જ પ્રગટ થઈ જશે એટલા માટે ઘેર ઘેર ન લગ્નકર્તા સદ્ગુરુ ઉપર વિશ્વાસ મેળો અને આત્મામાં જે શક્તિ રહેતી ■ એ શક્તિને પ્રકટ કરવા માટે મંત્રિય પ્રયત્ન કરો તો તેમાં કંઈ પણ જ છે આત્માની શક્તિને પ્રકટ કરવાનું માધન પરમાત્માની પ્રાર્થના જ છે એટલા માટે આત્માની શક્તિને પ્રગટ કરવા માટે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરો, પણ સામાનિક ધ્વજની પૂર્તિ માટે પરમાત્માની પ્રાર્થનાનો ખરાબ ઉપયોગ ન કરો.

આ વાત મેં કહી અને તમે બધાએ સાંભળી હવે તો એ પ્રમાણે આચારમાં ઉતારવાનું જ માફી રહે છે એક વ્યક્તિ પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે આ વિષયમાં ખીજા પ્રકારની કંઈ પના પણ કરી શકે એમ છે પણ આ વિષય બુદ્ધિવાદનો નથી આ તો આત્મવિશ્વાસનો વિષય છે માટે બુદ્ધિવાદને એક બાજુ મૂકી જો વિશ્વાસપૂર્વક આ આ પ્રાર્થનાને હૃદયમાં ઉતારો તો અપૂર્વ શાંતિ મળશે.

ભગવાન શાન્તિનાથની જે પ્રાર્થના કરામાં આવી છે તેમાં આ જ ત્રિવિધી થયા છે.

ભગવાન શાન્તિનાથ જ્યારે મર્મમાં હતા ત્યારે માતાના તેજથી સંસારનો મજામરી રોગ પણ નાથ પામ્યો હતો જો તમને આ વાત ઉપર વિશ્વાસ હોય તો તમે પણ ભગવાન શાન્તિનાથને તમારા હૃદયમાં ધારણ કરો તમે કહેશો કે શું ભગવાન મોક્ષમાર્ગી અમારા હૃદયમાં જન્મવા આવશે? આ પ્રશ્નનો જવાબ એ છે કે જે રાત્રે ભગવાન મર્મમાં આવે છે તે રાત્રે તીથ કરતી માતાને ૧૮ વ્યંજનો

જેવામા આવે છે આ સ્વપ્નો તીર્થકર તેમજ આખા જગતના
ક યાજુના ઘોત- છે જે તેથી કેવળ તીર્થકરનુજ ક યાજુ થતુ
હોય અને આખા જગતને કશુ ક યાજુ પમેચનુ ન હોય તો,
માતાને પણ ૧૮ સ્વપ્નો જોવામા ન આવે એ ગ્રાપોથી પ્રજા
ભગવાનનુજ નહિ પણ અમરત જગતનુ પણ તેમા ક યાજુ રહેતુ
છે આખા જગતમા આપણો પણ અભાવેસ યાય છે જે પ્રમાણે
સૂય જ્ઞાને માટે દોષ છે તેમ ભગવાનની માતાને જે સ્વપ્નો આવે છે
તે પણ જ્ઞાનાના = યાજુ માટે હોય છે આ સ્વપ્નો આખા જગતનુ
ક યાજુ કનાર પુત્ર પ્રમવમે તેની સૂચનારૂપ દોષ છે જે સમયે
આ સ્વપ્નો આવે છે ત્યારે તો ભગવાન પૂર્ણ પણ હોતા નથી
પણ હવે તો પૂર્ણ છે જ્યારે અપૂર્ણને પણ હૃદયમા ધાગણ કરીએ
છીએ તો, પૂર્ણને હૃદયમા શુ ધારણુ કરી ન સકાય? અને જ્યારે
અપૂર્ણ ભગવાન ગર્ભમા આવ્યા ત્યારે જગતમા શાન્તિ થઈ તો
શુ પૂર્ણ ભગવાનને હૃદયમા ધારણુ કરીએ તો શાન્તિ નહિ થાય?

ભગવાન હૃદયમા આવ્યા છે એની નીતાની એ છે કે, ત્યારે
દષ્ટિ એકદમ શાંત થઈ જાય છે જેના હૃદયમા ભગવાન આવે છે
તેની દષ્ટિ આરે માણુ શાન્તિજ દેનાવે છે કીરીતે શાન્તિ દેનાવે
છે? એને માટે કશુ છે કે—

ચક્ષુઃ ભારહવામ ચક્ષુઃક્રીમદદિય ।

માર્તિ સાન્તિ કરે લેણ પત્તો ગદમણુત્તર ॥

૩ સુગ અ ૧૮

ભગવાન શાન્તિનાથે, શાન્તિ માટે ચક્ષુઃક્રીમ ગળન પણ તજી
હીધુ ત્યારે શાન્તિનાથ ભગવાન જ યા એમ મણુધગ મદાગજ મહે
છે તેમને ચક્ષુઃક્રીમ ગળન મણુ હતુ પણ તેમને લાગુ કે, રાગની

સંસારને શાન્તિ આપી શકીશ નહિ તેમ મને પણ તેથી શાન્તિ મળશે નહિ જે કે ચક્રવર્તીનું રાજ્ય જહુ શાન્તિ આપનારું હોય છે પણ જેમ જેવુંતો પામે દેવાનું હોય છે ત્યાંમુઠી આપે છે, ન હોય તો દસથી આપે. પણ ચક્રવર્તીના અર્થની પૂર્તિ તો ગૌરવ અને નવ નિંદનથી થાય છે અને તે ગ્લ અને નિદાનના બગે રાજ્ય આપે છે એટલે ભગવાનને ત્યાંથી કે આ રાજ્યથી સંસારની શાન્તિ થઈ શકશે નહિ કલ્યાણ રાજ્યમઆવનથી મારું પોતાનું કાચું તો કરી વજીમ પણ મમરન સંસારને માટે ત્યાગે. આદર્શ ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ આ પ્રમાણે વિચાર કરી ભગવાન શાન્તિનાથે શાન્તિ માટે રાજ્યનો ત્યાગ કર્યો જૈન શાસ્ત્રની એ જ વિશેષતા અને એ જ મૌનિકતા છે કે, જે માર્ગ જમનના કાચુનો હોય છે તે માર્ગે મહાન પુરુષો પોતે પણ જાય છે એટલા જ માટે ભગવાન શાન્તિનાથે જ ખડી સપાનો ત્યાગ કરી જમનના સોકોને ઉપદેશ આપ્યો કે, સંસારની સપાથી શાન્તિ મળી શકતી નથી માટે શાન્તિ મેળવવા માટે સંસારના દામાની છૂટી જહુ શાસ્ત્રકારોએ ભગવાન શાન્તિનાથને જમનના શાન્તિ તા ત્યારે જ માન્યા જ્યારે તેમણે જમનની શાન્તિ માટે જ ખડી સદ્વિસિદ્ધિનો ત્યાગ કર્યો

ભગવાન શાન્તિનાથે, શાન્તિનો જે રાજ્યમાર્ગે મતા પો છે તે માર્ગે આપણે જઈએ તો અવશ્ય શાન્તિ મળે અને ખીજને પણ શાન્તિ પહોંચાડી શકીએ માટે તમારી પાસે જે ખગ, જે સકિત છે તેનો ખીજની શાન્તિ માટે ઉપયોગ કરો ભગવાન શાન્તિનાથ ખીજને શાન્તિ પહોંચાડવાને કારણે જ ભગવાન મન્યા છે માટે તમે પણ ખીજની શાન્તિ માટે યથાસકિત ત્યાગ કરો

મધ જગ્યાએ દુષ્કાલપીડિતો માટે ૬૩ એકત્રિત થતું હતું તેમા એક જદ સ્ત્રીએ એક પૈસો આપ્યો ત્યારે આ ૬૩મા જેમણે

દમરો રૂપિયા જમા દતા તે લગાધિપતિ અને કોડપતિ ધનિકો કહવા નાચ્યા કે, 'એક પૈમાની આટલા મોળા ફડમા લી કિંમત છે?' આમ મ્હી તે યોમ એક પૈમાની અવહેનના કરવા નાચ્યા તે રખને ત્યા એક મત્પુરના દાજન દતા તેમણે કયું કે, 'ભાઈઓ' આ વૃદ્ધ સ્ત્રીનો એક પૈસો પણ તમાગા દમરો રૂપિયા કે તો પણ વિશેષ મહત્ત્વ ધરાવે છે કા જુ કે, તમારી પામે તો લાખો અને કરોડો રૂપિયા છે ત્યારે તમે દમરો રૂપિયા ફડમા ભરી શક્યા છો ત્યારે આ વૃદ્ધ સ્ત્રીને તો તરોજન્ટી કેવળ વજનના પૈમાની આવક છે, તોપણ તેણે એક ટકનું બોજન ડોડીને, એક પૈસો ખસાવી આ ફડમા આપ્યો છે આ વૃદ્ધ સ્ત્રીની માથેક તમે પ્રાઈએ ત્યાગ કયો નથી

આ પ્રમાણે શક્તિ અનુભવ કરેલા ત્યાગનું મહત્ત્વ કાંઈ ઓછું નથી. માટે યથાશક્તિ ત્યાગ કરી ભગવાન સાન્નિદ્યે નિર્દિષ્ટ કરેલા શાંતિના માર્ગે ચાલે તો તેમા તમારું બધાનું કલ્યાણ જ

વ્યાખ્યાન ધીનું

પ્રાર્થના

કુથુ તિતરા / તૂ નેસો નહી કાઠ દેવ તો રેઓ ।

નિરોડીનાથ તૂ કહીએ હમારી બાદ હ' ચલિએ ॥ કુથુ ॥

શ્રી કુન્થુનાથ જગદાનની આ પ્રાર્થના કરવામા આવી છે આજે મનકમા જોઈએ તેવી શાન્તિ નથી એટલે બોલવામા અપૂણ્યતા સ્વીકાર્ય એવો સંભવ છે પણ પરમાત્માની પ્રાર્થનાનો વિચાર એવો છે કે તેમા અપૂર્ણતા કે ન્યૂનતાને સ્થાન જ નથી ગમે તેવી તત્વીયતા, યોગ્યતા કે શક્તિ હોય તો પણ પરમાત્માની પ્રાર્થના હમેશા થઈ શકે છે એવું યાનીઓનું કથન છે, આ એ ઉપર મારો પણ વિશ્વાસ છે

પ્રાર્થના કરવા વિષે આ તો વાત થઈ પણ પરમાત્માની પ્રાર્થના શ્રી રીત મુની જોઈએ' એ વિશે પણ વિચાર કરવો જોઈએ

વિચાર મુદ્ધિ અને દષ્ટિમિત્રની બિનતા હોવાથી પરમાત્માની પ્રાર્થના પણ બિન બિન રીતિએ થઈ શકે છે પણ યાનીઓનું કથન છે કે આ બિનતામા પણ એકતા રહેતી છે નિમવાચ્યતામા

● ૨૪૧-સાજી / મુખિવિ દરબાર પાલ તા ૨-૧૨-૩૬

પણ એકવાક્યના ગદેરી કે અથવા રહી શકે છે એ વાતને તો જાનીજનો જ બરાબર સમજવી શે તોપણ દુ મારી શક્તિ અનુભવ એ વાતને જતાવસાનો પ્રવલ્ન કરુ છુ

પ્રાર્થનાની કડીઓમા જે કાષ્ટ કહેવામા આ તુ છે તે ઉપગ્રી એમ જણાય છે કે એક મિદ્ધ છે અને બીજા સાધક છે સાધક સિદ્ધ થવા માટે સાધનનો ઉપયોગ કરે છે કારણ કે, સાધનની દ્વાન જ સિદ્ધ થવાય છે મિદ્ધોની સાધના જોઈ આપણે પણ મમજી શખીએ છીએ કે, આપણે સાધક પણ બરાબર સાધન મળે તો સિદ્ધ થઈ શકીએ છીએ જેઓ મિદ્ધ થઈ ગયા છે તેઓ આપણા માટે સાધનનો જે આ શ વારમામા છોડી ગયા છે તે આદર્શ માટે આપણે ચાલીએ, વિપરીત માટે ન જઈએ, તો આપણે પણ મિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી શકીએ

સિદ્ધોએ આપણા માટે કયો આદર્શ માર્ગ બતાવ્યો છે? આ પ્રશ્નના જવાબમા દુ એટલુ જ કદુ છુ કે, તે માર્ગ પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવાનો છે

જો ૫ માત્માની પ્રાર્થના બરાબર કરવામા આવે, તેમા મેષ પ્રકારની દુગાઈ કરવામા ન આવે તો આત્મા મેષ વખત સમારની જૂનજૂનામણીમા ભટકે નહિ પણ આત્માની અશુદ્ધિ દૂર કરવા જતા બીજી અશુદ્ધિ આવી ન જાય તેનો પરમાત્માની પ્રાર્થના કરતી વખતે સતત ખયાન રાખવો જોઈએ કારણ કે પરમાત્માની પ્રાર્થના આત્માની અશુદ્ધિ દૂર કરવા માટે કરવામા આવે છે

આ આત્મા મસારની સધ્ધિ જોઈ પ્રતોભનોમા પડી જાય છે અને પડી પ્રતોભનો પાછળ ભગ્નકૃતો દૂર છે સમારનું એક દુષ્પ દુ કરવા જતા તે બીજી દુષ્પ વહેરી ને છે તે એટલુ જોતો

નથી કે 'જે કંઈને હું દૂર કરવા ચાહું છું તે કંઈ અન્યા કયાથી' અને તેનો નાશ કેમ થઈ શકે? જેમ માણસો શૂખનું કંઈ દૂર કરવા માટે બોજનનું ગરણુ ને છે, પરંતુ શૂખનું કુખ જિભુ કેમ થયું તેનું મરણુ મિચારતા નથી, અને મિચારે છે તો તેમા શૂન કરી નાખે છે અને પરિણામે એક કંઈને દૂર કરવા જતા શ્રીભુ કંઈ માગી લે છે પરમાત્માની પ્રાર્થના નવા કંઈને માગી લેવા માટે નહિ પરંતુ જે કંઈ જીભુ ધાય છે તે કંઈનું મૂળ કામચુતપામી, કંઈથી મુક્ત થવા માટે અને અશુદ્ધિ દૂર કરવા માટે પ્રાર્થનાનો હેતુ છે.

આજનો યુગ ભુજિવાદનો છે એના માટે પ્રત્યેક કાર્ય પ્રારબતા પહેલાં ભુદિનો ઉપયોગ કરવામા આવે છે પણ જીવનસિદ્ધાન્ત અને ભુદિસિદ્ધાન્ત બન્ને ભિન્ન ભિન્ન વસ્તુ છે એના માટે ભુદિના મિદ્ધા તની માથે જીવનમિદ્ધાન્તનો પણ ઉપયોગ કરવો જોઈએ.

જીવનસિદ્ધાન્ત આત્માને લગતો છે જ્યારે ભુદિવાદ ભુદિને લગતો છે આત્મા શૂન, ભવિષ્ય અને વતમાનરૂપ ત્રિકાનમા એકરૂપ ગ્રહે છે જ્યારે ભુદિ કોઈ વખત કેવી અને કાંઈ વખત પ્રવી એમ અનેક રૂપધારણુ કરે છે આત્મા તો નિત્ય છે જ્યારે ભુદિ અનિત્ય છે આત્મા બનાવે એક સરખો છે પણ ભુદિ બધાની એક સરખી હોતી નથી પાપી કે ધર્માત્મા, યોની કે અયોની વીર કે કાચર, સ્ત્રી કે પુરુષ બધાની ભુદિ સુષુપ્તિ અવસ્થામા પ્રણુ જાણે કયા લીન થઈ જાય છે પણ તે અવસ્થામા જવાનો આત્મા તો સ્વસ્થાને જ હોય છે માનિ. આજે ભુદિ વિતીન થઈ જાય છે ધર્મનો અને મનનું સુષુપ્તિ જાણે જ સુષુપ્તિ અવસ્થા કહેવામા આવે છે અને સુષુપ્તિ અવસ્થામા ભુદિ પણ શાન્ત થઈ જાય છે પણ જ્યારે આત્મા જાગે છે ત્યારે જેમ કોઈ વીર પુરુષ જાગીને

પોતાના દુષ્કારોની સજાજ ને છે, તેમ આત્મા પણ પોતાના સરકારો પ્રમાણે જુદીની સજાજ લે છે પણ સુકૃતિ અવગ્યામ તો મુદ્ધિ મ્યા આલી જાય છે તેની ખજર રહેતી નથી, પરંતુ આત્મા તો તે વખતે પણ જન્યત હોય છે એના માટે જીવનસિદ્ધાન્ત આત્મા આત્મજ જુદિવાદને વિશે મદત્ત આપવું ન જોઈએ

આને આપણા તોડની જુદિ જાદિમુખી થઈ મઈ છે જુદિ દસ્યમાન પદાર્થોને પકડવા દોડે છે પણ જાલ પદાર્થોને પકડનાર્યા આત્માની ગોધ થઈ શકતી નથી, તેમ તેથી આત્માનું કન્યાથુ પણ થઈ શકતું નથી

પાશ્ચાત્ય દેશોએ જુદિદાર જાલ પદાર્થોને ખૂબ વિકાસ સાધ્યો ■ રશિઓ દ્વારા અમેરિકાનું ગાધન અહીં ભેગ મુખ્યત્વે એ કાષ્ટ એટલી જુદિ છે ? આ પ્રમાણે જાલ પદાર્થોની શોધમા અને તેનો વિકાસ સાધવામા જુદિને ઉપયોગ કરવાથી જુદિ જાદિમુખી થઈ ગઈ છે, અને તે કાળે જાદિમુખી જુદિવાળાઓ આત્માની શોધ કરી શક્યા નથી એટલું જ નહિ પણ કેટલાકે જાદિમુખી જુદિના તેજમા અજાણ જાલ આત્મા જેવી મધ વસ્તુ જ નથી એમ કહ્યા તેવાર થઈ ગય છે તે કોમે જુદિદાર જાલ પદાર્થોના સામિપ્યમા એટલા જાધા આવી ગયા ■ ૩, તેમની નજરમા જાલ પદાર્થો સિવાય બીજા કોઈ વસ્તુ જ નથી આ જમ, જાદિમુખી જુદિ હોવાને કારણે જ પેલ થયો છે જો જુદિને જાદિમુખી ન જનાવતા અન્તમુખી જનાવવામા આવે તો તે જ જુદિ આત્મા મુખ યની શકે છે જુદિને અન્તમુખી કરનારા મહાત્માઓ જ્ઞાતમા આને પણ દયાત છે જો જુદિને અન્તમુખી કરનારા મહાત્માઓ ન હોય તો કામે રે જ વતાઈ જાય ને ? પ્રાચીન

મમયના મહાત્માઓએ બુદ્ધિને બાલ પદથી દૂર રાખી અન્તર્મુખી બની કહ્યું છે કે, 'અગ આ દરમિયાન બાલ પદથી જ નથી પણ આ બાલ પદથીયે પર એક બીજું વસ્તુ છે, તે આત્મા છે. આ તે શાશ્વત-નિત્ય છે. આ મહાત્માઓના કથન ઉપર વિશ્વાસ રાખી તમે પણ તમારી બુદ્ધિને મહિર્મુખી ન બનાવતા અન્તર્મુખી બનાવો અને પરી પરમાત્માની પ્રાર્થના કરો. બુદ્ધિ પોતે નકામી નથી. બુદ્ધિની સ્થાયતા વિના આગળ વિકાસ પણ થઈ શકતો નથી. પણ એ બુદ્ધિ બર્ત્તર્મુખી હોવી ન જોઈએ. બુદ્ધિ અન્તર્મુખી હોય તો જ આત્માની ઓળખાણ જ થઈ શકે.'

આપણે બુદ્ધિને મારણે જ મનુષ્ય કહેવાય છે. જીએ આત્માની દૃષ્ટિએ તો મનુષ્ય અને પશુમાં કાંઈ અતર નથી. જે કાંઈ ભેદ છે તે બુદ્ધિનો છે. પશુમાં બુદ્ધિનો વિકાસ જતનર થયો ન હોવાને કારણે તે જૂતકાળ કે ભવિષ્યકાળનો વિચાર કરી શકતા નથી પણ મનુષ્યમાં બુદ્ધિનો વિકાસ થયો હોવાથી તે પૂર્વાપર વિચાર કરી શકે છે. જેમકે, મધ પશુએ દુધકાળના મમને ધામચારો ન મળવાને કારણે દુઃખ મઝટો સત્તા હોય પણ જો તેને ધાસની માઠી મળી જાય તો તે જૂતકાળના દુઃખ સકટોને યાદ કરી તે ધાસને સભાળપૂર્વક ખાતો નથી પણ એક સાથે બહુ ધાસ ખગલ કરી નાખવાની ઇચ્છા રાખે છે. આ પ્રમાણે પશુ જૂતકાળના સકટોને યાદ રાખી ભવિષ્યમાં કાંઈ સુધાર કરી શકતા નથી એટલા માટે તે પશુ હેરાય છે. જ્યારે મનુષ્યમાં જૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનની પરિચિતિ વિશે વિચાર કરવાની બુદ્ધિ હોવાથી મનુષ્ય કહેવાય છે.

ઇતિગમ લખવાનો મુખ્ય હેતુ જૂતકાળ મતારાનો હોય છે. પ્રાચીન મમમાં જેવાં જવાં બુદ્ધિમાન માણસો હતા અને તેમણે

કેવા કેવા સુખ કાર્યો કરવા દેતા તે આપણને ઇતિદામ ઉપગ્રી માનુમ પડે છે જૂનમળનું વૃત્તાન્ત ઇતિદામદ્વારા જાણી, આગળ નરી સમાય છે અથાત્ જૂનકાળને જેઇ જાવિયનું જીવન સુખી મનાવવું એ મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે જે રિવેકમુષિને ધાગ્ય કરનાર મનુષ્યો જૂનકાળો જેઇ જાવિયનું જીવન સુખમય ન મનાવે તો મનુષ્ય અો પશુમા સુ અ તર ગ્યુ ? માટે પ્રત્યેક મનુષ્યે, જુષિને સુપયોગ કરી જાવિયનું જીવન સુખમય અો શાન્તિમય બનાવનાં પ્રયત્ન કરવો જોઇએ

જીવનને સુખી બનાવનાં મર્ઘ ઉપાય છાં એવો પ્રત લખીનાર પૂજ્યમા આવે છે આ પ્રજના જવાનમા એમ કહી શકાય કે, જે મર્ઘ ઉપાય ન હોય તો 'જીવન સુખી બનાવો' એવો ઉપદેશ જ મહાત્માઓ શા માટે આપત ? સમારમા બધા જીવો દુખસહોમાથી મુક્ત થવા માટે પ્રયત્ન કરતા રહે છે પણ તેમા મનુષ્ય જોડની સદૃશતા મેળવી શકે છે તેટલી સદૃશતા બીજા જોડ જીવને મળતી નથી

જીવનને સુખી બનાવનાં ઉપાય પરમાત્માની પ્રાર્થના છે એટલા માટે પરમાત્માની પ્રાર્થના સાથે પ્રીતિસમ્બંધ જોડો એમ થતું ન જોઇએ કે, તમે અહીં હો ત્યાંસુતી તો પરમાત્મા યાદ કરો અને બહાર જતા જ પરમાત્માને જૂતી જાઓ જેમ મર્ઘ બાળક પાંદશાળામા પાચને પાચ દમ ગળુવાનું શીખ્યો, પણ પાંદશાળાની બહાર પગ મૂકતા જ તે અગિયાર ગળુશ લાગે તો તેની શિક્ષા માથી કહેવાની નથી તેમ અહીંથી બહાર પગ મૂકતા જ પરમાત્માન જૂતી જાઓ તો આપે વ્યાખ્યાન સાબરુ શું ? એટલા માટે અહીંથી બહાર જઇને પણ પ માત્માને જૂતો નહિ, કિન્તુ પરમાત્માની પ્રાર્થનાદ્વારા, આ મસારના જ મ-મૃત્યુ આદિ લયથી મુક્ત થઇ

અમૃત મનવાનો પ્રાપ્ત કરા આ મુખ્ય નિર્ણય તમારે જીવન ન જોઈએ

કોઈ એમ કહે કે, અમે અમાગ સસાર પવન અને ચનાવીએ કે ભારનાને અમૃતમય બનાવીએ? આ પ્રમાણે મૈત્રેયનાઓની સમજ એવી છે કે, મૃદગ્ધા ભારનાને અમૃતમય બનાવી શકતા નથી. જો કે સાધક શામા મમારાવગ્ધા બાધક છે પણ જે અમૃત ભાવનાનો અગ્રારી બની જાય કે તેને મસારાવગ્ધા મર્વગ્ધા બાધક થતી નથી એટલા જ મારે ૬ એવું જ કહ્યું છે કે પરમાત્માની પ્રાર્થનાના ભાવનાને અમૃતપર મનાવવાનો અભ્યાસ કરે. તમે પ્રાથના વિશે ઘણા દિવસથી સાંભળી રહ્યા છો તો તેની અમર હૃદય ઉપર પડી કે નહિ? જ્યારે દ્રવ્ય ચીજની અમર પડે છે તો ભાવ ચીજની અમર શું નહિ પડે? જો તમે ઉપરોક્તને તમારા હૃદયમાં ધાતલું કરો તો તેની અમર તમારા જીવન ઉપર અવસ્ય પડશે અને તેથી તમારું ક'વાલું પણ ચશે

ભાવનાનો અમૃતમય બનાવવામાં અને ન બનાવવામાં શું અન્તર છે? મોઈ એક જ કામ એક પાપી પુરુષ કરે, અને બીજો ધાર્મિક પુરુષ કરે તો એ બન્નેના કામમાં જે અતર રહે છે, તેજ અતર ભાવનાને અમૃતમય બનાવવામાં અને ન બનાવવામાં રહે છે

એક જ કામ કરવા છતાં પાપી અને ધાર્મિકના કામમાં જે અતર પડે છે તે અતર ધાર્મિક પુરુષમાં રહેલી અમૃત ભાવનાને જ લીધે છે જેમના હૃદયમાં ભક્તિનો અને અમૃતભાવનાનો પ્રસાદ સતત વહે છે તેમની આજો જુઓ તેમનું મુખ જુઓ, અને તેમની દરેક પ્રવૃત્તિ જુઓ અને જે ધમથી દૂર દૂર જાય છે તેમની પણ

આખો જુઓ અને તેમની પ્રત્યેક પ્રરતિ જુઓ તો, જ નેમા શુ અતર છે તે સ્પષ્ટ જણાઈ આવશે

તમે પણ તમારા હૃદયમાં ભક્તિનો અને અમૃતમય ભાવનાનો પ્રવાહ નહારી શકો છો પણ તમે જાણ પ્રપચોમાં એના મધ્ય પની મના છો કે, તે પ્રવાહ બીજે માટે આ પો જન્ય છે તેનું તમો જાન નથી. એના માટે તમે તમારી મુદ્દિને મદિમુખી ન જનાવના અન્તમુખી મનાવો તો તમામ હૃદયમાં પણ ભક્તિનો અને અમૃતમય ભાવનાનો પ્રવાહ વહેવા લાગશે

જે જાનીઓએ પોતાની મુખિયો અન્તમુખી મનાવી છે તેમજુ મુખ જોઈશુ તો જણાશે કે, અમૃતમય ભાવનાને લીધે તેમનું મુખ ટેલુ બધુ પ્રકૃતિ અને આનંદિ જણાય છે. જુનિયા જે પહાડ જેટલુ કુખ માને છે તે પહાડ જેટલા કુખો માથે પડવા છતાં પણ જે ભાનનાને આધારે તેઓ પ્રમન અને આનંદિત રહે છે તે ભાવનાની તપાસ કરો. જેમના હૃદયમાં આ અમૃતમય ભાવનાનો પ્રવાહ વહે છે તે કુખને પણ સુખ માનતો થઈ જાય છે તે ભાવનાશાલી મ્વો હોય છે તે માટે એક પ્રાચીન મન્યમાં આવેલી એક વાત સંભળાવુ છુ જે વાત માજાને તમે એ સમજી શકશો કે, એક અમૃતમય ભાવનાવાળો મનુષ્ય સ્ત્રીરીતે અપરનો બેઠ જૂની જાય છે અને આપતિના મમયે પણ ક્રોડો નથી નિશ્ચય અને પ્રસન રહી શકે છે

મધાનું પ્રતાનતઃ

મગધ દેશના એક ગ્રામમાં એક ખેડૂતો ત્વા પુત્રનો જ મ મરો આ પુત્ર મધા નમ્રમાં જ મ્વો હોવાથી તેનું નામ મધો મખવામાં આવ્યું પહેલાના લોમ જે નમ્રમાં જન્મ થયો હોય તે નક્ષત્રના

આધારે નામ પાડતા એવું જૈન માર્તિયા આલેના ૩૩ જેમ ઉપરથી જણાય છે આજે ત્રે કે નામ પાડાની પ્રથા જુની પડી ગઈ છે, પણ પહેલાની પ્રથા જુની પ્રમાણી હતી

મો પૂર્વજન્મનો સમ્મારી માળક હતો એને તેની આકૃતિ-પ્રકૃતિ પારખાગ લોમે એમ મહેના કે, આ બાળક ઘણો જ મસ્કારી છે, એટલે તેની દ્વારા ભવિષ્યમાં મર્ધ સારુ કામ થવાનું છે આકૃતિ પૂર્વ સમ્મારોની ભવતાનો પરિચય આપે છે એટલા જ માટે કહવાય છે કે પુત્રના વલણ પારણામાંથી જ પરખાય છે કહેવત તો પુત્રના વલણ પાછામાં પરખાય એમ કહે છે, પણ માતાના ગર્ભમાં પુત્ર હોય ત્યાંથી પણ પુત્રના વલણ પરખાય છે

જેમ ચન્દ્ર કે કમન જોઈને લાંબને આનંદ થાય છે તેમ આ મના બાળકને જોઈને બધા લોકો આનંદ થવા લાગ્યો આ બાળકને જોઈને ભવિષ્યવેત્તાઓ મહેવા લાગ્યા કે, 'લોકો જે તત્ત્વો જાણતા નથી તે તત્ત્વ આ બાળક બધાને સમજાવશે

મનાની બાનકીજા, તેના મસ્કારો પ્રમાણે સમાપ્ત થઈ હવે તે થોડો મોટો થયો એટલે તે પદા, ચન્દ્ર, સૂર્ય, ની, તમાર વૃક્ષ આદિ પ્રાકૃતિક રચના જોઈ આનંદ પામવા લાગ્યો

રાત્રી અને અગ્નિની વચ્ચે આ જ મોટું અંતર છે કે, જે પદાર્થોને અગ્નિની પોતાના વિગોહનું અને મોજમજનું સાધન માને છે, તે જ પદાર્થોને રાત્રીઓ પોતાના જીવનસાધનાનું કે આજીવન સ્થાયી સાધન માને છે જેમકે ઝરણાનો ઝરૂ-ઝરૂ અવાજ સાંભળી માધાગણ માણુમ તો તેને વિનો નુ કાગળ માને છે, પણ રાત્રીઓ એ ઝરૂ-ઝરૂ અવાજ સાંભળીને એવું વિચારે છે કે "આ ઝરણુ, આ અહીં આ રો તો પહેલાં પણ ઝરૂઝરૂ અવાજ કરતું હતું, અત્યારે ત્યુ એવો જ અવાજ કરી ન્યું છે અને મારા આ રા જના પડી પણ એવો જ અવાજ

કરતુ રહેશે આ જાણ તો મમ્મી નિદાની કે પ્રમાણની પરવા પણ
કરતુ નથી પણ તે તો આ જ પ્રમાણે સંગીત કરતુ મમ્મીને મળી
જાય છે ત્યારે પ્રકૃતિનો જાદુસાદ મણતો ?' તો લોગોની થોડી
પ્રશ્નમાં માનવતા કેમ કુવાઈ જાય છે ? અને થોડી નિદા માનવતા
કેમ ગભરાઈ જાય છે ? આ પ્રમાણે જાનીઓ પ્રકૃતિ પાસેથી
મોઘ મેળવે છે

મધો પણ પ્રકૃતિ પાસેથી આવો મોઘ મેળવવા લાગે તો
મોની નદીઓ જોઈને એમ વિચારતો કે 'આ મગા-મમ્મીના રંગે
નદીઓ એમ કહે છે કે, અમે પહાડમાંથી નીચી મમ્મીને મળવા
જાય છે છીએ અને રતામાં જોઈતી ગંધી પડેલી દોષ છે તેને
અમારામાં મેળવી અમારા રૂપમાં જનારી લાગે છીએ અમે
તેના જેવી જનતા નથી પણ તેને અમારા જેવી જનારીએ છીએ
અર્થાત્ ગંધીને પણ અમે અમારા પાણીથી પરિવર્તિત જનારી
લાગે છીએ'

માનવ છે કે, જનાર, કનકતા વગેરે સહેરોની મટરો મગા
નગીમાં ઉતારવામાં આવી છે મગા નગીએ મટરોની ગંધીને
પોતાના પરિવર્તનથી સાફ કરી પોતાનામાં મેળવી લે છે મદા-
પુરોનો પણ એવો જ સ્વભાવ હોય છે તેઓ 'મદા' માળમેને પણ
'મદા' જનારી કે છે તેઓ મદાની સાથે મદા જનતા નથી પણ
મગા માળમેને પોતાની પરિવર્તના પાણીથી પરિવર્તિત કરી 'મદા'
જનારી કે છે મગાએ આ પ્રમાણે પ્રકૃતિ પાસેથી ઘણી
શિખા લીધી માને કે, કુસ્તની ગ્યનાજ તેની પાસેથી
જની મદા આવે તો શિખા મેળવવા માટે હાથ, નાક, આંધિ
શાળાઓ જોનારામાં આવી છે પણ ત્યાં જનનિવાસ મગે છે કે
નહિ એની તપાસ મેળુ રાખે છે ?

કે ન પાસેથી શિક્ષા મેળવી મધ્યએ નિશ્ચય કર્યો કે, 'કુ રત જેમ પોતાનું કર્તવ્ય મળવે છે, તે કતવ્યપ નમા મોઢ દીરમ જૂઠ કરતી નથી તેમ ' પણ મારુ કર્તવ્ય મામર બળવરીશ

આ પ્રમાણે નિશ્ચય કરતો મધ્ય મોગ થયો તે પોતાના કાચમા આવડ્યો નહ પોતાનું આગળ તેમ પાડેશીનું આગળ વાગીને માફ કર્યો કરતો મધ્ય આ કામ કોઇની બાજબરીથી નહિ પણ નિષ્કામ મુશ્કિલ કરતો હતો

માનો કે, સહેલા જવાના બે માર્ગો છે એક રસ્તો મદદી વાળો છે અને બીજો માફ છે તમે સાફ રસ્તે જ જવાનું પાંદ કરો, પણ જે ભ્રમ રસ્તે સાફ કર છે તે તમને પમ નહિ પડે આ જ મોગી ખરાબી છે

મધ્ય કોઈ પ્રકારની આશાએ નહિ, પણ નિષ્કામભાવે પોતાનું અને પાડેશીનું આગળ સાફ કરતો મધ્યાના આ કાચથી તેના ધરના ભોમે તેની ઉપર નાગજ થતા અને કપડો પણ આપતા એટલું જ નહિ પણ વરના અમલુ માણસો તેને થપાટ પણ મારી લેતા આમ હોવા છતાં, મધ્યે તે પોતાના કામમા મશગૂલ રહેતો અને પોતે મેળવેલી શિક્ષાની પરીક્ષા થઈ રહી છે એમ માની બધા કષ્ટો શાન્તિપૂર્વક સહન કરતો પડે-તો તે પોતાનું અને પાડેશીનું જ આગળ માફ કરતો પણ જેમ જેમ તેની શક્તિ વધતી ગઈ તેમ તેમ તે પોતાનું કાચક્ષેત્ર પણ વધારતો ગયો

અત્યારે ભોકોની અધિભય શક્તિ તો, માનસિક ચિંતાઓથી નષ્ટ થઈ જાય છે આત્મામા અનંત શક્તિ છે પણ ભોકો એ આત્મિક શક્તિને વિકારવાનો માર્ગ જૂની ગયા છે એ કારણે જ તે શક્તિ દુર્માર્ગ મળે છે અત્યારે જેટલા આરામના માધ્યમો ઉભા થયા

છે તેથી શક્તિનો પણ તેટલો જ જામ થયો છે મોટર, વાયુવાન આદિ સાધનોએ તમારી શક્તિ દરી લીધી છે તમે સેકા રેડિયો દ્વારા ગાયન સાંભળવાનું પર્મદ કરો છો, પણ એ માનગતા તમે તમારો સૂર પણ જુલી ગયા છો

મધાની શક્તિ જેમ જેમ વધતી ગઇ તેમ તેમ તે ક્રિયાત્મક કાર્ય વિશેષ કરવા લાગ્યો લોકો આધ્યાત્મિકતાને નામે ક્રિયાની અવગણના કરે છે પણ માયુ જ્ઞાન તો તે જ છે કે, જે જ્ઞાન સક્રિય હોય મધાને જે જ્ઞાન હતું તે પ્રમાણે તે કાર્ય પણ કરતો મધો કહેવા કરતા કરી બતાવવામા માનતો હતો શરીરોમા કે રસ્તા ઉપર ફૂડો કચરો પડ્યો હોય તો, તે ઉપાડી બહાર ફેંકી આવતો અને ગદ્ગદીચાણા રમાનને એકદમ સાફ કરી નાખતા ધણીવાર શરીરોમાની સ્ત્રીઓ જાણી બોધને ફૂડો કચરો સાફ કરેમા રમાને ફેંકી આવતી પણ મધો સ્ત્રીઓ ઉપર કોષિત ન થતા, ફૂડો કચરો પાડો ઉપાડી જતો મધો તો એમ જ માનતો કે, આ સ્ત્રીઓ મારા કાર્યને વેગ આપી રહી છે મધાનો આવો નિઃસ્વાર્થ મેવાલાન નોઈ સ્ત્રીઓ મનિજાત થઇ જતી અને ફરી એવું અનુચિત કાર્ય ન કરતા ઉત્તરી મધાના કાર્યમા મદદ કરતી

આજની સ્ત્રીઓને મધાનુ આ કાર્ય પાપકારી કદાચ જણાતું હશે પણ તે ધર્મનું અજ્ઞાન જણાવે છે કચરાને નદા? ન ફેંકવો અને તેમા જીવોની ઉત્પત્તિ થવા દેવી એ અર્ધિમાધર્મની દૃષ્ટિએ ઠીક નથી અર્ધિમાધર્મ તો શુદ્ધ જીવોને ઉત્પન્ન થવા ન દેવાનું જણાવે છે એ જીવો તો કર્મવશાત્ પેતા થાય છ પણ મનુષ્યોમા વિવેકબુદ્ધિ છે એમને મદદી એકી કરી તેમા શુદ્ધ જીવોને ઉત્પન્ન થવા । દેવાનો વિવેક રાખવો બોધએ

મધો જેમ જેમ પોતાનું કાર્યક્ષેત્ર વધારતો ગયો તેમ તેમ તેની નિં । નું ક્ષેત્ર પણ સમતું ગયું બસ લોકોનું ટોણું મળતું ત્યાં પણ મધાની નિં । કરવામાં આવી લોકો નિંદાથી મગમગ છે પણ જો નિંદાથી મગમગ ન હોય તો પૌષ્ટિક પાર્થ જેમ શક્તિ આપે છે તેમ તે પણ શક્તિ આપે છે મધો નિં । થી મગમગતો નહિ તે એમ માનતો હતો કે, મારા વિશ્વમાં નિં । રણ એક માધન છે પોતાની નિં । મામળાને મામા થત લોકોના મનમાં એક પ્રકારનો આવેશ આવી જાય છે પણ માનીઓ એ આવેશનો સારો ઉપયોગ કરી ને છે બધારે અનાનીઓ તેનો રૂપરોગ કરે છે

મધો બધારે પોતાની નિં । ટોમ પામેથી સાબળતો ત્યારે તે પોતાના મનની રૂંડ હવે થઈ છે જેમ મનુ નિંદાથી મગમગતો નહિ

મધાની લોભમાં નિંદા થતી સાબળી ત્યાંના જો નવયુવાનોને એવો વિચાર આવ્યો કે, 'મધાએ એવું શું કહ્યું હતું કે, લોભ તેની નિંદા કરે છે શું તે દાઢ પીએ છે? વેશ્યાગમન કરે છે? જુગાર મે છે? અથવા શું હોમ ચનમ પીએ છે? અથવા વર્તમાન યુગની ભાસમાં બીડી પીએ છે? કે હોલમાં જઈ આ કે સોડા લેમન દીને છે? મગને તો આ વસનોમાનું એક પણ વચન નથી જતા લોભ તેની તો માટે નિં । કરે છે? આ ગામના પોમો મગની નિં । જ રહે છે એટલે મધાના મારા માધની ત્રશ મા ફોની પામે જઈ શું હવે આપુ ગામ મધાના કાર્યને વખોળું હોય તે પણ જો મર્થ કરી લી છે તે વાસ્તવમાં લોભપયોગી છે માટે તેના સત્કાર્યને પાઈ રીને વેગ આપવો જોઈએ'

આ પ્રમાણે જને સુખ મગના કાર્યની કર કરવા લાગ્યા પહેલાં યુવકે કહ્યું કે, 'ભાઈ' મારો અંતે તારો મત એક થવાથી

અગિયાર ૧૧ જેવા મન્યા છીએ પણ જો આપણે મધ્યાની સાથે મળી નહીએ તો એકસો અગિયાર ૧૧૧ જેટલું કામ કરી દઈએ જો હું મરાના કાર્યની હું ધૃપૂર્વક પ્રયત્ન કરું છું તો કેવળ વચનથી જ તેના કાર્યની પ્રયત્ન ન કરતા ચાલે આપણે તેમની સાથે મળી જઈને તે વચનને મર્યાદા ઉતારીએ '.

આજે ધણા યોગ્ય પ્રયત્ન કર્યો વાદવાહ' કહી પ્રસંગે જે પણ જ્યારે તે જ કામ માથે આવી પડે છે ત્યારે દૂર ખસી જાય છે આ પ્રમાણે દોરગી નીતિરીતિ રાજવાડી કાર્યની મિદિ થતી નથી માટે જે કાર્યને હું ધૃતી સાડુ માનતા લેઉંએ તે કાર્યને હૃદયથી ક્રિયામાં ઉતારવું જોઈએ લોકોને ખુશ કરવા માટે જ જો વાદવાહ કરીએ તો તે લોકોને અને પોતાના હૃદયને હેતુસ્વાની ચાનાળી છે ચાનાળીથી તેમને ખુશ કરી શકાય છે, પણ પરમાત્માને ખુશ કરી શકાતા નથી.

પહેલાં યુવકે જે કહ્યું તેના ઉત્તરમાં બીજા યુવકે કહ્યું કે મરાની ગાથે મળવાનું શું કામ છે ? જે કામ તે કરે છે, તે જ કામ આપણે પણ શરૂ કરવું જોઈએ.

પહેલાં યુવકે કહ્યું કે ત્યારે શું મધો આપણો ગુરુ મનમે ?

બીજા યુવકે જવાબ આપ્યો કે હા.

પહેલાં યુવકે કહ્યું કે, મેં તો એમ સાંભળ્યું છે કે, જે ધરમારનો ત્યાગ કરી જંગમમાં રહે છે અને ભિક્ષાચરી થી જીવનનિર્વાહ ચલાવે છે તે જ ગુરુપદને પામે છે મવાએ તો હજી ધરમારનો ત્યાગ કર્યો નથી એવી અવસ્થામાં તેને ગુરુપદે કમ સ્થાપી શકાય ?

ખીન યુવકે જનામ આપ્યો કે જનારે આપણે શ્રુત્યાગ કરી નિવૃત્તિ માર્ગે જવા ચાહતા દોષીએ ત્યારે ધ ગાંગા ત્યાગી પુર ને જ ગુરુ બનાવના જોઈએ પણ જ્યારે આપણે પ્રવૃત્તિમય જીવન રહીને કરના ચાદિએ છીએ ત્યારે મધા જેવા મત્વ નહિતી કરનારા ગુરની જ જરૂર રહે છે મધા જેવા મત્વુર ને ગુરુ બનાવવાથી જ પ્રવૃત્તિ કરના છતાં પણ અન્તરાત્માને પવિત્ર માર્ગે ૫) જઈ શકાય છે

આ પ્રમાણે વિચાર વિનિમય કરી મને યુવમે મરાતી પાસે આન્યા તે વખતે મધો સંક્રાંતના મમમા લાગ્યો તો મને યુવકોએ મનાને પ્રજ્ઞામ કયા મધાએ વિનવતુંક જવાન વાળ્યો કે લાઈઓ ' તમે માત્રમા એવુ શુ જોડુ કે, તમે મને પ્રજ્ઞામ કયા? હું તો એક માધારણ માણુમ છુ મારી પામે પહરનાને પૂગના કપડા પણ નથી મારા જેવા મરીમને તમે શા માટે નમઃ ૧૨ કરો છો?

યુવકો મવાની આટલી બધી નમ્રતા જોઈ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા અને તેની નિરભિમાનતાની પ્રશ્ન સા કરવા લાગ્યા

માધીજી પણ થોડાં આંખાં માત્ર ૧૩૫ ૧૪૫ પહેરે છે અને તમે કીમતી કપડા પહેરો છો છતાં તેમનો તમે કયો મધો આદર કરો છો? તમે તેમનો જે આદરમતકાર કરો છો તે તેમનું મહત્કાર્ય જોઈને કરો છો આ પ્રમાણે તમારો આત્મા તો પરિવ્રતા ચાહે છે પણ બાહ્ય દોગને લીધે આત્માની એ લાગના દગાએ વીરડે છે લગભગની રક્ષા માટે કપડા પહેરવામા આવે છે, પણ એ મૂઠા ઉદેશ જૂની જઈ બાહ્ય શ્રુ મારને મત્વ આપવામા આવે છે, લગભગની રક્ષા માટે ૨૫ પહેરવા જોઈએ એ ઉદેશ શુ આજ ૧૧ કોને નેમા મમતવવામા આવે છે?

મધ્યે એ મને સુવચને ઉદ્દેશીને કહ્યું કે, 'જેનું મારું કામ છે તેવો મારો પરવેશ છે જો હું કોમળી કપા. પરેરી મારું મમ કરું તો મારું કામ પાર ન પડે કાચું કે કોમળી કપડા આગમ વધારે ડ અને જે કપા. આજમ વધારનાગ જેવ તે કોમળી કપડા કાર્યકનાએને ગોભના નથી એના માટે મે, મારા મમ પ્રમાણે પરવેશ ગણ્યો છે

મનની આ માની અને સીધી વાત માળગી, મને સુવચ મિત્રો ખૂબ જ પ્રમત થના અને પ્રમત ચિત્તે મધ્યને મેરા લાગ્યા કે, 'અમે તમારા વિન્ય થવા આના છીએ અમે તમારા કોરા પ્રમાણે વનાંશ મનાએ ઉત્તર આપો કે, 'જામજો' મારી પામે શું છે કે, તમે મારા શિષ્ય થવા ચાહો છો? હું તમો ખાસ માટે રોટનીનો દૂકડો પણ આપી શકું એવી ગિયતિમા નથી કાચુંકે, મારા પોતાના ધરનાગાઓ પણ મને મદા મુશ્કેલીએ ખાવાનું આપે છે અને કહે છે કે, કામ તો પારમ ગનું કરે છે અને ખાસ અહીં આવે છે આ પ્રમાણે કહું વચન મહં છે પણ હું તો એમ જ મમજી છું કે, મારા ધરનાગાઓ મને લૂખીમૂખી રોટલી જ આપતા નથી પણ આ વચનરૂપી ઘી પણ આપે છે મારા ધરનાગાઓને હું જે ધનું કામ કરું છું તે તો ગમે કે જ્વળ હું પારકા ધરતુ મમ કહું છું તે તેમને મમનું નથી જ્યારે મને પોતાનું કે પા કાનું બનેનું મમ પ્રવુ ગમે છે મારા અને મા. ધરનાગાના વિચારમા આ જ મોટું અતર છે મારી પાસે કાર્ડ નથી છતાં તમે મારા શિષ્ય શા માટે જનસ ચાહો છો ?

સુવચને કહું કે, "આપે દમણા જે હ થની વાતો મહી તે સા ગી, અમે તમા. પગતે આનવાનો વિચાર કર્યો છે અંો એના જ માટે અમે તમાન શિષ્ય થવા ચાહીએ ડીએ"

અહીં રાજમટમાં આવેલો ફેટાક ઘર તો વીક છે પણ ફેટાક તો બહુ જ ગદા છે જ્યારે આવેલો ઘર ગદા જોઈ હું તારે મને એવો વિચાર થાય છે કે શું આવેલો ઘર ગ. હોય ખરા ? ફેટાક આવકો એમ કહે છે કે, એ તો ભગીનો દો છે પણ હું કહું છું કે, જે ગદી રાત્રે છે તે તો દોષી નહિ પણ જે ગદી માં કહે છે તે ગેપી કહેવાય. એ કોના ઘરનો ન્યાય ? અહિંસા-ધર્મનો મર્મ ન મમજાને લીધે જ ઘરમાં ગદી રહેવા પામે છે જેમના ઘરમાં લોટ, દાળ કે એવી બીજી ખાદ્ય વસ્તુ મડેલી પડી રહે છે અને તેમાં જાત પડવા દે છે, તે લોમ અહિંસાધર્મનો મર્મ સમજ્યા નથી એમ કહેવું જોઈએ.

જે ભોમ પોતાનું ઘર સાકસુદ રાખી શકતા નથી તે ભોમ પારકા ઘરને સાકસુદ શું કરી શકે ?

ફેટાક એમ કહે છે કે, જૈનધર્મ તો નિવૃત્તિપ્રધાન ધર્મ છે એટલે આવી પ્રવૃત્તિમાં શા માટે પડવું ? આ વીક છે જ્યારે સસારથી નિવૃત્ત થઈ જાઓ ત્યારે નિવૃત્તધર્મનું પાનન કરો એ બરાબર છે પણ જ્યાંસુધી તમે સસારથી નિવૃત્ત થયા નથી, પ્રવૃત્તિમાં પડેલા છો ત્યાંસુધી તમે પરાધીન રહો અને પરાધીનતાને પોખ્યા કરો એમ જૈનધર્મ કહેતો નથી પ્રવૃત્તિમાં રહેવા છતાં પરાધીન રહો એમ જૈનશાસ્ત્ર કહેતું નથી.

ભગવાન મહાવીરે શ્રુત્યધર્મનું જે વિધાન કર્યું છે એ વિધાન પ્રમાણે આય છું કરવામાં આવે તો, શ્રુત્યોના ઘરમાં અશુચિ કે અવિવરના સહાય નહિ પણ આજકાલ ફેટાક લોગ શુદ્ધ રહેવા છતાં સુદ્ધ દિમાનો તો વિચાર કરે છે પણ ૫ મારાએ

જે ગ્રંથ દિસા થાય છે તેનો વિચાર સરખો પણ કરતા નથી
જે ગ્રંથ દિસા પરમ્પરાએ મનુષ્ય દિન સુધીનું કંઈ ધારણ કરે છે
તેને સરકારના કાયદાને માન આપી બંધ કરો છો તેના કગ્તા
ધર્મના કાયદાને માન આપી રહેલાએ એ ગ્રંથ દિસાને ગા માટે
અટકાવતા નથી? મનાએ યુવકોને કંઈ કે, તમે મારા શિષ્ય ખરા
હિતથી થના આહો છો તો, હું જેમ મ્હુ તેમ કરવું પડશે, તે તમને
કયું છે? યુવકોએ મનાની આજ્ઞાનુમાર ચાલવાનું કયું કર્યું

આમનું શું થાય છે તે હવે પણ વિચારીશું

વ્યાખ્યાન ત્રીજું*

પ્રાર્થના

આ રનાથ અવિનાશી , શિવ-સુખ લીધા

વિમલ વિજ્ઞાન-વિલાસી સાધન સીલો ॥ ૧ ॥

તૂ જેવન બજ અરુનાથને તે પ્રભુ ત્રિલુપ્તરાય

તાત તુ સન દલી માતા તે નો ન દ કલાય ॥ સાધન ૦૨ ॥

શ્રી અરુનાથ ભગવાનની આ પ્રાર્થના કરનામા આવી છે તેમને પ્રાર્થના ઉપર વિશ્વાસ છે અને જે પ્રાર્થનામાં શક્તિ રહેતી છે એમ માને છે તેમને માટે પ્રાર્થના એક અપૂર્વ વસ્તુ છે પ્રાર્થના એ વિશ્વાસની વસ્તુ છે માટે તેના ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી તો અપૂર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય છે પણ જો વિશ્વાસ વિના પ્રાર્થના કરનામા આવે તો, તે પ્રાર્થના પણ ગેમગપ જની જાય છે અને પરિણામે અપૂર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થતી નથી કે પટક્ષમા વર્ષ વસ્તુ રહેતી નથી ? નથી વસ્તુઓ રહેતી છે, પણ જોનામા એકપણ વસ્તુ આવતી નથી તોપણ કે પટક્ષને નીચે જેસી જે વસ્તુની કે પના

કરવામા આવે છે તે વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય છે આ પ્રમાણે ૨ પદ્ધતિ પોતે પણ કંઈક પતાના આધારે વસ્તુ આવે છે જો કંઈક ન કરવામા આવે તો વસ્તુ મળતી નથી આ જ પ્રમાણે ૫ માત્માની પ્રાથનામા રહેલી શક્તિ લેને પ્રત્યક્ષ દેખાતી ન હોય પણ તે ઉપર વિશ્વામ ગમવામા આવે તો, તેમા મધી શક્તિઓ રહેતી છે એટલા જ માટે ઝાંતીગનો પરમાત્માની પ્રાર્થના આગળ ૨ પદ્ધતિ કે ચિંતામણિ રત્નની પણ પગલ કરતા નથી કાચુ કે તેઓ પરમાત્માની પ્રાથના આગળ એ વસ્તુની કરી કિંમત ગણતા નથી જ્યારે આપણામા પણ પરમાત્માની પ્રાર્થના ઉપર આટલો મોટો દુર્ વિશ્વામ પેદા થશે અને પરમાત્માની પ્રાર્થના આગળ કે પદ્ધતિ કે ચિંતામણિની કરી કિંમત નહિ રહે ત્યાર આપણને પરમાત્માની પ્રાર્થનામા રહેતી મધી શક્તિ રહેતી છે તે સ્પષ્ટ જણાશે એના માટે પરમાત્માની પ્રાર્થનામા દુર્ વિશ્વામ ખો જ્યારે કોઈ સામાજિક પાઈની ધ્વજાની પૂર્તિ માટે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવામા આવે છે ત્યારે તે આત્મી પ્રાર્થના નહિ પણ બહારના ગેગરપ બની જાય છે આ વિશે લોકલ કેશનનાતે કીક કહ્યું છે કે, “ જો પરમાત્માની પ્રાર્થનામા પદર આના તો મન લાગેતું હોય પણ જ્યારે એ જ આ ૧૦ માસારિક પાઈની ધ્વજામા મન ચોટેતું હોય તો, તે પ્રાથના પણ ગેગરપ જ છે

કોઈ એમ કહે કે, કોઈ ચીજની આસ્થિકતા પાર પાડના માટે અથવા કોઈ કંઈના નિવારણ માટે જીમ ઉપાયો ન કરતા પરમાત્માની પ્રાર્થનાનો ઉપાય હાય ધરવામા આવે તો શું ખોટું છે ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમા જણાવવાનું, જ્યારે કોઈ વસ્તુની આવશ્યકતા હતી થાય અથવા કોઈ મકદ માથે આવી પડે ત્યારે એમ વિચારવું જોઈએ કે પરમાત્માની પ્રાર્થના ન કરવાને લીધે જ

આવી ગિતિ ઉભી થવા પામી છે એના માટે જ માટે પરમાત્માની પ્રાર્થનામા મન પરોવવું જોઈએ

આ પ્રમાણે માલ આવી પડેના મકટને પ્રાર્થનામા પ્રવૃત્ત થવાનું કારણ બનાવવું જોઈએ, પણ તો યીજો મેળવવા માટે અથવા યોગ્ય કષ્ટના નિરાગળાની ઇચ્છાએ જ પરમાત્માની પ્રાર્થનામા કોઈ પ્રકારની તમારી કામના નહિ રહે, ત્યારે સકલે પણ તમારાથી દૂર લાગશે

એકતને પાસની પણ જરૂર રહે છે પણ તેઓ કાંઈ ધારા જ માટે ખેતી કરતા નથી પણ તેઓ તો સારો પાક કેમ થાય એ જ ઉદ્દેશથી ખેતી કરે છે છતાં ધાન્યની સાથે ધામ પણ પે (મ) જાય છે આ જ પ્રમાણે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરતી વખતે એમ વિચારવું જોઈએ કે, પરમાત્માની કૃપા મેળવવા માટે હું પ્રાર્થના કરું છું કારણ કે પ્રાર્થના દ્વારા પરમાત્માની કૃપા મેળવવામા આત્માનું કલ્યાણ રહેતું છે આવી ઉત્તમ લાવના રાખવાથી જેમ અનની સાથે રામ પણ ડિગી નીકળે છે, તેમ સામારિક વસ્તુની પણ સહેજે પ્રાપ્તિ થઈ જાય છે પણ સસારની બધી વસ્તુઓની પ્રાપ્તિ કરવા કરતા, આત્માનું કલ્યાણ સાધવું શ્રેષ્ઠતમ છે, માટે પરમાત્માની પ્રાર્થના આત્માના કલ્યાણ માટે જ કરવી જોઈએ જો પરમાત્માની પ્રાર્થનાદ્વારા આત્મકલ્યાણ સાધી શકાય છે તો તુચ્છ વસ્તુઓની પ્રાપ્તિ માટે એ પ્રાર્થનાનો ઉપયોગ કરવો એ તો ચણાના જ નામા રત્ન આપવા જેવી મૂર્ખતા છે આત્માનું કલ્યાણ આદ્યનારે આવી મૂર્ખતા કરવી ન જોઈએ

પરમાત્માની પ્રાર્થના ગમે તે સ્થાને અને ગમે તેવી પરિસ્થિતિમા કરી શકાય છે, પણ પ્રાર્થનામા આત્મમગ્નિની અનિવાર

આવશ્યકતા ગ્રહે છે, કારણ કે પરમાત્માને આત્મમર્મર્ષણ કરી વિના સાની પ્રાર્થના થઈ શકતી નથી એવા માટે ભગ્ન લોકો કહે છે કે —

તન ધન પ્રાણ સમર્પી પ્રભુને હૃન પર વૈગ રિદ્ધાસ્યા રાજ

અર્થાત્—પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવામા હૃ તન, ધન અને પ્રાણનુ પણ મર્મર્ષણ કરી ભંધવ આવી ઉત્કલ્પન ભાવના પૂર્વક તમે પણ પરમાત્માની પ્રાર્થના કરા તો, તમે જગત્ આત્મ-આણુ સાધી મશ્શો પરમાત્માની પ્રાર્થના એક એની વચ્ચે છે કે, જે મધાને માટે સુખ છે એટલા માટે આ સુખ નમ્નુને આપણે સુપરોગ કરી તેવો ભોધએ અને પરમાત્માની પ્રાર્થનાને શ્રવનમા વાલી ભેરી ભોધએ આમ કરવાથી વહેતી કે મોડી આત્મભગૃતિ અવસ્થા થાય.

આરે કોઈ માણુમ, મારે શુ રાગે કે આર રાગે વહેના હિંચુ છે એવો દા નિશ્ચય કરીને સુવે છે તે પગી ભાતે મોડો પણ સુવે તોપણ તે ધારેના મમ્મે અસ્થ્ય ભગી હોં છે આવા તમે પણ કોઈ દિવસે અનુભવ કરો તશે આપણામા એવી ર્ષ શક્તિ કામ કરી રહી છે કે, જે ભગ નિદામાથી પણ નિશ્ચય કરી રમાણે ભગ્ન કરી શકે છે આત્માની આ શક્તિને ભગ્નત કરવા માટે દા નિશ્ચયપૂર્વક પરમાત્માની આત્મીગીતે પ્રાર્થના કરો તો અસ્થ્ય આત્મભગૃતિ યમે ભક્ત લોભે કહે છે કે —

પ્રાઠ જતન કરતા નહીં પામે પચી મોટી મામ ।
તે જિતમક્ષિ કરી ને લહિયે મુખિ અમોલક ધામ ॥

અર્થાત્—જે મુગ્નિ ખીખ અને ઉપાયો કરવા છતા પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી તે પરમાત્માની પ્રાર્થના દાગ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે

જેમને આ વાત ઉપર વિશ્વાસ નથી તેમને માટે આ વાત નિર્ગત્યક છે પણ જેમને પ્રાર્થના ઉપર વિશ્વાસ છે તેમને માટે આ વાત તદ્દન સાચી છે

કોઈ એમ કહે કે પરમાત્માની પ્રાર્થનાથી આત્મક રીતે કરવાનું કદો છે પણ પરમાત્મા છે એની પ્રતીતિ જ થાય ? કારણ કે પરમાત્મા તો અગમ્ય અજોય્ય રહેવાય છે, એમને એમની પ્રતીતિ કેવી રીતે થાય ? એને માટે તું મા । એક અનુભવની વાત કહું છું -

મારો જે પ્રવેશમા જ મ થયો છે ત્યાં વરમળ ખૂબ વ મે છે ત્યાં વપાતાવૃત્તમા વાણાઓથી રમેશા આકાશ ઢાકાયેલુ રહે છે એમને સૂર્ય અમ્મત પામ્યો કે કે નહિ ? તેની કરી ખગર પ ની નહિ પણ પોચાણાના કુનને જોઈને ખાર પ ની કે, દલે સૂર્ય અસ્ત પામ્યા ■ તે પ્રવેશમા પોચાણાના નામના એક જાતના કુન થાય ■ તે કુન જ્યારે વિકસિત થતા ત્યારે સૂર્ય ઉપો કે તેમ અને જ્યારે કરમાતા ત્યારે સૂર્ય આથમ્યો છે તેમ ખાર પડતી હતી

અને એ વિચારવા જેવી રીત છે કે એક કુનને સૂર્યના ઉપ અમ્મનની ખાર પ ની જાત છે એ આપણા જેવા મનુષ્યોને ખગર પડતી નથી એ આપણી કાની જ ની અપૂર્ણતા બતાવે છે ? એક કુનને સૂર્યના ■ ય-અમ્મનની ખગર પડે છે, તો શું આપણને તેની ખગર પ ની નહિ હોય ? ખાર તો પ ની જો, પણ અમારની ખીજ ધમાનમા પ ની જવાથી એ જાણેની વાતને પણ જૂનાઈ જવાય છે અને પરમાત્માના વિષયમા પણ તેની પ્રતીતિ કેમ થાય ? આવા પ્રશ્નો પૂજા લાગીએ છીએ આવા પ્રશ્નો ઉદ્ભવવાનું મુખ્ય કારણુ પેતાનામા રહેલી શક્તિનું અસાનજ છે પેતાનામા રહેલી

રાક્તિના આધારે પરમાત્માની પ્રતીતિ મળ્યા માટે પ્રયત્ન કરવો જોઈએ પ્રયત્ન કર્યા છતાં પણ તે પરમાત્માની પ્રતીતિ ન થતી તો જેમ પેલગુના કુતરાગ સૂર્યના ઉદય-અસ્તની ખગર મેઝીએ છીએ તેમ પૂર્વ મદાત્માએ કે જેમણે આત્મશક્તિ દ્વારા પરમાત્માની પ્રતીતિ કરી છે તેમના કહેવા પ્રમાણે આત્મશક્તિ પ્રાપ્તિ, પરમાત્માને જોળખવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ તમે પરમાત્માની પ્રતીતિ કરો એટલા માટે તમને આધ્યાત્મિક અને વ્યવહારિક વાતો હમેશા સભાગવસમાં આવે છે

એટલા માટે એમ કહે છે કે, જે અમે આધ્યાત્મિકતામાં પડી જઈએ તો અમારો ચરિત્ર જિન્દગી જગતી જાય પણ આ માન્યતા જુનમરેલી છે

આધ્યાત્મિકતાથી તમારો ચરિત્ર કોઈ દિવસ જગતી રાકે નહિ હા એટલું અવગત થાત કે તમે જે વ્યવહારને નામે ધમાન કરો છો, તે ધમાનને પડી વ્યવહારમાં મ્યાન હેના ન પામે જેમ રાત્રી પગવળી વખતે રોટલી જમી જાય એવો અગ્નિ મનેજ રાખવામાં આવતો નથી તેમ રોટલી પાકે પણ નહિ એવો ફરી ગએતો તાપ પણ રાખવામાં આવતો નથી પણ રોટલી જમે પણ નહિ તેમ કાચી પણ દં નહિ એવો સાધા છુ તાપ રાખવામાં આવે છે આધ્યાત્મિકતાને આરીતે જીવનમાં ઉતારવામાં આવે તો, જીવન-વ્યવહાર એવા મધ્યમ માર્ગે વ્યવસ્થિત થાય છે કે, જીવનમાં છેનમટાઉ જેવી ઉઠાગીરી આવતી નથી, તેમ કૃપણ જેવી કૃષ્ણતા પણ આવતી નથી પણ મધ્યમ સ્થિતિ રહે છે મટે આધ્યાત્મિકતાને જીવન વ્યવહારમાં મ્યાન આપવાથી, જીવન-ચરિત્ર મગમર થાયતો નથી એ જમ કાઠી નાખવો જોઈએ આજકાલ એટલાક તોયે આધ્યાત્મિકતાના ઓથે કૃપણ જની જન્ય છે જેઓથી નાની પણ વસ્તુનું મમત્વ

છોટી સમતુ નથી, જેઓને દિવસ રાત, કે ખાવાપાવનો પણ વિશેષ નથી અને જેઓ આધ્યાત્મિકતાને નામે કૃપણતા સેવે છે તે નામે આધ્યાત્મિકતાના નામને જ નામ કરે છે એમ કહેતું જોઈએ

આધ્યાત્મિકતા એ કાંઈ નાનીમૂની વસ્તુ નથી આધ્યાત્મિકતાને ગીતાએ ગંધી રિઝાઓમા પ્રથમ સ્થાન આપ્યું છે જ્યાં ખીજના દિલ માટે નાની ચીજનો પણ ત્યાગ થઈ શકતો નથી ત્યાં જ ના 'આધ્યાત્મિકતા' એની રીતે નબી શકે? જ્યાં લોભ તા હોમ તે ત્યાં આધ્યાત્મિકતા ટપી જ શકે નથી જ્યાં ખીજના નિત માટે પ્રાણ અર્પવાની પદ્ધતિ આનાકાની ન હોય ત્યાં આધ્યાત્મિકતા મહેજે આવે છે જેમકે, રાજા મેનરથે કમુતર માટે શરીરત્યાગ કર્યો હતો તું તેમનામા આધ્યાત્મિકતા ન હતી? તેમનામા આધ્યાત્મિકતા હતી અને એના જ માટે તેઓ ખીજના કે ચાણ માટે શરીરત્યાગ કર્યો હતો મરણ પ તેઓ સારી રીતે ગણ્યતા હતા કે ખીજના કમ્પાણ માટે આત્મમર્પણ કર્યું એ જ આધ્યાત્મિકતા છે અથવા પ્રમાણે જે આધ્યાત્મિક હોય છે તે ખીજના નિતમા પોતાનું દિલ માને કે ખીજના દિલમા પોતાનું દિલ એની રીતે રહેતું છે એ બતાવવા માટે મધાની વાત કહેવામા આવે છે —

મધાનુ વ્રતા ત

મગે હવે પાસેથી એ બોધપાઠ શીખ્યો હતો કે, જે વાત મને પોતાને અનુકૂળ હોય તે જ ખીજના માટે પણ કરી કુદરત પાસેથી જેવો બોધપાઠ મગે છે તેવો બોધપાઠ ખીજે કરાવથી મગતો નથી, એવું જમતમા જૂતકાળના તેમજ વર્તમાનના અનેક દાખનાઓથી સ્પષ્ટ જણાય છે યાનીઓએ આખા જલ્લાણને પુર સાકાર બનાવેલ છે એટલા માટે જો એનું ધ્યાન ધરવામા આવે તો આત્માને અપૂર્વ આન આવે

કુદરતના તત્ત્વનું જો બારીબારી અવલોકન કરવામાં આવે તો, તેમાંથી આત્માને અપૂર્વ શિક્ષા મળી શકે એ નાનકડા કૃત્તી પાખંડીમાં કયું તત્ત્વ રહેતું છે, તેની રચના ધ્વા પ્રકારની છે, તેમાંથી કેવી શિક્ષા મળે છે એ જિંને બહો વિચાર કરવામાં આવે તો તે ભણી આશ્ચર્ય થશે.

મોટા મોટા કારીગરો, મોટા મોટા મહાનો મનાવવામાં જે કારીગરી વાપરે છે, તે કારીગરી કુત્તની રાખાતી રચનામાં જે કારીગરી હોય છે તેના આગમન તુરંત છે કુદરત જે હિતકારી શિક્ષા આપે છે તેવી શિક્ષા બીજી મેઘ આપતું નથી.

મનો પ્રકૃતિની શિક્ષાનુભવ કામ કરવા લાગ્યો તે આગેશી પાડોશીનું આગળ તથા ગામનો રસ્તો પણ આદર કરતો મેગીએતી સ્ત્રીઓ મધાના આ કામની નિંદા કરતી એટલું જ નહિ પણ તેના કામમાં બાધા પહોંચાડના માટે સાદ કરેલી જગ્યાએ કચરો પણ ફેંચી આવતી આમ કરવા છતાં પણ મધો તો હમેશાની માદક પ્રસન્ન ચિત્ત રહેતો અને પ્રમત્તચિત્તે કચરાવાળી જગ્યાને વાગીને સાદ કરી નાખતો અને તે એમ વિચારતો કે, ખરેખર મારી બહેનોએ મારી ઉપર ઉપકાર કર્યો છે કે ધરમાં જે કચરો મળે છે તે મહાર મળીને માગ કાર્યમાં મને સ્થાયતા આપી છે.

તમને મેઘ ગાગો બાંડે ત્યારે તમારે પણ એવો ઉજાવવો વિચાર કરવો જોઈએ કે, એ તો જલુ સારું થયું કે તેના મોળામાં ગાગતી જે મદમી હતી તે બહાર આવી ગઈ અને પ્રેરિતે ગાગ ભાડનારનું જે પણ એટલા અશમા સુદ્ધ થયું.

એકુતો મદમીનો જ્ઞાનર તરીકે ખેતીમાં ઉપયોગ કરી મારો પાક ઉત્પન્ન કરે છે તેવી રીતે તમે પણ આત્માના પાણીમાં એ ગાગોનો પણ મહુપયોગ કરી શકો.

મધો નિંત્રી જી પણ મમરાતો નદિ તે તો દમેશ પોતાના નિયત કરેના પ્રથમ મલખ રડતો મધાની આવી કાર્યપ્રભાલી જોઈ, એ મળે યુરમો મરાણ શિષ્ય મનવા નૈસાર યરા મરાએ એ જોતો કયુ ? મારે ત્યા આવા પીરાણ કઈ નથી પણ જોનહુ મારી સાથે કામ કરામા તમારે જોએની નિદા ગાળી ગેરે મમતાભાવે સામગરાનું ? શુ તમે મારા શિષ્ય થઈ જી ની નિ । કે ગાગો સમતાભાવે મામગરા નૈસાર છો ?

મવાનું આ મ્યન સામગી મને યુરમો પ અપર કહેવા સાચા કે, “ગુરુ દોષ તો ખરેખર આવા હોવા જોઈએ કે જે શિષ્ય મનાવવા માટે બીજાને મોગ પ્રયોજતો ન આપે આ પ્રમાણે પરસ્પર નિચાર નિર્મિત કરી જાત યુરમોએ મરાને કયુ કે, “તમારા અપર કથનથી અમારી તમારા શિષ્ય થવાની ભાવના વધવા પામી છે માટે કૃપા કરીને આપ અમો ગુરમ ન સમગ્ર વો અને અમને શિષ્યગીક્ષા આપો”

મરાએ ઉત્તર આપ્યો કે હું બજોનો મજોનો નથી એમ્ને તમને શુ ગુરમન્ત સભગાનું ?

યુરમોએ કયુ કે અમે બજોના મજોનાના મન્નો તો ધણીવાર મામગીએ છીએ પણ અમે તો તમારા જેના કર્તવ્યપાલન વ્યક્તિ પાનેની મન્ત મામગરા ઉચુક છીએ માટે તમારા કર્તવ્યનો મન્ત અમને મભગાવો અર્થાત્ અમારે તમારા શિષ્ય થઈ શુ કાર્ય કરાનું છે તે જણાવો અમે થય શકિત આપના કર્તવ્યમન્તનું જ્ઞાનપ્રતિષ્ઠા પા ન કરીશું”

મવાએ કયુ કે સામગો, તમારે શુ કામ કરવાનું છે તે જણાવુ છુ જોકે હું બજોનો મજોનો થી પણ ક રત પામેથી મે

એવી શિક્ષા મેળવી છે કે ' જે મમ પોતાને અનુકૂળ હોય તે બીજા માટે કરવું અને જે પોતાને પ્રતિકૂળ હોય તે બીજા માટે પણ ન કરવું ' મંદોપમા તમારે આટલું કામ કરવાનું છે કે —

આત્મોપમ્યેત સર્વથ મમ પર્યતિ યોઽર્જુન ! । ગીતા

ભાવાર્થ — પોતાના આત્માને જે અનુકૂળ હોય તે બીજા માટે કરવું, એ ઉપમા પ્રમાણથી ઋત્રેક કાર્ય કરવું જોઈએ એવું ગ્રાનીઓનું પણ કથન છે

મધ્યમે કલ્પ્ય કે, પ્રકૃતિ પાસેથી મે આ શિક્ષા લીધી છે મને એમ લાગ્યું કે, મને સાધ કરેતો રમ્તો ગમે છે તો મીઠા બોકો એ ગદ્ગદવાળા રસતાને સાધ કરે અને હું એ સાધ કરે ન રમ્તા ઉપર ચાલુ, એના કરતા હું જ રસ્તો સાધ ચા માટે ન કરું ' કે જેથી હું અને બીજા બોકો સાધ કરે ના રસતા ઉપર ચાલી શકીએ ' જે વાત પોતાને મળતી હોય તે મીઠાઓ માટે પણ કરવી ' આ મારી પહેલી શિક્ષા છે અને ' પોતાના આત્માની માફક મીઠા હોવાને પણ મમાન માનવા એ મારી મીઠી શિક્ષા છે એમ થવું ન જોઈએ કે, પોતાને માટે તો પાચ અને પાચ દશ ગણે અને બીજાને માટે અગિઆર ગણે આમ જે આત્મચયના કરે છે તે વિશ્વાસપાત તો કરે છે, સાથે માથે પોતાના આત્માને અપરાધી બનાવે છે માટે જે તમારા આત્માને ગમે, તે જ બીજાઓ માટે પણ કરો આ ગિવાય અનિચ્છનીય પ્રવૃત્તિ । કરવી મીઠાઓ ઉપર બળજબરી ન કરવી કાગળકે આમ કરવાથી મીઠાના આત્માને આધાત પહેાંચે છે માટે આવી ખરામ પ્રવૃત્તિઓથી બચતા રહેવું માનો કે તમારી પાસે બે કોટ છ તેમજ એક નખમો છે ત્યારે જે તમારી સામે કોઈ ગરીબ માણસ મળત હડીને લીધે થયરતો

હાય ત્યારે તમારી પામે જે નમ્રો કો જોય તે આપી દેવાની
 ઇચ્છા પેદા થવી જોઈએ જો ગરીબને કોટ આપવાની ઇચ્છા ન
 થાય તો ‘તમે હજી મીઠાના કાઠને સમજી શક્યા નથી એ મ્હણ
 જાણાય છે તમારું પેટ બોજનથી તૃપ્ત થઈ ગયું છે તોપણ અમે ત્રી
 રોટલી કોઈ ગરીબને આપવાની જાનના પે । ન યદ્ય, પણ રોટલીને
 સેળીને કે સુડીને ત્રીજે રીતે ખાવા માટે રાખવાની જાનના
 થઈ તો તમે હજી મીઠાના આત્માને તમારા આત્મા મમાન
 માનવાનું સમજ્યા નથી

મરાએ યુગમેને શ્યુ કે “તમે જો માગ શિવ થવા ચાહો છો
 તો તમારે બધા જીવોને આત્માનુભ માનવા પ રો એટલુંજ નહિ
 તમારે કોઈ પ્રમાણુ જ્ઞાન ગણવું નહિ જોઈએ કાગળુએ વ્યસનના
 નશામાં કર્તા યાત્રાનુભ માન રહેવું નથી માટે જોઈ પણ પ્રકારના
 માદક પાણીના સેવનથી દૂર રહેવું પડશે જે મુદ્ધિને બદલ કરે છે
 તે મવા માદક પાણી છે કેવું પણ છે કે—

મુદ્ધિ કુમ્પતિ ચદ્વ મદકારો તદુચ્યતે ।

જે પાણીને સુધાથી ખાસથી કે પીવાથી મુદ્ધિ બ્રહ્મ કે નષ્ટ
 થાય તે માદક પાણી છે જે માદક પાણી છે તેમાં જોઈ મદ
 છે જેમ નથી પણ હાથની જાનનામાં પણ મ હોય છે જેમકે
 યથોમા રાજ્યને હજાર વિદ્યાવાળો વર્ણવામાં આવ્યો છે, છતાં
 સીતાને જોઈને તે જાન જૂની ગમે દનો આ પ્રમાણે જાન જૂની
 જવું એ હવેનો મ છે આ પ્રકારના મદથી કે નશાથી તમારે
 દમેશા બચતા રહેવું પડશે

આજના યુગમાના જેવાગ પરજી જોઈને જાન જૂની
 જોઈને આવે છે, એટલુંજ નહિ પણ રાગ અને મહત

કહેવડનાગએ પણ જાન શૂરી ગયા છે આજે એવા લાખનાએ
કાઈ જોખ મળતા નથી '.

મધાએ એ સુવચને કર્તવ્યમોધ આપતા કહ્યું કે, “જે પાથેના
સેવનથી કૃતારૂપનુ જાન જૂનાઈ જતુ હોય એવા પાથેનું મેરન
ન કંઈ એ મારે પડે એ મન્ત્ર છે આ મન્ત્ર મેરન આમળીના વેર
મળવાનો કે તેનો મળ કંઈવાનો નથી પણ તેને નરાજર ચાક કરી
કિનામા મૂકવાનો છે આ તો મે તમને નિવૃત્તિનો મન્ત્ર મમળાઓ
પણ આ માથે પ્રવૃત્તિનો મન્ત્ર પણ મમળવાનો છે એ મન્ત્ર એવા
છે કે, તમારે જનમખાજની સ્વામી તરીકે નહિ પણ સેવક તરીકે
મેવા કવાની છે અને એ સેવા કરતા કરતા જો પ્રાણનો પણ
ભોમ આપવો પડે તો આપવો પડે તમને આ સરનો કમુન હોય
તો તમે મારા શિષ્ય થઈ શકો છો '.

મધાએ જે દિનશિક્ષા બતાવી છે એ શિક્ષા વિરે મહાપણ ધર્મ
કે જ્ઞાનને વિરોધ હોઈ શકે નહિ જે આ દિનશિક્ષા પ્રમાણે જીવન
પરવાર ચલાવે છે, તે જરૂર પોતાનું અને બીજાનું કન્યાણુ કરી શકે છે

મધાની આવી તાત્ત્વિક વાતો માલગી સુવચ કહેવા લાગ્યા કે,
“અમે એમ વિચારતા હતા કે, ઈશ્વર ક્યા છે? પરંતુ અત્યારે તો
ઈશ્વર તમારામાં દેખાય છે તમારામાં જે C 12 ભાવો રહેલા છે
તે ભાવોમાં ઈશ્વરનું દર્શન થાય છે

તમે લોકો બમણાથે ભરે મજ્જા, મદીના, કાલી કે ચતુર્જય
ગળાએ પણ હૃદયના શુદ્ધ ભાવ તરફ દૃષ્ટિ કરો તો, ત્યાં જવું તમને
વ્યથ જણાશે હૃદયમાં શુદ્ધ ભાવનાને સ્થાન આપવું અને સેવાને
પોતાના જીવનનો આર્થ મનાવવો એ મહાતીર્થથી કાર્ત્ત્વ્ય C 12 નું
પત્ર નથી જે પ્રમાણે સૂર્યમુખી કુન દ્વારા સૂર્યના હિમ-અમ્બની

પ્રતીતિ થાય છે તેમ ભાવનાઓ દ્વારા પોતાના હૃદયમાં ઈશ્વર છે કે નહીં તેની પ્રતીતિ થાય છે ક્લેયર તમને તમારા આત્માની કે પરમાત્માની પ્રતીતિ થતી ન હોય તો, વિશુદ્ધ ભાવનાઓથી રંગાએના પશુ સૃષ્ટિથી ગદિત એમ ના પિંજરને છુટા કરો તો તમને જાણશે કે, વાસ્તવમાં વિશુદ્ધ ભાવનામાં જ ઈશ્વર રહેતો છે

મવાની હૃદયની વાત સાંભળી બંને યુરકો ખૂબ પ્રસન્ન થયા અને પગમાં પડી પ્રમતચિત્તે કહેવા લાગ્યા કે, “અમારા માથા ઉપર આશીર્વાદનો હાથ મૂકો. અમે આપના શિષ્ય થવા ચાહીએ છીએ અમે આપની આજ્ઞાનુસાર વર્તવાની પ્રતિજ્ઞા કરીએ છીએ”

મવાએ યુવકોને ઉભા કરી ઝાતી મરમા આપ્યા અને તેમને શિવ તરીકે ઝીકાયા આ પ્રમાણે મધ્યે મે સાથી મળવાથી તે હાથવળો થયો

ઈશ્વરનું રૂપ ચતુર્ભુજ પણ કહેવાય છે તમે પણ વિનાદમાં જોડાઈને ચતુર્ભુજ બન્યા છો પણ વાસ્તવમાં તમે ચતુર્ભુજ છો કે ચતુષ્પાદ છો એ કોણ જાણે? જેઓ સાચા સ્ત્રી-પુરુષ હશે તેઓ તો ચતુર્ભુજ જ નથી પોતાનું કન્યાશ્વ કરવાની સાથે જગતનું પણ ક વાણુ કરશે

મરને મે સાથીઓનો સાથ મળ્યો છતાં તે પ્રમાદી બન્યો ન હતો પણ તે તો પહેલા કરતા વિશેષ કામ કરતો મરણ કે, તે સારી રીતે જાણતો હતો કે, જેણે હું કામ કરીશ તેવું આ મારા શિષ્યો કામ કરશે આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે આદર્શ કામ કરતો તેને ધારીવાર એવો વિચાર આવતો કે “હે પ્રભો” આ યુવકોના હૃદયમાં કોણે પ્રકાશના કિરણો ફેલાયા કે તેઓ મારા સાથીઓ બન્યા? અને તો એમ નાગે છે કે હે પ્રભો! એ તરીકે કૃપાનું જ

પરિણામ છે આ બે યુવકોની માફક બીજા ૩૦ યુવકો મધાના સિધ્ધ બન્યા આ પ્રમાણે ૩૨ સિધ્ધો અને એક પોતે એમ ૩૩ જણા થયા પ્રાતઃમનમાં વહેના હોય મધ્યે પોતાના સિધ્ધોની સાથે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરતો અને પત્રી કામની રહેચારી કરી આપતો કોઈને એવું મમ મોપતો કે, દારૂ પીનારને અનુનય-રિનય કરી દારૂ પીવાથી ઇન્નુ નુશ્ચાન થાય છે તે મમજવવું અને એ રીતે દારૂ પીતા અટકાવવા કોઈને ગામના રોઝી દુખી લોકોની સાર-મલાજી લેવાનું કામ સોંપતો તો કાંઈને ગામનો ગમેતો માફ કરવાનું તો મેંઈને ગામના લોકોને દ્વિતકારી શિક્ષા આપવાનું કામ મોંપતો

મને કયું કામ કેવીરીતે કરતો હતો એ મધી વાતો વ્યાખ્યાનમાં કહી સમય નહિ કારણ કે વાણીમાં એટલું મધુ મામર્થ્ય નથી, તે દ્વારા મધી વાતો મશાગ મમજવી સમય એવનગતી જ્ઞાનથી પણ જોટલું જાણે છે તેનાથી અનતમે ભાગ કહી શકે છે એમ શાસ્ત્ર કહે છે જ્યાં નિ કામભાવે અને સાચા હૃદયથી કામ કરામાં આવે છે ત્યાં તેનો પ્રભાવ ખૂબ વગર રહેતો નથી મધાની નિષ્કામ મેવા ભાવથી આખા ગામમાં એકપણ દારૂ પીનારો, વેત્તાગમન કરનારો કે ચોર ગંધી નહિ

તે સમયે ચા-બીડીનો પ્રચાર હતો નહિ એટલે એ વિશે મનને સુધાર કર્વે પડ્યો ન હતો પણ વર્તમાન સમયમાં ચા-બીડીનો પ્રચાર જાદુ વડી જવા પામ્યો છે પહેલાના શ્રીમન્તમાં અને આજના શ્રીમ તમા પણ ધણો ફેરફાર થઈ ગયો છે પહેલાની શ્રીમ તાર્ક જુ. પ્રકારની હતી અને આજની શ્રીમ તાર્ક પણ જુદા પ્રકારની છે પહેલાના શ્રીમ તો પોતાને ઘેર ગાય બેસો પાળતા હતા અને દૂધ-ઘી પોતે પણ ખાતા અને બીજાને પણ તેથી લાભ

પરોચાજ્ઞા હતા દૂધ-ધી નહિ તો કેવો ધસ તો જરૂર જેને
 જ્ઞેષ્ઠએ તેને મળી જતી પણ આજના શ્રીમતોને ત્યાં તો ચાના
 પ્યાસાઓ તૈયાર હોય છે આવી દશામાં બીજા લોકોને તેથી શો
 લાભ મળી શકે ? ચાના પ્યાસાથી બીજાને તો લાભ મળતો નથી
 પણ ખેતારને પણ ચારીરિક લાભ મળતો નથી, બેનગી દાનિ થાય
 છે અને પરિણામે દાકતરના શગ્ગે જવું પડે છે આજના શ્રીમતો
 બીજાની મેવા કરવાનું તદ્દન જૂની ગયા છે તેઓ તો બગનામાં
 રહેવું, મોટર કે સાયકલ દ્વારા દરવું દરવું એમાં જ પોતાની શ્રીમતાઈ
 માને છે ગાય-બેસને પાળવાથી મજૂર વધે છે માટે બકારથી
 વેચાતું દૂધ ખરીદી લેવું એમાં પોતાની મોટાઈ માને છે પણ
 ગાયને પાળવાથી જ મજૂર વધે છે એમ જોતા હોય તો ગાય ન
 રાખવા છતાં જ બગનામાં મજૂર ક્યાંથી આવે છે ? તમે શ્રીમન્ત
 છો તો તમારી શ્રીમતાઈના બીજાની સેવા કરવામાં ઉપયોગ કરો
 તો તો તમે સાચા શ્રીમન્ત અથવા મોટા છો નહિ તો તમારી
 શ્રીમતાઈ ધોડાના પૂછાની માથક સા કામની ? બંને આજકાલ
 મોગ મોટા બગનાઓ મનાવવામાં, બે ચાર કુતરાઓ પાળવામાં
 કે મોટાગાદી રાખવામાં અને તેને ચારે બાજુ ફરવી લોકો ઉપર ધુળ
 ઉગાવામાં શ્રીમતાઈ દેખાતી હોય પણ ચાનીઓની દૃષ્ટિમાં એ
 સાચી શ્રીમતાઈ નથી પણ જે લોકો જનમખાજની વધારેમાં વધારે
 સેવા કરે છે તે જ સાચા શ્રીમત છે અને તેમની આવી શ્રીમતાઈ જ
 લોકોને દિલકારી છે મનાના સતત પ્રવલ્લથી તે ગામમાંથી દારૂ,
 પગ્ગીગમન ચોરી વગેરે પાપનું જૂત નાસી ગયું મધાએ ગામ
 લોકોને એ પણ શીખાવ્યું કે તમારે એટલો બધો ખર્ચ ન રાખવો
 જ્ઞેષ્ઠએ કે જેથી તમારે કરજ કરવું પડે આવક નમાણું જ ખર્ચ
 રાખવું. કદાચિત જગ કંવું પડે તો સમય પહેલાં તે કરજ ચૂકવી

આપણે જો તમે કરજ માથે ચડાવ્યું અને પત્રી વધા સમયે તે ન ચૂકવ્યું અને છેવટે લેણુદાર તમારી હિપજ દાવો કરે તો તેમા તમારુ પતન છે માટે સમય પહેલાં ઘેરજાઈ કરજ ચૂકવી આપવાથી શુ લાભ છે તે પણ મધાએ ગામના લોકોને મમળાવ્યું પતિણામે ગામના લોકો પહેલાં તો કરજ માથે ચડાવતા જ નહિ અને કલંચ કરજે પૈમા લઈ આવતા તો મુકરર રહેના સમય પહેલાં જ ચૂકવી આપતા એટલે કોઈને કોઈના હિપર દાવો કરવાની તક સાપડતી નહિ આ સિવાય લોકોમા કોઈ પ્રકારનો ટ ટોરીમાદ ઉભો થવા પામતો તો મધો કે તેમના સિંચો વચમા પડી સમાધાન કરતા અને લોકો એ સમાધાનને માન્ય ગખતા

આ પ્રમાણે મધાએ તેમ જ તેમના સિંચોએ વેડાસેવા કરવામા પોતાનું જીવન સમર્પી દીધું લોકો પણ હવે તેમને કામમા સહકાર આપવા લાગ્યા ગામમા એટલી જની સાંતિ ફેલાઈ ગઈ કે, ગામ છોડીને ચાલ્યા ગએના લોકો પણ પાગા આવી રહેવા લાગ્યા પહેલાં પુરખો સ્ત્રીઓને ત્રાસ આપ્યા કરતા પણ મધાના હિપરેસથી સ્ત્રીઓને પણ શાન્તિ થઈ મધ જે સ્ત્રીઓ મવાના કામમા ખતેન પડેલાંજાની તે પણ મધાને આરીવાં આપવા લાગી અને પૂર્વ કૃત્ય માટે પશ્ચાત્તાપ કરવા લાગી કે, “અમે તો મધાએ માફ કરેલી જગ્યાએ કચરો ફેંકી આવતી, પણ મધો તે કચરો હિપાડી જતો આ રીતે મધાએ જંગ બહારનો જ કચરો સાફ કર્યો નથી પણ અમાગ હૃદયના કચરાને પણ માફ કર્યો છે પગમાત્રા એ પુનઃજીવી મવાનો ચિરંજીવી બનાવો”

આ પ્રમાણે લોકો મવાને માટે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરતા અને મધાના દર્શને પણ સવારમા આવતા પણ મધો કાંઈ પ્રશ્ન સાથી પુલાઈ જાય એવો ન હતો તે તો પોતાના નિત્ય કામમા મગ્ન

રહેતો તેની પામે એમ્ને જાણી સમજ કયા હતો કે, તે તોકો દર્શન આપવા માટે એક જગ્યાએ બેઠો રહે જ્યારે લોકો તેમના દર્શનાર્થે આવતા ત્યારે તે એમ જ કહેતો કે, તમે તમારા ધર બારની જાણી વસ્તુઓ જરાગર સાધે રાખો તો એ જ મારું દર્શન છે

એ તો મારે પણ કહેવું પડે કે, અનિન્દ્ય લોકો માનવા, મેવાડ અને મારવાડ કરતા ધરની તથા વસ્તુની મહાર્થ વધારે રાખે છે પણ સાથે સાથે મારે એ પણ કહેવું જોઈએ કે, ધર જેવું માધ રાખે છે તેવી શેરીઓને સાધે રાખતા નથી મેરીમા ખુદ જ મદદી ગ્હે છે ધરનો જયો કચરો શેરીના નાકે ફેંકવામાં આવે છે એટલે મદદી વધારે થાય છે તમે તો જોડા પહેરો છે એમ્ને તમને મદદીનો ખામ ખ્યાલ આવતો નથી પણ અમે જોડા પહેરી શકતા નથી એટલે મદદી પટલી જાણી હોય છે તેનો ખ્યાલ પણ આની શકે છે અશુચિમાં ચાનવાથી દિસા થાય છે એમ શાન્તમાં કહેવું છે બીજા લોકો પણ અશુચિને અસ્પૃશ્ય જ માને છે તો પણ તમે આવકે થઈને ધરનો કચરો શેરીના નાકે જ ફેંકો અને મદદીમાં વધારો કરો તો કહેવું જોઈએ કે, તમે ગુરુની સેવા કેમ કરવી જોઈએ એ વાત મરાગર સમજ્યા નથી

મધ ની સત્વટતિથી લોકોમાં ખૂબ શાન્તિ પ્રસરી એમ્ને લોકોમાં તે ખૂબ જ પ્રિય થઈ પડ્યો પણ ગામમાં જલુ પ્રકારના લોકોને અપ્રિય અને ખારા ઝેર જેવો થઈ પડ્યો એક તો દારૂ વેચનારા, બીજા રડીયાજી કરનારા અને ત્રીજા કચેરીના રાજકર્મચારીઓ આ જલુ પ્રકારના લોકો મવાની સત્વટતિથી ખૂબજ નારાજ રહેતા હોય છે, ગામમાં કોઈ દારૂ પીનાર રહ્યો ન હતો એટલે દારૂવાળાને કામ આવક થતી નહિ મધ રડીયાજી માણમ પણ હતો નહિ

એટલે રડીઓ પણ નારાજ રહેતી અને મામમા કોઈ કનેશન કાઢ કરતું નહિ એટલે સબકર્મચારીઓને પણ આખો દિવસ ખાલી હાથે ભેગી ગહેવું પડતું એટલા માટે એ લોકો મધ્યાની પ્રવૃત્તિથી મદુજ નારાજ રહેતા કે, આ મધ્યાએ જ અમારો ધંધો રોજગાર મધ કરાવ્યો છે માટે કોઈપણ રીતે આ મધની જગ્યા અર્જીથી દૂર થાય તો જ અમારું કામ પહેલાની માફક જગમગ ચાલે આ માટે મધાને દૂર કરવા માટે તે લોકો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યા

ન્યારે કોઈ માનુષ્ય કામ કરે છે ત્યારે તેનો વિરોધ કરનાર પણ કોઈ હોયો થાય છે જેમ દિવસનો થાક ઉતારવા માટે રાતની પણ જરૂર રહે છે તેમ સાગ કામનો વિરોધ કરનારોની પણ જરૂર રહે છે આથી તેઓ આ પ્રકારના વિરોધથી કે નિહાથી જરાપણ મમરાતા નથી પણ જેમ રાતને વિશ્રાન્તિનો સમય માનવામાં આવે છે તેમ વિરોધને કે નિહાને વિશ્રાન્તિનું કારણ માને છે, અને આવી પડેના સંકટને પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવામાં સદાચક્ર માને છે

જે લોકો આ પ્રમાણે સંકટના સમયે પરમાત્માની પ્રાર્થનાના આશ્રય લે છે તેમને મક્ક પણ સદાચક્ર નીવડે છે માટે જો તમે પણ શુદ્ધિત્વે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરો તો, તેમાં કલ્યાણ જ છે

વ્યાખ્યાન ચોથું

પ્રાર્થના

મહિં જિન બાલ જલથારી, કુળ પિતા પરભારતિ મેયા
તિનજી કુમારી મહિં જિન બાલ જલથારી ॥ ૮૬ ॥

શ્રી મહિંનાથ જગવાનની આ પ્રાર્થના કરવામા આવે
■ આ પ્રાર્થનામા જગવાન મહિનાથનું ચરિત્ર એવી રીતે જતાવવામા
આન્યુ છે કે, મારો સીયો માણુમ પણ એને સરનતાપૂર્વક હૃદયમા
ઉતારી જીવનસુધા અને આત્મક-માણુ કરી શકે છે

આ પ્રાર્થનાદ્વારા મારી ભાવનાને એટલું બધું પોષણ મળ્યું
છે કે જો એ પ્રાર્થનાના આધારે હું મારી અપૂર્ણતા દૂર કરી
લઉ તો પછી મારે કશું કરવાનું બાકી ન રહે આ પ્રાર્થનાદ્વારા
મારી ભાવનાને કડીરીતે પોષણ મળે છે તે વિશે હું એનું જ
કહેના માફ છું કે એક સિદ્ધ હોય છે, એક સાધક હોય છે અને
એક સાધન હોય છે સાધકે આત્મક-માણુ કરવા માટે અનેક

સાધનોના ઉપયોગ કરવો પડે છે અને અને સાધનોદ્વારા સાધક સિદ્ધગતિને પ્રાપ્ત કરે છે આ વાત ભગવાન મહિનાથના ચરિત્રથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે

ભગવાન મહિનાથના રૂપઆદર્શની પ્રશંસા આરે ગાળુ પ્રગરી હતી રાજા કુલને ત્યાં એક સુદરીએ જન્મ લીધો છે એવું ધણા રાજાઓએ સાંભળ્યું હતું અને તેથી અનેક રાજાઓ આ રૂપસુદરી માથે નિવાહ કરવા માટે લનચાયા હતા, અને તેમાં ભાન જૂનેના છ રાજાઓ તો કુલ રાજા જે પ્રે રૂપસુદરીને ન પચ્છુ વે તો તેની સાથે લગાઇ કરવા પણ તૈયાર થયા હતા

ભગવાન મહિનાથે, પિતા ઉપર આવી પડેલી આપત્તિને દૂર કરના અને રાજાઓને પ્રતિભોધ આપવા માટે જે રચના કરી હતી તે એટલી બરી આકર્ષક અને વિચિત્ર હતી કે, તેનું મહત્ત્વ પૂરેપૂરું સમજાવી શકાય નહિ ભગવાને એક એવી પુતળી બનાવી કે, તે દેખાવમાં તો સાક્ષાત્ તેમના જેવી જ લાગે પણ તેમાં એક ખામ વિશેષતા રાખવામાં આવી હતી કે, જે પુતળીનો મુગટ ઉપાડનામાં આવે તો તેમાંથી દુર્ગંધ ધાની નીકળે અને પુતળીનું મોઢું ખોલવામાં ન આવે તો દુર્ગંધ પણ આવે નહિ અને રૂપમાં ભગવાન જેવું દેખાય ભગવાને પિતાને સૂચના કરી કે, એ છ રાજાઓ ભને જોના આવે હું એમને રચનાદ્વારા પ્રતિભોધ આપીશ હાથે રાજાઓ 'અમને મહિ કન્યા જોવા મળશે' એમ માની અદર આન્યા રાજાઓએ જોવા અદર પ્રવેશ કયો તેવા તેઓ પુતળી જોઈ, જેમ દીપકને જોઈ પત્ર મ મોહમત્ત બને છે તેમ, મોહમત્ત બની ગયા

ભગવાન તો પુતળીનું અદરનું સ્વરૂપ બતાવી તેઓની મોહમત્તી ઉઠાવા આજના હતા એમને ભગવાને જેવું પુતળીનું મોઢું ઉઠાડી

નાખ્યુ કે, ત્યારે જાણુ દુર્ગંધ ફનાઇ મઈ રાગજો તો દુર્ગંધથી
એવા ગભગથા કે, પુતંગીની ધૂળા કરતા બહાર નીકળવા લાગ્યા
ત્યારે ભગવાને જાણ્યુ કે, રાગજોને પ્રતિભોધ આપવાનો આ
સમય ધણો જ ઉપયુક્ત છે

ભગવાનની આ રચના ઉપર ચિંચાર કરનામા આવે તો જાગૃતિ
ઓ સુતુપ્તિ અવસ્થા વિશે પણ ઘણુ જાણવાનું મળે તમે લોકો
જાગૃતાવસ્થાને બહુ મહત્ત્વ આપો છો પણ સુતુપ્ત અવસ્થાને મહત્ત્વ
આપતા નથી પણ જો તમને એક દિવસ પણ જાંઘ ન આવે તો
કેવું કષ્ટ થાય ? માટે અમુક અરો સુતુપ્તિની પણ જાગૃત રહે છે
જાંઘમા જે કાંઈ થાય છે તે સુતુપ્તિ અવસ્થાનું કામ છે જાગતા જે કાંઈ
થાય છે તે જાગૃતાવસ્થાનું કામ છે તમે બહારની રચના જુઓ છો પણ
અંતની રચના કેવી છે તે જોતા નથી બહાર જે કાંઈ દેખાય છે
તે કર્મનું ફળ છે, પણ એ કર્મફળની પાછળ શું છે તેને પણ
તપાસો ભગવાને તે રાગજોને પ્રતિભોધ આપતા કહ્યું કે, “હે
રાગજો તમે શા માટે વિમુખ થઇ બેગ છો ? જે તમને હમણા જ
ત્રિપ લાગતી હતી તે અત્રિપ કેમ લાગવા લાગી ? અત્યાર સુધી
તમે જાગરના રૂપને જ જોતા હતા, એટલે તમને તેનો મોહ હતો
પણ હવે તમે અંદર પણ દ્રષ્ટિ કરી ત્યારે તમને ધૂળા પેદા થઇ
માટે હવે તમે એ જાગર જાણી લો કે,

મહા અસાર ઉદારિક દેહી, પુતલી રૂપ વ્યારી, ।

સગ વિચા પટકૈ મથદુ સ્વમે, નારિ નરક-ધારી ॥

તમે જાગરનું જ રૂપ જુઓ છો એટલા માટે જાન બૂલી જાઓ
છો પણ જ્યારે અંદર ડોકિયુ કરો છો ત્યારે જેના ઉપર તમે
મુગ્ધ થઈ જાઓ છો, તેની પણ તમને ધૂળા થાય છે કાતે શિનાતેજ

જોતા આત્માનું મુકિતનું કારણ હતું તેમાં એક જગ્યાએ મનુષ્યનું હાડપિંજર ગમવામાં આવેલું છે તે જોઈને મનુષ્યનું હાડપિંજર કેવું દોષ છે તેનો ખ્યાલ આવે છે શું હાડપિંજર જોઈને કોઈને વિચાર પે ? શ્યામ છે ? મોઢામાં કામગાવના બાજુમાં શ્યામ ? પણ ત્યારે એ હાડપિંજર ચામડીથી દહાડેલું હોય છે ત્યારે તેમાં વિચાર કેમ જાગે છે ?

સસારના પદાર્થો કોઈ મનુષ્યને તો સામાન્ય લાગે છે, તો કોઈને વિશેષ નાગે છે કોઈ હાડપિંજરને પોતાનું ભોજન સમજે છે તો કોઈ તેને પોતાની શોધનું સાધન માને છે જેમકે કોઈ કુતરાની મામે હાડપિંજર મૂંઝામાં આવે તો તે પોતાનો ખોડા માની ખાવા માટે છે પણ જો એ જ હાડપિંજર મોટા ડોક્ટર મામે હોય છે તો તે સરીરરચના વિશેની શોધ કરવા માટે તેનો ઉપયોગ કરે છે ચાની અને અડાની વચ્ચે પણ આવું જ અંતર છે અડાની લોકો હાડપિંજરનું બહારનું રૂપ જોઈ મોઢા પામે છે પણ ચાની લોકો એ મદાર દેખાતા રૂપની પાછળ શું રહેલું છે તેનો વિચાર કરી વૈરાગ્ય પામે છે હાથે રાજાઓ ભગવાનને મહેલા લાગ્યા કે, અમે આ પુતળને પુતળ માનતા ન હતા, પણ તેને સાક્ષાત્ મહિકુમારી માનતા હતા એ તો હવે જાણ્યું કે, એ તો કનકની (સુવર્ણની) પુતળા હતી તમે અમને જોઈ દેવા માટે આવી ગયા કરી હતી એ અમે જનારે જાણ્યું ત્યારે અમને અમારા અડાન માટે ખેડ થાય છે

પોતાની મૂર્ખતા ઉપર રાજાઓને ખૂબ પસ્તાવો થયો ભગવાને તેમને આશ્વાસન આપતા કહ્યું કે, " તમે જયરાઓ નહીં જો તમારી માથેક દુ પછુ બહારનું રૂપ જોત, અદર શું છે તેની ખબર ન ગમત તો તો ગજનજ થઈ જાત પણ હું કેવળ બહારનું રૂપ જ ન

જોતા અદર પણ નગર કરુ છુ અને એ જ કાગળને લીધે
મને તમારી ઉપર મોહ થયો નથી જે થયુ તે થયુ હવે તમે
તમારા આત્માને જાગ્રત કરી આત્મક-ચાલુ માધો'

તમને પણ માર એ જ ડહોરાનું છે કે, તમે મનના રૂપમા જ
જ્ઞાન જૂની ન જાઓ પણ અદર શુ ■ તે પણ જુઓ, અને
ભગવાન મહિનાયની પ્રાર્થના કરો તો તમારા જોડા મોહનું જૂન
ભાગી જશે અને તમારા આત્માનું ક ચાલુ થશે

મને આજે મવારની જ્ઞાનના ભાવતા એવો વિચાર થયો કે,
જેમની સદાચતા લેવામા આવે છે તેમને જૂની જન્મ એ કેવી ગભીર
જૂન છે હુ અન સિવાન દૂધ આદિ બીજા પદાર્થો લઉ છુ જે
પતથોની સત્યામતાથી આ સરીર નમે છે તથા જેના આધારે હુ
આત્મક ચાલુ કરી શકુ છુ, તે પ્રાણીઓના નસ્યથી , કયારે મુક્ત
થઈ શકીશ? જેમ મને બીજા પ્રાણીઓની સદાચતાની જરૂર પડે
છે તેમ શુ તમારે સદાચતાની આનંદમયતા નહિ હોય? આનંદમયતા
હોવા છતાં જો તેમના નસ્યથી મુક્ત થવા માટે પ્રયત્ન ન કરતાં,
ફરનીચ ને ઉપરનું પોલીસ લગાવવાની માફક જો બહારનું ઉપરછડ
કામ કરવામા આવે તો તે શુ ઉચિત કહેવાય? તમે તમારા
બગનાને તો સાફસુફ રાખવા ચાહો છો, પણ જો તમે તમારુ સરીર
બરાબર સાફ ન રાખો તો બગનાને સાફ કરવાથી શુ વન્યુ? તમે
કમાટ વગેરે ફરનીચને તો સાફ રાખો, પણ સરીર-સુધાર તરફ
જરા પણ ધ્યાન ન આપો તો તે સુધાર છે કે બગાડ એ પણ
વિચારવુ જોઈએ તમે જીવનની આવશ્યકતાઓ ઉપર તો બરાબર
ધ્યાન આપતા નથી પણ બહારની કૃત્રિમતાને વધારવામા જીવનને ખર્ચો
નાખો છો જે પોતાની મુશ્કેલિને જૂની જઈ સીનેમાની નવી પાછળ

પોતાની શક્તિ ખર્ચે છે તેની ખી-ચા થાય છે તે તમે જાણો છો. આ જ પ્રમાણે જે વાસ્તવિકતાને જૂની જાંઘ કૃત્રિમતા પાછળ પડી શક્તિ ખર્ચે છે તેની પણ ખી દસા થાય તેનો પણ વિચાર કરો. જે પ્રમાણે તે જ સમયે પુનઃગીના ગદારના રૂપ પાછળ આધના થઈ મુગ્ધ બન્યા હતા, તે જ પ્રમાણે તમે પણ મદારના ખોળા દેખાવે વધા વામા વાસ્તવિકતાને જૂની રચ્યા છો. જ્યારે એ જૂનોને દૂર કરવામા આવશે ત્યારે જ નિર્ઘન્યધર્મનો પ્રભાવ તમારી ઉપર પડી શકશે અને ત્યારે નિર્ઘન્યધર્મનો પ્રભાવ તમારા જીવન ઉપર પડશે, અને એ નિર્ઘન્યધર્મને તમાગ જીવનમા તાણાવાજાની માફક વણી દેશો, ત્યારે તમને કાંઈ કહેવાની કે સબળાવવાની પણ જરૂર નહીં નહિ. એટલા માટે બધાએ પોતાની શક્તિને એકત્રિત કરીને આત્મારે જીવનને માટે કુલ કામ આરંભક અને લાભપ્રદ છે અને કુલ કામ દાનિપ્રદ છે તે નિર્ણય વિચાર કરવો જોઈએ. નવા મનો બવા ખરામ જ દોષ છે અથવા જૂના કામો ખરામ જ દોષ છે એવું કાંઈ નિર્ણય ધારણ નથી એટલા માટે જે તત્ત્વ જીવનમા પ્રાણ પૂરનારું દોષ તે તત્ત્વને સખી, મકીના જીવનવિઘાતક તત્ત્વોને દૂર કરવામા આવે તો જ ભગવાનના ઉપદેશની અમર જીવન ઉપર પડી શકે છે.

મધાનું વૃત્તાંત

મધાની જે કથા કહેવામા આવે છે તે આજની નથી પણ સગભગ બે હજાર વર્ષ પહેલાની છે એ વાત જુની છે કે, કથામા આવેલા તત્ત્વોને આધુનિક આવસ્થામાનુમાર વર્ણનમા વર્ણવવામા આવે પણ મૂળ તત્ત્વ તો તે કથાનું જ છે. આ કથા ઉપરથી પ્રાચીન સમયમા ભારતમા શ્રી કેવા તત્ત્વો કેવી રીતે ચમત્કવચમા આવતા તે જણાય છે. આ કથાને ૬ મરન અને વત્તમાન યિતિ અનુમાર

વિસ્તૃત કરીને તમો કહી મળાવું છું પણ આ કથા તો પ્રાચીન જ છે જ્યારે લોમ જહાગી વસ્તુઓ ઉપર વધારે મુખ્ય બની ગય છે ત્યારે મહાપુરો એ મદારની વસ્તુ પાછળ રહેના તત્ત્વને જગત સમગ્ર મૂકે છે જગતને કત્યાણનો માર્ગ મનાવવો એ માધારણ મનુષ્યનું કામ નથી પણ જેમણે અદ્ધકાર ઉપર વિજય મેળવ્યો છે તે મહાપુરો જ જગતને કત્યાણનો માર્ગ મનાવી શકે છે અને તેનો સુધાર કરી શકે છે

મધ્યમે અદ્ધકાર ઉપર વિજય મેળવ્યો હતો તે લોમની નિં । કે ધૂણાથી ગભરાતો નહિ તેમ 'મારી નિંદા શા માટે કરે છે' એમ પ્રશ્ન સાથે લડાઈ કરવા પણ તૈયાર થતો નહિ પણ તે તો હમેશા લોકનિંદાને જિતવાનો જ પ્રયત્ન કરતો જ્યારે મધ્ય તેને એમ કહેતું કે, 'તું ધણ જ ખતામ કામ કરે છે તું લોમને ઠગે છે, ત્યારે તે એમજ વિચારતો કે, પરમાત્માની પ્રાર્થનાને સફળ કરવાનો સમય નજદીક આવતો જાય છે સાચા ભક્તો પરમાત્માની પ્રાર્થના કરતા કહે છે કે —

“मौसम कौन कुटिल मल काही

तुम सैं वाद छिपाउ, वृषानिधि तुम उर अंतर्दामी ।”

આ પ્રમાણે જે ભક્તો પ્રભુપ્રાર્થના કરે છે તેઓમા સંસારના ઝટનાક માણસોમા પાપ બરેહું હોય છે, તેવું પાપ નહિ હોય, તોપણ તેઓ પાપને મેદુરૂપ આપી તેને દૂર કરવાની ભાવના રાખે છે જે મોટા પાપી હોય છે તે આ પ્રકારની પ્રાર્થના જ કરી શકે તો નથી જેનામા થોડું પાપ હોય છે તે જ આ પ્રકારની પ્રાર્થના કરી શકે છે જે પ્રમાણે કાળા કપડા ઉપર ગાય પડે તો

જેવામા આવતો નથી પણ સફેદ કપડા ઉપર પડેલો જાડ તુરત જણાઈ આવે છે, તેમ જેમનું હૃદય ખૂન પાપોથી બરેલું હોય છે તેમને પોતાનું પાપ જણાતું નથી પણ જેવામા ચોકુ જ પાપ હોય છે તેઓ તો 'હું બહુ પાપી છું' એમ માની પોતાના પાપને પરમાત્મા સમક્ષ રજુ કરે છે અને એ રીતે પાપને ધોવાનો પ્રયત્ન કરે છે

વેગાનિગેનું કથન છે કે, જે ઓરડામા હવા ખરાબ થઈ ગઈ હોય તો તેને બહાર કાઢી નાખવાથી તત્કાલ તાજી હવા આવે છે તે માટે કાંઈ પ્રયત્ન કરવો પડે નથી આ જ પ્રમાણે જે હૃદયની ગદખી દૂર કરવામા આવશે તો હૃદયમા પવિત્રતા જરૂર આવશે. પવિત્રતાને લાવવા માટે પ્રયત્ન કરવો પડશે નહિ પણ સર્વ પ્રથમ તો ગદખીને દૂર કરવી પડશે સોકોને એવી આદત પડી ગઈ છે કે, પોતાના હૃદયની ગદખી દૂર કરતા નથી અને પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રાર્થના કરે છે કે, મારા હૃદયમા બહુ જ ગદખી છે એટલે એને દૂર કરો. પણ જ્યારે કાંઈ એમ કહે છે કે, તમારા હૃદયમા બહુ મેન છે ત્યારે સોકોની આખો લાલચોળ થઈ જાય છે આ પદ્ધતિ ખોટી છે માટે એને તજ દધ સાચા હૃદયથી પરમાત્માની સમક્ષ તમાગ દોરો રજુ કરો અને પત્રી હૃદયશુદ્ધિ માટે પ્રયત્ન કરો તો જરૂર આત્મત્યાજી થશે

મનાએ પોતાના ઝર શિષ્યોને પોતાનો આચાર્ય ધર્મ મમગવી પોતાની જેવા બનાવી લીધા આચાર્ય માનતુંજે બમવાનની પ્રાર્થના કરતા કહ્યું કે —

નુત્યા મયતિ મયતો નનુ તેન વિં વા

મૃત્યાયિત ચ દદ નાત્મસમ વરાતિ । બન્તામરસેતોત

જે વૃક્ષને જ્યમિયનદ્વારા ઉડેગામ્યા આવે છે શુ તે વૃક્ષ કળા ધુન આપવું નથી ? જરૂર આપે છે તેજ પ્રમાણે જે વક્ષમીવાનની સેવા કરે છે તે વક્ષમીવાન મની જાય છે સાચો શ્રીમન્ત તો તેજ છે કે, જે મેવઝને પણ શ્રીમન્ત મનાવી દે છે મર્ધ ધો !ના પુઝ ! જેના બાગના દેખાવવાળા પણ શ્રીમન્તો હોય છે પણ સાચો શ્રીમન્ત તો તે છે કે જે આશ્રિતને પણ પોતાના જેવા બનાવી દે છે

ભક્તો કહે ■ કે, જ્યારે શ્રીમન્તો સેવઝને પોતાની જેવા બનાવી દે છે તો શુ પરમાત્મા પોતાના સેવકને પોતાના જેવા નહિ મનાવે ? પરમાત્મા તો-જો સાચો સેવક હોય તો-પોતાના જેવા અવશ્ય બનાવી દે છે

મધ્યએ પોતાના ૨૨ ચિ યોને પોતાના જેવા મનારી લીધા તેઓ હોહોની મેવાદ્વારા શાન્તિ અને આનંદ અનુભવના લાગ્યા અત્યા સુધી તો તેનું મર્ધ વ્યગ્નિત આપ્યું અને તેના કાર્યદ્વારા શાન્તિ અનુભવી રહે એની સાચી પરીક્ષાનો કટાકઠીનો સમય આરી પડે-યો જે સાચો મેવક હોય છે તે, જેમ નિયમિત અભ્યાસ કે તો વિદ્યાર્થી પરીક્ષાથી ગભરાતો નથી તેમ, જીવન પરીક્ષાથી પણ ગભરાતો નથી જે વિદ્યાર્થી નિયમિત અભ્યાસ કરતો નથી તે વિદ્યાર્થી પરીમાને સમયે ડરવા લાગે છે અને દહે શુ કરવું ? એવી ચિંતા કરે છે પણ નિયમિત અભ્યાસ કરનાર વિદ્યાર્થી તો જેમ પરીક્ષા નજીક આવતી જાય છે તેમ પ્રસન્ન થતો જાય છે મગ્ધુ કે તે એમ સમજે છે કે હવે હું પરીક્ષામાં ઉત્તીજુ મર્ધ પ્રમાણુપત્ર મેળવીશ

આજ પ્રમાણે જે ચાની અને રિવેકશીન હોહો હોય છે તે સો ? કષ્ટના સમયે ગભરાતા નથી, રંગ કષ્ટને પોતાની ઝન

પરીક્ષા માની તેને વધાવી લે છે અને તેથી પ્રસન્ન થાય છે કામ્ય કે તેઓ એમ માને છે કે, જો આ કષ્ટની પરીક્ષામાથી ઉત્તીર્ણ થઈ ગયા તો જગ્માત્માની ભક્તિનું અમને પ્રમાણપત્ર અવશ્ય મળશે

મધાની મત્પ્રવૃત્તિથી પ્રાપ્ત્યોગને ધણે જ લાભ પહોંચ્યો હતો રાત્રી કે પ્રત્યક્ષ જ નેમાથી કોઇને કાંઈ પણ નુકસાન પહોંચ્યું ન હતું મધાના શુભ પ્રવૃત્તિથી લોભેએ વેગમન, દાક, ચોરી આદિ પાપપ્રવૃત્તિને છોડી દીધી હતી તે સમયે હોટના તો હતી નહિ એટલે હોટનાના રિશ્તમા તેને કશું કહેવાનું હતું નહિ જો મધા જેવો સુધારક આજે પણ હોય તો તે પણ હોટનાનું વ્યવહાર છેકાની દે. આજે હોટનાને લીધે જી પાપપ્રવૃત્તિ વધવા પામી અને લોકો એ પાપપ્રવૃત્તિમા પડી જઈ ઇટના બધા પતિત થઈ ગયા છે એ તો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે જે જાતિમા, કે જે ધરમા માસ મદિરાનું સેવન તો શુ ! નામ પણ સાબળરામા આવતું નથી, તે લોકો માસ મદિરાનું સેવન કરતા નથી પણ તે લોકોના પુત્રો હોટનામા જાતા શીખે છે અને ત્યાં માસ-મદિરાને ખાવાની પાપપ્રવૃત્તિમા પડે છે એવું સાબળરામા આવે છે જે લોકો માસનો સ્વાદ ચાખરા માટે અચળ ખીજનું માસ ખારાથી અને હૃદયપુષ્ટ બનીશું એ આશાએ માસનું સેવન કરે છે તેઓએ એ બૂનવું ન જોઈએ કે મામના મેનનથી મનોવૃત્તિ તામસિય બની જાય છે અને પરિણામે અનેક અનર્થી પોતાના હાથે થતા પામે છે આ સિવાય મામ ખાનારે એ પણ સમજી લેવું જોઈએ કે, જેમ અને ખીજના મામને ઉપભોગમા લઈએ છીએ તેમ અમારું માસ પણ ખીજના ઉપભોગમા ન આવી જાય ? દારૂ પીનારાઓને એ લાન રહેતું નથી કે, દારૂ પીનાથી તેમના શરીરની કેવી અવસ્થા થાય છે દારૂ પીનારાઓ

જે વૃક્ષને જામિયનનારા ઉઠેઆમા આવે છે શુ તે વૃક્ષ ફળ દુન આપતું નથી ? જરૂર આપે છે તેજ પ્રમાણે જે લક્ષ્મીનાનની મેવા કરે છે તે લક્ષ્મીનાન ની જાય છે સાચો શ્રીમ ત તો તેજ છે કે, જે સેવકને પણ શ્રીમન્ત મનાવી દે છે ઘણું ઘોડાના પુઝા જેના બદાગના દેખાવવાળા પણ શ્રીમન્તો દોષ છે પણ માયો શ્રીમ ત તો તે છે કે જે આત્રિતને પણ પોતાના જેવા મનાવી દે છે

ભક્તો મહે ડે કે, જ્યારે શ્રીમ તો સેવકને પોતાની જેવા બનાવી દે છે તો શુ પરમાત્મા પોતાના સેવકો પોતાના જેવા નહિ બનાવે ? પરમાત્મા તો-જો માયો સેવક હોય તો-પોતાના જેવા અસ્થ બનાવી દે છે

મયાએ પોતાના ૩૩ સિંચોને પોતાના જેવા મનાવી લીધા તેઓ સોમેની સેવાનારા શાન્તિ અને આનંદ અનુભવના સાચા અત્યારસુધી તો તેનું મર્મ વ્યવસ્થિત આ-યુ અને તેના કાર્યદ્વારા શાન્તિ અનુભવી હવે એની સાચી પરીક્ષાને કટાકીને સમમ આવી પહોંચો જે સાચો સેવક હોય છે તે, જેમ નિયમિત અભ્યાસ કરતો વિદ્યાર્થી પરીક્ષાર્થી ગમસતો નથી તેમ જીવન પરીક્ષાર્થી પણ ગમસતો નથી જે વિદ્યાર્થી નિયમિત અભ્યાસ કરતો નથી તે વિદ્યાર્થી પરીક્ષાને સમયે જરા લાગે છે અને હવે શુ કરવું ? એવી ચિંતા કરે છે પણ નિયમિત અભ્યાસ કરનાર વિદ્યાર્થી તો જેમ પરીક્ષા નજીક આવતી જાય છે તેમ પ્રસન્ન થતા જાય છે, મરણ કે તે એમ સમજે છે કે હવે હું પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થઈ પ્રભાણુપત્ર મેળવીશ

આ જ પ્રમાણે જે માની અને વિવેકશીલ સોડો હોય છે તે તોડો મ્પટના મમયે ગમગતા નથી, પરંતુ કષ્ટને પેતાની જીવન

રાગને વિશ્વાસ છે એવે મધાને તથા તેના સાથીઓને માનવદાર કાવ્યાની આપણી યોજના પણ પાડે પડે

આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાજ્યકર્મચારીઓએ પોતાનું સગવડ બળ મજબૂત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો મગકનમગનો ઉપરોગ મારા કામો ઉભા કરવા માટે પણ વપરાય છે તેમ સારા કામો થતા હોય તેને અટકાવવા માટે પણ વપરાય છે રાજ્યકર્મચારીઓએ મગકન બળને મજબૂત કરવા માટે જે મડલ ઉભું કર્યું હતું, તેમાં પાપપ્રવૃત્તિદાગ પૈમો કમાતા હતા તે લોકો પણ સામેલ થઈ ગયા અને બધાએ એકઠા મળી મધા તથા તેના સાથીઓ વિરુદ્ધ એક નિવેદનપત્ર તૈયાર કરી રાજ્ય પામે સર્વ ગયા

અમુક રાજ્યકર્મચારીઓ આપને મળવા આન્યા છે એ ખજર મગકનરેણને પહેલાંચાકવામાં આવી પણ તે વખતે મગક પણ દારૂના ઘેનમાં પ યા દેતા ન્યારે દારૂ ઘેન ઊતર્યું ત્યારે રાજ્ય રાજ્યકર્મચારીમાં આન્યા આવતા વેત જ રાગને મગકચારીઓ કહેવા લાગ્યા કે, "મદારાજ" રાજ્યમાં નુ વિગ્રહ ફેનાઈ ગયો છે ત્યારે માણ્ય રાજ્યમાં નુદારાઓનો ઉપલ્લ ઉભો થવા પામ્યો કે અને તેથી પ્રજા વાસી મગ છે અને એ ગ્રામ દૂર કરવા માટે અમને પ્રજાએ આપની સમક્ષ આ નિવેદનપત્ર તર્ક મોકલ્યા છે જે આપ વાચી યોગ્ય પ્રત્યક્ષ કરવાની કૃપા કરો

રાજ્યકર્મચારીઓએ મધા તથા તેના સાથીઓની વિરુદ્ધ જે નિવેદનપત્ર તૈયાર કર્યું હતું તે નિવેદનપત્ર રાજ્ય સમક્ષ રજૂ કર્યું અને તે લોકોએ જેમ મનમાં આવ્યું તેમ સાચી ખોટી ફરીયાદ રાગને કહી મજબૂતી,

અત્યારે પણ રાજ્યકર્મચારીઓ રાગને વાસ્તવિક વાત ન કહેતા, મનગમતી વાત કહી રાગના કાલ બગેરે છે તેમ જલ્દાની ચોરીને

તો એટલું જ સમજો છે કે, અમારી પાસે પૈસો છે તો તેનો આવા મોજાશોખમાં ઉપયોગ ન કરીએ તો પૈસાથી જીવનનો લાભ શો ? આ પ્રકારની દુભાવના સેનનારાઓ દારૂ જેવા માદક પદાર્થોની પાછળ પોતાના પૈસાનો અને જીવનનો સર્વ નાશ કરી નાખે છે એવું કહેવામાં આવે છે કે, જે હવેપતિ શિવાજીનો પુત્ર રામાજી 'સુરા અને સુદરી'ના રૂતબા ન પડ્યો હોત તો તે 'આપ કરતા બેગે મનાયો નોકળ્યો, એ લોકોમિતે સાર્યક શ્રી શકત પણુ તે સુરા અને સુદરી પાછળ મોહાધ ગતી ગયો અને આખરે તેની ખૂન જ કુદરેશા થઇ

મધાના શુભ પ્રવલ્નથી જધાને તો શાન્તિ થઈ પણ દારૂ વેચનાર, રૂઢીઓ તથા રાજ્યકર્મચારીઓને તો તે અશાંતિકર્તા થઈ પડ્યો. મધો તો તેમને આખમાં પડેના કણાની માફક ખટકના લાગ્યો. તેઓએ વિચાર્યું કે, આ મધાને કારણે જ અમારો ધંધો રોજમાર ચાલતો નથી લોકો ઉપર તેનો પ્રભાવ ધજો છે એટલે તેના કહેવાથી કોઈ અમારે ત્યાં આવવું નથી માટે મધો આપણા કામમાં બાધક ■ એટલે તેને દૂર કરવો જોઈએ એમ વિચારી તેઓએ પોતાનું એક મડન ઊભું કર્યું અને મધાને દૂર કરવાનો ઉપાય વિચારવા લાગ્યા કે, રાજાને કહી મધાને તથા તેના ૩૨ શિષ્યોને અતીથી ગામગદાર મઢના પણુ મધાનો તથા તેના ૩૨ સાથીઓનો મર્દી અપરાધ ઘડ્યા વિના રાજાને કહીશું તો તેઓ કહેશે કે, મધો તો માધુપુરમાં છે તો તેને શા માટે ગામગદાર કાઢવો ? માટે રાજાને એમ કહેવું કે, “આ મધો તથા તેના સાથીઓ લૂટારાઓ છે અને તેમનાથી પ્રજાને પણુ ધજો જ ત્રામ થાય છે તેમના ત્રાસ અગત્ય રાજમતાનું પણુ કાઈ ચાલતું નથી” આ પ્રમાણે સામગ્રી રાજા મધા ઉપર ક્રુપિત થશે અને આપણી ઉપર

સૈનિકો કહેવા લાગ્યા કે, “ રાજ્યએ તો અમને તમારા હુકમ પ્રમાણે વર્તવાની આજ્ઞા આપી છે એટલે તમે જે પ્રમાણે હુકમ કરશો તેમ અમે કરીશું અને જીવદ દોષનું માનવશું નહિ તેમ કોઈનું માનશું પણ નહિ તમે જેમને પકડવાનો હુકમ કરશો તેમને અમે વિના વિચારે પકડી લઈશું ”

રાજ્યકર્મચારીઓએ કહ્યું કે, જમ ઠીક છે

આ પ્રમાણે રાજ્યકર્મચારીઓ મેના સહિત ગામમાં આ રા. મામના હોકોને ખજર પડી કે રાજ, મધા તથા તેમના સિંચો ઉપર કોઈએ થયું છે એટલે તેમને પકડવા માટે સરસ્વ સેના આવી છે જે કોઈ કાચા દિનનો માણસ હોય તો તે ‘સરસ્વ સેના પકડવા આવી છે એ સામનના જ મનસાવ જાણ પણ મરી એવા કાચા દિનનો ન હતો તેને તેના કામમાં આત્મવિશ્વાસ હતો તે જે સંકાર કરી રહ્યો હતો તે કામમાં તેનો વિશ્વાસ અપૂર્ણ હતો તે કોઈનો ડગાવેા ડગે એવો ન હતો રાજ્યની સેના તેને પકડવા આવી છે ત્યારે મનએ વિચાર્યું કે, મારી પરીણાનો આ સમય આવ્યો છે તેણે પોતાના સાથીઓને પોતાની પાસે બોલાવ્યા અને કહ્યું કે આજે આપણી પરીણાનો સમય આવ્યો છે માટે હવે નાના કામો ઠોડી ઠોડી કરજી કે તમારે હવે એક મોટું કામ કરવાનું છે નાના નાના કામો તો ધણા દિવસો થયા પણ મોટું કામ તો આજે કરવાનું છે આજે આપણે જે નાનામોટા કામો કર્યા છે તેની પરીક્ષા આપવાની છે

આ પ્રમાણે કહીને સિંધ્યોને સાથે નહ મને રાજકચેરીની આગળ જઈ બેઠો પડી મનએ પોતાના સિંધ્યોને કહ્યું કે, આપણને પકડવા માટે સરસ્વ સેના આવે છે ત્યારે તમે શું કરશો ?

ખરાબ કહે છે પણ આ પ્રકારની આખા ધૂળ નાખી જે નફે
ચોરી કરવામા આવે છે તેને પોતે જ્ઞેતા નથી ચોરને ચોરી કરતા
જ્ઞેષ્ટ વૈરાગ્ય નાવન્તર મનુષ્યાન જેવા વિચારક તો કોઇક જ હશે.

મમનરેષ તો દારૂના ઘેનમા હતા એટલે નિરેલપત્ર વાચીને
તે વિષ પૂર્વાપર કશી તપાસ ક્યા વિના કર્મચારીઓના કડવા છિપર
વિશ્વાસ રાખી દુઃખ આપી દીધો કે 'એક સેનાની ટૂંકડી લઇ
જાઓ અને જે લોચ રાજ્યવિદોદ કરતા હોય તેમને પકડી અત્રે
લાવો રાજાનો આ નાદીરસાહી દુકમ માનગી રાજ્યકર્મચારીઓ
ખૂન જ પ્રમત્ત થતા અને 'માર્ગી યુક્તિ કેવી સદગ થઇ એમ
પરસ્પર જા.) મારવા લાગ્યા

રાજ્યકર્મચારીઓ પ્રમત્ત થતા અને અભિમાન કરતા કરતા
સેનાની ટૂંકડી સાથે પોતાના ગામમા આ ધા

માર્ગમા કર્મચારીઓએ સેનાને કહ્યું કે, "જુઓ ! મધ ખીમતી
વાત માનવવા રોકાશો નહિ તેમ કોઇને પૂછવા રોકાશો નહિ,
નહિ તો એ બદમાશેને પકડી શકશો નહિ. તમારે તો અમે જેમના
તરફ ધસારો કરીએ તેમો પકડી લેવા અમે પ્રગટરૂપે તમને કાંઈ
નહિ કહીએ પણ ધસારો કરીશુ જે અમે પ્રગટરૂપે એ જ મારોના
નામ આપીએ તો એ જ માગો અમને જ મારી નાખે એ મ માગો
જા. જ આનાક ■ એ લોકોએ ગામના લોકોને પણ રાજ્યવિદોહી
જનાવી દીધા ■ એટલે એ લોકો રાજ્યની પણ પરવા કરે એવા
નથી માટે ક્રોધની વાત ન સાંભળતા અમે જેમના તરફ ધસારો
કરીએ તેમને તમારે પકડી લેવા" આ પ્રમાણે કર્મચારીઓએ
સૈનિકને ખૂન જ ઉશ્કેર્યો સૈનિકે એા ઉદ્ધત હોય છે એ તો તમે
મધા જાણો છો

સૈનિકો કહેવા લાગ્યા કે, “ રાજ્યએ તો અમને તમારા દુકમ પ્રમાણે વર્તવાની આજ્ઞા આપી છે એટલે તમે જે પ્રમાણે દુકમ કરશો તેમ અમે કરીશ અમે બીજા મોહનું આગમન નહિ તેમ કોઈનું માનશું પણ નહિ તમે જેમને પકડવાનો દુકમ કરશો તેમને અમે વિના વિચારે પકડી લઈશું ”

રાજ્યકર્મચારીઓએ કહ્યું કે, ખમ વીક છે

આ પ્રમાણે રાજ્યકર્મચારીઓ સેના સહિત ગામમાં આવ્યા મામના લોકોને ખમર પડી કે રાજા, મધ્ય તથા તેમના સિંચે ઉપર કોઈએ કંઈ છે એટલે તેમને પકડના માટે સરસ્વ સેના આવી છે ને કોઈ કાંઈ દિવનો માણસ હોય તો તે ‘સરસ્વ મેના પકડા આવી છે એ સામંજસા જ મજરાય જાય પણ મરો એવા કાંઈ દિવનો ન હતો તેને તેના કામમાં આત્મવિશ્વાસ હતો તે જે ગદમર્થ કો રહ્યો હતો તે કાર્મમાં તેનો વિશ્વાસ અખૂટ હતો તે કોઈનો ડગાવો ડગે એવો ન હતો રાજ્યની મેના તેને પકડવા આવી છે ત્યારે મવાએ વિચાર્યું કે, મારી પરીક્ષાનો આ મમય આવ્યો છે તેણે પોતાના માધીઓને પોતાની પામે બોલાવ્યા અને કહ્યું કે, આજે આપણી પરીક્ષાનો મમય આવ્યો છે માટે હવે નાના કામો છોડી દો કારણકે તમારે હવે એક મોટું કામ કરવાનું છે નાના નાના કામો તો ધણા દિવસો કર્યા પણ મોટું કામ તો આજે કરવાનું છે આજે આપણે જે નાનામોટા કામો કયા છે તેની પરીક્ષા આપવાની છે

આ પ્રમાણે કહીને સિંધોને સાથે નહ મરો રાજકચેની આગળ જઈ એકો પગી મવાએ પોતાના સિંધોને કહ્યું કે, આપણને પકડ માટે સરસ્વ સેના આવે છે ત્યારે તમે શું કરશો ?

શિયોએ ઉત્તર આપ્યો કે, 'અમારો તમારી માથે મુકે શિખનો મળધ છે મુકે-મિનના સમઘેમા તર્કવિનનિ રધાન મેનું નથી તર્કવિનનિ તો વિત્રો પસ્પઃ કયા કરે છે અમે તો તમારી ઉપર વિશ્વાસ છે એમે તમે જે પ્રમાણે કરશો તે પ્રમાણે કરશા અમે તૈયાર છીએ"

મધાએ કહ્યું કે, "તમે ભોકોએ તો ખારી ઉપર જ બધી જવાન હરી ગણી દીધી છે એમે મારે તમને એટલું જ કહેવાનું છે કે, આજે આપણે મોટું કામ કરવાનું છે એટલે જે પ્રમાણે હું કરું તે પ્રમાણે તમારે કરતા આવડુ તેમા તમારે જરાપણ કરવું નહિ તેમ પાછા પ વુ નહિ હું તમારી બધાની મોખરે રહીશ હું જે પ્રમાણે કરું તે પ્રમાણે તમારે બધાએ કરવું એ નિશ્ચય કરેા અને તેની પ્રતિજ્ઞા કરી ભો"

શિયો કહેવા માગ્યા કે "અમે તો બધું કામ અમારી ઉપર ભેરા ચાહતા હતા અને તમને જરાપણ કદ ન આપીએ એમ ઈચ્છતા હતા પણ તમારે તમે જ અમારો આગમ રહેવાના છો તો પછી તમારી પાછળ ચાનવામા અમે પાછા શા માટે પડીએ?"

જે પ્રમાણે મુદમા સાચા સેનાપતિએ આગળ રહે છે તેમ સાચા સેવકો પણ કદી સદ્ન કરવામા હમેશા આગળ રહે છે એ માટે મહાશ્વિ ભર્તૃહરિએ કહ્યું છે કે—

સેવાધર્મ પરમગદનો યોગીનામપ્યગમ્ય ।

સેવાધર્મ એમ્તો જો મુશ્કેલ છે કે, તે યોગીઓને માટે પણ અગમ્ય છે કારણ કે સેવાધર્મનું પાલન કરવા માટે વીગતાની જરૂર રહે ■ જાનની વાતો કરવાથી કાંઈ સેવાધર્મ પગાતો નથી

મધાના જાત્રિએ સિધ્ધો પાકા સેવક હતા અને મધાએ તેમને સેવાની શિક્ષા આપી પોતાના જેવા સાચા મેવકો મનાવ્યા હતા. મધો તેના સિધ્ધો સાથે રાજકચેરી ગામે જોકો હતો એનામા તો મેના આવી કર્મચારીઓએ મેનાને કહ્યું કે, " જુઓ ' એ બાપાશો બધા એકઠા થઇ ત્યાં જોકોવા છે એ લોકો દેટના બધા બેદરકાં છે કે તેમને મેનાનો પણ ભય નથી. એ લોકો મહુજ બકાદુર અને નિમય છે માટે આવધાનીપૂર્વક એમને પકડવાની જરૂર છે.

સૈનિકો કહેવા લાગ્યા કે, ' એ તો બહુ સાડુ થયું કે, તેમને શાધવા માટે અમારે રખડકુ ન પડ્યું '.

કર્મચારીઓએ કહ્યું કે, ' અમને ભય રહે છે કે તમારી ઉપર ક્યાય એ તોમો હુમલો કરી ન મેસે ? '.

સૈનિકોએ જવાબ આપ્યો કે, ' હું અમે એવા કાપર છીએ કે, એ લોકો અમારી ઉપર હુમલો કરી જશે અમે ચીર છીએ વગી, અમને રાખનો હુકમ છે કે જે અમારી ઉપર હુમલો કરે તેનો અમે ગોળીમાર પણ કરી શકીએ.

આ માણુ જ્યારે સૈનિકો આ પ્રમાણે અભિમાનની વાત કરતા હતા ત્યારે ખીજી બાજુ મધો તેના સાથીઓને સમજાવતો હતો કે, " તમારે ખીનકુન શાન્તિ રાખવી, જરાપણુ શાન્તિનો ભંગ ન કરવો અને જેમ હું કરુ તે પ્રમાણે તમારે કરતા રહેવું '.

સૈનિકો મવા અને તેના સાથીઓની નજદીક આવ્યા તેમને જોઇને સૈનિકો પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, " આ વિદોહી જેવા લાગના નથી તેમની મુખમુદા. પણ વિદોહી જેવી જણાતી નથી ખેર '.

આપણે તો હુમલો અમર્યા લાવવાનો છે આ લોકો વિદોહી છે

શિયોએ ઉતર આપ્યો કે, “અમારો તમારી માથે ગુર શિયનો મળ્યો છે ગુર-શિયનો સંબંધમાં તર્કવિતર્કને ધ્યાન હોતું નથી તર્કવિતર્ક તો વિદ્વાનો પરસ્પર કંપા કરે છે અમો તો તમારી ઉાર વિશ્વાસ છે એમ્મે તમે જે પ્રમાણે કરશો તે પ્રમાણે કરશો અમે તૈયાર છીએ”

મધ્યએ કહ્યું કે, “તમે કોઠોએ તો મારી ઉપર જ બધી જવાબદારી ગેળા દીધી છે એટલે મારે તમને એટલું જ કહેવાનું છે કે, આજે આપણે મોટું કામ કરવાનું છે એમ્મે જે પ્રમાણે હું કરું તે પ્રમાણે તમારે કરના આવવું તેમાં તમારે જરાપણ ડરનું નહિ તેમ પાછા પડવું નહિ હું તમારી જમણી મોખરે રહીશ હું જે પ્રમાણે કરું તે પ્રમાણે તમારે જમણે કરવું એ નિશ્ચય કરેા અને તેની પ્રતિજ્ઞા કરી લેા”

શિયો કહેવા નાગરા કે, “અમે તો મનુ કામ અમારી ઉપર લેવા ચાહતા હતા અને તમને જરાપણ કંઈ ન આપીએ એમ ઈચ્છતા હતા પણ અમારે તમે જ અમારો આગળ રહેવાના છો તો પછી તમારી પાછળ ચાલવામાં અમે પાછા શા માટે પડીએ !”

જે પ્રમાણે મુદ્દમાં સાચા મેન્દ્રપતિઓ આગળ રહે છે તેમ સાચા સેવકો પણ કદી સદન કરવામાં દબેલા આગળ રહે છે એ માટે મહાકવિ બર્નહાર્મિએ કહ્યું છે કે —

સેવાધર્મ પરમગદનો યોગીનામવ્યગમ્ય ।

સેવાધર્મ એટલો જધી મુશ્કેલ છે કે, તે યોગીઓને માટે પણ અગમ્ય છે કારણ કે સેવાધર્મનું પાનન કરવા માટે વીગતાની જરૂર રહે છે જનરની વાતો કરવાથી કાંઈ સેવાધર્મ પગાતો નથી

હિંદુ દેવીને કહ્યું કે “ તમે લોકોને જો અમારું દિન ચાહતા હો તો, જરા પણ અશાન્તિ ન કરશો તમે પણ તદ્દન શાન્ત રહો એ જ અમે તમારી પાસેથી ચાહીએ છીએ તમે જરા પણ અશાન્તિ કરશો તો અમે આટલા વરોમા જે કાંઈ કામ કર્યું છે તે તમારું નિષ્ફળ જશે અને અમારું અને સાથે તમારું પણ અહિત થશે માટે બધાના ભના માટે એ શાન્તિ રાખશો ”

સૈનિકો આ અપૂર્વ દૃશ્ય જોઈ આશ્ચર્યમાં પડી ગયા આ મંત્ર શું છે ? તેની તેમને કશી ખબર ન પડી આટલા બધા માત્ર માણસોને વિગેઢી જમ ગણવામાં આવે છે ? એ ? અમારે તો હુકમનો અમલ કરવાનો છે ગણ્યકર્મચારીઓએ વિચાર્યું કે, જેમ બને તેમ આ લોકોને જાદુી રાજધાનીમાં લઈ જવા શીકે છે નહીં તો પડી ક્યું કરાવ્યું બધું ધૂમમાં મગી જશે

સૈનિકોએ મધાને તથા તેના સાથીઓને ચાનવાનું કહ્યું તેનીમે જાણી દાઘડી તથા બેડી ખખડાવતા ધીમેધીમે ચાલવા લાગ્યા તેમની બેડીઓનો અવાજ બીકાનેરી સ્ત્રીઓના ધરણીના ચડતા ઉતરતા જંગ-જંગ-જંગ અવાજ થાય છે તેવો અવાજ થવા લાગ્યો મધાને તથા તેના સાથીઓને દાઘડી તથા બેડી પહેરીને જતા જોઈ ગામના લોકો પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે “ અહીંની સરખા કેની જૂની અને તક્ષસી છે કે આવા સત્પુરુષો આવું કદ આપી રહી છે ? ગામના લોકોને આમ કુખી થતા જોઈ મધાએ લોકોને કહ્યું કે, “ તમારે કુખી થવાની જ ર નથી કાળજી કે, અમે એકના જ નથી અમારી સાથે પરમાત્મા પણ છે ”

ત્યારે સૈનિકો મધાને તથા તેના સાથીઓને લઈ જવા રવાના થયા ત્યારે ગામના લોકોમાંથી કેટલાક રોવા લાગ્યા, કેટલાક કે પાત કળા લાગ્યા અને કેટલાક સમગ્ર માણસો લોકોને સમજાવવા લાગ્યા

કે નહીં મેની જવાબદારી આપાં ઉપર નથી એની જવાબદારી તો આ રાજ્યકર્મચારીઓ ઉપર છે.

સૈનિકોએ મધાને તથા તેના શિષ્યોને કહ્યું કે, “તમે લોકોએ આખા ગામ ઉપર જૂનું જૂનું છે માટે તમે આ હાથકડી તમારે બેડી વગર ત્રિનમે પહેરી લો અને અમારી સાથે ચાલો. અમને રાજ્યએ તમને પંચવાની આજ્ઞા આપી છે.”

સૈનિકોનું કથન માન્ય થઈ મધાએ તથા તેના શિષ્યોએ હાથ લાગા કર્યા. સૈનિકોએ તેમને હાથકડી પહેરાવી દીધી. પછી પગ લાગા કરવાનું કહ્યું. મધાએ તથા તેના સાથીઓએ પગ લાગા કર્યાં એટલે સૈનિકોએ પગમાં પણ બેડી પહેરાવી દીધી. સૈનિકો બેડી તથા હાથકડી પહેરાવી અભિમાનપૂર્વક આનંદ કરવા લાગ્યા. ત્યારે મધે તથા તેના સાથીઓ પણ હાથ અને પગમાં સત્યના આભૂષણો પહેરવા મળ્યા એમ વિચારી હર્ષ પામવા લાગ્યા. ચોરી, અત્યાચાર કે અન્યાય કરી હાથ પગમાં બેડી પહેરવી ખરાબ છે પણ અત્યાચાર અનાચારને દૂર કરવા માટે કલ્પ્ય હાથકડી કે બેડી પહેરવી પડે તો મેવકોએ જેમ સમજાવું તેમ છે કે ‘અમને સેવાના આભૂષણો પહેરાના મળ્યા છે’ સેવાને આવા આભૂષણો વધારે શોભા આપના. હાથ છે.

સૈનિકોએ ત્યારે મધાને તથા તેના સાથીઓને પકડી હાથ પગમાં બેડી પહેરાવી ત્યારે ગામના લોકો જધા એકત્રિત થઈ ગયા અને મધા સામું જોવા લાગ્યા અને વિચારવા લાગ્યા કે, ‘મધે જો થોડો ધણો ધરારો કરી દે તો આ આખી સેનાને મારી નમાડી મૂખીએ કલ્પ્ય સેના અમને મારવા દોડશે પણ તે અમારા આજ્ઞામાથી કેટલા જણને મારશે મધાએ ઉત્તરણેના લોકોને

મત્યનો જ દમેશા જય થાય છે, અસત્યનો નહિ સત્યનો વિનય ધીરીતે થાય છે એ મધાના સત્યમન જીવન ઉપરથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવશે મધો અને તેના સાથીઓ તેનીશ જ હતા પણ એ તેનીશ, તેનીશ કરોડ જેવા હતા એમ થું ન કહી શકાય ? તેનીશની સખ્યાનું જન મહત્ત્વ છે શાસ્ત્રમા ૩૩ સ્કન્દના મુરુ સ્થાનીય દેવતા કહેવાય છે અને એ સોકોમિત પ્રમાણે પણ દેવાની મખ્યા પણ તેનીશ કરોડની કહેવામા આવે છે આ તેનીશ જણાનો વિનય ધીરીતે થાય છે તે આપણે આગળ જોઈશું

૩ “આપણે મહારાણુ ન જોઈએ આજે રાતનો અધકાર છે તો કારે સત્યરૂપી સૂર્યનો પ્રકાશ થશે અને આ આપણીનો અધકાર દૂર થશે જ્યારે સત્યરૂપી સૂર્યનો હિત થશે ત્યારે જ્યાંનું કાણુ જ થશે એવા માટે આવા મમયે રાણુ કે કપાત કરવો ન જોઈએ, પણ ધૈય ધારણુ કરવું જોઈએ જે આપણને મવા પ્રયે સાચુ સમાન છે તો આપણે મધાએ જે શિક્ષા આપી ॥ તેને હૃદયમાં ધારણુ કરી તે પ્રમાણે કાર્ય કરવું જોઈએ

સૈનિકે મધા વગેરેને લઈ રાજગૃહ આવ્યા કમચારીઓ તો રાજની પાસે પહોંચી પહોંચી ગયા દત્તા કારણુ કે રાજની કાન કોઈ ભભેરી નહીં તો ભોગ મરે એવો તેમને લાગે દત્તા તેઓ રાજ પાસે આવી કહેવા લાગ્યા કે, “મહારાજ! આપણો જય થયો છે વિદ્રોહીઓ પાંચાઈ ગયા છે આપના તેજોમય આગળ તેમનું શુ થયું આવે? આપણી સેના પણ જુજ કામેન છે અને તેથી જ આ વિદ્રોહીઓ જની પકડી ચકાયા છે બાકી એ વિદ્રોહીઓને કાનુમાં લાવવા એ કાંઈ સરન કામ ન હતું.”

સધનજનો ખરામ કામમાં પણ આ પ્રમાણે દુરુપયોગ કરવામાં આવે ॥ પણ સધનજને ખરામ કામમાં વેકરી ન નાખતા સારા કામમાં તેનો સદુપયોગ કરવો જોઈએ લોકો જદમતને મહત્વ આપે છે પણ કોઈ ખરામ કામ માટે જદમત હોય તો તે ખરામ કામને શુ અપનાવવું જોઈએ? જે ખરામ કામ હોય છે તેનું પરિણામ હમેશા ખરામ જ આવે છે મારું આવવું નથી માટે ખરામ કામમાં કોઈ નિમ સામેન ન થવું જે સાચુ કામ હોય છે તેનું પરિણામ હમેશા સાચું જ આવે છે એ નિશ્ચય રાખજો કે,

સત્યમથ જયતે, નાનૃતમ્ ।

એ જતાનવા માટે હું મારી પોતાની જ અપૂર્ણતા પરમાત્માની સમક્ષ સ્તુ કરું છું તે ઉપરથી તમે તમારી અપૂર્ણતાને જુઓ અને તમે માયા હૃદયથી દીન બન્યા છો, કે દીન બનવાનો દોષ કરો છો, એ વાતનો નિર્ણય કરો ને તમે સાચા હૃદયથી દીન બન્યા નથી પણ દીન બનવાનો કેવળ દોષ કરો છો તો તમે પરમાત્માની પ્રાર્થના કે વાને ચોખ્ખ બન્યા નથી એ નક્કી માનજો આ પ્રાર્થનામાં કહેવામાં આવ્યું છે કે —

“હું અપરાધી અનાદિનો જનમ જનમ ગુના ગિયા મરપૂર કે।”

હે પ્રભો ! હું અપરાધી છું મેં ધણુ પાપો કર્યા છે વગેરે” આ પ્રમાણે પરમાત્મા પ્રત્યે હું વિનયપૂર્વક પ્રાર્થના કરું છું

મારી આવી પ્રાર્થના સાંભળી કલ્પ તમે ક્ષેપ કરેગા કે, અનેક પાપોને કરનારો અપરાધી તો માર્છિ હત્યારો કે ચોર ન હોઈ શકે પણ જે સાધુ કે શ્રાવક છે તે આવો અપરાધી દોષ ન શકે અને ત્યારે તે અપરાધી નથી ત્યારે પરમાત્મા પ્રત્યે ‘હે પ્રભો ! મેં અનેક પાપો કર્યા છે, હું બહુ અપરાધી છું આ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવી તે શું કીડ છે ? હું કહ્યો અને એવો અપરાધી છું એ હું શાસ્ત્રની દ્રષ્ટિએ મારી ઉપર વિચાર કરી શકું પોતા વિશે જે નિશ્ચિન વિચાર કરી શકાય છે તે બીજા ઉપર કરી શકાતો નથી શાસ્ત્ર તો કહે છે કે, બહારના પાપોને સમજવું તો મરન છે પણ પાપના સૂત્ર માર્ગને શોધવો તે બા જ મુશ્કેલ છે કેવળ બહારથી દિમાદિ પાપ ન કરવાને કારણે પોતાને નિરપરાધી માનવો એ જૂનમરેલું છે મરણ કે,

અદ પચેદિં ટાળેદિં જેદિં સિવચા ન લખ્મદે ।

યમ્મા ક્ષોદા પમાયેજ રોમેણાલસ્તેજ ય ॥

વ્યાખ્યાન પાઠ્યમું*

પ્રાર્થના

શ્રી મુનિસુત્રત સાંભળા દીનદયાલ દેવા તમા દેવ કે
તરણતારણ યજ્ઞ મેા ભલી ઉભવત્ત ચિત્ત સમર્થ નિત્ય મેવડે
શ્રી મુનિસુત્રત સાદળા

શ્રી મુનિસુત્રત ભગવાનની આ પ્રાર્થના કરવામા આવી છે
પોતાની લક્ષુતાનુ જ્ઞાન થવુ એ પ્રાર્થના કરવાનો સાર છે
પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવા માટે પોતાની મોટાઈ, પોતાનું અભિમાન,
પોતાનો અદ્ધ કાર વગેરેને છોડી દેવા નેત્રએ કારણ કે, ત્યારે જ
પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવાની યોગ્યતા પ્રગટે છે

આ પ્રાર્થનામા પરમાત્માને દીન થાણુ કહેરામા આવ્યા છે
જ્યારે પરમાત્મા દીન થાણુ છે ત્યારે તેની પ્રાર્થના કરનારે દીન
જનવુ નેત્રએ દીન જનીને જ જ્યારે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવામા
આવે છે ત્યારે જ પ્રાર્થના કરવાની યોગ્યતા પ્રગટે ॥ દીન એ
પ્રગરે ચરાય છે એક તો સાચા હૃદયથી દીન જનવુ અને બીજી
દીન જનવાનો ઢોંગ કરવો પોતાનામા કયા પ્રકારની દીનતા

એવું અભિમાન હોય તો તે અભિમાન પણ એક પ્રકારનું જૂઠું જ છે અને તે પણ દિમા જ છે કાંઈ મનુષ્યની મદગુણ જોઈ પ્રભોદ પામવાને બદલે તેના તરફ દેવ કર્વો અને એ સમુદાની નીચે પાડવાનો પ્રયત્ન કરવો એ પણ દિમા જ છે આ બધા આત્માના અપરાધો છે સુત્રમા આઠ પ્રકારના મનોનું વર્ણન કરવામા આનુ છે જાતિમદ, કુળમદ, જાતમ રૂપમદ, લાભમદ, તપમ, સૂત્રમ. અને મત્તામદ આ આઠ પ્રકારના મદોથી-અદકારોથી પાપની પ્રવૃત્તિ થાય છે માટે પરમાત્માની વિદ્યાના પાત્ર બનવા માટે અને તેમની પ્રાર્થનાની ચોગતા મેળવવા માટે આ આઠેય મનોમાથી મદપણ મદ દોવો ન જોઈએ

આ દષ્ટિએ ત્યારે હું માગ આત્માના અપરાધો તપાસુ છું ત્યારે માત્રમા ધણી તુટિઓ હજી રહેલી છે એવું મને લાગુાય છે એને હું પરમાત્મા પ્રત્યે

‘ હું અપરાધી અનાદિનો જનમ જનમ ગુના ક્રિયા મરપૂર વે ’
આવી પ્રાર્થના કરું તો એ દષ્ટિએ કાંઈ ખોટું કહીતો નથી મોટા મોટા વિદ્વાનોએ પણ એ વાત બહુ વિચારીને જ કહી છે ? -

હું સરૂપ નિજ છાડી રમ્યો પરપુરુષમે
ઝીંઝ્યો હવટ આખી વિવથ વૃધ્લાનલે
આનંદ જ મ વિશાલ કરું સચિ આપણી,
બૂઝ્યો મિથ્યાવાસ દોષ હું પરભણી
અવગુણ દાંઠણ કાળ કરું જિનમત કીયા
ન તણુ અવગુણની આલ અનાદિને જે પ્રીયા

દેવચંદ્ર ચાવીગી

આ ઉપ થી આપણે એમ સમજવું જોઈએ કે “ આ આત્મા કયા કયા જૂઠો પડ્યો છે ? આ આત્મા જે ક્રિયાઓ અવગુણોને

શ્રી હિતરાધ્યક્ષન મુજબ કહેવામા આવ્યું છે કે ગર, ક્રોધ, પ્રમાદ, રોગ અને આશ્ચર્ય એ પાંચ કારણોને લીધે પરમાત્માની બક્તિ અને પ્રાર્થનાની શિક્ષા મળી શકતી નથી આ પાંચ કારણોને દૂર કરી પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનો જેમ સિદ્ધમુનું દૂધ સુવર્ણના પાત્રમા જ ટકી શકે છે, સામાન્ય પાત્રમા ટકી શકતું નથી તેમ પરમાત્માની શિક્ષા પણ ચોગ્ગ પાત્ર હોય તો જ તેમા ટકી શકે સામાન્ય પાત્ર હોય તો પરમાત્માની શિક્ષા ટકી શકતી નથી માટે પરમાત્માની શિક્ષાના ચોગ્ગ પાત્ર બનવા માટે ક્રોધ, પ્રમાદાદિ રોગોને તથા દુષ્ટ આત્માને જનમન કરવો જોઈએ પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનવા માટે મેં તો દીક્ષા લીધી છે એટલે માટે તો પહેલાં ચિત્તાને પાત્ર બનવું જોઈએ પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનવા માટે આત્મા ક્રોધાદિ રોગોથી રહિત થયો છે કે નહિ એ પહેલાં જોવું જોઈએ

તમે લોકોએ વ્યવહારિક શિક્ષા લીધી છે એટલે તમે થોડામા જ સમજી શકશો માટે તમને એવું જ કહેવાનું છે કે, તમારી શિક્ષાનો દુરપયોગ ન કરો તેને બિનદે માટે લઈ ન જાઓ પણ તેનો આત્માના હિત માટે ઉપયોગ કરો

પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનવા માટે અને તેમની પ્રાર્થનાની ચોગ્ગતા મેળવવા માટે સર્વ પ્રથમ આત્મામા ક્રોધ અભિમાન વગેરેનું પાપ યત્ન છે તે જોવાની જરૂર છે

જો આ આત્મા બને ઉપયોગી દેખાતી હિંસા કરતો ન હોય તો પણ જોને એવું અભિમાન હોય કે 'હું હિંસા કરતો જ નથી' તો એવું અભિમાન પણ હિંસા છે આ જ પ્રમાણે આ આત્મા બને ઉપરથી જૂઠું મોલતો ન હોય પણ હું જૂઠું મોલતો જ નથી

એવું અભિમાન હોય તો તે અભિમાન પણ એક પ્રકારનું જૂઠું જ છે અને તે પણ દિસા જ છે મહા સત્યગુણીના સદ્ગુણ લેખ પ્રભાદ પામવાને જાણે તેના તરફ દેવ કરવો અને એ સદ્ગુણીને નીચે પાડવાનો પ્રયત્ન કરવો એ પણ દિસા જ છે આ જ્યાં આત્માના અપરાધો ॥ સૂત્રમાં આકે પ્રકાશ મહેનું વર્ણન કરવામાં આનું છે જાતિમ, કુળમદ, જાતમદ, રૂપમદ, લાનમ, તપમદ, સૂત્રમદ અને સત્તામદ આ આઠે પ્રકારના મદોથી-અદકારોથી પાપની પ્રવૃત્તિ થાય ॥ માટે પરમાત્માની સિદ્ધાન્ત પાન જનવા માટે અને તેમની પ્રાર્થનાની યોગ્યતા મેળવવા માટે આ આઠેમ મદોમાથી કાઢપણુ મદ હોવો ન લેઇએ

આ દષ્ટિએ જ્યારે કુ મારા આત્માના અપરાધો તપાસુ છું ત્યારે મારામાં ધણી ત્રુટિઓ હજી રહેલી છે એવું મને જાણાય છે એમને કું પરમાત્મા ત્યે

‘ હું અપરાધી અનાદિનો જન્મ જનમ ગુના કિયા મરપૂર જે ’
આવી પ્રાર્થના કરું તો એ દષ્ટિએ કાંઈ ખોટું કહેતા નથી મોટા મોટા વિદ્વાનોએ પણ એ વાત જાણ વિચારીને જ મની છે કે-

હું સરખ નિજ છોગ રમ્યો પરપુરવડે,
ઝીંઘ્યો કલટ આજી વિવધ વૃધ્ધાજડે
આનવ જ મ વિજાવ કરું કશિ આપણી,
જૂઠ્યો મિથ્યાવાસ દોષ હું પરમણી
અવગુણ દાંડણુ કાજ કરું નિનમન કીયા
ન તજી અવગુણની આવ અનાદિને જે પ્રીયા

દેવમદ્ય શીવીમું

આ ઉપથી આપણે એમ મનજવું જોઈએ કે, “ આ આ મા કયા કયા જૂનો પડ્યો છે? આ આત્મા જે કિયાઓ અવગુણોને

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રા કહેવામાં આવ્યું છે કે મર્ગ, ક્રોધ, પ્રમાદ, રોગ અને આલ્સ્ય એ પાપ કારણોને વીધે પરમાત્માની ભક્તિ અને પ્રાર્થનાની શિક્ષા મળી શકતી નથી આ પાપ કારણોને દૂર કરી પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનો જેમ સિદ્ધાનું દૂધ મુનર્થના પાત્રમાં જ ટપી શકે છે, સામાન્ય પાત્રમાં ટપી શકતું નથી તેમ પરમાત્માની શિક્ષા પણ ચોગ્ગ પાત્ર હોય તો જ તેમાં ટપી શકે સામાન્ય પાત્ર હોય તો પરમાત્માની શિક્ષા ટપી શકતી નથી માટે પરમાત્માની શિક્ષાના ચોગ્ગ પાત્ર બનવા માટે ક્રોધ, પ્રમાદાદિ દોષોને તથા દુષ્ટ આત્માને જાગૃત કરવો જોઈએ પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનવા માટે જો તો શિક્ષા લીધી છે એટલે મારે તો પહેલા શિક્ષાને પાત્ર બનવું જોઈએ પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનવા માટે આત્મા ક્રોધાદિ દોષોથી રક્તિ થયો છે કે નહિ એ પહેલાં જોવું જોઈએ

તમે જોઈએ વ્યાવહારિક શિક્ષા લીધી છે એટલે તમે થોડામાં જ સમજી શકશો મારે તમને એવું જ કહેવાનું છે કે, તમારી શિક્ષાનો દુરુપયોગ ન કરો તેને બંદો માંગે લઈ ન જાઓ પણ તેનો આત્માના હિત માટે ઉપયોગ કરો

પરમાત્માની શિક્ષાના પાત્ર બનવા માટે અને તેમની પ્રાર્થનાની ચોખ્ખતા મેળવવા માટે સર્વ પ્રથમ આત્મામાં ક્રોધ, અભિમાન વગેરેનું માપ કટકું છે તે જોવાની જરૂર છે

જો આ આત્મા ભલે ઉપરથી દેખાતી દિશા કરતો ન હોય તો પણ એને એવું અભિમાન હોય કે 'હું દિશા કરતો જ નથી' તો એવું અભિમાન પણ દિશા છે આ જ પ્રમાણે આ આત્મા ભલે ઉપરથી જુદું જોતો ન હોય પણ હું જુદું જોતો જ નથી

કરી તેને દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરશે તો પરમાત્મા પ્રતિ ગ્રેમ ભગને એમ ન થવું જોઈએ કે, ઉપન્યી તો તમે પતિનતા સ્ત્રી હોવાનો ડોળ કરો અને અદરબને અનીતિમય ભાવના ભાવે માટે પોતાના પાપોનું દ્વેશ નિરીક્ષણ કરતા રહો અને તેને દૂર કરવા માટે સક્રિય પ્રયત્ન કરી નહો.

સવાર-ભાજ પ્રતિક્રમણ કરવાનો ઉદ્દેશ પણ આપણાથી જે આખા દિવસ કે આખી રાત્રી જે પાપો થયા હાય એ પાપોથી પાછા ફરવાનો છે પ્રતિક્રમણનો શાબ્દિક અર્થ ' પાછા ફરવું ' થાય છે, પણ શુભ કાર્યથી પાછા ફરવું એવો કોઈ તેનો અર્થ ન કરે અશુભ (પાપ) કાર્યથી પાછા ફરવું એ પ્રતિક્રમણનો ઉદ્દેશ અને અર્થ છે ભગવાન મહાવીરે આપણા માટે પ્રતિક્રમણ ધર્મ બતાવ્યો છે ભગવાન પાશ્વનાથના સિંચે તો કોઈ વખત પ્રતિક્રમણ કરતા હતા અને કોઈ વખત નહિ જ્યારે કોઈ પાપપ્રવૃત્તિ થઈ છે એમ તેમને જણાતું તો તેઓ તેનું પ્રતિક્રમણ કરી લેતા, નહિ તો નહિ પણ ભગવાન મહાવીરે તો પ્રતિક્રમણ કરવું આવશ્યક-અવશ્ય કરવા ચોગ્ગ-મનાયું છે તેમજે તો પોતાના સિંચોને મવાર-સાજ પ્રતિક્રમણ કરવાની આગ્રા આપી છે માટે પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા માટે પ્રતિક્રમણ કરો અને એ રીતે પાપને દૂર કરો અને આમ કરી જ્યારે નિપાપ મનરો ત્યારે પરમાત્માની ચિંતાના પાન અને પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવાને ચોગ્ગ મની શમ્ભો

મન, વચન અને કાયાના ચોગથી પાપ થાય છે મનથી પણ પાપ થાય છે, વચનથી પણ પાપ થાય છે, કાયાથી પણ પાપ થાય છે અને ત્રણેયના ચોગથી પણ પાપ થાય છે

વચનના પાપો તો પ્રકટ પણ થઈ જાય છે પણ મનના પાપોને પ્રણ જાણે છે ? અને જ્યાંસુની મનના પાપો બહાર નીકળતા

ત્યાગવા માટે કરતો હતો તે જ ક્રિયાઓનારા તે અવશ્યજ્ઞાને પાકવા
તો આદતો નથી ને? જેમ આજના લોકો મારા દેખાવા માટે
ભાડે કાઢી લેખને પગ ફેરો પડાવે છે તેમ છે 'આત્મા' ॥
બીજાની આગળ મારા દેખાવા માટે અવશ્યજ્ઞાને નાશ કરનારી
ક્રિયાને અવશ્યજ્ઞાને જ પાકવા માટે તો નથી કરતો ને? જો તું
આની જ આરાખી કરી તારા જ આત્માને હમનો હો તો હવે એ
આત્માકીને છોડી દે અને અવશ્યજ્ઞાને પાકવા માટે નહિ પણ તેને
દૂર કરવા માટે ક્રિયાઓ કર તો તેમા તારું જ કંઈ થાય છે '

ન્યારે લોકો જિજ્ઞાસુ પડે છે ત્યારે કમનિ દોષ કાઢે છે પણ
માનીઓ મ્હં છે કે, મેં જ કમનિ દોષ દેવાથી કાંઈ રોગ થાયો જતો
નથી પણ રોગનો નાશ થવા માટે રોગના મૂળ-પાપો નાશ કરવો
જોઈએ પાપને લીધે જ્યારે મકટ માથે આવે પડે છે ત્યારે લોકો
ન્યારે પાપ કરના લાગે છે આ એ લોકોની મજીર જૂની છે સકલના
સમયે ધૈર્ય રાખી પરમાત્માની સાથે પ્રેમસંબંધ જો વો જોઈએ
જ્યારે લોકો રોગી થાય છે ત્યારે તેમને ડૉક્ટર પ્રિય લાગે છે
વિદ્યા ઓછી હોય છે ત્યારે વિદ્વાન પ્રિય લાગે છે, ધનની
જરૂર હોય છે ત્યારે ધનવાન પ્રિય લાગે છે તે જ પ્રમાણે ન્યારે
પોતાના પાપ વધે ત્યારે પરમાત્મા પણ પ્રિય થવા જોઈએ જો
પોતાના પાપોને જોઈ મને ના જગતને તો પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રેમ
પણ નિરીક્ષણ જોઈએ પણ તોફાન પાપને છુપાવવા માટે છે, દૂર કરવા
આદતો નથી તેઓ પાપ કરતા જાય છે પણ પાપી કહેવાના વા
આદતો નથી પણ પાપને છુપાવવાથી પાપ ઘટતું નથી જોતું
વો છે માટે પાપનું નિરીક્ષણ કરી તેનો જોડો પાપાત્મક કરશે
તેટલા તમે પરમાત્માની રૂમીય જઈ રાખો છું જોઈને પણ એ
કહું છું કે, પાપને છુપાવશો કે દયાવશો નહિ પણ પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત

કરી તેને દૂર કરવાનો પ્રયત્ન કરશે તો પરમાત્મા પ્રતિ ત્રેમ ભગશે એમ ન થવું જોઈએ કે, ઉપ થી તો તમે પતિનતા સ્ત્રી પોતાનો ડાંગ કરો અને અદરબને અનીતિમય ભાવના ભાવે માટે પોતાના પાપોનું દબેશ નિરીમણ કરતા રહો અને તેને દૂર કરવા માટે સક્રિય પ્રયત્ન કરી શકો છો.

સવાગ-નાજ પ્રતિક્રમણ કરવાનો ઉદ્દેશ પણ આપણાથી જે આખા દિવસ કે આખી રાત્રી જે પાપો થતા હોય એ પાપોથી પાછા ફરવાનો છે. પ્રતિક્રમણનો સામ્યિક અર્થ ' પાછા ફરવું ' થાય છે, પણ શુભ કાર્યથી પાછા ફરવું એવો ઈર્ષ્ય તેનો અર્થ ન કરે. ભગુભ (પાપ) કાર્યથી પાછા ફરવું એ પ્રતિક્રમણનો ઉદ્દેશ અને અર્થ છે. ભગવાન મહાવીરે આપણા માટે પ્રતિક્રમણ ધર્મ બનાવ્યો છે. ભગવાન પાર્શ્વનાથના સિંચે તો કોઈ વખત પ્રતિક્રમણ કરતા હતા અને કોઈ વખત નહિ. જ્યારે કોઈ પાપપ્રવૃત્તિ થઈ છે એમ તેમને જણાવું તો તેઓ તેનું પ્રતિક્રમણ કરી લેતા, નહિ તો નહિ. પણ ભગવાન મહાવીરે તો પ્રતિક્રમણ કરવું આવશ્યક-અવશ્ય કરવા ચોગ્ય-મતા યુ છે. તેમજ તો પોતાના સિંચોને મવાર-સાજ પ્રતિક્રમણ કરવાની આજ્ઞા આપી છે. માટે પાપનું નાશકિત કરવા માટે પ્રતિક્રમણ કરો અને એ રીતે પાપને દૂર કરો અને આમ કરી જ્યારે નિ પાપ બનશે ત્યારે પરમાત્માની સિમાના પાત્ર અને પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવાને ચોગ્ય મની ચક્રમે.

મન, વચન અને કાયાના ચોગથી પાપ થાય છે. મનથી પણ પાપ થાય છે, વચનથી પણ પાપ થાય છે, કાયાથી પણ પાપ થાય છે અને ત્રણેના ચોગથી પણ પાપ થાય છે.

નયનના પાપો તો અંદર પણ થઈ જાય છે પણ મનના પાપોને કાણ જાણે છે ? અને જ્યાંસુધી મનના પાપો જાહેર નીકળતા

નથી ત્યાંસુરી કેમ કહી શકાય કે, હું અપરાધી નથી' એટલા માટે મનના પાપોને સરંચા દૂર કરવા જોઈએ અને તે માટે હમેશા આત્માને જાગૃત રાખવો જોઈએ જગારે આત્મા, મન, વચન અને કાવાના પાપોથી રહિત થઈ નિષ્પાપ મને છે ત્યારે પરમાત્માની શિક્ષાને અને પ્રાર્થનાને ચોગ્ગ મને છે આત્માને નિષ્પાપ બતાવવા માટે એક ભાવના હમેશા જાવરી જોઈએ એ ભાવનાને કવિઓએ મા. જ મરન રીતે વ્યક્ત કરી છે એ ભાવનાને તમે જ્યાં લઈ જતા ચાહો ત્યાં વાઈ જઈ શકો છો. મારે તો એ ભાવનામાં શુ તત્ત્વ રહેતું છે એ જાનદષ્ટિએ અપેક્ષા કરવું જોઈએ એ ભાવના કઈ છે? તે માટે કવિઓએ કહ્યું છે કે—

સુનેરી મૈને, નિચલ કે ચલ રામ
પિછલી સાલ મરું મતનવી આઢે મૈવારે વામ,
જયલગ ગજ ચલ અપની ચરત્યો નેક સયા મર્હી વામ
મિર્ચલ હો ચલરામ પુવારે આયે આયે નામ સુનેરી

આત્માને સમજાવતી આવશ્યકતા રહે છે એટલા માટે સમજાવ આવે એવી હમેશા જાવના જાવરી જોઈએ સમજાવને આત્મજન અથવા પરમાત્મા જગ પશુ કહી શકાય નામમાં એક ગમે તે હોય પણ સાચી આત્મશક્તિને પ્રાપ્ત કરવાની જાવના રાખવી જોઈએ

શાની લોકો દશરથના પુત્ર સમને જ રામ કહેતા નથી પરંતુ તેઓ તો કહે છે કે,

રમતિ યોગિના યસ્મિન્નુ ઇતિ રામ

અર્થાત્,—યોગી લોકો જોનામાં રમણ કરે છે તે રામ છે આ કથનથી દશરથના પુત્ર સમને નિષેધ કરવામાં આ રો નથી પણ જોઓ વીતરાગ છે એ જ માયા રામ છે એમ કહેવામાં આ મુ છે

તમે લોકો પણ આત્મ જ સમગ્ર પ્રગટાવો પણ આત્મ સમગ્ર પ્રગટાવવા માટે તમારે આત્માના વિકારો દૂર કરવો પડશે જેમ જેમ તમારો આત્માનો વિકાર દૂર થતો જશે તેમ તેમ તમારી આત્મશક્તિ પ્રગટ થતી જશે આત્મશક્તિ હોય તમને વિશ્વાસ હશે તો તે શક્તિ તમારી પામે જ કે આ શક્તિ તમારા પોતાનામાં જ ■ એ વાતની સાચીતી માટે બીજાની સાક્ષી આપવાની જરૂર નથી કારણ કે, માક્ષી તો તેમની હોતી જોઈએ કે, જેમા પોતાને સંદેહ હોય અને જેમા સંદેહ ન હોય ત્યાં સાક્ષીની જરૂર રહેતી નથી જો તમે શક્તિ પ્રાપ્ત કરવા માટે તૈયાર હોતો તો બીજાની સાક્ષી તેવી ઠીક અણુય દાવો માગવો હોય તો બીજાની સાક્ષી ભેવાની જરૂર પડે છે પણ જો દાવો જ માગવો ન હોય તો સાક્ષી ભેવાની પણ જરૂર રહેતી નથી

આજ પ્રમાણે જો તમારે આત્મશક્તિ પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રયત્ન કરવાનો હોય તો હજારો મહાપુરોની માક્ષી આ વિશે આપી શકાય એમ છે કુ જતી વખતે તમને બીજા તો શુ કહુ ? હું તો તમને એટલું જ કહું છું કે, આ આત્મશક્તિને પ્રગટાવો તો બધી શક્તિઓ તમારામાં પ્રગટી જશે

આ આત્મશક્તિ તમારામાં ક્યા રહેતી છે તે જોવા માટે, પહેલાં તમારો આત્મા ક્યા છે? એ તપાસો આ શરીર આત્માના આધારે ટકે છે શરીરમાં જે કાંઈ થાય છે તે આત્માની શક્તિને લીધે થાય છે આખની પાનક બેઝી કે નીચી થાય છે તે પણ આત્માની શક્તિને લીધે થાય છે તમે એ આત્માને આ ચર્મચમુધી જોઈ શકતા નથી પણ તમે જરા તે વિશે જોડા વિચાર કરશો તો તમને જણાશે કે, આત્મશક્તિ તત્ત જ શરીરની બધી ક્રિયાઓ થાય છે જે આત્મશક્તિદ્વારા શરીરના મધ્ય કાંઈ થાય છે તે

નથી ત્યાસુરી કેમ કહી શકાય કે તે અપરાધી નથી' એટલા માટે મનના પાપોને સર્વથા દૂર કરવા જોઈએ અને તે માટે હમેશા આત્માને જાગૃત રાખવો જોઈએ જ્યારે આત્મા, મન, વચન અને કાયાના પાપોથી રહિત થઈ નિષ્પાપ મને છે ત્યારે પરમાત્માની શિક્ષાને અને પ્રાર્થનાને ચોક્કસ અને છે આત્માને નિષ્પાપ બનાવવા માટે એ જ ભાવના હમેશા ભાવવી જોઈએ એ ભાવનાને કવિઓએ બહુ જ સરસ રીતે વ્યક્ત કરી છે એ ભાવનાને તમે જ્યાં લઈ જવા ચાહો ત્યાં લઈ જઈ શકો છો મારે તો એ ભાવનામાં શું તત્ત્વ રહેલું છે એ જનદષ્ટિએ અષ્ટ કરવું જોઈએ એ ભાવના કઈ છે ? તે માટે કવિઓએ કહ્યું છે કે —

સુનેરી મેંને, નિચલ લે ચલ રામ

પિછલી સામ્ મરુ સત્તગની આદે સંવારે કામ,

જયલગ ગજ ચલ અપનો પરત્યો મેક સર્વો નહીં કામ

નિર્મલ હો ચલરામ પુવારે આયે આયે નામ સુનેરી

આત્માને ગમનની આનંદશક્તિ રહે છે એટલા માટે રામજન આવે એવી હમેશા ભાવના ભાવવી જોઈએ રામજનને આત્મજન અથવા પરમાત્મિક મન પશુ કહી શકાય નામમાં ભેદ ગમે તે હોય પણ સાચી આત્મશક્તિને પ્રાપ્ત કરવા ા ભાવના રાખવી જોઈએ

શાંતી લોકો દશરથના પુત્ર રામને જ રામ કહેતા નથી પરંતુ તેઓ તો કહે છે કે,

રમન્તિ યોગિનો યસ્મિન્નુ ઇતિ રામ

અર્થાત્ — યોગી લોકો જેનામાં રમણ કરે છે તે રામ છે આ કથનથી દશરથના પુત્ર રામનો નિર્ણય કરવામાં આ યોગી નથી પણ જેઓ વીતરંગ છે એ જ સાચા રામ છે એમ કહેવામાં આ વાત છે

ઓના કહેવા પ્રમાણે વગર વિચારે તેવીશે જણાને હાથીના પગ તમે કચડાણ કરી નાખવાનો હુકમ આપી દીરો

રામઓના સિપાહીઓએ રામના હુકમ પ્રમાણે ગરી રસ્તા કરી હીરી નમરના ગરા સોપુઓ મેદાનના ચોમાનમાં આ રામનું નવું મેતક જોવા એકા ઘરા લાગ્યા મરાને તથા તેમના માથીઓને પણ યથાસમરે મેદાનના ચોમાનમાં લાવવામાં આવ્યા અને તેમને કહેવામાં આ યુ કે, તમે તમારા ઇષ્ટદેવનું અતિમ અરણ્ય કરી તો કારણકે, તમને તમારા કૃત્યનું આજે ફળ મળવાનું છે

મથો તો આ મામળા ખૂબ પ્રમત થયો અને વિચારવા લાગ્યો કે, “આજે અમારા કૃત્યનું ફળ મળશે એ તો મારુ જ છે ને ?” તેણે તેના સિધ્ધોને ખ્યુ કે, “તમે મારા કહેવાથી નહિ પણ સ્વેચ્છાએ મારા સિધ્ધો થયા છે. માટે તમે જગપણ સકટના મમયે મખરાગો નહિ સૌથી આગળ હું સુધરા એટલે હાથી પહેલા મને જ કચડશે તમે ગંધા મારી પાછળ ગ્હેમો તમે મખરાગો નહિ પણ ધીર રાખમો તો બધું મારુ મને”

મરાએ સિધ્ધોને જે ઉપદેશ આપ્યો તે વિશે ચાલનારાની મ્થામાં જે કવિતા કહેવામાં આવી છે, તે કવિતા અહીં મ્દવામાં આવે તો અગ્થાને તો નહિ જ ગણાય આ કવિતાનો ભાવ મરાના ઉપદેશ માથે સળધ ધગવે છે, માટે અહીં પણ તે કવિતા કહેવી ઉચિત છે તમે પણ આ કવિતાની લાવના આત્મામાં ઉતારો તો તેમાં તમારું કંવાણુ જ ગ્હેનું છે

મથો પોતાના સિધ્ધોને કહે છે કે —

રાન્તિ સમર મે કલી મૂલ જા ધેવ નહોં જોના દોમ ૥

વજ્રપ્રહાર જરે સિર પર દો કિન્તુ નહોં રોના દોમ ॥

આત્મામાં તમે કુડકપટની અનેક વિચિત્ર વાતો ભરી દોધી છે પણ જેમ એક ધ્યાનમાં બે તનવાગ રહી શકતી નથી તેમ આ આત્મામાં કુડકપટનો જે વિકાર ભરેલો છે તે જ્યાંસુધી દૂર કરવામાં ન આવે ત્યાંસુધી આત્મામાં સમનન કે પરમાત્મિક મન પ્તી રીતે પ્રગતી શકે? જેમ તમે મહા ભાણુમને ઘેર આવવાનું નિમત્રણ તો આપી આવો પણ ઘરના બધા બારી બારણા બંધ કરી ગયો તો નિમનિત માપસ અદર આવી શકે ખરો? તેજ પ્રમાણે તમે સમનનને-પરમાત્મિકમનને તો ખૂબ ચાહો છો, પણ આત્મામાંથી વિકારને તો દૂર ઠાવતા નથી એવી દશામાં સમનન કવી રીતે પ્રગતી શકે? માટે જે તમે આત્મામાંથી વિકારશક્તિને દૂર કરી દો તો જેમ મધામાં સમનન કે આધ્યાત્મિક બળ પ્રગટ્યુ હતું તેમ પરમાત્મિક બળ તમારામાં પણ પ્રગટયા વિના નહિ રહે

મધાનુ છતાં ત

મધાને તથા તેના માથીઓને લમકર અપરાધીની માફક ગમતની મમક્ષ લાવવામાં આવ્યા રાજ્ય કર્મચારીઓના વિશ્વાસમાં આવી ગયો અને અપરાધની કરી તપાસ કયા વિના જોશમાં આવી જઈ કહેવા લાગ્યો કે, પ્રજાને તામ આપનારા આવા લુટારાઓ મારા રાજ્યમાં એક ક્ષણ પણ રહી શકે નહિ એ લોકોને તો એવો સખત દડ આપવા જોઈએ કે, તેમને જોઈ મર્દ એવા અપરાધ કરવાનું સાહસ પણ ન કરે આ રાજ્યમદેની સામેના મેદાનમાં સુવર્ણો ૧ મદેનના ઝડખામાં જઈ બેસું છું અને નગરજનોની સમક્ષ એ તેત્રીએ લુટારાઓનો લાથીઓના પગતમે કચડધાણ કરાવી નાખો

એ લોકોએ શો અપરાધ કયો છે એ વિને રાજ્યએ કરો વિચાર પણ ન કરો, પણ સત્તાના મદમાં આવી જઈ કર્મચારી

ઓના કહેવા પ્રમાણે વગર વિચારે તેવીગે જણાને હાથીના પગ તમે કચડાણ કરી નાખવાનો હુકમ આપી દીધો

રામઓના સિંધાદી ત્રોએ ગમનના હુકમ પ્રમાણે ગરી વસ્ત્રા કરી હીરી નમરના ગદા સ્ત્રોતુરો મે નના ચોગાનમા આ ગમનનું નવું કોનક નેવા એકમ થતા હાગ્યા મરાને નવા તેમના સાથીઓને પણ વધાસપથે મે નના ચોગાનમા વાવરામા આવ્યા અને તેમને કહેવામા આવ્યું કે, તમે તમારા ઉદ્દેશનું અતિમ અમલું કરી નો કાલ્પકે, તમને તમારા હૃત્પનું આજે ફળ મળવાનું છે

મરો તો આ માળગી ખૂન પ્રમત થયો અને વિચાર્યા હાગ્યો કે, “આજે અમારા હૃત્પનું ફળ મળશે એ તો મારુ જ છે ને ?” તેણે તેના શિષ્યોને કહ્યું કે, “તમે મારા કહેવાથી નહિ પણ મ્હેંદાએ મારા શિષ્યો થતા છે માટે તમે જરાપણ સકટના સમયે ગભરાશો નહિ સૌથી આગળ હું સુપ્રસા એમને હાથી પહેરા અને જ પચામે તમે ગવા મારી પાછા રહેશો તમે મજગનો નહિ પણ ધૈર્ય રાખશો તો મધુ મારુ થશે ’

મનાએ શિષ્યોને જે ઉપદેશ આપ્યો તે વિરે ચલનાનાની કથામા જે કવિતા કહેવામા આવી છે, તે કવિતા અહીં કહેવામા આવે તો અર્થાને તો નહિ જ ગણાય આ કવિતાનો ભાવ મનાના ઉપદેશ માથે સત્ત્વ ધરાવે છે, માટે અહીં પણ તે કવિતા કહેવી ઉચિત છે તમે પણ આ કવિતાની ભાવના આત્મામા ઉતારો તો તેમા તમારું કન્યાણુ જ નહેનું છે

મથો પોતાના શિષ્યોને કહે છે કે—

શાંતિ સમર મે કત્તી મૂલ કર ધૈર્ય નદાં એના દોખા ।

વજ્રપ્રહાર જાડે શિર પર ॥ કિન્તુ નદાં રોના દોખા ॥

અરિ સે બદલા લેનેકા મન તીજ નહીં જોના દોખા ।
 ધર મે કાન વૃત્ત દેડર ફિર તુઝે નહીં સોના દોખા ॥
 દેશાલ કો રૂધિરવારિસે દર્શિત હો ધોના દોખા ।
 દેસ કા ત્હી બારી ચઠગી સિર પર રખ દોના દોખા ॥
 ઔખે લાવ, બલે ટેદી કર કાધ નહીં કરના દોખા ।
 બસિવેની પર તુઝે દપસે ચ' કર કટ મરના હોખા ॥
 નમ્બર હે નરદોઃ મોતસે કશી નહીં ટરના દોખા ।
 સત્યમામ કો હો સ્વાય-પય પર પેર નહીં ધરના દોખા ॥
 હોગી નિશ્ચય છત ધમધી, ચઢી બાવ બરના દોખા ।
 માતુશ્રમિ કે વિષે, હથ સે ઝના ચીર મરના દોખા ॥

સાચી કસોળીના સમયે આવી શિક્ષા કેવીરીતે સમજાવવામાં આવતી હશે, અને તેની કેવી અમર પડતી હશે એ કાલ કહી શકે ? આપણે તો એ શિક્ષાની નકલ કરનારા છીએ આ શિક્ષા આત્માની શક્તિની સાથે હૃદયપૂર્વક સમજાવવામાં આવતી હશે ત્યારે તેની સચોટ અસર પડે એ વિષે કહેવું જ શું ?

આપણે પણ આપણા આત્માને સકટમાં પડેલા માની આવી ઉચ્ચ ભાવના ભાવીએ તો આપણને આ ભાવનાનું મહત્ત્વ સમજાવવાની શકે કોઈ કહે કે, અમારા આત્મા ઉપર એવું શું સકટ આવી પડ્યું છે ? આ પ્રશ્નનો જવાબ એ છે કે, આત્મા ઉપર પાપનું સકટ માથે આવી પડ્યું છે પાપના સકટભરતી જ માથું શ્રાવક બને જો અને પણ શાન્તિનું યુદ્ધ બે રા માટે જ સાધુ થયો છીએ આવાપીવા માટે નહિ એટલા માટે પોતાના આત્માને કાચું માલનાર દરેકે આવી ઉચ્ચ ભાવના ભાવની જોઈએ

મનએ પોતાના સિંચોને આ પ્રમાણે શિક્ષા આપી કરવું કે—

‘માવનાતચિત્તપ્રસાદનમ્,’ (નારદ ભક્તિ સૂત્ર)

હે' મારા વ્દાના સિધ્ધો' આ સમયે હિચ્ચ ભાવના વડે તમારા ચિત્તને ખૂબ જ પ્રસન્ન ગણજો, કાશ્ચુ કે હિચ્ચ ભાવના ભાવનાથી ચિત્ત તમેશા પ્રમત્ત રહે છે એવો ખોટો વિચાર મનમાં ભાવશે નહિ કે, "અમે સારા કામો કયા તો પત્રી અમને જ દડા મે મળે છી? ત્યારે અમને સારા કામોનું આપુ ફળ મળે છે તો તુ આ જ ધર્મ કે ધર્મિની આરાધના નુ ફળ છે' ત્યારે અમને દાથીના પગ તમે કચ્ચી નાખવામાં આવે છે ત્યારે અમારો ધર્મ કયા મળે? આ પ્રમારના ખોટા વિચારોને મનમાં નાચ્ચો નહિ

આવા સકટના સમયે હિચ્ચ ભાવના ભાવવી એ સામાન્ય જનતા માટે સરન નથી જો આવા સકટના સમયે હિચ્ચ ભાવના ભાવવામાં આવે તો કોઈને કોઈ વખતે આત્માનું કચ્ચાણુ અવસ્થ થાય છે કશુ પણ છે કે—

‘अनेकजन्ममसिद्धिस्ततता याति परा गति।’—મીતા

મધ્યએ કશુ કે, કોઈ આ સમયે ખરામ ભાવના ભાવશે નહિ સામાન્ય વૃક્ષ કે પૃત્તીની જેવી પણ ભાવના ભાવશે નહિ? વૃક્ષ ઉપર મધ પત્થર ફેકે છે તો જમ મામુ પત્થર ફેકતુ નથી પણ બહનામાં મીઠું ફળ આપે છે વૃક્ષ એવી તકચાર કરતુ નથી કે મને પત્થર મારનારને મીઠા ફળ શા માટે આપુ?

શુ વૃક્ષની જેવી હિચ્ચ ભાવના તમે ભાવો છો? તમે વૃક્ષના મીઠા ફળ તો ખાઓ છો પણ તેના બહનામાં ખરામ પેદા કરો તો તમે વૃક્ષથી પણ ઉતરતા નથી? માનો કે, કલચિત વૃક્ષ એમ કહે કે તમે મારા ફળ ખાનારાઓ કોણ છો? તો તમે એ વૃક્ષને નકામુ કહી ઉખેડી ફેકી દેવા પણ તૈયાર થઈ જશો પણ ત્યારે તમારી જ ઉપર મંકો આવવી પડે ત્યારે તમે એમ કહો કે, "એવા ધર્મને શુ

અરિ સે જ ઘા લેનેકા મન જીજ નહીં જાના દોગા ।
 પર મે કાન વૂન દેકર ફિર તુઝે નહીં સોના દોગા ॥
 દેસદાગ કે સચિરવારિસે હવિત હો ધાના દોગા ।
 દેશ કા ત્હી ભારી જહઝી સિર પર રજ દોના દોગા ॥
 આખે ભાવ, બરે ટેદી ॥ કાંધ નહીં કરના દોગા ।
 બલિવેની પર તુઝે હથ સે ચ' કર કટ મરના દોગા ॥
 નરવર હે નરદેહ મીતસે કવી નહીં ડરના દોગા ।
 સત્યમાન કે છાડ સ્વાય-૧૪ પર પેર નહીં ધરના દોગા ॥
 હો ॥ નિશ્ચય છત ધમકી, ચટી ભાવ બરના દોગા ।
 માતૃભૂમિ કે વિચ્છે હથ સે છના ઓર મરના દોગા ॥

સાચી કસોળીના સમયે આવી શિક્ષા કૃત્રીરીતે સમજાવવામાં આવતી હશે, અને તેની કૃત્રી અમર પડતી હશે એ પ્રશ્ન કહી શકે ? આપણે તો એ શિક્ષાની નકલ કરવાનું છીએ આ શિક્ષા આત્માની લક્ષિતની સાથે હૃદયપૂર્વક સમજાવવામાં આવતી હશે ત્યારે તેની સચોટ અમર પડે એ વિશે કહેવું જ શું ?

આપણે પણ આપણા આત્માને સકટમાં પડે તો માની આવી ઉચ્ચ ભાવના ભાસીએ તો આપણને આ ભાવનાનું મહત્ત્વ મનુષ્યમાં આવી રહે કોઈ કહે કે અમારા આત્મા ઉપર એવું શું સકટ આવી પડ્યું છે ? આ પ્રશ્નનો જવાબ એ છે કે, આત્મા ઉપર પાપનું સકટ માથે આવી પડ્યું છે પાપના મકટભરથી જ માથું કે શ્રાવક બને છે અને પણ શાન્તિનું યુદ્ધ ખેડવા માટે જ માથું થવા છીએ ખાવાપીવા માટે નહિ એટલા માટે પોતાના આત્માનું કે પણ ચાહનાર દરેકે આવી ઉચ્ચ ભાવના ભાવરી જોઈએ

મનમાં પોતાના સિંચોને આ પ્રમાણે શિક્ષા આપી કહ્યું કે —

‘માયનાતઘિતપ્રસાદનમ્’ (નારદ ભક્તિ સૂત્ર)

પડે નહિ જુઓ' સામે મહોન્મત દાથી ધમપડાડ કરતો દોડતો આપણને કચડવા આવે છે, અને આપણને કચડી નાખે તો પણ તમે રાગ, કર્મચારી કે દાથી ઉપર કે માવત ઉપર જરાપણ ક્રોધ કે દ્રેષ કંઈ નહિ તેમ એ અનાધીઓનો નાશ થાય એવો વિચાર પણ કરશો નહિ એમા જ આપણા મત્યધર્મનો વિજય રહેતો છે તમે તે અનુરાગીઓનું પણ લગુ ચાહો અને તેમનું ખરાબ ન ચાહતા તમારી ક્રાયા જૂન થઈ હોય તે તપાસો અને તેને ફર કશો પણ ને તમારી ક્રાયા જૂન થઈ નથી તો એ નિશ્ચય માનજો કે, તમારો કોઈ વાળ વાકો કરી શકે એમ નથી "

શ્રી આચાર્ય સૂના પહેલા શુભશ્રવણ એવી ભાવના ખતાવવામા આવી છે કે, એ ભાવનાને જીવનમા સ્થાન દેવાથી પાપ થઈ જ ન શકે તેમા કહેવામા આવ્યું છે કે—

‘યસ સ્વલુ નેરિય, યસ સ્વલુ મોદે, યસ સ્વલુ મારે’

અર્થાત્—આ હિંસાનું પાપ જ નરક છે આ હિંમાનું પાપ જ મોહ છે અને આ હિંમાનું પાપ જ માર-કષ્ટ છે એ પાપને પોતાના આત્મામા છુપાવી રાખનારો અર્થ જ નરકને આમત્રણ દેવાનો છે શાસ્ત્ર કહે છે કે, પાપને પાપ જ ન માનો પણ નરક માનો ત્યારે આત્મામા પણ પાપ હોય ત્યારે આત્મામા જ નરક છે એમ માનવું

શ્રી અનાધી મુનિએ પણ કહ્યું છે કે—

અપ્પા મહ વેયરણી—[શ્રી ઉ૦ ૨૦-૩૬]

અર્થાત્—વૈતરણી નદી આત્મામા જ છે

આ પ્રમાણે હિંસા ભાવનાને જીવનમા તમે સ્થાન આપો તો તમારામા પાપ રહેવા પામશે નહિ

કરે 'એવા ધર્મની શી જરૂર છે?' તો શુ એ તમારી જ નહીં નથી? એના માટે મને તેરા મંકડોનો સમય આવે તોપણ 'ભાવનાત શિષ્યપ્રમાદન' એ કથનાનુભાવ ચિત્તને તો દમેણ પ્રસન્ન જ રાખવું જોઈએ અત્યારે ભાવના વિશે કહેવાનો વિશેષ સમય નથી એટલે મુજબે જે કાઈ મણેપમા કહેવામા આનુ છે તેને હેંપમા ઉતારે તો પણ કત્યાણુ જ છે

મધાએ પોતાના શિષ્યોને કહ્યું કે, આ આપણા કાર્યનું ફળ મળી રહ્યું છે એમ માન્યો નહિ આ મંકડ તો આપણા કાર્યની પરીક્ષા છે, ફળ નથી પ્રકૃતિ પાસેથી અને એરી શિક્ષા મળી છે કે જ્યારે આમામા મજરી આવે છે ત્યારે મધન કુદ-કુદ એમ મીઠા સ્વરે ફૂજવા લાગે છે અને કાગડાઓ તેને મારવા માટે તેની પાછળ પડે છે પણ મધને એથી કાઈ એમ વિચારતી નથી કે, કાગડાઓનું મારવું એ મારા સ્વરનું ફળ છે? કાગડાઓ પાછળ પડવા છતાં અને મારવા છતાં પણ મધન તો મીઠા સ્વરે ફૂજવાનું છોડી દેતી નથી

જ્યારે મધને પણ મારવા છતાં જ નામા મીઠા સ્વર મંજાવે છે ત્યારે તમારા જેવા વિવેકબુદ્ધિને ધાગ્યું કળનારાઓને ગાળા ગાળીની સામે માળા ભાડીની અને મારના જ વામા સામે માર મા વો એ શુ ઉચિત છે? ત્યારે કોઈ એમ કહે કે, "શુ ત્યારે અમારે ગાળા આં માર સહી લેવા? આ તો કાયગતા છે આ જૂન છે સહિષ્ણતા પ્રગવવામા કાયરતા નહિ પણ વીરતા છે જે વીર હોય છે તે જ સહિષ્ણતાનું મહત્ત્વ સમજી શકે છે અને તેને અપનાવી શકે છે

મધાએ પ્રકૃતિની શિક્ષા સમજાવતા આગળ કહ્યું કે, 'જુઓ' મધ મને તેવું કરે તો પણ પ્રકૃતિ તો પોતાનો સ્વભાવ છોડતી નથી. આ જ પ્રમાણે વગેરે પણ તમારો સ્વભાવ છોડી વિભારમા

પડે નહિ જુઓ । સામે મદોન્મત્ત દાથી ધમપજા કરતો દોડતો આપણને કચડતો આવે કે, અને આપણને કચડી નામે તો પણ તમે રાગ, કર્મચારી કે દાથી ઉપર કે માવત ઉપર જગપણ ક્રોધ કે હેરા કરશે નહિ તેમ જો અન્ધાધીઓનો નાશ થાય એવો વિચાર પણ કરશે નહિ એમાં જ આપણા સત્યધર્મનો વિજય રહેતો છે તમે તે અનુસરીઓનું પણ ભનુ ચાહો અને તેમનું ખગમ ન ચાહતા તમારી કથાર જૂન થઈ દોષ તે તપાસો અને તેને દૂર કરો પણ જો તમારી કથાર જૂન થી નથી તો જો નિશ્ચય માનજો કે, તમારો કોઈ વાળ વાઢો કરી શકે એમ નથી ”

શ્રી આચાર્ય સુમના પહેલા શ્રુતચક્રમાં એવી ભાવના બતાવવામાં આવી છે કે, જો ભાવનાને જીવનમાં ધ્યાન દેવાથી પાપ યજ્ઞ ન શકે તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે —

‘એસ સલુ મેરિય, એસ સલુ માહે, એસ સલુ મારે’

અર્થાત્—આ દિંમાનુ પાપ જ નરક છે આ દિંમાનુ પાપ જ મોહ ॥ અને આ દિંમાનુ પાપ જ માર-કષ્ટ છે જો પાપને પોતાના આત્મામાં છુપાવી રાખીશો અર્થ જ નરકને આમ તથા દેવાના છે શાસ્ત્ર કહે છે કે, પાપને પાપ જ ન માનો પણ નરક માનો ત્યારે આત્મામાં પણ પાપ દોષ ત્યારે આત્મામાં જ નરક ॥ એમ માનવું

શ્રી અનાથી મુનિએ પણ કહ્યું છે કે —

અપ્પા નદ વેયરણી—[શ્રી ઉ૦ ૨૦-૩૧]

અર્થાત્—વૈતરણી નદી આત્મામાં જ છે

આ પ્રમાણે ઉચ્ચ ભાવનાને જીવનમાં તમે સ્થાન આપો તો તમાગમાં પાપ રહેવા પામશે નહિ

આજે ધર્મની જે નિં । કગામા આવે છે તે ધર્મની નહિ પણ તેના પાળનારાઓની નિં । કે જે ધર્મને પાળનારાઓ ધર્મનું બગાડ પાવન કરે તો, તેમનું ધર્મનું જીવન જોઈ ધર્મની નિં । કરનારાઓની માન્યતા પણ ફરી જાય જે શ્રી આચાર્ય સૂત્રમા જતાવેની ભાવનાને આત્મામા રચાન આપવામા આવે તો પાપ રહેવા પામે નહિ અને જ્યારે એ રીતે આત્મા નિપાપ બની જાય ત્યારે તેનો પ્રભાવ પણ બીજા સોજા ઉપર પણ પ થા વગર રહે નહિ

મનાએ તેમના શિષ્યોને ધર્મની મહત્તા સમજાવતા કહ્યું કે, "ભાઈઓ" તમે એમ ન વિચારશો કે, આવા મહત્તા સમયે આપણો મોટો સાધક કે રક્ષક નથી, કે બધા પાપના કે રાજના જ સદાચક છે અહીં તો પાપનું જ રાજ્ય છે અને રાજના ૨૨થી કોઈ સદાચક કંટુ નથી પણ તમે એ વિશ્વાસ રાખો કે આપણો સદાચક અને રક્ષક મોટો છે અને તે આપણો સત્યધર્મ છે

તમે પણ ધર્મની મહત્તા ઉપર જ વિશ્વાસ રાખો અને બગાડ ધર્મચરણ કરતા જાઓ, પછી મને તેના યુવકો ધર્મનો ઉરડો કરવા તૈયાર થઈ જાય તોપણ ધર્મનો ઉરડો કોઈ કરી મને એમ નથી ગીતામા પણ કહ્યું છે કે —

नैनं छिन्दन्ति शस्त्राणि नैनं ददन्ति पापक ।

न चैनं फलेदयत्यापो न शोषयति मारुत ॥-ગીતા

આ આત્માને કોઈ શસ્ત્રો છેડી શકતા નથી તેમ કોઈ અગ્નિ પણ તેને જાળી શકતો નથી આ આત્મા તેનીશ સાગરોપમ સુધી નરકની અસ્થા બોમવી આવે છે છતાં તે અમિત્ત્વ ધરાવે કે ધર્મ આત્માનો સ્વભાવ છે જ્યારે આત્માનો સ્વભાવ આવે છે તો પછી ધર્મને કોઈ કોઈ રીતે નષ્ટ કરી શકે ?

મરાએ પોતાના શિષ્યોને ભાવનાદારા આત્મચકિતનો પરિચય આપ્યો. મધાના હું યમા તે તે ભાવના આશર રમતી હતી તે કવળ બીજાને ઉપદેશ આપવામાં માનતો ન હતો તે તે પોતાના જીવનમાં ઉપદેશને મૂર્તરૂપ આપતો હતો. મધાએ સામેથી મહો મત્ત હાથી દોડતો આવતો જોયો. એટલે તે હાથી પહેલવહેલા પોતાની ઉપર પગ મૂકે એ દષ્ટિએ બધાની મોખરે તે જઈ સૂઈ ગયો, અને શિષ્યોને પાછળ સૂઈ જવાનું કહ્યું. લોખ આ દશ્ય જોઈ શોરમગર કરવા લાગ્યા અને પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “આ લૂટારાઓ કે ચોર કયા જણાય છે.” તેમની મુખમુદ્રા ઉપર તો કેરી શાન્તિ પથરાએલી છે. આવી શાન્તિ લૂટારાઓની મુખમુદ્રા ઉપર હોય ખરી કે ?” આ પ્રભાણે નગરવાસીઓ કંપાત કરવા લાગ્યા અને તેમના ઝેટનાકે તે રોવા પણ લાગ્યા. મધાએ જાણે પોતાની જાન ભાવનાદારા બધા તોમનું હું ય જીવી લીધું ન હોય એવું જણાવું હતું.

દારના ધેનમાં અને સત્તાના મ મા મગ્ત બનેલો રાજા અભિમાનપૂર્વક આજ્ઞા દેવા લાગ્યો કે ‘ એ જન્માશો ઉપર હાથીને છાડી દો અને એ હાથીના પગને એ જ માથે ને કચકચી ના મો.’

રાજાના આ હુકમ પ્રમાણે માનતોએ હાથીને છૂગ મૂળી દીધા અને એ મહોન્મત્ત હાથી દોડતો દોડતો મધા વગેરેની પાસે આવ્યો. પગ મરાને સૂધીને, જેમ નાગ દમનીને સૂધતા પાછો જાગે તેમ, પાછો જાગ્યો. આ દશ્ય જોઈને દરકે તોડો ખૂન જ પ્રસન્ન થયા પણ મરાની વિરુદ્ધના જે કર્મચરીઓ વગેરે હતા તેઓ રાજાને કહેવા લાગ્યા કે, “મહારાજા ! આ તોડો ઝેટના મધા જન્માશો છે તે આપે જોયું ને ? એ તોડો જાદુ પણ જાણે છે.”

રાજાએ કહ્યું કે, “તમારું કહેવું બરાબર છે. જાદુનો પ્રભાવ પડે છે એવું સામાન્યમાં આવે છે, એટલે કલ્પ એ લોખના

જાડુના પ્રભાવથી જ દાથી પાછો લાગ્યો હોય ' જેર ' કાંઈ વાધો નહિ બીજો દાથી લાવો અને એ દાથી તારા એ તોમનો કચ્છપાણ કળાવી નાખો '.

રાજાના દુકમથી બીજો દાથી વાવવામાં આવ્યો. પણ તે પણ પહેલા દાથીની માથે મધાને સૂઘીને પાછો લાગી ગયો.

આ પ્રમાણે ત્રીજો, ચોથો એમ કમરા સાત દાથીઓ લાવવામાં આવ્યા પણ તે બધા પહેલા દાથીની માથે મધાને સૂઘીને પાછો ભાગ્યા.

રાજા આ બધી આશ્ચર્યજનક ઘટના જોઈ વિચારવા લાગ્યો કે, આ કાંઈ જાડુની અમર નથી આમાં કોઈ બીજું કારણ હોવું જોઈએ એમ ધારી તેને મધાને બોનાવવાની આશા કરી.

રાજાના દુકમથી નિપાહી મધાની પાસે આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે ' ઉઠો ' ઉઠો ' તમને રાજ બોનાવે છે.

મવાએ કહ્યું કે, " અમને બોનાવીને રાજ શું કહેવા ધારે છે? અમે તો એ જ જોવા ચાહીએ છીએ કે અમારામાં પાપ છે કે નહિ? અને જો પાપ હોય તો દાથી અમને કચ્છી નાખે એ જ સાકું છે "

સિરાઇએ કહ્યું કે ' તમારે જ કાંઈ મહેલુ હોય તે રાજાને કહેજો '.

મવાએ કહ્યું કે, " હા, આવો હું છું છું "

મોઝે ઉઠ્યો અને પોતાના શિષ્યોને કહેવા લાગ્યો કે, " હું હમણાં આવું છું તમે તોડો આ જ પ્રમાણે સુતા રહેજો જરાપણ ઝરો નહિ અને હું તમને છોડીને ચાલ્યા જાઉં છું એમ પણ ન માનજો હું હમણાં જ ત્યાં આવું છું "

મધો રાગની સમક્ષ આજો રાગએ તેને પૂછ્યું કે, “તમે કાંઈ મંત્ર જાણો છો?”

મધાએ કહ્યું કે, ‘હા’

રાગએ કહ્યું કે, “કયો મંત્ર જાણો છો?”

મધાએ જવાબ આપ્યો કે, “જે કામ પોતાના માટે માડુ લાગે તે જ કામ ખીજને માટે કરવું હું આ મંત્ર જાણું છું

રાગએ કહ્યું કે, “ખીજી કાંઈ જાણો છો?”

મધાએ ઉત્તર આપ્યો કે, “આ સિવાય તો મંત્રના સાધનો જાણું છું’

રાગએ પૂછ્યું કે, “એ સાધનો કયાં છે? જણાવો તો”

મધાએ કહ્યું કે, “કોઈની હિંમત ન કરવી, કાન જુડે ન બોલવું, કોઈની ચોરી ન કરવી, વ્યભિચાર ન કરવો અને દારૂ ન પીવો આ એ મંત્રના સાધનો છે”

રાગએ પૂછ્યું કે, “શું આ જ મંત્ર જાણો છો?”

મધાએ કહ્યું કે, “હા, હું તો એ જ મંત્ર જાણું છું’

રાગએ મધાનો હાથ પકડી કહ્યું કે “આ મંત્ર તો જાણુ સારો છે શું તમે આ જ મંત્રનો પ્રચાર કરતા હતા?”

મધાએ કહ્યું કે, “હા, હું એ જ મંત્રનો પ્રચાર કરતો હતો

રાગએ કહ્યું કે, “ત્યારે તો તમે ગળ્ગની જ સહાયતા કરતા હતા, તેમા તમે ખોટું શું કરતા હતા?”

મધાના આ રચનો સામળી રાગએ મધાની વિરદ્દ ફરીમાદ કરનારા એ ગામના કમચારીઓને બોલાવ્યા, અને તેમને પૂછ્યું કે,

“આ લોકોએ શો અપરાધ કર્યો હતો ? તેઓએ ગામના લોકોને શો ત્રામ આપ્યો હતો ?

કર્મચારીઓ રાજાનો આવો ગ્રન્થ સાબળી વિચારમાં પડી ગયા અને જવાબ શું આપવો તેના વિમાસણમાં પડી ગયા.

કર્મચારીઓને વિમાસણમાં પડેના જોઈ રાજા મમણ ગયો કે,
“આ કર્મચારીઓ જુદા છે આ લોકોએ આના ઉપર જોગી આરોપ મૂક્યો લાગે છે માટે ગામના લોકોને આ રિતે પૂછી જોઈ તો ખમર પડે

રાજાએ ગામના લોકોને મોવાવ્યા અને તમને પૂછ્યું કે, આ તેનીશો જણામણી મહાએ તમને હાનિ પહોંચાડી હોય કે ખીજને હાનિ પહોંચાડતા જોયા હોય તો માએમરનું કહી મતાવો.

મામરોકોમે કહ્યું કે, “મદારાજા ! એ લોકોએ અમારી એજ દાનિ કરી છે કે અમને દારૂ પીતા વેશ્યાગમન કરતા, જુગાર રમતા અને કતેશ-કકાસ કરતા અટકાવ્યા છે, બાકી અમારી કશી દાનિ કરી નથી.”

રાજા મામરોનોની આ વાત સાબળી આશ્ચર્યચકિત થયો અને કર્મચારીઓને કહેવા લાગ્યો કે ‘આ લોકોએ શો અપરાધ કર્યો હતો તે તમે જતાવો ગામના લોકોએ શું કહ્યું તે તમે સાબળી મે તમારા કહેવા ઉપર વિશ્વાસ રાખી આ નિદોષી લોકો ઉપર અત્યાચાર કર્યો. તમે લોકોએ મારી સામે જોગી ફરિયાદ કરી આ નિર્દોષી લોકોને સતાવ્યા તે મદન તમને જધાને તાથીના પગ તમે કમ પી નાખવાનો દડ આપવો જોઈએ, નેથી ભવિષ્યમાં કોઈ જોગી ફરિયાદ કરવાનું સાહસ ન કરે

રાજાનો આ હુકમ સાબળી મનો રાજાને વિનવવા લાગ્યો કે,
‘હે’ રાજા ! આપ આ શું મજામ કરી રહ્યા છો ?

રાજાએ કહ્યું કે, “આવા અપરાધીઓને આવી કડક સજા જ આપવી જોઈએ.”

મધાએ કહ્યું કે, “રાજા! એ લોકો અપરાધી નથી પણ અમારા મહા ઉપકારી છે જે લોકોએ આપની સાથે અમારી મુનાકાત કરાવી આપી છે એ ઉપકારી લોકોને આવો કડક દડ આપવો ચોખ્ખો નથી.”

રાજાએ કહ્યું કે, “તમારી નીતિ જુદી છે અને અમારી રાજનીતિ પણ જુદી છે જે આવા અપરાધીઓને દડ ન આપતા તેમને છોડી મૂકવામાં આવે તો રાજ્યમાં મદુ જ અત્યાચાર ફેલાઈ જાય એટલા માટે એવા રોતાનોને તો આવો દડ આપવો જ જોઈએ.”

મધાએ કહ્યું કે, “આપનું કહેવું મરામત થી પણ આપને સવિનય પૂછુ છું કે, આ લોકો વાસ્તવમાં રોતાનો જ છે તો, એ રોતાનીયન આવી ક્યાથી? આપે જ રાજ્યના મયદાકાનૂનો બનાવ્યા છે અને આપે જ એમને રાજ્યના કર્મચારી બનાવ્યા છે એટલે એ દૃષ્ટિએ આપ જ સર્વ પ્રથમ અપરાધી કરો છો.”

રાજા સાથેો ક્ષત્રિય હતો એટલે મધાનું આ સત્વવચનને ઠીક માની પોતાના અપરાધનો ગ્રીહાર કર્યો અને કહ્યું કે, “હું પણ દડ લેવાને તૈયાર છું અને તેમની પહેલા દડગ્રસ્ત છું જ હાથીની આગળ સુઈ છું.”

મધાએ પૂછ્યું કે “આપ હાથીના પગ તમે શા માટે કચકાસા તૈયાર થતા છો?”

રાજાએ કહ્યું કે “મેં પાપ કર્યું છે એટલે પાપના પ્રાયશ્ચિત્ત માટે.”
મધાએ કહ્યું કે, “હાથીના પગ તમે કચકાઈ જવાથી કાઈ પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત થતું નથી પણ પાપનો પશ્ચાત્તાપ સ્વાધી પાપનો

નાશ થાય છે આપે અજ્ઞાનને કારણેજ પાપ કર્યું હતું હવે આપનું અજ્ઞાન શીટ્યું છે અને જ્ઞાન પ્રગમ્યું છે, એટલે હવે જ્ઞાનપૂર્વકે પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરશો તો પાપો નાશ અવશ્ય થશે તો પછી પાપના પ્રાચલિત માટે દાશીના પગનગે કચડાઈ જવાની તમારે જરૂર નથી

આપણે પણ આપણા પાપના પ્રાચલિતરૂપે પશ્ચાત્તાપ કરવો નેહએ અને પરમાત્મા પ્રત્યે પ્રાર્થના કરવી નેહએ કે,

‘હું અપરાધી અજ્ઞાદિનો અન્નમ જામ ગુના વિચા મરપૂર ધ’

આ પ્રમાણે પોતાને અપરાધી માની પોતાના પાપોને ધોવા માટે પશ્ચાત્તાપ કરશો તો તમે પણ નિ પાપ અને પવિત્ર મની શકશો

મધ્યએ રામને કહ્યું કે, “અજ્ઞાનને લીધે આ પ્રકારના અનેક નેરણુઓ થયા હશે પણ હવે એ અજ્ઞાન શીટ્યું છે, અને જ્ઞાન પ્રગમ્યું છે, તો એ બધા નેરણુ યોગે દૂર કરી તમે પવિત્ર બનો અને પછી બીજાને પણ તમારા જેવા પવિત્ર મનાવો

રામ કહેવા લાગ્યો કે, “હે ! મધ્ય, તમે એવા સત્પુરુષ છો કે સાક્ષાત્ ઈશ્વરજી આમે ઉભા હોય એમ લાગે છે જ્યારે તમને નેહ છુ ત્યારે ઈશ્વરને નેહો હોઉં એમ લાગે છે ખરેખર, તમે આત્મમગ્નને પ્રાપ્ત કરી શક્યા છો

આ પ્રમાણે કહીને રામ મધ્યનો હાથ પકડી, “રામ્ય ગિંતાસન ઉપર તમે બેસો અને હું તો તમારી સામે જમીન ઉપર બેસવાને યોગ્ય છુ” એમ તેમને કહેવા લાગ્યો

મધ્યએ કહ્યું કે, રામ્યનો જાર મારી ઉપર લાદો નહિ, કારણ કે નેહ હું રામ્યનો જાર માથે લઈશ તો હું જે મેવાનું કાર્ય કરી

રહી છુ તે પણ કરી સખીશ નહિ આપ હવે નિ પાપ બન્યા છો
એટલે આપ જ સુખેથી જીવ કરો અને પ્રભને સુખી કરો

જેમ પારસભલિનો અપશ થતા લોટુ પણ સુરજીં મની જાય છે
તેમ પરમાત્માનો સત્તમ થતા પાપી પણ પરિત્ર જની જાય એમા
શુ આશ્ચર્ય છે રાજન ! તમે પરમાત્માને પીઝની રાકયા છો
એટલે હવે પરિત્ર થઈ ગયા છો માટે હવે આપ શાંતિથી રાજન
કરો

રાજન મધાને કહેવા લાગ્યો કે, "હા ! સત્પુરુષ" તમારા વશનથી
મને પરમાત્માની જેવી પ્રતીતિ થઈ છે તેવી પ્રતીતિ મને લાખો
પુત્રકો વાચવાથી કે લાખો વિચારો કરવાથી થઈ ન હતી
વાતવમા તમારામા ઈશ્વરીય જન છે હવે મને જગત્તર મમજ પડી કે,

‘ સુનેરી મેને નિર્વલ કે ચલરામ ’

તમે પોતે જાણી જોઈને નિર્મલ મની ગયા અને પ્રધના પ્રતિ
વેરભાવ ન ખ્યો તો તમારામા મમજ આન્યુ તમે ત્યારે એમ
પણ ન વિચારું કે “ અમુક માતું અહિત કરે છે તો હું પણ તેનું
અહિત કરુ પણ તમે અહિત કરનારનું પણ હિત ચાહ્યુ હું પણ
હવે એ સમજી રાક્યો છુ કે, “ યઈ ખીન્ને આપણુ અહિત કરે છે
એ અગ્રાન છે પોતાનું પાપ જ પોતાનુ અહિત કરે છે જો પ્રત
ખીન્ને અહિત કરી શકતો હોત તો હાથી તમને સુધીને શા માટે
પાછો જા િ જન ? ”

તમે લોકો કહાય એમ કહો કે, પોતાનું અહિત ખીજ પણ કરી
શકે છે કારણ કે રાજસતા તો સાપની જેમ ખીજને કરડવામા
જરાપણ વિચાર કે વિચ ન કરતી નથી

મરાએ કહ્યું કે—આ ઠીક છે, પણ આ કહેવા પહેલા તો તમે પોતે સિદ્ધાંત કે પરિચિત છે કે નહિ એ જોવાની જરૂર છે જો તમે પોતે પરિચિત નથી તો પછી બીજાને દોષ જ કેમ આપી શકો ? સિદ્ધાંત તો એવો છે કે,

‘સત્ય શિવ સુદર્શન’

જે સત્ય છે તે જ શિવ-ક વાણકારી કે અને જે શિવ છે તે જ સુદર્શન છે જેનામા વિકાર નથી પણ સત્ય છે તે જ સુદર્શન અને વાણકારી છે એવા માટે બીજાના દોષો ન જોતા સત્યને પોતાના જીવનમા સ્થાન આપો તો જેટલા પ્રમાણમા સત્યને સ્થાન આપશો તેટલા પ્રમાણમા કલ્યાણ પણ અસ્થ થશે

રાજાએ મધાને કહ્યું કે, “આ ગજનતી વગામ તમે તમારા દાસમા દો અને રાજ્યશામન સ્વીરીતે કરવું તે મને ખતાવો

મવાએ જવાબ આપ્યો કે હૈં ! ગજન, તમારે રાજ્યશામન કેમ થનાવવું તે જ જોવું છે ને ! તો ઠીક છે હું જરૂર ખતાવીશ,

આજે મનાના જેવા સાચા પ્રજાસેવક કર્મચારીઓ મળવા શોધ્યા જતા નથી. આજના કર્મચારીઓ તો સર્વ પ્રથમ પોતાના જગનાને સુશોભિત કરે છે આવા લોકો રાજ્યની સેવા કરે છે કે પોતાના પેટની સવા કરે છે એ કહેવું મુશ્કેલ છે, પણ એટલું તો કહેવું જોઈએ કે જેઓ પોતાના પરિશ્રમથી ઉપાર્જન કરી ખાવું અને પ્રજાની મેદા કરે છે તેમા કર્મચારીઓની ગીતિનીતિ તો પ્રશ્નજનક છે. જ પ્રકાસની દોષ છે

મજાએ મધાને પોતાનો પ્રધાન બનાવ્યો અને મધાના ઉપર શિષ્યોને કર્મચારી બનાવ્યા એવો અન્યોમાથી ઉદ્વેગ મગે છે

મમાએ પોતાના સિંધોને કત્યુ કે, “ જુઓ ’ આપણામા જે પાપ ન હતું તો હાથીએ પણ આપણને કચડ્યા નહિ ત્યારે હાથી જેવું પ્રાણી પાપ અને પુણ્યનો ભેદ મનજે છે તો આપણે તો એટલું સમજવું જ જોઈએ કે “અમ ક્ષમા વિના ખાવું દરામ છે અને પાપપ્રવૃત્તિ જ પાપ ન ક’વી તેનો નિષ્કમ લેવો જોઈએ ”

મમાએ ગળ્યનું પ્રધાનપદ હાથમા લઈ મગધ દેશને ધણે જ સુખી અને મુદ્દર મનાવી દીધો અને પ્રજા સુમેથી દેશમા રહેવા લાગી

અથના કથનાનુમાર આ કથા બગવાન મહાવીર અને રાત્ર ત્રેણિકના સમય પહેલાની છે તેમની પહેલા મધાના સામનપ્રમધથી મગધ પ્રદેશ એવો ધર્મપ્રધાન નથી ગયો હતો કે ધન્ધ પણ એ પ્રદેશને હાથ જોડેનો હતો

તમે તોફાન પણ તમારા હાથમા ધમનિ ધ્યાન આપો અને માથેસાથે એવો પણ દ’ નિશ્ચય કરી લો કે, “ જે વાત તમને પોતાને મારી લાગે તે જ ખીમને માટે કરતી અને જે તમને મારી ન લાગે તે ખીમને માટે પણ ન કરતી ’ આ પ્રમાણે જેનો તમે દ’ નિશ્ચય કરો તેને મરાગ વગળી રહેજો અને તમે જે વ્રત-પ્રત્યાખ્યાન લીધા છે તેને આત્મમક્ષીએ મરાગ પાડજો તો તેમા કત્યાણુ જ છે

અન્તમા ~ તમારી જધાની મારી જૂતો માટે ક્ષમા આડું છું અને તમારા જધાનું આત્મકત્યાણુ યાઓ તથા મારા સરીગની સાથે હિ પણ મારા મહાવિચારો સાથે પ્રેમ કરો એ જ દુ ઇચ્છુ છું *

● સવત્ ૧૯૯૨નું સન્કેટનું આઠમાસ પૂર કરી સવત્ ૧૯૯૩ના કારતક વી ૧ તા ૨૬-૧૧-૩૬ સ્વીકારના રોજ વિદાર કરી પૂજ્ય મદારા શ્રી રાજીવ સિંઘ રસનમા એક અકલાદીયુ રોગાયેલા, તે દરમિયાન જીવિતી દરબાર હોથમાં પાચ વ્યાખ્યાનાં ફરમાવેલા ખતાં તે પાચ અર્થ પરિણુ થાય છે

માનવ ધર્મ*

પ્રાર્થના

મેતન ભણુ કહ્યાજ કરન કેા આન મિલ્યો અવસર રે
શાસ્ત્ર પ્રમાન પિઝાન પ્રભુ ગુન મન ચન્ન ચિર કર રે,
રેવાસ નિષ્કલ સુમર રે ॥ ૧ ॥

શ્રી શ્રેયાસનાથ ભગવાનની આ પ્રાર્થના કરવામા આવી છે
આત્માએ પરમાત્માની પ્રાર્થના શા માટે કરવી જોઈએ? એ વિષે
મથાસાખ્ય દુ કાંઈક કહેતો જ રહ્યો છે આજે જો કે માટે માનવધર્મ
એ વિષય ઉપર મોનવાનુ છે પણ પ્રાર્થના એ મારા આત્માનો
વિભવ છે અને પ્રાર્થના કરવી એ પણ માનવ ધર્મ છે, એટલા
માટે એ વિષે થોડુંક કહું છું

આ પ્રાર્થનામા હે! આત્મા ઉદ! જગ! અને પરમાત્માનું
સ્મરણ કર એમ કહેવામા આવ્યું છે તો એ ઉપરથી એવો પ્રશ્ન
ઉભો થાય છે કે, પરમાત્માની પ્રાર્થના શા માટે કરવી?

• સર્વ ૧૯૯૨ના આવણુ છાદી ૮ ને સ્વીચારના રોજ શ્રી રાજકોટ
દશા શ્રીમાળી વળીકે એ નવસાળામાં દુત્યનીએ અપેક્ષા ભરેર યાજ્ઞયાન

એ પ્રશ્નનો ઉત્તર એક સાધારણ હિ હિંમતવારો આપુ છું —

એક ઠોકરો શેરડીના સાઠો લઈ ચૂપી રહ્યો છે અને બીજો ઠોકરો સાંપરનો માગડો ચૂપી રહ્યો છે, અને પેલા ઠોકરોને સાંપરનો માગડો બનાવી કહી રહ્યો છે કે, 'ને' આ માકર કેની મીઠી છે' ત્યારે પેલા ઠોકરે [એ જવાબ આપ્યો કે, 'એ શાકર આવી ક્યાથી' આ શેરડીના સાંપરમાંથી જ માકર નીકળી છે' મારી આ ગંગામાં તો સાંપર જ ભરેલી છે'.

'શેરડીમાં માકર જ ભરેલી છે એમ કહેનાર ઠોકરો શું ખોટું કહે છે? ને સાચું કહે છે તો શું ગંગામાંથી મહેનત કરી માકર કાઢવાનો પ્રયત્ન નકામો છે? ના પ્રયત્ન પણ નકામો નથી તેમ શેરડીમાં સાંપર રહેલી છે એ વાત પણ ખોટી નથી કારણકે શેરડીમાં સાંપર હોય છે ત્યારે જ પ્રયત્ન કરવાથી સાંપર નીકળી શકે છે સાંપરમાં તો નિખાનસ શુદ્ધ મીઠાઈ હોય છે, ત્યારે શેરડીમાં મીઠાઈની સાથે બીજી ચીજો મળેલી હોય છે એમને મેનમાં તકાવન છે'.

આજ પ્રમાણે પ્રાર્થના ક્યાંય મદારથી આવતી નથી, પણ જે પ્રમાણે શેરડીના સાંપરમાં માકર વ્યાપ્ત છે તેજ પ્રમાણે પરમાત્માની પ્રાર્થના પણ આત્મામાં વ્યાપ્ત છે એ વાત જુદી છે કે, શેરડીમાં વ્યાપ્ત માકરની માથે જેમ બીજી ચીજો મળેલી રહે છે તેમ આત્મામાં વ્યાપ્ત પ્રાર્થના પણ બીજી વસ્તુઓમાં મળેલી હોય પણ જેમ ક્રિયાત્મા શેરડીમાંથી સાંપર કાઢી શકાય છે તે પ્રમાણે પ્રયત્નવારો આત્મામાં વ્યાપ્ત થયેલી પ્રાર્થના પણ મદાર કાઢી શકાય છે' આત્મામાં વ્યાપ્ત પ્રાર્થનાને મદાત્મા લોકોએ કડીઓના રૂપમાં આપણી સામે મૂકી છે, પણ તે પ્રાર્થનાની કડીઓ પણ આત્મામાંથી જ નીકળી છે.

પ્રાર્થના પોતાના આત્મામાથી જ નીકળી છે, અને પોતાના આત્મામા પ્રાર્થના શેરડીમા જેમ સાકર વ્યાપ્ત છે તેમ વ્યાપેલી છે, એમ માનીને જે પરમાત્માની પ્રાર્થના અનન્ય ભાવે કરવામા આવે તો તે પ્રાર્થનાથી મુક્તિ જ સમ થાય છે અને આવી પ્રાર્થનાથી આત્મા પોતાનું કામ પથ માધી શકે છે ! અમે શું કરીએ ? એ પ્રમાણે એમા નિરાશ થવાની કારણરૂર નથી. જે નિરાશ થઈ જાય તો કાંઈ પણ મની શકે નહિ.

જે મહાત્માઓએ આત્મામાથી પ્રાર્થનાની કડીઓ કાઢી છે તેઓ જ પ્રાર્થના કરી શકે, અને અમે કાંઈ કરી ન શકીએ, જે એમ જ નિરાશ થઈ કાંઈ કરે નહિ તો વાસ્તવમા તમે કાંઈ કરી નહિ શકો પણ સાહસ અને પ્રયત્ન કરવાથી જેમ શેરડીમાથી સાકર કાઢી શકાય છે, અને જે એમ બની ન શકે તો શેરડીનો રમ ચૂની તેના મીઠા સ્વાદનો આનંદ રહી શકાય છે, તેજ પ્રમાણે તમે પણ પ્રાર્થનાનો આનંદ અનુભવી શકો છો. જે તમે પોતે પ્રાર્થનાની કડીઓ બનાવી ન શકો તો પણ જે મહાત્માએ પ્રાર્થનાની કડીઓ બનાવી છે તેમને હૃદયમા ધારણ કરી પ્રાર્થના કરવાથી આત્માનો આનંદ લઈ શકો છો પણ જે કાંઈ થયે તે બધું પ્રયત્ન કરવાથી જ બનશે પ્રયત્ન વિના કાંઈ બની શકશે નહિ.

કોઈ માણસ શેરડીના ગાદાને લાધમા જ લઈ બેઠો રહે તો તે શેરડીનો મીઠો સ્વાદ આપી શકશે નહિ પણ જે તે પ્રયત્ન કરે તો શેરડીમાથી સાકર પણ કાઢી શકે છે અને ઉચે તેને ચૂની તેના મીઠો સ્વાદ તો આપી જ શકે છે એના માટે પ્રાર્થના કરી આત્માનો આનંદ લેવાનું બૂરો નહિ કહેવત પાડી છે કે, યાદ સે આયાદ ઓર મૂલસે યરવાદ અર્થાત્ પરમાત્માને યાદ કરવાથી આત્માની અને તેમને બૂરી જવાથી બર શક્તિ થાય છે આમ સમજીને પરમાત્માની પ્રાર્થના કરો તો કામ પથ છે.

માનવ મર્મ

મને પુત્રો તમથી એવી મુચના મળે છે કે આને દુઃખ નર ધન ઉપર આજ્ઞાન આપુ એમનો મૃદુ દોષો ને વાજ્ઞાન આપુ મુ તે માનવમર્મ ઉપર જ દેવ છે પણ આને આ એવજ વિષ ઉપર મ જરાનું ક દુ એ વિષ જગત્ કહી સુખીસ કે નદિ એ વાનવો નિર્ભય તો એનાઓ જ કરી સકશે પણ એટલું તો જાણ વિચિત્ર છે કે અમે જાણી કે તુરુ-મણી નથી કે ને કેવળ આજ્ઞાન આપીને જ કુર ગદી જાએ અમારુ વ્યજ્ઞાનો કે અમે કેવળ માનવમર્મને બીજા કોઈ માને કે ન માં, પણ અમે ને કા' કહીએ તોએ તને કેમે તો પ્રાન્ આપીને પણ પાત્રમે કાએ

માનવમર્મ વિશે ભોલતા જદશ માનવ એવડ મુ એ નેકે એ નેકો અજ-કાન નાક દોષ અને આપણ જેવી આકૃતિ દોષ તે મ માનવ છે પણ આવી આકૃતિ તો જનરમની પણ દોષ કો છે તે મુ તેને પણ મનર કહી સકાયે મુ વાકાની આકૃતિ મનુષ્યની આકૃતિને જાણી નથી જાણી કેવળ નન એક પુછઃ જણે દોષ છે' આ તેની વિશેષ છે એમને મુ તેને પણ માનવ કહી સકાય' કે જાક જાવજાતુએ પણ મનુષ્યની આકૃતિયજા કોવ છે ને તેમને પણ મનર કહી સકાય' નદિ એવડા માટ કેવળ નાક, કાન, અજ્ઞાન છાન તથા આકૃતિ અરિને કાએ કોમન માનવ કહી સકાય નદિ' મરુતુનમા માનવની વ્યુત્પત્તિ કે ન કદશાધ અમુ ૩૩ કે—

મમુ ત દિતિ મમુ નરવાપો માનવ

મમુ પદ્મ રહી મમુ સન્ન જ વો છે, અને મનુષ્ય ને મનુષ્ય દેવ કેવો માનવ કે છે' અથાત્ એનામા ધમ-અપમ, ૫૫૫-

પુત્ર, આદિને જાણનાનો વિવેક હોય તે મનુ (કહેવાય છે) અને તેના સત્તાનો તે માનવો—અર્થાત્ જ્ઞાનવાનના મતાનો તે માનવો કહેવાય છે કહેવાનો આશય એ છે કે, તમે પોતે જ જ્ઞાનવાન નથી પણ તમે જેમના મતાનો છો તે તમારા પૂર્વજને પણ જ્ઞાનવાન હતા ભગવાન સ્વપ્રભદેવના મતાનોમા મનુ નામના કુતશુર પણ હતા એ મનુના સત્તાનો માનવ કહેવાય છે અથવા મનુમુનિના કતા પણ મનુ કહેવાય છે, તેમના સત્તાનો પણ માનવના નામે ઓળખાય છે મુસનમાનો પણ આદમને માને છે અને આદમના સત્તાનોને ઇસાન કહે છે આ પ્રમાણે પોતપોતાની માન્યતા અનુસાર માનવની વ્યાખ્યા કરવામા આવે છે પણ મધ્યનો કહેવાનો સાર એ જ છે કે જે જ્ઞાનવાનના સત્તાનો છે તે માનવો છે તમે પણ એ જ્ઞાનવાનના જ સત્તાનો છો માટે તમે તમારા પૂર્વજને જૂરી ન જાઓ. વરા પર પગથી તેમના બેરો આવેના સરકારાને લીધે જ આજે તમે છો.

માનવનું મહત્ત્વ વે. ૧ ત અને ઉપનિષદમા મુજબ બતાવવામા આવેલ છે તેમા મનુષ્યને અગ્નિ તરીકે વર્ણવેલ છે જેને અન્ન અને પાણી કહેનામા આવે છે તે અન્ન અને પાણી પણ મનુષ્યના પેટમા જઈ ભરમ થઈ જાય છે એ કારણે મનુષ્યને અગ્નિ પણ કહેલ છે પેટમા જઈ અન્ન અને પાણી ફેરીરીતે ભરમ થઈ જાય છે અને રસભાગ અને ખનભાગ ફેરીરીતે જુદા જુદા થઈ જાય છે એ વિષય બહુ લામો છે, એટલે એ વિશે કાંઈ ન કહેતા દુકમા એટલું જ કહું છું કે મનુષ્યના પેટમા અન્ન અને પાણી પણ ભરમ થઈ જાય છે એટલા માટે મનુષ્યને વે. ૧ ત અને ઉપનિષદમા અગ્નિ પણ કહેલ છે પોકરો પણ કોઈ બીમાર માણુમની પહેલા અગ્નિ તપાસે છે મનુષ્ય એક શરિત અને હલ્લી ફરતી અગ્નિ

આ અગ્નિમા જે કાષ્ટ નાખવામા આવે છે તે નકામું જાતું નથી પણ આકૃતિના રૂપમા ફેરફાર જાય છે એ અન-પાણીથી વીર્ય અને છે અને એ વીર્યથી પત્રી તેજ પ્રગળના સત્તાન પેલ થાય છે આ આની પરપરા છે પણ આ પરપરામા એ ધ્યાન રહે કે, જેવા અન્ન-જાલ દરો તેવું જ વીર્ય જનમે અને જેવું વીર્ય દમે તેવું જ સત્તાન થશે એટલા માટે જે પોતાના ધર્મ, કમ પોતાની પરપરા અને પોતાના ભાવિ સત્તાનોતુ ધ્યાન રાખે તે તેજ માનવ કહેવાય છે

આ ઉપરથી એક એવો પ્રશ્ન ઉભવે છે કે, આ દૃષ્ટિએ તો વિદ્વાન કે મૂખ વૃદ્ધ કે બાળ, જગતી કે નામરિક મનુષ્ય 'માનવ કહી શકાય' આ પ્રશ્નો ઉકેલ કે તા શાનીઓ કહે છે કે, જેમનામા માનવ ધર્મ હોય તેજ માનવ કહી શકાય જેમનામા માનવ ધર્મ નથી તે જાતે પરપરાનુમાર માનવ કુળમા ઉત્પન્ન થયેન હોય છતાં તે માનવ નથી એક કવી કહે છે કે —

દીક્ષત કે નર દીક્ષત હૈ, પર લખણ તો પશુકે સગદી હૈ,
પીયત લાયત કુટત ટેઠત, ચો ઘર, ચો ઘનયામ્ ચહીં હૈ,
સામ્ પહે રજ્જનિ ફિર આગત, સુદર ચો ફિર માર ચહીં હૈ,
ઔર તો લક્ષણ આન મિલે, સય વક્ વમી સિર સિંગ નહીં હૈ॥

જેમનામા માનવધર્મ નથી તેમને બધાએ સીંગડા અને પૂછન વિના ॥ પશુ જ કલા છે શાનીઓનું કથન છે કે, જેમનામા દ્રવ્ય માનવતા છે પણ ભાવ માનવતા નથી અર્થાત્ માનવધર્મ નથી તે 'માનવ' નથી આકૃતિ આદિને મારણે તેને દ્રવ્ય-માનવ તો કહી શકાય પણ તેનામા ભાવ માનવતા ન હોવાને કારણે ભાવથી માનવ કહેવાય નહિ જે ટ્રવણ દ્રવ્યને જ જુએ છે, દ્રવ્યમા જ રહે છે,

ભાવને જ્ઞેતા નથી, તેનામા માનવતા પણ રહેતી નથી જે સોનામા મોનાનો ધર્મ નથી એને કોણ મોનું કહેશે અને ખરી શ? આ જ પ્રમાણે જોમનામા માનવ-ધર્મ નથી-માનવતા નથી તેને માનવ પણ કોણ કહેશે? એના જ માટે માનીઓનું કહેવું છે કે, ટ્રેવજ દ્રવ્ય માનવતામા રહી માનવધર્મની હિપેમા ન કરે.

આજે મનાક સોકોને ધર્મ એ જોવારૂપ અને અનાવસ્થક જણાય છે પણ એમ માનનાનું કાણુ એ છે કે, તેઓ ધર્મને બાગ મમજી શક્યા નથી વાસ્તવમા ધર્મ વિના જીવન પણ ટકી શકતું નથી અને આજના યુવકો સુધાર કરવા આજે છે પણ ધર્મની રહાયતા વિના સુધાર થવો શક્ય નથી ધર્મની આવશ્યકતા બધી જગ્યાએ છે.

આજે ધર્મને જોવારૂપ માનનાનું એક એ પણ કારણુ છે કે સોકો ધર્મનું ફળ રૂપિયાની માફક તાત્કાલિક અને પ્રત્યક્ષ જોવા આજે છે અને દલીલ કરે છે કે ધર્મનું ફળ પરતોકમા મળે તેથી અમને શો લાભ? જોમ આજી અમે એક રૂપિયાનો સવા રૂપિયો ફગાવે છીએ તોવો ધર્મદ્વારા લાભ મળતો હોય તો લાભ કહેવાય નહિતો તે જોવારૂપ જ છે આ પ્રમાણે સોકો ધર્મને જોવારૂપ માને છે પણ એટલું વિચારતા નથી કે, જીવનમા ધર્મનો ઉપક્રમ કરી વિના તે મનુષ્યનું જીવન જ અમઝકારી બની જશે જોમ કોઇ માણસને શરીર ઉપર કપાસને વપેટવાનું કહેવામા આવે તો કોઇ એમ કરતું નથી પણ એજ કપાસનો સંગ્રહ કરવામા-ઉપક્રમ કરવામા આવે અર્થાત્ એ કપાસમાથી રૂ કાઢી, સૂતર બનાવી કપડા બનાવવામા આવે અને તેને ધમ્મજનુભાર શીત્તવવામા આવે તો એ જ કપાસ શરીર ઉપર ધારણ કરી શકાય છે, તે જ પ્રમાણે બાળકને જ મ્મા બા મર ૧૨-ઉપક્રમ કરવામા ન આવે તો તેનું જીવન કાચા કપાસ

જેવું અમરકારી જ રહે છે નીજનો મ્હે છે કે, રાગના જોડો જીવનથી નથી. ફેટનાક ટોકો પોતાને માગ્યા મ્હેન જે છે પણ પોતાના માગકોને રાગને મળે એવા અમરકારી રાખી મ્હે છે કે આગળ જતા તેજ બાગકો બારૂપ જણાવ છે. કાચા કપાસની તો થોડીરાખી કીમત પણ ઉપજે છે પણ અમરકારી સનાનોનો તો સમારમા કોઈ બાવ પણ પૂરું નથી આ પ્રમાણે ધર્મનો ઉપક્રમ કોઈ વિના જીવનનો સુધાર થઈ શકતો નથી ધર્મ તો માનવ જીવનનો મગ્ગતી છે

અનુરોગનાર સૂત્રમા ઉપક્રમના નામઉપક્રમ, સ્થાપનાઉપક્રમ દ્રવ્ય ઉપક્રમ, ક્ષેત્ર ઉપક્રમ કાર ઉપક્રમ અને લાવ ઉપક્રમ એમ છ પ્રમગ્ના બે બતાવવામા આવ્યા છે આ મના ઉપક્રમો વજુન કરવાનો અત્યારે અવમાશ નથી એટલા માટે જે ઉપક્રમ સાથે વિચિત્રો સળધ છે તેનું જ અત્રે વર્ણન કરું છું જૂન અને બરિધ્યને હોદી જે વર્તમાનમા વર્તે છે તેનો ઉપક્રમ કરવો તે દ્રવ્ય ઉપક્રમ છે દ્રવ્ય ઉપક્રમના સચિત્ત અને અચિત્ત એમ બે બે. ઈ સચિત્ત દ્રવ્યઉપક્રમના દ્વિપ, ચતુષ્પ અને અપ એમ ત્રણ બે છે દ્વિપદમા મનુષ્યો, ચતુષ્પ માં પશુઓ અને અપદમા વૃક્ષોનો સમાવેશ થાય છે આ મધાનો ઉપક્રમ થાય છે આ ઉપક્રમના વસ્તુવિનાશ અને પત્તિક્રમ એવા બે ભેદ છે વસ્તુને બ્રહ્મ કરવી એ તો વસ્તુવિનાશ છે અને વસ્તુનો લિનજિત્ત પ્રકારે વિકાસ કરવો એ પરિક્રમ છે મનુષ્યનો મારીચિ, માનસિક અને બૌદ્ધિક વિકાસ કરવો એ પરિક્રમ છે જેમ માગીમા વાસણુ મનવાની શક્તિ છે, પણ કેલાવ જે કિંવા દારા એ શક્તિને બાગ ન લાવે અને માગીના વાસણુ ન મનાવે તો શક્તિ હોવા છતાં પણ માગીમાથી વાસણુ મની શકે નહિ—અર્થાત્ માગીનો ઉપક્રમ બની શકે નહિ અને

ઉપક્રમ ન હોવાને કારણે માગીના દેશમાં મહા ખીચડી પકાવી શકાય નહિ જગરે માગીનો પરિક્રમ થયો—માગીમાથી દાનુ બનાવવામાં આવ્યો ત્યારે જ તેમાં ખીચડી પકાવી શકાય જે કે દાનુ માગીમાથી જ બનાવવામાં આવે ન છે પણ કુભારના પ્રયત્ન વિના મને નથી એ જ પ્રમાણે મનુષ્યસરીર પણ માગીની સમાન જ છે અને તેનો પરિક્રમ કરવામાં આવે તો એમાં પણ શક્તિનો એવો વિકાસ થઈ શકે કે જેને જોઈ આશ્ચર્ય-મંત્રિ થઈ જવાય

કહેવાનો આશય એ છે કે દેવગી આકૃતિ કે ઇન્દ્રિયોને કારણે જ કોઈ માનવ થઈ શકે નહિ પણ જેમનામાં માનવધર્મ હોય અને એ માનવધર્મનો પરિક્રમ કરવામાં આવ્યો હોય ત્યારે જ ‘માનવ’ બની શકે ‘પરિક્રમ’ એ સામીપ પારિભાષિક શબ્દ છે અત્યારે એ પરિક્રમો જનુલીનન કે વિકાસ કહેવામાં આવે છે જેમનો પરિક્રમ કરવામાં આવે ન તેાય છે તે પ્રત્યેક કામને સરનતાથી જ કરી શકે છે એ માત્ર જુગી છે > જેનો પરિક્રમ જે માણુ થયો હોય તે તેજ કામ મરનતાથી કરી શકે, પણ કોઈપણ કામ તેજ કરી શકે છે કે જેમનો પરિક્રમ થયેલો હોય ‘જેમકે તમે ભજોના ગમે તો એ એટલે તમે ધણા કામગો લખવા હોય તો થોડીવારમાં લખી શકો છો અને તેમાં બધું મહેનત માનતા નથી પણ જેઓ ભજોના નથી તેઓને એક અક્ષર લખવાનું પણ કહેવામાં આવે તો લખી શકતા નથી આનુ શુ કારણ ? એ જ કે તમારો લખવામાં પરિક્રમ થયેલ છે અને તેમનો એમાં પરિક્રમ થયેલ નથી આજે ભજોનાગણોનાઓની સંખ્યા વધી ગઈ છે એમને એ પરિક્રમની તદ્દ કદર મની નથી નહિ તો એ પણ આશ્ચર્ય-યક્તિ કરે એવો પરિક્રમ છે ધર્મ, મર્મ, અને કર્મ લખવામાં લખનારે એવું ધ્યાન રાખવું પડે છે કે પહેલાં કરો સ્વગ લખવો, કયો વ્યવજન લખવો અને કીરીતે લખવું ?

કાર્યમાં કરી મનાવે આજે ભારતની જે દીનાવસ્થા જોવામાં આવે છે તેનું કારણ એ છે કે, લોકો થોડું વાચવા લખવાનું શીખે છે એનામાં તો અભિમાનમાં પી જાય છે અને કામને છોડે છે.

માનવ છે કે એક અમેરિકન મૃત્યુ ભારતમાં પ્રવેશ્યો પહેલાં વરો મામ કરી પેન્શન મેળવી અમેરિકામાં ગયો ત્યાં તેમનો એક ભારતીય મિત્ર તેમને મળવા ઘેર ગયો ઘેર જઈ તેણે અમેરિકન મિત્રની તપાસ કરી તપાસ કરતા જણાવ્યું કે તે બહાર ગયેલ છે તેની સ્ત્રીએ તેને મ માન આપી ઘેર બેઠાં જોડાં જોડાં કર્યાં, “આપ જરા મેમો લખજા તે આવશે થોડીવાર મા તે અમેરિકન મિત્રની સ્ત્રીએ કહ્યું કે જુઓ! માહેમ આવી જાય છે! ભાગીને જોયું કે, ચડી પહેરી, દાઢમાં મેળી લઈ, જો મારીથી ખરડાએ તો શરીર સાથે તે આવી રહી હતો આ જોઈ ભારતીય મનુષ્યન આશ્ચર્યમાં પડી ગયો અને વિચારવા લાગ્યો કે, આજ માહેમ ત્યાં નામ કેના ઉઠ્યા પછે હતા અને અહીં જીવિતમાં રહે છે! સાહેબ ઘેર આવી રીયો આનંદમાં ગયો અને નાહી ધોઈ, કપડાં બદલાવી બેઠકમાં બેઠો અને ભાગીય મિત્રો મળ્યો ભારતીયે પૂછ્યું કે, “આપ ભારતમાં તો કેવા મનમાં પૂર્વક મહેતા હતા અને અહીં આવી જિવિતમાં કેમ નહો છો?” માહેમે જવાબ આપ્યો કે, “ભારતમાં તો એજ મારી ખામી છે કે ત્યાંના લોકો થોડીક માહેમાં મળે છે ત્યાં તો દુલાલ જાય છે અને કામ કરવાનું છોડી દે છે એને અને ત્યાં જઈએ છીએ ત્યારે તેમની મેળાદેખીથી અમારે પાંચ તેમજ કરી પડે છે પણ અને મને તેની જીવી પાવરીએ ચડેના હોઈએ પણ અમારું કામ છોડે નથી! મારી પાસે ધનની કાંઈ ખામી નથી પણ આ મારા જેવીને ધણે જે મારા પૂર્વજે ધણું જીવેથી કરતા આવ્યા છે તેને હું કેમ છોડી શકું? જો હું મારા

આનું મપણ વર્જન ગ્રાતામુલક આપવામાં આવ્યું છે તેનું
 રિગ્તારપૂર્વક વર્જન કરવાનો અભિપ્રાય નથી. અભિપ્રાયે કેવળ
 એટલું જ કહેવાનું છે કે પદેના મધ્યમાં ઉગ્ર કાલી મૂર્તિ, અથવા
 અને કર્મથી વિદ્યા આપવાના આવતી હતી. અભિપ્રાયે દાહરકુલ
 અને કોતેતેમાં આપવામાં આવતી શિષ્યામાં આ પ્રાનીત મમલમાં
 આપવામાં આવતી શિષ્યામાં કેવળ મપણ અતઃ ગદેનું છે તે જ છે.
 ઉત્તરી જુઓ તે જાણીએ કે, અભિપ્રાયે જે પુસ્તકો બહુવિધમાં
 આવે છે તેનું મહિષ શિષ્યા આપવામાં આવતું નથી અને તેજ
 મ. જે આજે શિષ્યાની કુલ સાચા પાત્રી છે. આજના શિષ્યાધીઓ
 અમુક નીચ કરી આપવા કહેવામાં આવે છે તે તેના ઉત્તર એ
 મને છે કે, 'અને એ ધીર કેમ બને છે એ પુત્રમાં
 વાન્યુ હિમલય છે પણ અમે મનાવી શકતા નથી.' આવી
 શિષ્યાથી ભવિષ્યના શુભ શાખ પડેલો દમે એ એક વિચારવા
 જેવી વાત છે.

શાસ્ત્રમાં મેષકુમારની શિષ્યા વિશે કહેવામાં આવ્યું છે કે, તેજ
 પદેના સૂત્રરૂપે શિષ્યા લીધી તદ્દ અથર્વવે અને પદે કિષ્કિંદ્રે
 શિષ્યા લીધી અને કેરીરીતે પેદા કર્યું, કેરીરીતે તે આવા
 યોગ બનાવવું અને કેરીરીતે અમને પકારવું આ પ્રમાણે સુત્ર,
 અર્થત અને કર્મત એમ ત્રણ પ્રકારે શિષ્યાનો ઉપયોગ કરવાથી જ
 શિષ્યા શ્રવણમાં સાર્થક નીવી શકે છે.

જાણેની શિષ્યા જે ગણવામાં ન આવે અથવા જ્ઞાનને મહિષ
 બનાવવામાં ન આવે તે તે શિષ્યા સાર્થક શિક્ષી શકતી નથી.
 એના માટે યુવાનોએ સમજવું જોઈએ કે કેવળ પુસ્તક વાંચી લેવા
 માત્રથી જ અભિમાન ન કરો પણ મહિષ કાર્ય કરો એવાજ
 શિષ્યાની માર્ગશી રહેતી છે પણ જે કાર્ય વાંચે જે કાર્ય કહે તે

કાર્યમાં કરી મતાના આજે ભારતની જે હીનાવસ્થા જોવામાં આવે છે તેનું કારણ એ છે કે, હોમો થોડું વાચવા લખવાનું હીમે છે એનામાં તો અભિમાનમાં પડી જાય છે અને કાર્યને છોડી દે છે ।

સાજાંસુ છે કે એક અમેરિકન ગૃહસ્થ ભારતમાં મર્ડ મોટા પદે ધણુ વર્ગી કામ કરી પેન્શન મેળવી અમેરિકામાં ગયો ત્યાં તેમને એક ભારતીય મિત્ર તેમને મળ્યા ઘેર ગયો ઘેર જઈ તેણે અમેરિકન મિત્રની તપાસ કરી તપાસ કરતા જણાવ્યું કે તે બહાર ગયેલ છે તેની સ્ત્રીએ તેને સ માન આપી ઘેર મેળાવ્યો અને કહ્યું કે, “આપ જગાં ખેમે હમણાં તે આવશે થોડીવાર માફ તે અમેરિકન મિત્રની સ્ત્રીએ કહ્યું કે, જુઓ ! સાહેબ આવી રહ્યા છે । બા તીયે જોયું કે, ચડી પહેરી, કાથમાં કો ાગી લઈ અને મારીથી ખગડાંએના શરીર સાથે તે આવી રહ્યો હતો આ જોઈ ભારતીય સમજાત આશ્ચર્યમાં પડી ગયો અને વિચારવા લાગ્યો કે, આજ સાહેબ ભારતમાં મરના હોવા પડે હતા અને આજે કવી ગિયતિમાં ગહે છે । સાહેબ ઘેર આવી મીરો જ્ઞાનગૃહમાં ગયો અને નાહી ધોઈ, કપડાં બદલાવી બેઠકમાં આવ્યો અને ભારતીય મિત્રને મળ્યો ભારતીયે પૂછ્યું કે, “આપ ભારતમાં તો કેવા કાંકમાં પૂર્વક રહેતા હતા અને આવી ગિયતિમાં કેમ રહો છો ?” સાહેબે જવાબ આપ્યો કે, “ભારતમાં તો એજ મોની ખામી છે કે ત્યાંના લોકો થોડીક સાહેબી મળે છે ત્યાં તો ધુવાઈ જાય છે અને કામ કરવાનું છોડી દે છે એટલે અમે ત્યાં જઈએ છીએ ત્યારે તેમની દેખાદેખીથી અમારે પણ તેમજ કરવું પડે છે પણ અમે જમે તેટલી જિજ્ઞાસાથી ચહેના હોઈએ પણ અમારું કામ છોડી દેતા નથી । મારી પામે ધનની કાંઈ ખામી નથી પણ આ મારો ખેનીનો ધનો જે મારા પૂર્વજે ધણા વરોથી કરતા આવ્યા છે તેને હું કમ છોડી શકું કે જો હું મારા

ધધાને છોડી દઉં તો મને અને મારા કુટુંબને અને તેથી વિશેઃ મારા દેશને ઘણું નુકસાન પહોંચે આ માટે મારી પાસે ધન હોવા છતાં હું મારા પૂર્વજોનો ધધો ઠગ છું”

અમેરીકા, યુરોપ આદિ પાશ્ચાત્ય દેશોના ધનિકોની આવી દશા છે, ત્યારે ભારતના ધનિકોની તથા સિદ્ધિત લોકોની એવી દશા છે કે તેઓ ખીજને માટે ભારૂપ ધર્મ પડે છે. એ તો ભાગ્યનું મહાભાગ્ય છે કે અહીંના જે તો ખીજને ઇમવાની શિક્ષા તજી કીધા નથી નહિ તો ભાગ્યને ધારી મુશ્કેલીઓમાંથી પમાર થવું પડતું અસ્તુ

મહેનાનો આશય એ છે, શાસ્ત્રમાં જે પરિક્રમની વાત કહી છે તે જુઓ શાસ્ત્રમાં જે જગ કનાનું રક્ષા કરવામાં આવ્યું છે તે દ્રવ્ય પરિક્રમ છે તમે કહેશો કે, એ દ્રવ્ય પરિક્રમ અને વસ્તુ વિનાશ તો દુનિયામાં આવ્યા જ કરે છે આપ તો ભાવપરિક્રમની વાત કહો પણ એ જૂનવું ન જોઈએ કે દ્રવ્યોન્નતિ વિના ભાવોન્નતિ પણ થઈ શકતી નથી જેમનું શરીર અને મન દુર્ગળ છે શું તે ધર્મનું આરાધન બરાબર કરી શકશે? અને ધર્મને જીવનમાં મ્યાન આપી શકશે? આજે શરીરનો પરિક્રમ કરવામાં આવતો નથી અને તેથી શરીર પણ સશક્ત થતું નથી માનકના શરીરનો શારીરિક પરિક્રમ કરવાથી જ વિમલ થઈ શકે છે અને શરીર સશક્ત મની શકે છે.

અહમદનગરમાં સમઘર્તિ પહેનવાને કહ્યું હતું કે, મને ગમેતેવા નમજો અને અશક્ત પાંચ વર્ગો છેકરો સોપવામાં આવે તો વીસ વર્ષની ઉંમરે હું તેને ખીજે સમઘર્તિ બનાવી શકું છું આ પ્રમાણે ભાવ પરિક્રમ કરવા માટે દ્રવ્ય પરિક્રમની પણ જરૂર રહે છે.

આ દ્ર વ ધર્મની વાત થઈ જ વધર્મને માટે દ્ર વ ધર્મની પણ આવશ્યકતા રહે છે પણ દ્ર વ ધર્મ દોષ અને ભાર ધર્મ ન હોય તો તે દ્ર વ ધર્મ આત્માને માટે ઉપયોગી થઈ શકે નહિ સાત્ત્વમા મ્યુ છે કે—

સર્વે વલ્લ ધર્મવલ્લ ઝિર્ણ

અર્થાત્—ભાવ ધર્મ વિના દ્ર વ ધર્મથી આત્માનુ કલ્યાણ થઈ શકતુ નથી તમે માય કહેશો કે, જ્યારે જીવન-વ્યવહારના કામો દ્ર વ ધર્મથી ચાલી શકે છે તો પછી ભાવ ધર્મની તી આવશ્યકતા છે? ભાવધર્મ વિના શુ અમારુ કામ અગ્રી જશે? આ પ્રશ્નો ઉત્તર એ છે કે, જેને માટે દ્ર વ ધર્મ કલ્યાણ આવે છે, એ ભાવ ધર્મને જ જો જૂની જગ્યામા આવે તો પછી તમારી દ્ર વ્યોર્જિત કેમ થઈ શકે? તમે જે મર્ષ કરો છો તે કોના માટે કરો છો? આત્મા માટે જ કરો છો ને? જ્યારે એ આત્માને જ જાણે નહિ તો પછી તેની ઉત્તિ ટીરીતે કરી શકો. અને આ રીતે આત્માને જ્યાસુધી જાણે નહિ ત્યાસુધી ભાવધર્મ પણ કેમ થઈ શકે?

કોઈ એમ કહે કે, આત્મા કોને કહેવાય? એ જ અમે જાણતા નથી. તો આ પ્રશ્નો ઉત્તર એ છે કે, તમે જે શરીરને જોઈ રહ્યા છો તે શરીરને માટે એમ વિચારો કે એ શરીર કાઈ છે કે કારણ? શરીર કાઈ છે કારણ નથી તેનુ કારણ પચ્જૂત છે જેમ પડીપાગ કાઈ છે અને તેના મેંચાઓ કારણ છે, તે જ પ્રમાણે શરીર કાઈ છે અને પચ્જૂત કારણ છે અર્જોસુતી સમજવામા તો જૂન થતી નથી પણ આગળ સમજવામા જૂન થાય છે દરે આગળ એમ ગમજો કે, જ્યારે આ શરીર કાઈ છે તો તેનો કર્તો કોણ છે? જમ આ વાત સમજવામા જ જૂન થઈ જાય છે. આ ક

લોમ કહે છે કે, મયાઓ ગોપવાથીજ જેમ ધીઆળ ચાતુ થઇ જાય છે તેજ પ્રમાણે પાંચ જૂતોનું માત્ર નિનન થવાથી આ શરીર પણ જોનવુ ચાનવુ થઇ જાય છે જેમ ધીયાળના મયાઓ જુ । થઇ જવાથી ધીયાળ નધ પડી જાય છે તેમ આ શરીર પણ પાંચ જૂતો જુલ થઇ જવાથી પ્રાણી ચાલી શકતુ નથી । એમ માગે પરને ક કે આત્માને માનવાની શી જરૂર છે ?

મયાઓને ગોપવાથી ધીઆળ ચાલે છે એ તો વીક છે પણ એ મયાઓને ગોપ્યા કોણે અને જનાયા કેણે ? આ મકાન તો છે પણ તેને જનાયુ કોણે ? જો કે મકાન જનાવામા ઇન્ડ્યુનો વગેરે કારણજન છે પણ એથી કંઇ ઇન્ડ્યુનાને કોઇ મકાન કહેતું નથી, પણ ત્યારે કોઇ કારીગર ઇન્ડ્યુના વડે મકાન જનાવે છે ત્યારે જ તે મકાન કહેવાય છે આજ પ્રમાણે કર્તા કારીગર તો ત્યારે જ મકાન જની શક્યુ એજ ઇન્ડ્યુનો વગેરે કારણોથી મકાન જન્યુ નહિ । ઇન્ડ્યુનાના કારણનો કારીગર ઉપયોગ કર્યો ત્યારે જ મકાન જની શક્યુ જે ઇન્ડ્યુનો આજિ કારણોમા કારીગરની શક્તિનો ઉપયોગ કરવામા આવ્યો છે તે પડી ઇન્ડ્યુનો કહેવામા આવતો નથી પણ મકાન કહેવામા આવે છે । આજ પ્રમાણે શરીર પણ પાંચ જૂતોથી જનેલું છે એમને પચજૂનને શરીર કહી શકાય નહિ પણ પચજૂતોથી જનેતું આ શરીર છે એમ કહી શકાય જે પ્રમાણે ઇટ અને ચુના વડે મકાન જને છે પણ તેને જનાવનાર કોઇ અવસ્થ હોય છે, તેજ પ્રમાણે પચજૂતથી શરીર જનેતું છે પણ તેને કોઇ જનાવનાર છે કે નહિ ? મકાનને કારીગર જનાવે છે અને ધડીયાળને પણ કોઇ કારીગર જનાવે છે તો પડી શુ શરીરને કોઇ જનાવતુ નથી આ શરીરનુ કારણ પચજૂન છે અને કાર્ય શરીર ■ પણ આ કાર્યનો કર્તા તો કોઈ દરેજ ને ? તમે શરીર

અને પચમૂતને તો માનો અને પચમૂતમાથી જે સરીર મનાવ્યું છે તેને ન માનો એ વીક કેમ કહેવાય? સરીરના કપાને ન માનવા એજ તો જૂન છે.

એ, મેરીકોશલી નામની એક પાશ્ચાત્ય વિક્ષીપિત્ર લેખનો અનુવા વાચ્યો છે તેમા લખ્યું હતું કે મમારના પદાર્થોનું રૂપાન્તર તો થાય છે પણ તેનો નાશ થતો નથી. મીઝુગતી મન્યા બાદ એમ માનવામા આવે છે કે મીઝુગતી નાશ પામી પણ વાસ્તવમા તે નષ્ટ થઈ નથી પણ તેનું રૂપાન્તર થયું છે. જે કોઈ જગતી મીઝુગતીની આગળ આવતા વિજ્ઞાનના બે થયે મૂલ્યમા આવે તો મીઝુગતીના પરમાણુઓ તે યત્રમા એકત્રિત થઈ જશે, અને પછી તે એકત્રિત થએના પરમાણુઓનો મમુચ્ચય કરવાથી પાછી મીઝુગતી મનાવી શકાય છે. પાછી સુકાઈ જવાથી તો એમ જાણે છે કે પાછીને નાશ થઈ ગયો પણ વાસ્તવમા પાછી નાશ પામતું નથી પણ તે હવાના રૂપમા મદનાઈ ગયું છે પાછી બે પ્રકારની હવાના મેરોગથી બને છે એટલે એ મને હવાનો મેરોગ કરવાથી પાછું પાછું મની શકે છે. મધ ઘડાને ફોડવામા આવે તો તેની ઠીકરીઓ મની જશે અને એ ઠીકરીઓને ફોડવામા આવે તો તેની માગી કે રેની જેવું કોઈ થઈ જશે પણ તે દ્રવ્યનો નાશ કદાપિ નહિ થાય. તે દ્રવ્ય થાની ઠીકરી કે માગીના રૂપમા રૂપાન્તર પામશે પણ તેનો સર્વાથ નાશ તો નહિ જ થાય. આજ પ્રમાણે જ રે કોઈ માધારણુ નસ્ટ પણ નાશ પામતી નથી તો પછી આ સરીરને જનાવનાર કપાને નાશ કેમ થઈ શકે? આ સરીરને મનાવનાર કપા કદાપિ નષ્ટ થઈ શકે નહિ.

કહેવાનો આશય એ છે કે, સરીર છે તો તેનો કપો પણ છે છે અને જે તેનો કપો છે તેજ આત્મા છે તે આત્મા અનંત

લોભે કહે છે કે, મયાઓ ગોઠવવાથીજ જેમ ધનીઆળ ચાતુ થઈ
 ૨૧૧ છે તેજ પ્રમાણે પાચ જૂતોનું માત્ર મિનન ચવાથી આ શરીર
 પણ જોનવું ચાનવું થઈ જાય છે જેમ ધડીયાળના સયાઓ જુ !
 થઈ જવાથી ધડીયાળ બધ પડી જાય છે તેમ આ શરીર પણ
 પાચ જૂતો જુ ! થઈ જવાથી મોલી ચાની સકતુ નથી' એના
 માટે પરનેક કે આત્માને માનવાની શી જરૂર છે ?

મયાઓને ગોઠવવાથી ધડીઆળ ચાતે છે એ તો ઠીક છે પણ
 એ મયાઓને ગોઠવ્યા પ્રણે અને જનાવ્યા કેણે ? આ મકાન તો
 છે પણ તેને જનાવ્યું કોણે ? જો કે મકાન જનાવવામા ઇન્સુનો
 રંગેરે મગજભૂત છે પણ એથી મધ ઇન્સુનાને કોઈ મકાન કહેતું
 નથી, પણ ત્યારે કોઈ કારીગર ઇન્સુના વડે મકાન જનાવે છે
 ત્યારેજ તે મકાન કહેવાય છે આજ પ્રમાણે કત્તા કારીગર હતો
 ત્યારેજ મકાન જની સકતુ કેવળ ઇન્સુનો વગેરે કારણોથી મકાન
 બન્યું નહિ' ઇન્સુનાના કારણનો કારીગરે ઉપયોગ કયો ત્યારેજ
 મકાન જની સકતુ જે ઇન્સુનો આદિ કારણોમા કારીગરની
 સક્તિનો ઉપયોગ કરવામા આવ્યો છે તે પછી ઇન્સુનો કહેવામા
 આવતો નથી પણ મકાન કહેવામા આવે છે' આજ પ્રમાણે શરીર
 પણ પાચ જૂતોથી બનેલું છે એને પચજૂતને શરીર કહી શકાય
 નહિ પણ પચજૂતોથી બનેલું આ શરીર છે એમ કહી શકાય જે
 પ્રમાણે ઇ અને સુના વડે મકાન બને છે પણ તેને જનાવનાર
 કોઈ અવસ્થ હોય છે તેજ પ્રમાણે પચજૂતથી શરીર બનેલું છે
 પણ તેને કોઈ જનાવનાર છે કે નહિ ? મકાનને કારીગર જનાવે છે
 અને ધડીયાળને પણ કોઈ કારીગર જનાવે છે તો પછી શુ શરીરને
 કોઈ જનાવતું નથી આ શરીરનું મરણ પચજૂત છે અને કાર્ય
 શરીર છે પણ આ કાર્યનો કત્તા તો કોઈ હજીજ ને ? તમે શરીર

હોય તો તો અન્ના પક્ષપાતી કહેવાય ' જ્યારે તે મધ્યાના માનિક છે આખી દુનિયા તેમની છે તો તો હિન્દુ-મુમનમાન બધા તેના જ મતાનો છે કોઈ હિન્દુને કોઈ મુમનમાન મતાવે તો શું તે હિન્દુ પેના મુમનમાનને એમ કહેતો નથી કે, તું તારા માનિકને જાણે છે ? તારા માલિકને તું આખી દુનિયાનો માનિક કહે છે તો શું તેમણે કોઈને સતાવવાનું કશું છે ? આજ પ્રમાણે મેં મુમનમાનને કોઈ હિન્દુ મતાવે તો શું તે મુમનમાન પેના હિન્દુને એમ કહેતો નથી કે ' શું તારા પરમાત્મા મને મતાવવાનું કહે છે ? શું તારા પરમાત્મા આખી દુનિયાના માનિક નથી ? અને જો છે તો શું હું એ દુનિયામા નથી ? આ પ્રમાણે જ્યારે આ ના કે પરમાત્મા આખી દુનિયાના માલિક છે તો એ દુનિયામા મધ્યાનો મમાવેલ થઈ જાય છે

માનો કે, કોઈ વદ માણુમ કાથમા માગા લઈ પરમાત્માનુ નામ જપી રહ્યો હતો એટલામા એક માણુમે આવી તેને ગાળો બાકી તે વદ કહેવા નાચ્યો કે, જોતો નથી કે, હું પરમાત્માના નામની માગા જપી રહ્યો છું મારો પરમાત્મા તારો નાશ કરી નાખશે ત્યારે તે બીજો માણુમ પણ કહેવા લાગ્યો કે, શું પરમાત્મા તારો જ છે, મારો નથી ? મારો પણ માનિક છે એના માટે તે તારો નાશ કરી નાખશે

આ પ્રમણે જાહેર જણા ' પરમાત્મા તારો નાશ કરી નાખશે ' એમ અરસપરસ કહેવા લાગ્યા હવે પરમાત્મા કોનો પણ લઈ કોનો નાશ કરશે ? આવી જ વાતોથી આજના યુવગેને ધર્મ અને ધર્મર તરફ ઉપેક્ષા પેદા થઈ છે અને આજ કારણે કેનાકો ધર્મ અને ધર્મરનો બહિષ્કાર કર્યાની વાતો કરે છે અને કેટલાકો ધર્મ અને ધર્મરની મરકરી પણ કરે છે પણ આ તેમની જૂન છે આવી જૂન

અમર અને અવિનાશી છે આ પ્રમાણે આત્મા છે એ વાત સ્પષ્ટ છે અને આત્માને જે ધર્મની આવશ્યકતા રહે છે તેનું જ નામ માનવધર્મ છે

માનવધર્મને જૈન, મૌદ્, વેદાન્ત કે ખ્રીસ્તી વગેરે મામ્પ્રત્યિક ધર્મની નિષ્ણે ન જતાવતા માનવધર્મ સામાન્ય ધર્મ છે એ કું જતાવું છું સામાન્ય ધર્મમાં કોઈને કોઈ પ્રકારનો વિરોધ હોતો નથી જે ધર્મ ઉપર અમ્પ્રત્યિકતાનો કાઈ રમ ચોંચો નથી અને જે ધર્મને જ્યાં ભોગે સ્વીકારે છે તેને સામાન્ય ધર્મ કહે છે સામાન્ય ધર્મ વિષે જ્યાં મમ્પ્રત્યિકતાઓએ ધણો વિચાર કર્યો છે સામાન્ય ધર્મમાં સકળ સમારનો વિચાર કરી સકાય છે પણ તે જ્યાંનું વર્ણન થઈ શકતું નથી. એવા માટે "ધાણીપુત્રક" માં કહેલીક એવી વાતો જતાવું છું કે જે જ્યાં શાસ્ત્રોમાં મળે છે અને જ્યાંના કામમાં આવે છે

જે શાસ્ત્રમાં સામાન્ય ધર્મની વાતો નથી તે શાસ્ત્ર પણ નથી તેને એક પક્ષિય શાસ્ત્ર કહી શકાય, પણ માનવ જાતિને માટે તે શાસ્ત્ર ઉપયોગી થઈ શકે નહિ

સામાન્ય ધર્મનું વર્ણન જ્યાંએ કર્યું છે એ જતાવવા માટે હું પહેલાં કુરાનની સાક્ષી આપું છું કુરાનમાં કર્યું છે કે —

લા તો અજે યોસલકુલા

અર્થાત્ હું મુદમ્મ ' દુનિયાને વિશ્વાસ આપી દે કે, અ તાની દુનિયાને કોઈ સત્તાવે નહિ '

હવે જોવાનું એ છે કે, અત્તાના સત્તાને કોણ છે ? શું હિ દુઓ અત્તાના સત્તાનો નથી ? જો કેવળ મુસલમાનો જ અત્તાના સત્તાનો

એ લાગી શકે? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મેં કહ્યું કે, આત્મા અવિનાશી છે એટલા જ માટે પાપ નામે છે અને તેનું ફળ ભોગવવું પડે છે. જો આત્મા નાશવાન હોય તો તો પત્રી કોઈ ઝગડો જ રહેતો નથી. મારનાર અને મરનાર નાશ પામ્યા તો પત્રી ઝગડો કંઈ વાનવો રહ્યો? બ્યવહારમાં પણ જે મરી ગયો હોય છે તેની ઉપર કાવો યત્ન શકતો નથી.

આ જ પ્રમાણે જો આત્મા વિનાશી હોય તો તો કોઈ પ્રકારનો ઝગડો જ હોઈ શકે નહિ. એ મરી ગયેલા ઉપર તો યત્ન નથી પણ છનિત મનુષ્ય ઉપર તો યાવડે ને? આ જ પ્રમાણે મારનાર પણ નાશ પામ્યો નથી તેમ મરનાર પણ નાશ પામ્યો નથી એટલા માટે કોઈને મારવાથી પાપ પણ યાવડે છે અને પાપને ધોવા માટે ધર્મની પણ જરૂર રહે છે.

કહેવાનો અભિપ્રાય એ છે કે, જે જવા જીવેને આત્મમનુષ્ય માન્ય, તે કોઈની સાથે વૈર પણ બાધમે નહિ, અને તેથી પાપ પણ બનાશે નહિ. આ સાધારણ માનવ ધર્મ છે ત્રી રથાનામ સૂત્રમાં ગ્રામધર્મ, નગરધર્મ, રાષ્ટ્રધર્મ વગેરે દશ ધર્મોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. મેં આ દશ ધર્મ ઉપર ન્યાય્યાન કરેલ છે, જે પુરતકામરે પણ ઉપાવવામાં આવ્યું છે એ પુસ્તક* લોકોને ધણ ઉપયોગી નીવડ્યું છે એવું જાણવામાં આવ્યું છે. આ જ પ્રમાણે મનુષ્યે પણ ગ્રામધર્મ વગેરે ધર્મો ગતાં છે એ બધા સામાન્ય ધર્મો છે આ સામાન્ય ધર્મનું જે પાલન કરે છે તે જ માનવ છે અને એ ધર્મનું પાલન જ માનવધર્મનું પાલન છે. મહાભારતમાં મનુષ્યનો સામાન્ય ધર્મ જતાવતાં કહ્યું છે કે—

• જુએ ધર્મ અને ધર્મનાયક” પ્રસિદ્ધર્તા, શાન્તિવાદ વનમાળી શેઠ

યવાનું કાલ્યુ, ધર્મ અને ઇશ્વરનો ઉપર કલા પ્રમાણે દુરુપયોગ કરે છે તેમનો બચાવ છે પણ વાસ્તવમાં એ વિશે વિચાર કરવામાં આવે તો જે ધર્મને માટે જ ખતી સહિયો પણ ત્યાગ કરવામાં આવે છે તે ધર્મનું મદત માં આધુ નથી ! ધર્મનું જીવનમાં પ્રત્યેક મધુ મદનનું તથા ન છે તે વિશે જોઈ વિચાર કરવામાં આવે તો ધર્મમાં કંઈ જાડી મદત રહેતી છે તેનો ખ્યાલ આવે !

આ તો કુરાનની વાત થી દેવે ગીતામાં શું કહ્યું છે તે જોઈએ ગીતામાં કહ્યું કે, તમે મને તે સાચો તે વેદપુરાણ ગ્રંથોનો સાર સંક્ષેપમાં એ જ છે કે —

निर्वैर सवभूतेषु य स मामेति पाण्डव ।

ભાવાર્થ — બધા જૂન પ્રાણીઓ પ્રત્યે વૈરભાવ ન રાખો, નિર્વૈર રહો આ પ્રમાણે જે મધ્ય કુરાનમાં કહ્યું છે તે જ જુગી ભાષામાં ગીતામાં પણ કહ્યું છે

દેવે જે શાસ્ત્રનો હું જ્ઞાન તરફુ તે શાસ્ત્રની વાત સંભળાઉં છું એ જૈન શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે —

सर्वं भूयत्पभूयस्स सम्म मयाई पासओ ।

પિદ્ધિઆમયસ્સ દત્તસ્સ વાયવમ્મં ન મધઈ ॥ ૬૨૦

અર્થાત્ — હે ' સિધ્ધ' તું બધા પ્રાણીઓને તારા આત્માની સમાન માન જેવો તારો આત્મા અવિનાશી છે તેવો જ બધાનો આત્મા પણ અવિનાશી છે માટે બધા જીવોને તારા આત્માની સમાન માન કોઈની સાથે વૈર બાધી પાપનો ભાગીદાર બન નહિ

ઉપપુરમાં એક વહીતે મને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, આત્મા વધારે અવિનાશી ■, કોઈનો માથો મરતો નથી તો પછી કોઈને મારવાથી પાપ

મ્મ હાગી શકે? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મેં કહ્યું કે, આત્મા અપિનારી છે એટલા જ માટે પાપ લાગે છે અને તેનું ફળ ભોગવવું પડે છે. જો આત્મા નાશવાન હોય તો તો પત્રી કોઈ જગડો જ રહેતો નથી મારનાર અને મરનાર નામ પામ્યા તો પત્રી જગડો કંઈ વાનનો રહ્યો? અવહાત્મા પણ જે મરી મરો હોય છે તેની ઉપર કાવો થઈ શકતો નથી.

આ જ પ્રમાણે જો આત્મા વિનારી હોય તો તો કોઈ પ્રકારનો જગડો જ હો નહિ. કાવો મરી જએના ઉપર તો થતો નથી પણ જીવિત મનુષ્ય ઉપર તો થાય છે ને? આ જ પ્રમાણે મારનાર પણ નાશ પામ્યો નથી તેમ મરનાર પણ નાશ પામ્યો નથી એટલા માટે કોઈને મારવાથી પાપ પણ થાય છે અને પાપને ધોવા માટે ધર્મની પણ જરૂર રહે છે.

કહેવાનો અભિપ્રાય એ છે કે, જે જગા જીવેને આત્મતુલ્ય માનશે, તે કોઈની માથે વૈર પણ જાધશે નહિ, અને તેથી પાપ પણ બધારો નહિ આ માધારણુ માનવ ધર્મ છે શ્રી રથાનામ સૂત્રમાં ગ્રામધર્મ, નગરધર્મ, રાષ્ટ્રધર્મ વગેરે દસ ધર્મોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે મેં આ દસ ધર્મ ઉપર આખ્યાન કરેલ છે, જે પુરતકામરે પણ હપાવવામાં આવ્યું છે એ પુસ્તક* ભોલોને ધડ ઉપયોગી નીવડ્યું છે એવું જાણવામાં આવ્યું છે આ જ પ્રમાણે મનુષ્યે પણ ગ્રામધર્મ વગેરે ધર્મો જના પા છે એ બધા સામાન્ય ધર્મો છે આ સામાન્ય ધર્મનું જે પાનન કરે છે તેજ માનવ છે આજે ધર્મનું પાનન જ માનવધર્મનું પાનન છે મહાભારતમાં મનુષ્યનો સામાન્ય ધર્મ જતારતા કહ્યું છે કે—

શ્રદ્ધાકર્મ તપશ્ચય સત્યમક્રોધ ઇવ ચ
 સ્યેપુ દારેપુ સંતોષ શૌચં વિદ્યા ન છયિતા
 આત્મસાત્ત નિતિશ્ચા ચ ધર્મ સાધારણો નૃપ

મહાપુરુષ મોઠી રાગને કહે છે કે, હે' ।ગ્ન' । હું મનુષ્ય માનવો સામા ધર્મ કદુ છું, જે આ પ્રમાણે છે — શ્રદ્ધા રાખવી, માકર્મ કરવું, તપ કે વૃત્તિ સાધવું, ક્રોધ ન કરવો, પોતાની સ્ત્રીમા મનોવ મારવો, પવિત્ર રહેવું, વિદ્યાભ્યાસ કરવું, ક્ષમા રાખવી અને ક્રોધની સ્થિતિ નૈર ન યાધવું એ મનુષ્ય માત્રો સામાન્ય ધર્મ છે આ ધર્મનું જે ધરમા પાનન થયું નથી તે ધરમા હાહાકાર મચી જાય છે

આ માનવ ધર્મની વ્યાખ્યા થા હવે મોઠ કલમ એમ કહે કે, અમે જન્મથી મનુષ્ય તો છીએ જ તો પછી અમારે આ સામાન્ય ધર્મને પાળવાની શી જરૂર છે' આ તો જે વૃક્ષની છાયામા તમે બેસ છો તે જ વૃક્ષને કાપવા જેવી જ વાત છે' આમ કહેનારે વિનાશકુળે છે કે, તેમની પોતાની ગદ્યા પદ્ય ધર્મદ્વારા ઘર્ષ રહી છે માનો કે તમારી માતા સાધારણ ધર્મનું પાનન ન કરતા તમારો જ મ થતા જ મહા કેદી જેત તો શું તમારું જીવન ટકી શકત? માતામા સાધારણ માનવ ધર્મ હતો એટલે તેણે તમારું પાનન કયું અને તમારું જીવન ટકી શક્યુ' આમ હાવા છતાં તમે માનવધર્મની શી જરૂર છે એમ કહો છો? જીવનમા વચ્ચે અમે બોજનની જોટલી જરૂર છે તેથી વિશેષ માનવધર્મની જરૂર ॥

તમારું નમ થયું હશે' તમે કેવી સ્ત્રી ચાહો છો? જે તમને અનુદાન વર્તે તેવી સ્ત્રી ચાહો છો કે પ્રતિકૂલ ચાહે એવી? જધા પોતાને અનુદાન વર્તે એવી સ્ત્રી ચાહે છે પણ જે સ્ત્રી પોતે સાધારણ

આ નિર્જન વનમાં ચોખાના ઘણા કથાથી આ-આ ? મને તો આ ચોખા ખાવામાં ક-ચાણ જણાતું નથી માટે થોડીવાર રાહ જુઓ હું તપાસ કરીને આવું છું

રાગ ચિત્રગ્રીવે આ પ્રમાણે કહ્યું, પણ આજના પુરાનો માને તો તે કમુતરો માને એવા હતા ગળ ક્રે નેના તો જનાવી દેરામાં આવે છે પણ તેની આજ્ઞા માનવાના ધણે સમયે મુશ્કેલી જણાય છે । આ જ પ્રમાણે એક દહીના કમુતરને ગળ ચિત્રગ્રીવનું કહેવું ડીક લાગતું નહિ તેણે કહ્યું કે વૃદ્ધોની વાત તો સમજના સમયે માનવી જોઈએ, જોજનના અમરે વૃદ્ધોની વાત માનવાથી તો વધારે હાનિ થાય છે જે આવી સહા જ કમતા રહીશું તો તો બધી ચીજોમાં સહા જ પેદા થશે અને જૂખ્યા મરવું પડશે । આખની સામે ચોખા પોના જણાય છે છતાં તાખા લાઈશું તો ‘આમ થશે તેમ થશે’ એમ કારણ કાનંભાનનો વિચાર નથી જૂખ્યા મરવું એ ઉચિત કેમ કહી શકાય । અમને તો રાગની આ વાત પસંદ પડી નથી ।

આજના નવપુત્રો પણ એવું કહેવા લાગે છે કે જે અમે આ વૃદ્ધ લોકોના કહેવા પ્રમાણે વર્તીશું તો તો કંઈ સુધાર થઈ જ નહિ શકે । કમુતરો પણ એમ કહેવા લાગ્યા પણ જે નેતા હોય છે તેનું શું કર્તવ્ય હોય છે તે જુઓ —

ચિત્રગ્રીવે વિચારું કે, આ બધા કમુતરો એક મતના થઈ ગયા છે જે હું તેમના મતથી વિરુદ્ધ જઈશ તો કુસપ પેસી જશે આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે કમુતરો કહ્યું કે જે બધાનો વિચાર જ ચોખા ખાનાનો છે તો ચાલો જૂખ તો મને પણ લાગી છે ચિત્રગ્રીવે એમ ન કહ્યું કે, તમે લોકો માનતા નથી તો તમે તમારું જાણો હું તો તમારાથી જુદો પડીશ ચિત્રગ્રીવ સારીરીતે

જાણતો હતો કે અહીં મકટ છે છતાં તેને એમ જ વિચાર્યું કે, સકટના સમયે મારે જધાની માથે હેવું એજ ઠીક છે સકટ માથે પણ ત્યારે મારું કહેવું માનશે

આ પ્રમાણે વિચાર કરી આ પશુ મધ્ય કમુતરોની સાથે ગયો. કમુતરોએ એખાના દાણા તો ખધા પણ જધાના પમ જાગ્યા હતા. મધ્ય જીની ન શક્યા ત્યારે જધા કમુતરો પેના જુવાન કમુતરને હપકો આપવા લાગ્યા કે તે રાત્રનું કહેવું માન્યું નહિ અને મધ્યને જાગ્યા હતા ત્યાં રાત્રએ જધા કમુતરોને સાત્વન આપતા કહ્યું કે, જે ઘવાનું હતું તે થકુ હવે તેને દોઢ ન આપતા જાગ્યાથી નીકળવાનો રસ્તો મોઢી હપકો આપવાથી કાંઈ આપજી નહિ વગે.

આપદામા પતનેતાનામ દિતોઽપિ યાતિ દેતુતામ્ ।

માત્રજંઘા દિ વત્સલ્ય સ્વર્થે મયતિ વધને ॥

જ્યારે આપત્તિ માથે આવી પડે છે ત્યારે મિત્રોથી પણ શત્રુનું કામ થઈ જાય છે આ સાધા જી નિયમ છે આ કમુતરોના વિચાર આપણને હમાવવાનો નહિ પણ આપણને મધ્યને બોજન મળે એ હતો પણ એમાં અચાનક આ આપત્તિ આવી પડી એમાં એનો શો દોષ? હવે એને ગાય દેવાથી આપણે કાંઈ છૂંતી તો શકવા નથી, માટે તેને હપકો આપવાથી જો વાજ ?

આજના લોકો ખીજને હપકો આપવાનું વધારે જાણે છે આ ખગમ છે તે ખરામ છે એમ ખીજએને કહે છે પણ પોતાનામાં કંઈ કંઈ ખગમી છે તેનો વિચાર મગજો પણ કરતા નથી એ એક લેખમાં જોયું હતું કે એક વ્યક્તિ બાણ તો જડુ લાગ્યા લાગ્યા આપે છ પણ પોતે વ્યભિચારના દોષથી મુક્ત રહી શકતો નથી આમાં તોફાની શું સુધાર થઈ શકે ખરી ?

રાજ્યએ જાધા કમુતરોને કચ્છુ કે, એને ઉપાવબ ન આપતા આ જાગમાથી કેમ છૂગી શકાય એના વિચાર કરે. આ સાબળી જાધા કમુતરો કહેવા લાગ્યા કે આપજ એનો કોઈ ઉપાય બતાવો! રાજ્યએ કચ્છુ કે, માડુ કચ્છુ તો ગવા માન્યોને? જાધા કહેવા લાગ્યા કે પહેલા આપનું કટેવું ન માડુ તેનું કડવું ફગાવવારે બોગવનું પડે છે હવે આપનું કહેવું અસ્થ માનીશુ અને આપ કહેશો તે પ્રમાણે કરીશુ.

સકટ પશુ શિક્ષાનો બેઠપાક આપે છે રાજ્યએ કચ્છુ કે, જાધા એકમત થઈ જાઓ તો સકટથી મુક્ત થઈ શકાય ને એક પશુ કમુતર જુદો રહે તો સકટથી મુક્ત થઈ શકાય નહિ માટે જાધા હળીમગી એક સાથે ઉડે અને આ જાળને પશુ સાથે ઉપાડે તો જાળથી પશુ છૂગી શકાશે.

આજે ભારતમા કુમર છે અને તેજ કારણે પારાધીઓ ભાગતની મળત માણી રહ્યા કે ને કુસય ન હોય તો ભારત મંદીની ગાળમા ફસાઈ પડ્યો ન રહે.

જાધા કમુતરો હળીમગી એક સાથે જાળને લઈ આકાશમા ઉડ્યા પારથી કમુતરોને ઉડતા જોઈ તેની પાછળ દોડ્યો અને વિચારવા લાગ્યો કે, હું તો આ કમુતરોને જાળમા ફસાવવા ચાહતો હતો પણ આ તો મારી જાળનેજ લઈ ગયા અત્યારે તો આ જાધા કમુતરો એમ મતના છે એટલા માટે નીચે પડતા નથી પણ જ્યારે તેમનામા કુસય પડે ત્યારે તેઓ જાધા નીચે પડે આ પ્રમાણે વિચાર કરી પારથી પાછળ પાછળ દોડવા નાગે. પારથીને પાછળ દો તો જોઈ રાજ્ય જાધા કમુતરોને કહેવા લાગ્યો કે, જુઓ! પાછળ આપણો યુગ આવી રહ્યો છે, માટે પરસ્પર લડશો નહિ અને એમ પણ વિચાર્યો નહિ કે જાધા ઉડવામા પોતાના

જાગનો ઉપયોગ કરે છે તો તે મારા જાગનો શા માટે ઉપયોગ કરું ને આ પ્રમાણે પરસ્પર લગ્નો અને એક બીજાને પાપર મહકાર નહિ આપો તો બધા નીચે પડશું અને મરી જઇશું રાગનું આ કથન માત્રથી બધા દળીમળી બેઠા નાચ્યા પાર્થી થોડી દૂર તો પાછળ પાછળ દોડ્યો પણ આખરે તે યાક્યો અને પાછો ફર્યો. પાર્થીને પાછો ફરતો બોધ કબુતરોએ રાગને કહ્યું કે, શત્રુ પાછળ જઇ રહ્યો છે, હવે અમારે શું કરવું? રાગએ કહ્યું કે, આપણે એ આપત્તિમાથી તો છૂટયા, પરંતુ હજી આ જાગના બધનમાથી છૂટવાનું ગામ છે આપણામાં જાગને તોડવાની તો શક્તિ નથી એ શક્તિ તો જમીન ખોદનારમાં જ હોય છે એટલા માટે આપણે આગળ ઉડતા જઇએ આપણે કેવળ ઉડવાનું જાણીએ છીએ જાળ કાપવાનું જાણતા નથી

આને સ્વતંત્રતા તો બધા માટે છે પણ જે લોકો આકાશમાં સ્વૈરવિહાર કરવાની માફક કેવળ લાગા લાગા લાગ્યો જ આવે છે તેમની દ્વારા પરતંત્રતાની જાળ કાપી શકાતી નથી પરતંત્રતાની જાળ તો જમીનને ખોદનાર ખેડૂતો જ કાપી શકે છે

રાગએ કબુતરોને કહ્યું કે, મડખી નીને કિનારે દિગ્વ્યક નામનો મારો મિત્ર રહ્યો છે ને કે હું કબુતર છું અને તે હિંદર છે પણ વખતે કવળને એક બીજાને સહાયતા મળી શકે એ માટે અમે મિત્રતા માધી છે એટલા માટે આપણે બધા તેની પાસે જઇએ તે મારો મિત્ર આ જાગના બધનો તોડી નાખશે અને આપણને બધન મુક્ત કરી દેશે

બધા કબુતરો જાગની સાથે ઉડતા ઉડતા મડખી નીના કિનારે આવી પહોંચ્યા કબુતરોને જાગની સાથે ઉડતા બોધ દિગ્વ્યક વિચારવા લાગ્યો કે, આ વળી શું આદત આવી તેણે પોતાના

દરમા સો દારો મના થા હતા કે જેથી મધ આપતિ આવી પડે તો બીજા દારથી મદાર નીકળી શકાય કમુતરોને જોઈ તે એક મ દરમા ભગઈ ગયો.

હિરણ્યક ૧ દર આગળ આની ચિત્રગ્રીવે કહ્યું કે, મિત્ર હિરણ્યક ! બહાર નીકળો હું તો તમારો મિત્ર છું મિત્રનો અરાજ એ જાણી હિરણ્યક બહાર નીકળ્યો અને ચિત્રગ્રીવને કહેવા લાગ્યો કે, તું આવો મુદ્ધિમાન હોના છતાં જાણમા કેમ દમાઈ ગયો ? રાજાએ જવાબ આપ્યો કે, એ તો મળની મનિદારી છે રાજાએ એમ ન કહ્યું કે આ કમુતરોએ મારું કહ્યું મા યુ નહિ એટલે મારામા દમાઈ ગયા હિરણ્યક આ માળણ ચિત્રગ્રીવ મિત્રની જાણ કાપવા તેની પાસે આવ્યો. પણ ચિત્રગ્રીવે કહ્યું કે મિત્ર ! પહેલાં આ મારા સાથીઓના બધાં તોડ ચિત્રગ્રીવ ધોરત તો પહેલાં પોતાના મધનો તોડી શકત પણ તેણે તેમ ન કરતા પોતાના સાથીઓના મધન તોડવાનું હિરણ્યકને કહ્યું હિરણ્યકે કહ્યું કે, મિત્ર ! હું તો જુદાનાં પ્રાણી છું મારાથી આટલા બધાના બધનો કેમ કાપી શકાશે ? મારા ૧૦ પણ એટલા મધા મળજૂત નથી કે મધાના બધનો તોડી શકું મારે પહેલાં તારા મધનો કાપી આપુ પછી જો મારા દાતમા ચક્રિત હશે તો બીજાના મધનો પણ તોડી આપીશ.

હિરણ્યકે આમ કહ્યું પણ ચિત્રગ્રીવે એ વાતનો સ્વીકાર ન કર્યો નીતિ તો એમ કહે છે કે —

આપદર્શે ધનંરક્ષે-દ્વારા-રક્ષેદ્ધનૈરપિ ।

આત્માન સતતરક્ષે-દ્વારૈરપિ ધનૈરપિ ॥

બાવાર્થ—આપદ વખતે ધનની રક્ષા કરવી, અને ધન ખોલતે પણ ઓની રક્ષા કરવી પરંતુ આત્માની રક્ષા વખતે દારાની કે ધનની ખોટ પણ જોવી નહીં જ્યારે નીતિ આમ કહે છે તો પછી ચિત્રગ્રીવ

પોતાના જાહેર પદેશ કેમ તોડવા નહિ? નીતિ આમ કહે છે
પણ ધર્મ તો શાં ખીતુ જ કહે છે વિરુદ્ધે જ્યારે પોતાના મિત્રો
દેખી નીતિ જન સી ત્વરે ગમએ કહ્યું કે —

મીતિસ્તાવદ્વીદદયેષ વિશ્વદમસ્મદામિતાનાં કુળ સોદુ
મવદા લગમય

રામએ કહ્યું કે — નીતિ જો એમ કહ્યું પણ હું નીતિથી
આમળ મએ જ હું નીતિ મગલની પેદાશ છે જો ધર્મ એ હૃદયની
પેદાશ છે નીતિનો એમ માખારે છે કે પેતની જ તા કમ
પણ જાણ આશિનોને પના મુકશ પડે? પણ ધર્મ કહે છે કે,
પોતે કદ અન કમને પણ ખીતને તુખી કરે. તમએ કહ્યું કે
હું તો ધર્મ પાત્ર કરીશ ત્રિપ મિત્ર! હું નરી હાથ વધરે
મે તો દાસો નથી તુમમા જેવી મકિરે જે ને સમિ પ્રમાણે
માગ આ સાથીઓના જાહેર ને. તું કામ એમ કહીશ કે,
બીજાઓન મરે પોતે જાહેરના સા ખરે પાપા મેડું! પણ મિત્ર!
મરો ધર્મ જો એમ કહ્યું છે કે —

ધર્માનિ મીલિતં વિષ વરાયં માત્ર ડામ્યમનં ।

મત્તિમિત્ત તરં શ્વાન્ન વિમાતે નિયત વતિ ॥

બીજાઓને માટે ધર્મ જો દુનનું પણ અપણ કરી રેજ એમ
ધર્મ કહે છે જ્યારે નીતિ પોતની આ કમનું કહે છે

ધર્મ જો નીતિના આજ જાતર છે પણ કહે છે કે, ‘આપો’
જો નીતિ કહે છે કે ‘સાચો’ નીતિ આર્થ જુએ છે જો ધર્મ
પાપ જુએ છે જે પ્રમાણે માન્ય ધર્મ જગતનું મુખ્ય કે જે
એક નથી પણ બહુનું પાત્ર પેશ્ય કે જે ને છે તેજ પ્રમાણે
અમળ વધવા જાએ અને અન નીતિ તો ધર્મને દુનનું મરન
જાવડા જાએ

ચિત્રગ્રીવે દિરણ્યને કહ્યું કે હું પહેલાં મારા મધનો ન
કપાનના મારા માથીએના મધનો કાપવાનો આગ્રહ શા માટે કરું
છું તે સામન —

જાતિદ્રવ્યગુણનાઽથ નામ્યમેવા મયા સદ્ ।

મત્પ્રભુત્યવલ્લુ દ્યુતિઃ કદા કિં તદ્ ભવિષ્યતિ ॥

હે 'મિત્ર' જાતિથી તો હું પણ કમુતર છું અને તેઓ પણ
કમુતર છે ક્યથી તેમને પણ મેં પાપો છે અને મને પણ બે
પાપો છે ગુણની દૃષ્ટિએ પણ અમે મમાન છીએ તેમ છતાં તેઓ
મને રાજા માને છે તો તેનો તેમને શા નાશ ?

આજે બગીચાના બે બાગ એમ બેઠાં આવી છે શું રાજા
પણ બે બાગ લેનારો હોય છે ? વાગ્દામા જે એમ કહે છે તે
મળવાન ત્યાં પણ પોતાના બોગે જે પોતાના આશ્રિતોની રક્ષા
કરે છે તેજ સાચો બગવાન છે

ચિત્રગ્રીવે કહ્યું કે 'મિત્ર' જ્યારે હું ગાજ છું તો રાજા તરીકે
આશ્રિતોની રક્ષા કરવી એ મારું કર્તવ્ય છે કે તદ્દિ ? એટલા માટે
મિત્રતાના સમયે મારા આશ્રિતોના બધનો તોડી મારા બધનો
તોડવાની તારી ફરજ છે મિત્ર ! મારા આશ્રિતોના બધનો પહેલાં
તોડી મારા આ ભૌતિક શરીરના બોગે પણ મારા યશ શરીરની
રક્ષા કરે આ ભૌતિક શરીર તો નાશવાન છે પણ યશ શરીર
અવિનાશી છે માટે હે 'મિત્ર' આ અવિનાશી યશ શરીરની રક્ષા
માટે આ ભૌતિક શરીરના બોગે પણ મારા આશ્રિતોના મધનો
તોડી તેમની રક્ષા કર

આજના વૃદ્ધો પણ ગ્વાર્થમાં કુમેના છે અને તેથી યુવાનો
પણ અમને વૃદ્ધોની શી ઝરજ છે એમ કહે છે

મિત્રની વાત સાંભળી દિવ્યકને ધણો દર્દ થયો તેણે તે દર્શાવેશમાં મધાના મધનો તોળી નાખ્યા અને ચિત્રગ્રીવને કહેવા લાગ્યો કે, મિત્ર! તમારા આ ઉત્તર મિત્રારો તમને ત્રિશોકપતિ બનાવવાને યોગ્ય છે વાસ્તવમાં ત્રિશોકપતિ તે છે કે જે પોતે કષ્ટ મન ધરી બીજાને કષ્ટોમાથી મુક્ત કરે! આજ માનવધર્મ છે

પોતે કષ્ટ મદન ધરીને પણ બીજાને સુખ આપવું એજ માનવધર્મ છે

દિવ્યકે બધાના બધનો તોળ્યા બા. ચિત્રગ્રીવના મધનો તોળ્યા રાગએ બધા કમુનરોને કહ્યું કે, જે થયું તે થયું હવે પછી થએલી વાતને યા કરજો નહિ નહિતો પરપર લાઇ થશે! બધાના મધનો છેળ દિવ્યક કહેવા લાગ્યો કે હું તમારો થું મરખર કરું! મારી પાસે એટલું ખાવાનું પણ નથી કે તમને બધાને ખાવાનું આપી શકું! રાગએ ઉત્તર આપ્યો કે, ખાવાનું દેવ એ માધ મોટું કામ નથી. તમે અમારા મધનો કાપી નાખ્યા હવે ખાવાની શી ચિંતા છે!

આ પ્રમાણે તમે પણ બીજાને કષ્ટોથી મુક્ત કરાવો પ્રથમ કરો અને એવી ભાવના લાવો કે હું કષ્ટ મદન ધરીને પણ બીજાને સુખ પહોંચાડું! મધાને આત્મ ધન માનું એના માટે પરમાત્મા પ્રત્યે એવી પ્રાર્થના કરો. —

દયામય વસી મતિ દો જાય

ઔરોફ સુખકો સુખ મમહુ સુખકા વરુ ઉપાય

અપના દુઃખ મેં મહુ કિંતુ પર દુઃખ દેશા ન જાય!

દયા

બીજાને કષ્ટમુક્ત કરવા માટે તમે પોતે કષ્ટમદિપ્ત બનો, અને બીજાના સુખમાં તમારું સુખ માનો તો એજ માનવધર્મ છે અને એ માનવધર્મના પાનના બાજુ અવગુ કંઠાણુ રહેતું છે

બ્રહ્મચર્ય*

પ્રાર્થના

કુપુ જિનરાજ દુ જોરો નહિ હોઇ કેવ-તો જોરો, ।

ત્રિલોચી નાથ દુ કહીએ કમારી જાઉં ક્રૂર પદિએ ॥ ૩૫ ॥

શ્રી કુ કુનાથ બગવાનની આ પ્રાર્થના કરવામા આવી છે. પરમાત્માની પ્રાર્થના પ્રવીરીતે કરવી જોઈએ એ વિરે જ્ઞાનીઓ અને ભક્તોએ પોતાના હૃદયમત ભાવો વ્યક્ત કરી જનતાની સમક્ષ ઓકે માર્ગી બતાવ્યા છે તેમ છતાં ગદ્યા લોકો સરળ રીતે પ્રાર્થના કરી શકે એ માટે સાધારણ નિમમ હોવો જોઈએ મદાન જ્ઞાનીઓ અને ભક્ત લોકો મને તે રીતે પ્રાર્થના કરે, તેમનો માર્ગ તેમના પોતાના માટે સુનમ અને સરળ હોઈ શકે પણ જા સાધારણ માટે એમનો માર્ગ સરળ હોઈ શકે નહિ । એટલા માટે સાધારણ જનતા માટે બગવાનમા તન્મય થવાનો સરળ મામ કયો છે તે જોવા જોઈએ આ પ્રમરની છાયાસા ધણા લોકોને થાય છે જે કે આજે પેટનાક લોકોને તો પરમાત્માના નામથી શ્રીઃ ચૈત્ર ॥ અને હમર તો બહુ જ ઉપાધી કરનારો ॥ એમ કહે છે અગ્નિને

* રાજકોટ દશા ત્રીમાળી વર્ષીક બોજનશાસ્ત્રમાં સં ૧૯૯૨ના આવણ થી ૧૫ ને રવીવારના રો / પૂજ્ય ત્રીએ આપેલુ બહેર વ્યાખ્યાન

મારો જ તેઓ આમ કહે છે પણ નેમના અતગતમામા જે સ્વાભાવિક તરંગ ઉઠે છે તે તો દરેકને હૃદયની તરફ ધ્રુવી રહ્યો છે, એવો ગુનીઓનો વિશ્વાસ છે અને એ વિશ્વાસના માર્ગો તેમણે શાસ્ત્રમા પણ પ્રગટ કર્યા છે આજે મને અક્ષયધર્મ વિષય ઉપર બોનવાનું કહેવામા આવ્યું છે પણ પ્રાથના એ મારા આત્માનો વિષય દોરાથી એ વિના એ ચાર શબ્દો બોલા વિના મારા આત્માને શાન્તિ થતી નથી, એના માટે પ્રાર્થના રિતે થોડુંક કહું છું મારા આત્માને શાન્તિ થશે તો તેથી તમને પણ તાલ થશે

દમણા મેં જે પ્રાર્થના કરી તે પ્રાર્થના મારા એકનાની જ નથી પણ બધાની છે તમે કહેશો કે અમે પ્રાર્થના કરવા ચાલિએ છીએ કે નહિ એ ગણવા વિના આમ કેમ કહી છે ? ઉપગ્રથી પ્રાર્થના કરવા અમે ચાલતા નથી એમ જરૂર કોઈ મહે પણ મારો તો એવો વિશ્વાસ છે કે પ્રાર્થના વિના જીવન નહીં ચલે નથી કાલ્ય કોઈ કહે કે, મને સૂર્યના પ્રકાશની ગરમી નથી મૂં દીપક જગેરના પ્રકાશથી મારું કામ ચલાવી નહતો તો આમ મહેનાગું કથન શું બગાડે છે ? નહિ કારણ કે સૂર્યની મહત્વતા વિના જીવન દબી જ શકે નથી જીવનની મતિ ચાલી શકતી નથી એના માટે સૂર્યના પ્રકાશની અનાવશ્યકતા બતાવનારે મૂલ્ય કરી રહ્યો છે સૂર્ય જીવને માટે અત્યુપયોગી છે સૂર્યની પ્રગટા કરનાર કે નિ । કરનાર મહેને સૂર્ય સરખો પ્રકાશ આપે છે, તે કોઈની માથે બેદમાન ગણતો નથી જ્યારે સૂર્યને માટે આમ કહેવામા આવે કે તો પરમાત્માને માટે ગુનીઓ તો એમ કહે છે કે —

સૂર્યાતિશાયિમહિમામિ મુનીન્દ્ર લોચ—અક્ષતામર મૂલ

અર્થાત—હે ' પ્રભો ' તારી મહિમા અનન્ત સૂર્યથી પણ વધારે છે આ પ્રમાણે જ્યારે પરમાત્મા અનન્ત સૂર્યથી પણ વધારે

મનિમાનાજો છે તો શુ તેમની પ્રાર્થના વિના જીવન નથી શકે ખરું ? કલ્પ તમે એમ કહો કે, મૂર્ખ તો પ્રત્યક્ષ જીવનોપયોગી જણાય છે, પણ હિંદુ તો પ્રત્યક્ષ દેખાતા નથી આવી દસામા હિંદુ છે અને જીવનને માટે તેમની પ્રાર્થના કરી ઉપયોગી છે એમ અમે ખરીરીતે માની શકીએ ?

આ પ્રશ્નના ઉત્તરમા શાનીઓ જણાવે ॥ કે તમારી ચર્મ ચમુઓથી પરમાત્મા જેવામા આવના નથી એથી શુ થયું ? ચર્મચમુ સિવાય હૃદયચમુ પણ છે અને તે દ્વાગ પરોક્ષ વસ્તુ જણી શકાય છે અને તે ઉપર વિશ્વાસ કરી શકાય છે । પરમાત્માની પ્રાર્થના વિરે શાનીઓ પણ એમ જ કહે છે કે, તમે ચર્મચમુઓ ઉપર જ આધાર રાખો નહિ પણ અમારી વાત ઉપર વિશ્વાસ રાખો । તમે નાનપણમા ધણી વસ્તુઓને જોઈ હોતી નથી પણ માતાના કહેવા ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી તમને લાભ થયો કે હાનિ થઈ ? જયપણુમા તમે કાચ સાપને પણ સાપ માનતા નહિ હો, પણ માતાના કહેવા ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી તમે મર્મને સર્પ માની શક્યા, અને સર્પના ઝડપથી પણ ॥ રહી શક્યા ? જ્યારે માતાના કથન ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી તમને લાભ થયો સર્પના ઝડપથી જમી શક્યા—તો જેઓમા માતાના જેવી દયા રહેલી છે એ શાનીઓ ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી તમને હાનિ થવી રીતે થશે ? શાનીઓ ઉપર વિશ્વાસ રાખવાથી તમને હાનિ નહિ પણ લાભ જ થશે । એટલા માટે શાનીઓ જ્યારે એમ કહે છે કે પરમાત્મા છે, અમે તેમની પ્રાર્થના કરવાથી જીવનમા શાન્તિ મળે છે, તો તેમના કથન ઉપર વિશ્વાસ રાખો તેથી તમને હાનિ નહિ પણ લાભ જ થશે

પરમાત્મા પ્રત્યે વિશ્વાસ ક્રમ ગિર રહેતો નથી ? એવો પ્રશ્ન પૂછાને થાય છે તો એના ઉત્તરમા શાનીઓ કહે છે કે, સાધનની

ખામીને કારણે પરમાત્મા પ્રત્યે નિશ્વાસ સ્થિર રહેતો નથી. પરમાત્મા પ્રત્યે નિશ્વાસ થવાના જે માધનો છે તેમાનું એ- માધન અહ્યયર્થ છે જે આ સાધન જીવનમા સ્થાન પામ્યું હોય તો ઇશ્વર ઉપર અવસ્થ નિશ્વાસ સ્થિર રહી શકે

અહ્યયર્થ

અહ્યયર્થ એ કોઈ સાધારણ માણસના મગજની ઉપજ નથી, પણ આતો મહા પુરોએ જતાવેરો મિદાન્તોમાનો એક પરમ સિદ્ધાંત છે આ અહ્યયર્થનો વિષય એવો કે તે ઉપર અનેક વ્યાખ્યાનો આપવામાં આવે તો પણ તેનું પૂરેપૂરું રજૂ થઈ શકે નહિ 'તો પછી એક દિવસના વ્યાખ્યાનમાં અહ્યયર્થનું સંપૂર્ણ વર્ણન કેમ થઈ શકે? છતાં અહ્યયર્થ વિષય આજે કહેવાનું છે એટલે પૂર્ણ ૧ પણ અપૂર્ણ કરી કહેવું પડે છે તમે પણ એને સારધાન થઈ સામગો

દુનિયામાં કોઈપણ એવો ધર્મ નથી કે જેણે અહ્યયર્થનો મહિમા વર્ણવ્યો ન હોય ખીજા ધર્મો અહ્યયર્થ વિશે શું કહે છે તે વિશે આજે ન કહતા જૈન ધર્મ અહ્યયર્થ વિશે શું કહે છે તે કહું છું જૈન માર્ગ અહ્યયર્થનો મહિમા વર્ણવતા મહં છું —

“જમ્બૂ ! પત્તો ચ યમચેર તથનિયમગાણદમ્મગચરિત્તસમ્મત્ત વિણયમૂલં યમનિયમગુણપ્પહાણજુત્તં દિમયત્ત મહત્ત તેયમેત્ત પસત્થ મંમોર ધિમિય મજ્જે” (પ્રથમ વ્યાકરણ એવો ૨૧૨)

ભગવાન સુધર્મા સ્વામી પોતાના મોટા સિધ્ધને કહે છે કે, હાં જાણુ' હવે હું તને અહ્યયર્થનો વિષય કહું છું

અહ્યયર્થ એટલે શું? તે આપણે પહેલાં જોઈએ અહ્યયર્થમાં અહ્ય અને યય એ બે શબ્દો છે અહ્ય શબ્દનો આત્મા કે સત્ય, તપ, ક્ષમાદિ ગુણ એવો અર્થ થાય છે 'અહ્ય' શબ્દમાં અધા

મહાગુણોનો મમાવેશ થઈ જાય છે અને જે ક્રિયાદ્રાવ્ય એ ગુણોની થાય છે તે ક્રિયાનું નામ 'ચર' છે આ પ્રમાણે જે ગુણો અને જે માધનોદ્રાવ્ય આત્માનો માદાત્મક થાય તે મહાચર કહેવાય છે

સુધમાસ્વામી જ ગુસ્તામીને કહે છે કે, “અહ્યચર્ય, તપનિયમ, જ્ઞાન રસન, ચારિત્ર સમ્પત્તિ અને વિનય મૂળ છે જે પ્રમાણે વૃક્ષમાં થડ ડાળી, ફળ-ફુલ-પાદા વગેરે હોય છે પણ એ મધાનો આધાર તો મૂળ જ હોય છે મૂળ છે તો તેના આધારે વૃક્ષ ફાલેફુલે છે પણ જો મૂળ ન હોય તો વૃક્ષ પણ મૂળ મરતું નથી આ જ પ્રમાણે અહ્યચર્ય પણ મધી ઉત્તમ ક્રિયાઓનું મૂળ છે જો અહ્યચર્ય છે ત્યાજ્ય મની ઉત્તમ ક્રિયાઓ પાર પડી શકે છે શુભક્રિયાઓમાં પહેલા તપ મતાવવામાં આ વુ છે પણ એ તપ પણ અહ્યચર્ય વિના સાર્થક મિદ્ધ થતું નથી કહ્યું છે —

તપો વૈ અહ્યચર્યમ્—ઉપનિષદ

અર્થાત્—અહ્યચર્ય એ જ તપ છે જે તપમાં મહ્યચર્યને રથાન નથી વારતવમાં તે તપ જ નથી કારણ કે ત્યારે મૂળ જ નથી તો વૃક્ષ ક્યાથી હોય 'મહ્યચર્ય' એ તપનું મૂળ છે આ જ પ્રમાણે નિયમ જ્ઞાન રસન, ચારિત્ર, સમ્પત્તિ વિનય વગેરેનું પણ અહ્યચર્ય મૂળ છે યમ નિરમમાં પણ અહ્યચર્ય પ્રધાન છે યમ અર્થાત્ મહાનત અને નિરમ અર્થાત્ ત્યાજ્ય પ્રત્યાખ્યાન જે પ્રમાણે પર્વતોમાં દિમાન્ય પર્વત પ્રધાન છે તે જ પ્રમાણે યમનિરમમાં પણ અહ્યચર્ય પ્રધાન છે

આપે કદાચ દિમાન્ય પર્વત ન પડ્યું જોયો હોય પણ તેને કારણે તમને જે સુખ સ્થાન્તિ મળી રહી છે તેનો વિચાર કરો તો તેના ઉપમાર આમળતમારુ માથુ નીચે નમી જશે આજ પ્રમાણે

અહ્યયર્ષીની શક્તિ ઉપર વિચાર કરવામા આવે તો એવો મત ઠીક જ સબ માણસ દરો કે જે એમ ન કહે કે, જે પોતાનામા શક્તિ ઠ તે અહ્યયર્ષીની જ શક્તિ છે અહ્યયર્ષીનો જે મદિમા તમે ગાઓ છો તેથી થયો વિશેષ મદિમા શાસ્ત્રમા વર્ણવવામા આવ્યો છે' કદાચ તમે એમ મ્હો કે, શાસ્ત્રમા અહ્યયર્ષીનો જેવો ચમત્કાર વર્ણવવામા આવ્યો છે તેવો ચમત્કાર બતાવનાર અહ્યયર્ષી અમારા જોવામા આવે તો અમે માની નહિએ પણ અમને મઠ એવો ચમત્કારી અહ્યયર્ષી જોવામા જ આવતો નથી એટલે અમે કેરીરીતે એમ માની શકીએ? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ છે કે, એવો ચમત્કાર જોવામા આવતો નથી પણ ક પનામા તો આવે છે કે નહિ? તમે કહેશો કે ક પનામા આવેની વાત શા કામની? પણ કેનીક વાનો એવી દોષ છે કે જે સાક્ષાત્ જોવાથી જ કામમા આવે છે, અને કેનીક વાતો એવી દોષ છે કે જે ક પનાથી જ કામમા આવે છે હું આ વાતનો તમને ખગલો સ્વીકાર કમવવા ચાહતો નથી પણ જો તમે માગ કથન ઉપર ઠીક વિચાર કરો તો તે વાત તમે પોતે માનતા થઈ જશો આજે બુદ્ધિવાનો જમાનો ચાલે છે એટલે પ્રત્યેક વાત બુદ્ધિની કસોટીએ ચાલ્યા જાવ જ માનવામા આવે છે હું પણ એજ કહું છું કે, તમે માગ કથનને હવેની કમોટી ઉપર ચાલ્યા જાવ જ સ્વીકાર કરો જો કોઈ વાતને હું સ્વીકાર ન કરે તો તેને માનો નહિ' શાનીઓ પણ એજ કહે છે કે, અમારી પ્રત્યેક વાતને હવેની કસોટીએ ચલાવ્યા જાવ જ સ્વીકાર કરો

જે વાત પ્રત્યક્ષ નથી પણ ક પનામા આવે છે તે વાતને મગજમા કેમ ઉતારી શકાય? એવો પ્રશ્ન ઉભો થાય છે આ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ છે કે નિશાળમા બહુનાં છોકરાઓ રેખામણિતમા બૂમધ્ય રેખાની જ નહિ માની એક લીની મનાવે છે પણ વાસ્તવમા બૂમધ્ય

રેખાની ગણાઈ જ નથી જ્યારે ભૂમધ્ય રેખાની ગણાઈ જ નથી તો પત્રી તેની કપના કેમ કરવામાં આવે છે અને તે શા માટે દોરવામાં આવે છે ? આને માટે એમ કહેવામાં આવે છે કે, ભૂમધ્યની રેખા બનાવ્યા વિના—નેની કપના કરવા વિના—આગળ કામ જ ચાલી શકતું નથી

આ જ પ્રમાણે પૂણ્ય બ્રહ્મચારીને મધી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેને મોટી શક્તિ મળી રહેતી નથી જતે તે સમિતિ પ્રત્યક્ષ રેખાતી ન હોય પણ તેની પાછળ સાત્ત્વની કપના હોય તો એ કપનાને માનવામાં તમને કાંઈ નુકસાન થી જતે તે કથન કપનાકુક્ત હોય તો પણ જો તમે એ કપનાને દૃષ્ટિમાં રાખી તે તરફ ગતિ કરો તો તમને લાભ જ થશે ! જેમ રેખાગણિતમાં ભૂમધ્ય રેખાને માનવાથી જ કામ ચાલે છે તે જ પ્રમાણે બ્રહ્મચર્યમાં પણ પૂણ્ય બ્રહ્મચર્યનો આદર્શ માનવો આવશ્યક છે પત્રી જતે તે આદર્શ કપનાનો જ કેમ ન હોય !

આ પૂણ્ય બ્રહ્મચર્યની વાત થઈ હવે અપૂર્ણ બ્રહ્મચર્ય કેવું હોય છે, અને અપૂર્ણમાથી પૂર્ણમાં કેમ જઈ શકાય એ વિશે વિચાર કરીએ

શાંતીએ મહે ■ કે સમગ્ર ઇન્દ્રિયો ઉપર કાનુ રાખવો, અને વિવરભોગમાં ઇન્દ્રિયોને પ્રવૃત્ત થવા ન દેવી એ પૂર્ણ બ્રહ્મચર્ય છે અને વિવરની રક્ષા કરવી તે અપૂર્ણ બ્રહ્મચર્ય છે આજે બ્રહ્મચર્યની રીતમાં વિવરરક્ષા સુધી જ માનવામાં આવે છે પરંતુ વાસ્તવમાં સમસ્ત ઇન્દ્રિયો અને મનને વિવરો તરફ જવા ન દેવા એ જ પૂણ્ય બ્રહ્મચર્ય છે વિવરરક્ષા તો અપૂર્ણ બ્રહ્મચર્ય છે આ અપૂર્ણ બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરીને પૂર્ણ બ્રહ્મચર્યમાં પણ પહોંચી શકાય કે

શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રના ૧૬મા અધ્યયનની નિબુક્તિમા અહ્યયર્થ ॥
ચાર ભેદ મતાવસામા આ-વા ॥ નામ અહ્યયન, ગ્યાપના અહ્યયર્થ,
દન્ય અહ્યયર્થ અને જ્ઞાન અહ્યયર્થ

જેઓ નામથી તો અહ્યચારી ૩ પણ અહ્યચરણ પામન કરના
નથી તેમને માટે શાસ્ત્ર કહે છે કે તે નામથી અહ્યચર ઇ આ
પ્રમાણે ધ્વજ નામ અહ્યચરથી કાર્ત્તવ્યનુ નથી તેની સાથે જાનથી
પણ અહ્યચર હોવુ જોઇએ જેઓ જ્ઞાનથી અહ્યચર ન હોય
પણ ધ્વજ નામથી અહ્યચારી છે, તેઓ દુનિયામા મ-માન
પ્રાપ્ત કરવા માટે પોતાને નામથી અહ્યચારી કહેવાય છે જેમ
દુનિયામા હીમ-મોતી પહેરનારાઓ આ ૨ પામે છે એ જેમ
કેટલાક લોકો પોતાની પાસે સાચા હીરા-મોતી પહેરવા ન હોવાથી
કેવળ આદર-સન્માન પામવા માટે, જોડા હીરા-મોતી પણ પહેરે
છે તેમનો જોડા હીરા-મોતી પહેરવાનો ઉદ્દેશ કેવળ લોકોને નખમ
કરી હમવા મિત્રાથ બીજો કાંઈ હોતો નથી આ જ પ્રમાણે દુનિયામા
અહ્યચારીનું આ ૨-સન્માન થતુ જો તેવુ આદર-મ માન પામવા
માટે કેટલાક લોકો નામના અહ્યચારી મની જાય છે, પણ અહ્યચરણ
પામન કરના નથી આવા અહ્યચરને શાસ્ત્રકારો નામથી અહ્યચર
કહે છે આ નામ અહ્યચરની વાત યથા

ગ્યાપના અહ્યચારી તે છે, કે જે પોતે અહ્યચરણ પામન કરી
ચક્રતા નથી પણ અહ્યચર કે અહ્યચારીની મૂર્તિ બનાવી, તે
માનવાથી પોતાનુ કામ ચાલી જમે એમ વિચાર કરી તે મૂર્તિ
સ્થાપિત કરી માને છે તે સ્થાપના અહ્યચર છે એમ જ્ઞાનીઓ
કહે છે આ ગ્યાપના અહ્યચરથી કોઈ ખામ લાભ થતો નથી જે
શુભને કારણે તમે તેની મૂર્તિને માની ગયા છો એ શુભનું પામન
તમે પોતે કરો તોજ લાભ થઈ શકે

ત્રીજુ દ્રવ્ય અહ્યર્થ છે શારીરિક શક્તિ વજેરેને માટે જે અહ્યર્થ પાનન કરવામા આવે છે તે દ્રવ્ય અહ્યર્થ ૩ આ દ્રવ્ય અહ્યર્થથી શારીરિક શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે કહ્યું છે ૧ —

મદ્યચયપ્રતિષ્ઠાયા વીર્યલાભ :—યોગસૂત્ર

દ્રવ્ય મદ્યચર્ચના પાલનથી વીર્યનો રક્ષા થાય છે જેમનામા વીર્ય હોય છે તે વીર્યવાન કહેવાય છે

આ ૭ દેશમા રોગ, શોક, દરિદ્રતા વજેરે જરા ત્યા જેવામા આવે છે તે બધાનું કારણ કેવળ વીર્યનાશ છે આજે નકામી સ્ત્રીજની માફક વીર્યનો કુરુપયોગ કરવામા આવે છે વીર્યમા કેટલી મધી શક્તિ ગ્હેની છે એ ન જાણવાને કારણે જ લોકો વિવશભોગમા વીર્યને નષ્ટ કરી રહ્યા ૩ અને તેમાજ આનંદ માની રહ્યા છે અને જ્યારે મતાનોત્પત્તિ વધારે થાય છે ત્યારે મનરાઈગ્ન્ય છે મંતાનો વધારે થવાથી તે જોગ મનરાષ્ટ્ર તો જન્ય છે, પણ તેમનાથી મૈથુનનો ત્યાગ થઈ શકતો નથી ભારતીયોને માટે આ વાત મુકુજ વિચારણીય છે ભતે પરદેશના લોકો મદ્યચર્ચનું મહત્ત્વ જાણતા ન હોય, કે માનતા ન હોય, પરંતુ ભારતમા તો એવા એવા મહાન્ અહ્યર્ચારીઓ પેલા થયા છે કે જેમણે અહ્યર્ચર્ચદ્વારા મહાન્ શક્તિને પ્રાપ્ત કરી જમતને એવી શિક્ષા આપી છે કે આ મદ્યચર્ચના માર્ગે ચાનવાથી જ માનવગમાનનું કેનાણુ થવાનું છે અહ્યર્ચર્ચ એ કેનાણુનો માગ છે એ જાણવા છતાં વિવશભોગમા જ આન માને છે, અને જ્યારે સતાનો પેલા થાય છે ત્યારે તેના નિરોધ માટે કૃત્રિમ ઉપાયોના ઉપયોગ કરે છે આ ધોર અન્યાય ૩ વીર્યને વ્યર્થ વેડરી નાખ્યા જેવો બીજો મોઢ અન્યાય નથી

આપણામાં જે શક્તિ અને સાહમ છે તે વીર્યના પ્રતાપથી જ છે જે ગરીબમાં વીર્ય ન હોય તો મનુષ્ય હરણુ ધરણુ, ઉત્પુ-એસણુ આદિ ક્રિયા પણ કરી શકે નહિ.

આ પ્રમાણે વીર્યની રક્ષા કરવામાં લાભ છે અને તીર્યને નષ્ટ કરવામાં નુકસાન છે. આજે ભારતની જે દીન-કીન અવસ્થા જોવામાં આવે છે તેનું પ્રધાન કારણ વીર્યનાશ જ છે જે તીર્યના પ્રતાપથી સૌ વરમ મુકી વાળ સફે થયા વિના, દાત પ યા વિના, આખની શક્તિ ઓછી થયા વિના છતી શકાય છે એ તીર્યને ખરાય કામોમાં કે મામાન્ય રમત ગમતમાં નષ્ટ કરવું એ ઇંદુ ગવું ખગગ છે ? જે રોકો અક્ષયર્થની મુશા. મરામર માચરતા નથી તે તોમવારાજ ભારતની આવી અવસ્થા થયા પામી છે તમને અક્ષયર્થ તરફ પ્રેમ હોય પણ ટ્રેગ વાતો કરવાથી કાલ વળતું નથી માટે અક્ષયમને ઇવનમાં ઉતારો તો જ અક્ષયર્થ તરફ નમને સાચો પ્રેમ છે એમ કહી શકાય. આજે તો અક્ષયર્થના સા. નિષ્ક્રોધ પગ પાનન થતું નથી અને તેથીજ દાનિ થઈ રહી છે.

ચોથું ભાવ અક્ષયર્થ છે શાસ્ત્રકારોએ ભાવ અક્ષયર્થના દશ નિરમો ગતાન્યા છે આ દશ નિરમો પૂર્ણ અક્ષયારી અને મુનિયોને માટે છે અપૂર્ણ અક્ષયારીને માટે પણ દશ નિરમો છે જે વિચારિત-અવિચારિત-યુવાન વૃદ્ધ બધાને માટે સામપ્ર. છે તમે પણ એ નિરમો ઉપર થકા રાખી તેનું પાનન કરો તમે ખીછ અનેક પ્રકારની દવા લીવી દમે પણ વીર્યગ્ધાની દવા કરી નહિ હોય. આ નિરમો એ તીર્યરક્ષાની દવા છે તમે આ દવાનો ઉપયોગ કરી જુઓ કે તેથી ઇંદો મરો લાભ થાય છે.

અપૂર્ણ અક્ષયમને માટે જે દશ નિષ્ક્રમ જતાવવામાં આવે છે તેમાં પહેલો નિષ્ક્રમ ભાવતા છે માતા-પિતાએ એવી ભાવતા

ભાવરી જોઈએ કે મારા પુત્ર સીર્ષાન અને જગત ! કમ્પાણ કરનારો અને ! તમે કહેમો કે આ પ્રમાણે ભાવના કરવાથી શો લાભ ! પણ ભાવના આવવાથી પણ જન્મ જ સાખ થાય છે તમે લોકો જે અહીં બેસો છો તેમા નમને જુદા જુદા મ્વર્ત્તો આવના દરી તેનું શુ કારણ ? તેનું એજ કારણ છે કે જમ્માની ભાવના જુગી જુગી હોય છે એ તો તમે જાણોજ છો કે, જેવી ભાવના હોય છે, સ્વપ્ન પણ તેવુંજ આવે છે આજ પ્રમાણે મતાનના ત્રિપથમા માતા-પિતાની જેવી ભારના રોય છે, મતાનના વિચારો પણ તેવાજ થાય છે અને જે પ્રમાણે ભાવનાથી મ્વર્ત્તનું નિર્માણ થાય છે, તેજ પ્રમાણે ભાવનાથી મતાનોના વિચારોનું અને કાર્યોનું નિર્માણ થાય છે નીચ વિચાર કરવાથી શુ ખરાજ સ્વપ્ન આવતું નથી ! આવેજ છે આજ રાત સતાનના વિરો પણ મમજો સતાન વિરો તમે જેવી ભાવના ભાવશો આગળ જતા સતાન પણ તેવાજ બનશે એટલા માટે મતાન વિરો તથા તમારા ચોતાના વિરો બ્રહ્મચર્યનીજ ભાવના ભાવે

બ્રહ્મચર્યનો બીજો નિયમ બોજનના વિરેક વિરે છે કેનાક લોકો એમ સમજે છે કે, જે ખાન-પાનમા આનંદ આવે તેજ બોજન છે પણ આ જૂન છે બ્રહ્મચારીના બોજનમા અને અબ્રહ્મચારીના બોજનમા ધર્મ અતર હોય ॥ ખીતામા રત્નોગુળી તમોગુળી અને સતોગુણીનું બોજન જુદુજુદુ બતાવ્યું છે વૈદિક શાસ્ત્રમા પણ બ્રહ્મચારીનું બોજન જુદુ બતાવ્યું છે પણ આજે ધર્મુય લોકો જીમને વસ થઈ બોજનના ગુનામ બની રહ્યા છે ! જે તમે તમારી જીમ ઉપર પણ કાનુ મેળવી શકશો નહિ તો આગળ કેમ વધી શકશો ! વિદ્યાભ્યાસ અને શાસ્ત્ર અધ્યયનુ દાન એજ છે કે ખરાજ મમોમા પ્રગતિ ન કરવી પણ આજે ખાન-

પાનના મંમધના ઘણી જ જૂન થઇ રહી છે અને વિદ્યાભ્યાસનું કામ જાણે ખાન-પાનમાં લાન જૂની જવું એમ ન હોય એવી સ્થિતિ થઇ રહી છે ।

આજે આ પીવાનો એટલો મધો શોખ વધવા પામ્યો છે કે તે રિતે વાત જ પૂછો નહિ । રોગને કારણે કાંઈક વખતે આ પીરી એ વાત જુદી છે પણ આ એ ‘ પેશ વસ્તુ છે એમ માની સ્ત્રીઓ પોતાના માળમેને આ પીનડાવે અને આ પાનાથી માળકમાં તેજ આવશે એમ માની આ પીરી ઓ બીજાને પીવડાવી એ વાત પણ જુદી છે આ એક ફરી પદાર્થ છે, એને એના સેનનથી સરીરો ઝાલી મધી દાનિ થાય છે તે જરા જુઓ આજે આએ ઝાડુ બનુ પોતાનું આધિપત્ય જમાવુ છે એ રિતે એક કવિએ કહ્યું ॥ ૩ —

“ થાય તારી આજના જ્યાં ત્યાં વિસેરે વધી પડી
પેદા ફાટ્યાં મુક ફાટ્યાં તુજ માટે તલસે છતડી

“ શાવણ ક્યું કે ના ક્યું પણ શકે તું તો જટ ખડી
તારો અમોને હિંદમાં, જોડો બીજે મળતો નથી
અટકી નહિ તું એટલે જ્યાં શાક લેવા જન જતા,
ખલ્લરમાં સુખ શાંતિ મૂઢમાં જેખી તુજને એસતા
ખડવાઈ પણ તારો થતો ને ભગતુ તુજ ભપધી
નાસી ખર્ચાં એ દુધ દહીં પાપિલી તારા પાપધી
મિત્રમાન જ્યાં આ યા ધરે સત્કાર તારાથી થતો
ઉત્સવ અને મીઠાવીસ વિરે નૈશવ ન તુજ વિષ્ણુ ધાનતો
નાટક વિરે ચેટક વિરે મુઝાફરીમાં તું ખડી
ખૂબ ખરમ ફડફડતી કલેલુ બાળીને કરી ઠીકરી
આચાર જાણ ક્યો વળી ને ભગતુ તુજ ભપધી
કરી મદ જકર અનૂપ તું ધાતુને બારી નાંખી

ચૂંચ નૂસે રક્ત નિશદિન સજના તી કયા
 આશય વેણ દક્ષીન ઝાકર સવને તે વસ કયા
 ૭ યાચના દાવાર યાચાધીરા પશુ તુજને વસા
 ફરિયાદ તારી કયા કર સવને તે વસ કયા
 ભૂતો તને ફે દોષ દેતા તુ જિવારી શુ કરે
 જ્યાં બજાયા જન મધ ઘડને દીપ લઈ કુવે પડે
 સપ હાહાકાર સૂતે તો કર તાં વાર શુ ?
 ઉઠી તુને વનગી પડી ત્યાં દોષ તુજ દમાર શુ ?

ચારે તરફ ધોર અધકાર પયરાએતો છે અને એ અધાધુધીમા
 ભોકો અહીંતહીં બળી રહ્યા છે કોઈ માણુમ નાગણુને માળા
 સમગ્ર ગામા પહેરે અથવા ધરમા સધરી રાખે તો તે માણુમ
 દજ અધકારમા રહેતો છે એમ મ્હી સમય ? તમે મ્હેશો કે, એવો
 જ્યો માણુમ દશે કે જે ઝેરીલી નાગણુને પેતાના ધરમા સધરી
 રાખે, પણ તું પૂછુ છું કે શુ આ નાગણુની માફક ઝેરીલી નથી ?
 જે સમયે પ્રજુની પ્રાર્થના કરવાની હોય છે અને પેતાનો દૈનિક
 માર્ગક્રમ ટાળવાનો હોય છે તેવા સમયે આનો જાપ કરવો ક્યાસુની
 મોઝા છે તેનો વિચાર કરો તમે મ્હેશો કે આ તો લાભ પહોચાડે
 છે તો તમે કોઈ દાકતરને પૂછી જુઓ કે આ લાભ પહોચાડે છે
 કે હાનિ પહોચાડે છે ? જે આનો ગુનામ હશે તે દાકતર જાતે આને
 સારી કહે બાકી આની કોઈ પ્રશ્નમા કરતું નહિ જ્યારે ગરમાગરમ
 આ બાળકોના પેટમા જતી હશે ત્યારે માળકોની ધાતુઓને કાઢી
 બંધી હાનિ પહોચતી હશે અને ધાતુ ક્ષીણ થવાથી કાના મધ્ય
 રોગો પેદા થવા હશે અને આથી યજ્ઞની હાનિ તો ઇતિનાસ જ્ઞેવામા
 આવે તો ધણુ રહ્યું જણવામા આવે આજે સુડેનો વહેમ તો
 ભોકોમાથી ઓઝા થવા પામ્યો છે પણ આ આ સુડેન એની છે કે

આ ખરામ ભાવનાને કાળે ઉચિત-અનુચિતનો તેઓ વિવેક રાખતા નથી. જો એકપલીતતની ભાવના હોય તો આવી ખરામ ગ્રિહિતિ ઉભી થાય નહિ! પણ એ પલીતતની ભાવના ન હોવાને માટે અનેક સીઓ પુરોની વિષયવામનાની ભાગ થઈ પડે છે.

કહેવાનો આશય એ છે કે, અક્ષયર્થના જ્ઞાન માટે સર્વ પ્રથમ ભાવના શુદ્ધ રાખવી, બીજી બોજન ઉપર નિષ્વૃત્ત રાખવું અને ત્રીજી પહેરવેશ ટેવા રાખવો તેનું ધ્યાન રાખવું પોતાકનો ભાવનાની માથે પહોં માં મળે છે અને સાધુજનો અક્ષયર્થનું જ્ઞાન કરીએ છીએ એટલા માટે અમારે વસ્ત્રનું જાતું ધ્યાન રાખવું પડે છે જો અમે તોળે સફેદ વસ્ત્રને મ તે રંગીન કપડા પહેરીએ તો તમે સોહો અમને ઉપાત્તળ આપશો અને સાધુઓને માટે રંગીન વસ્ત્રો પહેરવા અનુચિત છે એમ કહ્યો પણ વસ્ત્રના વિષયમાં જેમ સાધુઓને માટે જુઓ છા તેજ પ્રમાણે તમે તમારા પોતાના વિષે કેમ જોતા નથી?

અહાં સોહો અને ખાદી પહેરીએ કે વિનાયની કપડા પહેરીએ એમાં શું થયું? વસ્ત્રો તરફ રામદેવ શા માટે રાખવો એમ વસ્ત્રો વિષે પોતાની શીયોમશીનું પ્રત્યક્ષ કરે છે આ પ્રમાણે વસ્ત્રની વાતને મગદોળનું રૂપ અને કેટલાં સોહો ખાદીના વસ્ત્રને રાજનૈતિક રૂપ આપે છે, પણ વાસ્તવમાં ખાદીમાં મીનતા વસ્ત્રમાં અને વિનાયની વસ્ત્રમાં થયું અતઃ હેતુ છે પહેલાં તો એ જુઓ કે, મીનતા અને ચગમી લાગેલા વસ્ત્રોનો પ્રારભ ક્યાંથી થયો છે.

વસ્ત્ર મનાવવાની કળા ભગવાન ઋષભદેવે બતાવી હતી શું તેઓ યત્રગાથી અનભિગ્ન હતા કે તેમણે મિત્રનું નિર્માણ કર્યું અને તે હા! વસ્ત્ર બનાવવાનું બનાવ્યું નહિ? વાસ્તવમાં તેઓ યત્રગાથી અનભિગ્ન ન હતા પણ યત્રગામાં જન્મતનો નાશ રહેતો

આજે બાળક ઓ વૃદ્ધનું ખાનપાન પણ એક સરખું થઈ રહ્યું છે. વૃદ્ધ લોકો બાળકોને પોતાની માથે જ ભોજન કરવા માટે બેસાડે છે અને કહે છે કે માગકોને સાથે બેસાડ્યા વિના ભોજન કેમ ભાવે. પણ તે વૃદ્ધો એટલું વિચારતા નથી કે, જે ભોજનમા મરી મમ્મટો વાપરવામા આવ્યો છે, જે ભોજન ગરિષ્ઠ છે અને જે ભોજન વધારે તામસિક છે એ બાળકોને માટે કેમ થોડા કઠી શકાય. એવા ભોજનથી તો માગકની ધાતુઓનો ક્ષય થાય છે.

આજ પ્રમાણે સ્ત્રીઓએ પણ ખાનપાનમા વિવેક ધરાવવાની જરૂર છે સંધ્યા અને સિંધ્યા, વિવાહીતા અને કુમારી સ્ત્રીઓએ પણ ભોજનમા વિવેક રાખવો જોઈએ ખાનપાનનો વિવેક ન રાખવાને કારણે, તથા ભાવના શુદ્ધ ન રાખવાને કારણે આજની કુમારિકાઓ નની વયમા સ્વપ્રમતી બની જાય છે અને પછી તેમના મતાનો નિર્ગળ ખેડ થાય છે. એટલા માટે બ્રહ્મચર્યની ભાવના કુમારીકાઓમા પણ ભરવી જોઈએ આજના માતા પિતા પોતાના પુત્ર પુત્રીઓને 'તારા માટે કેવી રૂ. લાવીએ,' કે 'તારા માટે કેવા વસ્ત્ર લાવીએ' વગેરે નાંતો કહી ખોતે પ્રેમ કરે છે એમ માને કે પણ વારતવમા આરા ખોટા પ્રેમદ્વારા તેઓ પુત્ર પુત્રીઓમા નાનકડી ખરાબ સરકારો પાડે છે આજે સ્ત્રીઓનું અધિક મરણ પ્રસૂતિગૃહમા થાય છે તેનું કારણ નાની ઉંમરે સુગમ થવું એ પણ છે.

પ્રમત્ર વેદના વધવામા પુરુષોનો અત્યાચાર પણ એક કારણ છે મન હિંમર કાણુ ન રાખવાથી તથા ખાનપાન વગેરેનો વિવેક ન રાખવાથી જ આવી ખરાબ ગિચ્છિતિ મેદા થવા પામી છે. આજે જે કુવાક તોમ ધનવાન છે તે લોકો એમ વિચારે છે કે અમે તો ભોજ કરીએ જો સો મરી જશે તો ખીજી સ્ત્રી ક્યા મળતી નથી ?

આ ખરા મ ભાવનાને મળે છેવિનંતી નથી ! તે એકપલીવળની ભાવના હોય તો હોય નહિ ! પણ એક પલીવળ અનેક સ્ત્રીઓ પુત્રોની વિવશતા

કહેવાનો આશય એ છે કે ભાવના શુદ્ધ રાખવી, બીજી ત્રીણ પહેરવેશ કેવો રાખવો તેનું માથે પણ માન સમજ છે અને છીએ એટલા માટે અમાર વચન અમે લોકો સહે વાંચે તે લોકો અમને ઉપાનમ આપ્યો પહેરવા અનુચિત છે એમ માધુઓને માટે જુઓ હો વિશે કેમ જોતા નથી ?

કેટલાક લોકો અમે ખાલી એમા શુ થયું ? વચ્ચે તરફ વિશે પોતાની શીતોમશીનું વાતને ગમદેનું રૂપ અને રૂપ આપે છે, પણ વાગતા નિનાયતી વલમ થઈ અને મીનતા અને ચમત્કાર વાગે

વલમ મનાવવાની કશા તેઓ મત્રકાથી અને તે કાગ વલમ મત્રકાથી અનનિય ન હોય

છે એમ તેઓ માનતા હતા ' એટલા માટે તેમણે યત્નના જેવી તોડાની કળા બતાવી નહિ, પણ જનતાનું જીવન નબી શકે, અને કોઈ પ્રકારની હાનિ પણ થાય નહિ એવી માદી કના બતાવી જીવિપ્રપત્તિમા કહ્યું છે કે ભગવાન સ્વપ્રભનાથે જે કળા મતારી તે જણદિયદ્વયાય અથાત્ જનતાનાહિત માટે બતાવી ભગવાન યત્નકાને એક પ્રકારનું તોડાન માનતા હતા એટલા માટે તેમણે એ કળા બતાવી નહિ પણ જનતાના જીવનનો નિર્વાહ સારી રીતે થઈ શકે એવી માદી કના મતાવી

હવેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે, પહેરવેશમા પણ વિવેક રાખવાની જરૂર છે સાદા પહેરવેશમા અને અમળીના પહેરવેશ પહેરનારની ભાવનામા પણ અતર હોય છે જે સોઠો મીનના અમળીના વસ્ત્ર પહેરે છે તેઓ ખાદી પહેરી જુએ તો તેમને જણાશે કે, વાગ્દાનમા વસ્ત્રની સાથે ભાવનાનો ઝટરો જધો સબધ છે કદાચ કોઈ કહે કે ઝટનાક ખાળી પહેરનારાઓ પણ લુગ્યા અને નધરા હોય છે ' તો આ પ્રશ્નો ઉત્તર એ છે કે સાધુવેશ ધારણ કરનારાઓમા પણ શુ ઝટનાક સોઠો ખરાગ નથી હોતા શુ ? સાધુઓમા કોણુ સારો અને કોણુ ખરાગ ■ તેનો નિર્ણય જેમ કરો એ તેમ ખાળી પહેરનારાઓમા પણ સારાનરસા માણુમનો નિર્ણય કરી શકો છો કોઈ ખાદી ધારણ કરનારો માણુમ લુગ્યા કે ખગળ હોય એથી કાંઈ બધા ખાળી ધારણ કરનારો ખરાગ કે લુગ્યા છે એમ કહી શકાય નહિ ' કહેવત છે કે, ' દેશનની કાસી અને માદાઇ આઝાદી અથાત્ દેશનથી જધન વધે છે અને સાદાઈથી આઝાદી મળે છે એટલા માટે વીર્વરક્ષા માટે માદાઇ ધાણુ કરી પોતાક પહેરવામા ધ્યાન રાખવું ધરમાવસ્મ છે

વીર્વનાશનું એક કારણુ એકજ આરકામા એકજ પથારી ઉપર બી-પુરમે શયન કરવું એ પણ છે એકજ મકાનમા એકજ પથારી

ઉપર સુવાથી વીર્ય સ્થિર રહી શકતું નથી સાચામાં જ્યાં જ્યાં અને પુરુષના સુવાનું વર્ણન આપ્યું છે ત્યાં મધ્યે કેમજે જ્યાં પુરુષો જુદા જુદા સંયતનામાં સુવા હતા એવું વર્ણન મળે છે પણ આજે આ નિયમનું પાલન થતું જોવામાં આવતું નથી

વીરનાશનું એક કારણ નિષ્ક્રિય મે। રહેવું એ પણ છે જે લોકો શરીર અને મનને સાત કામમાં રોકતા નથી તે લોકોનું પણ વીર્ય ગ્રિય રહી શકતું નથી જે શરીર અને મનને નિષ્ક્રિય રાખવામાં ન આવે તો વીરને ક્ષાનિ પળાયતી નથી

ગતના મધ્યે ખૂબ જાગતા રહેવું સૂચો ય યસા પછી સુતા રહેવું અને અલીન સાદિત્ય નાચવું એ પણ વીરનાશના મધ્ય કા જો છે અલીન ચિત્ર જોવાથી અને અલીન પુત્રને નાચવાથી પણ વીર્ય ગ્રિય રહેતું નથી આજે જ્યાં ત્યાં અલીન પુત્રને નાચવાનો, અલીન ચિત્ર જોવાનો પ્રચાર થએલો જોવામાં આવે છે આજે મદાપુરા અને સતીઓના જીવનચરિત્રો વાચવાને મળે અલીનતાથી ભરેલા પુસ્તકો જોયે જોખપૂર્વક વાંચે છે પણ તેથી જીવનમાં કેવો વિકાર પેલ થાય છે તેનો વિચાર કંતા નથી એવત છે કે, 'વાચન તેવો વિચાર આ એવત પ્રમાણે અલીન પુત્રનેના વાચનથી લોકોના વિચારો પણ અલીન મનતા જાય છે

નાટક-સીનેમાં જોવા એ પણ વીરનાશનું એક કારણ છે આજના નાટક-સીનેમાંની ધમાલ પણ મદ વધવા પામી છે જ્યાં જુઓ ત્યાં ગરીબથી ઈર્ષ ધનિકો સુધી મધ્યને નાટક-સીનેમાંમાં સપાડવાના પ્રયત્નો કરવામાં આવે છે અને એ રીતે વીરનાશ કરવામાં નાટકે માધનશૂન નીવડે છે

કાલ્યોષ કહે કે, મધ્ય નાટકો મધ્ય અભિપ્રાય હોતા નથી, મેના નાટકો ધણા ભાર હોય છે ધણા નાટકોમાં રામ-હરિશ્ચંદ્ર

જેના મહાત્માઓનું ચિત્ર મતાવવામા આવે છે એના માટે નાટક
 લેવામા શુ વાધો છે? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ છે કે, જે કોમ
 માગમા બે ચાર દસો માત્ર હોય અને ગામીના બધા જણો એરી
 દોય તો શુ તમે તે જાગમા જરો? આજ પ્રમાણે નાટકમા થો ૧૬
 પાત્રો નામ માત્રના માત્ર હોય છે ગામીના વધારે પાત્રો ખરાબ
 દોય છે કે જેની ખરાબ અમર મન ઉપર પડે છે નાટકની માફક
 દોહો દોહોઆદને પણ આનંદનું કારણ માને ॥ પણ તેની દાશ ખરા
 ખરાબ મંરકારો પડે છે તે તરફ ધ્યાન આપતા થી

અમદોષમા પણ વીર્યનો નાશ થાય છે કેનાક તોહો મહે
 છે કે વીર્ય રક્ષાથી સ્વમ દોષ થાય છે પણ આ તેમની જૂન છે
 આ જૂનને દૂર કરી પોતાનામા એ સ્વમ દોષ યવાનુ શુ કારણ છે
 તે જોવુ જોઈએ આ કારણ રોધી દોષ નિવારણનો ઉપાય વિચારવો
 જોઈએ સ્વમ ગેપથી વીર્યનો નાશ થાય છે પણ સ્વખોપથી મચી
 વીર્યરત્નની રક્ષા કરવી જોઈએ તમે સુતા હો ત્યારે કોમ તમારા
 ખીમામાંથી રત્ન કાઢી નહ જવુ હોય, અને તમે જાગી ગયા
 હો તો, તમારા કેખવા છતા તેને રત્ન લઈ જવા દેશો ખરા? જે
 નહિ તો પછી સ્વખ કોને કા હો જાણી ખુશી વીર્યને નહ કરના
 હેવુ એ કપાસુથી વીક કહી શકાય :

વીર્યરક્ષા કરના માટે ઉપર જણાવેના ઉપાયોનું ધ્યાન ખરાબની
 સાથે આત્મસંયમ કરવાની પણ જરૂર છે આત્મસંયમ કરવા માટે
 પરમાત્માની પ્રાર્થના કરના રહેવુ કે જેથી જે તરવની પ્રાપ્તિ થઈ
 નથી તે પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવાથી ચ. જરો

હવે આ બધી વાતોનો સાર એક પ્રાચીન કથાનારા તમને
 સમજાવુ છુ

આને અહ્યર્થના વિષયમાં પણ સુવકો અને વૃદ્ધો વચ્ચે જે આ-તાણી થઈ રહી છે કેટલાકો કહે છે કે, ‘હવેનાં ગમે તેની માથે રાજ કરવાનો અધિકાર છે પણ મતિને આદિ કા બોને લીધે એ અધિકારમાં માધા ઉભી થઈ રહી છે બીજા માગુ વૃદ્ધ તાકો-જુની ધરડના લોકો-કહે છે કે, ‘યુવાનો સ્વહૃદી થઈ ગયા છે એના માટે હાકાઓ કે છાકરીઓને કાંઈ અધિકાર નથી પણ અમે જોખની માથે વિવાહ કરીએ તેમણે અમારી સાથે હેવાનો સ્વીકાર કરવો પડે’

આ પ્રમાણે વૃદ્ધો અને યુવાનોની વચ્ચે વૈરમ્બ આવી રહ્યું છે આ વૈરમ્બને ટૂંકી રીતે દૂર કરવું તે આ પ્રાચીન કથાથી જાણી શકાશે

બીષ્મકુમારની કથા

આ બીષ્મકુમારની કથા છે બી મનુ પહેલા ગંગકુમાર નામ હતું, માદ દેવનંત નામ પડ્યું અને પછી બી મ પ્રતિજ્ઞા કરવાને કારણે બીષ્મ નામ પડ્યું

એક વખતે બીષ્મને કોઈએ કહ્યું કે, આપે વિવાહ કર્યો નથી તે ગદુ બોલું કર્યું તેથી ભારતને જનુ હાનિ પહોંચી છે જો તમે વિવાહ કરત તો આપના મંતાનો પણ આપની જેવા પરાક્રમી અને વીરવાન થાત પણ આપે વિવાહ કર્યો નહિ એટલા માટે ભારતને એ હાનિ થઈ છે

બીષ્મકુમારે ઉત્તર આપ્યો કે, હું વિવાહ કરત પણ મતાનો મારા જેવા થાત એમ કહી શકાય નહિ કારણ કે ક્ષીર સાગરમાં ત્રિપ પણ હોય છે પણ મારા અહ્યર્થને આદર્શ માનીને ન જાણે કેટલાક લોકો અહ્યર્થનું પાનન કરશે અને એ રીતે પોતાનું તથા

જગતનું કન્યાણ કરશે ગંગકુમારનો વિચાર પહેલાં યજ્ઞચર્ય પાળવાનો ન હતો પણ તેમણે વિચાર્યું કે, જગસુધી દુ યજ્ઞચર્ય પાળતો નથી ત્યાસુની પિતાની ઇચ્છાની પૂતિ થઈ શકતી નથી એટલા માટે પિતાની ઇચ્છા પાર પાડના માટે તેમણે આશ્વન યજ્ઞચર્યનું પાનન કર્યું આ કથા ઉપરથી પિતાનો ધર્મ શું છે અને પુત્રનું શું કન્યા છે તે પણ જાણી શકાશે

સત્યવતી જેનું બીજું નામ મત્સ્યગધા કે યોજનગધા છે તેને તેમ જાન શા તનુએ તેની સાથે વાતચીત કરી નિશ્ચય કર્યો કે, એ કન્યા સર્વોત્કૃષ્ટ હોવાથી તેની સાથે વિવાહ કરી તેને પોતાની રાણી બનાવવી પણ પોતાના એ નિશ્ચયને પાર ફેરીરીતે પાડવો એ નિશ્ચય વિચાર કરવા વાચ્યા જાન્યે તે કન્યાને પૂછ્યું કે તું કોની પુત્રી છે ' કન્યાએ ઉત્તર આપ્યો કે, " હું સુભતી કન્યા છું "

રાજા હુકમ કરી સુભતને પોતાને ત્યાં મોવાવો શકતો હતો પણ કેવળ હુકમ કરવો એ તો મુશ્કિલું કામ છે હં યનું કામ તો ધર્મનો વિચાર કરવો એ છે શાન્તનુ રાજા ધર્મનો વિચાર કરી, પોતે વાચક મની સુદાસની પાસે ગયો તેને તા મનાવ્યો અને રાત્ર પોતે વાચક મન્યો દ્વેષે અને એ જોવાનું છે કે, કન્યાના પિતાનું શું કલ્પવ્ય છે ' સુભત એમ વિચારી શકતો હતો કે, જો હું મારી કન્યા રાજાને આપીશ તો મારો વૈભવ પણ વધશે અને હું ધનવાન પણ થઈ જઈશ પણ તે પ્રયોજનમાં ન પડતા કન્યાનું જ ભાવિ દિત જેવું અને રાજાએ કન્યાની માગણી કરવા છતાં તેણે રાજાને કહ્યું કે, " હું આપને મારી કન્યા આપી શકું એમ નથી. આપનો પુત્ર ગંગકુમાર જાડું નીર છે રાજાનો માનિક તો તે જનશે અને મારી કન્યાને જો પુત્ર વાચ તો તેને રાજ્ય મળે નહિ અને અર્હતદર્શી તેમને લટકવું પડે-એટલા માટે હું મારી કન્યાને

આપને આપી શકું નહિ ' માતાપિતાએ પોતાના સતાનના બાવિ જીવનનું ધ્યાન પહેલાં રાખવું જોઈએ તેમને ગુનામ મનાવના ન જોઈએ

સુ.સનેા ઉત્તર મ્હાબગી રાજ વિચારવા લાગ્યો કે, જોકે આ કન્યા મને બહુ પ્રિય નાગે છે પણ એને માટે પ્રિયપુત્ર ગ.ગકુમારનો અધિકાર નષ્ટ કેમ કરી શકું ? હું મારી ઇચ્છાને દમ્પની મખીરા, પણ ગ.ગકુમારના અધિકારને નષ્ટ થવા દઈશ નહિ

આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાજા ઘેર પાછો ફર્યો મેં સુ.સની કન્યાની માગણી શા માટે કરી એ માતનો તેમને પશ્ચાત્તાપ થઈ રહ્યો હતો. બધારે ખીજી બાજુ સુ.સની કન્યા પ્રતિ તેનું ચિત્ત આકૃષ્ટ થયું હોવાથી અને તેનું જ અરજી ચલાવી તે ચિત્તાતુર રહેતો હતો ચિતાના કારણે તે દિન પ્રતિદિન સુકાતો જતો હતો

પિતાની ચિતાનું કારણ મન્નિઓ દ્વારા જાણી ગ.ગકુમારે પિતાનું કષ્ટ દૂર કરવા માટે સુ.સને ત્યાં જવાનો વિચાર કર્યો મન્નિઓએ કહ્યું કે, સુ.સને અત્રે જ બોનાવી લાગે તો ' ગ.ગકુમારે કહ્યું કે, જનારે આપણે તેની કન્યા લેવી છે તો ધર્મનો નાશ ન કરવો જોઈએ, એટલા માટે તેને ઘેર જવું એ જ ઠીક છે આ પ્રમાણે વિચાર કરી મન્નિઓની માથે ગ.ગકુમાર સુ.સને યે ગયો ગ.ગકુમાર મન્નિ વગેરેને પોતાના ઘર તરફ આવતા જોઈને સુ.સ વિચારવા લાગ્યો કે, મેં તેના પિતાને કન્યા આપવાની ના પાડી છે એને મને દડ આપવા માટે એ લોકો તો આવતા નહિ હોય પણ મેં તેમને કોઈ અનુચિત જવાન આપ્યો નથી, એને ભરે મૃત્યુ પણ આવે તો પણ મારે કરવાની શી જરૂર છે ?

ગ.ગકુમારે સુ.સને કહ્યું કે, તમારા મરભાગ છે કે પિતાજી તમારી કન્યાને આપે છે, અને તમારા જમાઈ મને છે અને એ

સળધતી દૃષ્ટિએ તમે પણ મારા માતૃપિતા (અદા) બનો છો છતાં તમે આ મળધના વિશે મારા પિતાને ના કેમ પાડી ? મુદામે ઉત્તર આપ્યો કે, એ સળધમા તમે જ યાત્રક મારણ છો' જે તમે એવી પ્રતિજ્ઞા કરો કે સત્યવતીનો પુત્ર જ રાજ્યાધિકારી બનશે તો રાગતી સાથે મારી કન્યાનો વિસાદ કરાવી આપવામા મને કોઈ પ્રકારી આપત્તિ નથી

શુ ! મનુ કથન સાંભળી ગ મહુમાર વિચાર્યા લાગ્યા કે, વાગ્દત્તમા આજે યજનો સમય છે તોકો યજનો અર્થ કેવળ અગ્નિમા લી હોમવુ એવો જ કરે છે પણ વારતવમા યજ એટલે શુ ? એને માટે કહેવામા આવ્યુ છે કે--

ઓષાદીર્ઘીન્દ્રિયાયજ્યે મયમાગ્નિષુ જુદ્ધતિ ।
શદ્વાદિધિપયામય ઇન્દ્રિયાગ્નિષુ જુદ્ધતિ ॥
સર્વાળીન્દ્રિયવર્માણિ ધ્રાણવર્માણિ ચાપરે ।
આત્મસંયમમોગામી જુદ્ધતિ જ્ઞાનદીપિતે ॥

આજે ઓષાદીર્ઘીન્દ્રિયને તું પિતા યજ્ઞ દિત માટે યજમા સમર્પણ કરુ છું હે' કાન ! તે ઘણીવાર સાંભળ્યુ છે કે, ગ મહુમાર યુવરાજ છે પણ હવે એ કથનને પિતાના દિતની આગમા સમર્પણ કરવુ પડશે અને સત્યવતીનો પુત્ર યુવરાજ છે એ કથન સાંભળવામા જ આનંદ માનવો પડશે' હે' આજો ! આ રાજત્વી પોશાક જોઈ આનંદ માનતી હતી પણ હવે એ ઇચ્છાને યજમા હોમી બાધને રાજા તરીકે જોવામા આનંદ માનવો પડશે હે' હજમ' તુ પણ તારા વિરો તરફ નિર્મમલ કેમરી લે કારણ કે તારા વિરોને પણ હું પિતાના દિતના હોમમા હોમી દઈશ હે' મન્તક' તુ ઘણા દિવસો સુધી ઉત્તમ અને અણુતમ ગદ્ય છે પણ હવે મત્તવતીના

પુત્રની આગળ તારે નમવું પ શે અને તેને ગમ્મ તરીકે માન આપવું પડશે !

અમિમા ઘીનો હોમ કરી યજ કરનારા તો ઘણાંય મળ્યા આપશે પણ આવા યજ કરનાર જ, ઓછા મળશે

ગગકુમાર કહે છે કે, હે ' શરીર' તું રાજ્ય બનવા ચાહતું હતું પણ હવે ભાઈને રાજ્ય બનાવી પોતાને દાથે તેમના ઉપર આમ દોળવું પડશે આ પ્રમાણે પિતાના દિત માટે પોતાના સ્વાર્થનો યજ કરવો પ શે

યુવમેને માટે આ એક આદર્શ છે દેશ, ધર્મ અને માતા-પિતાને માટે આલો ત્યાગ કરનાર યુવકોની વાત કોણ નહિ માને ! આ જ પ્રમાણે પિતાનું સુ કર્તવ્ય છે તે શાન્તનુ રાજ્યના વિચારે ઉપરથી જુઓ શાન્તનુ રાજ્ય ધારણ તો સુ ાસને તરી કન્યાને જે પુત્ર યશે તે જ રાજ્યાધિકારી બનશે એમ કહી સત્યવતીની સાથે વિવાહ કરી શકતા હતા પણ તેમણે વિચાર્યું કે મારી ઇચ્છાની પૂર્તિ માટે હું પુત્રના અધિકાર ઉપર તરાપ જમ મારી શકું ! આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેમણે પોતાની ઇચ્છાને પારી દેવાનું પસંદ કર્યું, પણ પુત્રના અધિકારને ઝુલ્મી લેવાનો વિચાર સરખો પણ ન કયો આજ પ્રમાણે જ્યાં પિતા પુત્ર એક બીજાના હિતનો વિચાર કરે છે ત્યાં કોઈ દિવસ વૈરાગ્ય ઊભું થવા પામતું નથી તેજ પ્રમાણે વૃદ્ધ અને યુવાન જ એ હબીમળીને આવે તો તેમા ઉત્થાન અને આનંદ છે

ગગકુમારે સુદાસને કહ્યું કે, ' મે પિતાના હિતના વલમ નપાનો હોમ કરી દીધો છે માટે સુદાસ ' હું તમારી સામે પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે, હું રાજ્ય લઇશ નહિ પણ તમારી પુત્રીને જે પુત્ર યશે તેજ રાજ્યનો અધિકારી યશે ' ' ગગકુમારની આ બીજા પ્રતિજ્ઞા

સાબળી સુદામ કહેવા લાગ્યો કે “વાસ્તવમાં આપ વીરપુરના છો. આપના જેવી જીભપ્રતિજ્ઞા મેં જીવે કરી શકે નહિ. પણ હું જુઓ. આપનો પુત્ર પણ આપના જેવો જ પરાક્રમી થશે. આપ તો રાજ્ય કરશો નહિ પણ આપનો પુત્ર મારી પુત્રીના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસવા મ્હાથી દરો? તે તો એમ કહેશે કે રાજ્ય તો મારા પિતાના અધિકારમાં છે એટલા માટે રાજ્યનો મ્હામી હું છું મારા પિતાએ રાજ્ય ન કર્યું તેથી શું થયું? પણ રાજ્યના ઉત્તરાધિકારી તરીકે હું મારો અધિકાર જા માટે છોડી દઉં? આ પ્રમાણે આપનો પુત્ર મારી પુત્રીના પુત્રને રાજ્યગાદીએ બેસવા ન દે એટલા માટે હું મારી કન્યાને આપના પિતાને આપી કેમ શકું?

જે લોકો પોતાની કન્યાનો વિક્રય કરી દે છે તેમણે સુદાસના કથન ઉપર વિચાર કરવો જોઈએ કે એક સાધા જુ માણસ પણ પોતાની પુત્રીના અધિકારની રક્ષા માટે આટલા ઉત્તમ વિચારો ગળે છે તો પગે તમારે તમારી પુત્રીના અધિકાર વિશે કેટલા ઉત્તમ વિચારો રાખવા જોઈએ.

સુદાસન આ કથન સાંભળી મગકુમારે કહ્યું કે, “તું ઠીક કહે છે તને મારા જામિ સતાનનો લગ્ન રહે છે પણ જો હું વિવાહ જ ન કરું તો મતાન કમ્પાથી થશે. એટલા માટે હું દેવ, ગુરુ અને ધર્મની સાક્ષીએ પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે, જીવનપર ત વિવાહ જ કરીશ નહિ આજીવન મહાચારી રહીશ.

મગકુમારે તો વિવાહ કરવાનો પણ ત્યાગ કર્યો પણ આજે એથી વિપરીત વિવાહ કરીને પણ નૈમિત્તિક લગ્ન મગધ જોડવામાં આવે છે પણ યુરોપમાં તો એમ કહેવામાં આવે છે કે, “વિવાહ કરી બંધનમાં શા માટે પડવું જોઈએ? વિવાહ કરવો એ તો એવું જ એ મધનોમા પડવા જેવું છે. આ પ્રમાણે કહી ત્યા

વિવાહ કરતા નથી તેમ અહ્યર્થ પણ પામતા નથી, પણ એથી
જેનું દુરાચાર સેવવામાં આવે છે આ પતનનો માર્ગ છે પણ
તમારી માથે તો બી મનો બિચો આદર્શ છે તો એ અહ્યર્થના
આદર્શને અનુમરવામાં જ કલ્યાણ રહેતું છે

ગગડુમારની બીજમપ્રતિજ્ઞા સાબળી સુભ અને સત્યવતી વગેરે
ગતબ્ધ થઈ ગયા ગગડુમારે આવી બીજમપ્રતિજ્ઞા કરી હતી
એના જ માટે તેમનું નામ બીજમ પડ્યું અન્તે બી મ સત્યવતીને
પોતાના પિતાની પાસે નહ ગયા સત્યવતીને ગાન્તનું રાખની
માથે વિવાહ થયો બી ગે આજીવન અહ્યર્થનું પાલન કયું તેમને
વિવાહ થયો ન હતો છતાં પણ તેમના અહ્યર્થને કારણે તેઓ
બધાના પિતામહ કહાવાયા

તમે પણ અહ્યર્થના આદર્શને અનુમરો અને રૂઢ અને પુરક
બધા એક બીજની સાથે દક્ષિણથી રહે તો તેમ સંપરતું
કલ્યાણ છે

સંતતિ નિયમન*

સમુદ્રવિ ૧૨ સુવ ત્રી નેમીચર ૪૬૧ ૬૧૩૧ મીડા ।
 રતનકૃષ્ણ ધરણી સિવાદેવી તેબનો ન હવ નીમ ।
 શ્રી િન મોહન ગારો છે છવનપ્રાણ હમારો ॥ ૧૧ ॥

શ્રી અરિષ્ટનેમિનાથ ભગવાનની આ પ્રાર્થના કરવામા આવી છે આજે મને જે વિષય ઉપર મોલનાનું કહેવામા આવ્યું છે તે વિષય ભગવાન અરિષ્ટનેમિની પ્રાર્થનામા જ નેહ રહી છું

મહા પુરોગમે સસારની દુગ્ધા સુધારના માટે જે આચરણ કયું છે અને જે માર્ગે તેઓ ગયા છે તે માર્ગે આવના માટે તેઓ આખી દુનિયાને આવાહન કરી ગયા છે કે હે 'જગજીવો' કાળની વિચિત્રતા અને વિપરીતતાને કારણે તમારી સામે એવી એવી પરિસ્થિતિ ઉપસ્થિત થશે કે તે સ્થિતિમા શું કરવું તેની તમને સૂઝ પડશે નહિ પણ તમે લોમ અમારા આચરણને દૃષ્ટિમા રાખી, જે માર્ગે અમે ચાલ્યા છીએ, તે માર્ગે તમે ચાલો, તે માર્ગને છોડી નહિ માર્ગે જગો નહિ, તો તમારું કલ્યાણ જ થશે

● રાજકોટ દરમીયાન શ્રીમાળી વાગીક લો ૧૮૬૨ના આસો વી ૧૦ ને રવીવારના રોજ પૂજ્યશ્રીને આપેલું ૪૬૨ વ્યાખ્યાન

અક'રાણુ નહિ થાય આ પ્રમાણે મહાપુરુષો પોતાના આચરણનો આદર્શ જગતના હિત માટે વારમા રૂપે મૂકી ગયા છે

આ મહાપુરુષોમા જગવાન અરિષ્ટનેમિનુ ધ્યાન સર્વોત્કૃષ્ટ છે તેઓ સમારની મમતા અઘ્રયર્થનો ઉચ્ચ આદર્શ ઉપરિચિત કરી ગયા છે આજે જો તેમની માફક અઘ્રયર્થને પાળી ન શકાય તોપણ તેમના અઘ્રયર્થના આ રીતે દર્શિત સમક્ષ રાખી જીવન-ચલદાર ચનાવવામા આવે તોપણ કષ્ટાણુ થઇ શકે છે

જગવાન અરિષ્ટનેમિએ જરુરવાનીમા વિવાદ કરવાનો ત્યાગ કર્યો હતો જો કે તેઓ અઘ્રયારી જ રહેવાના હતા અને તેમની પહેલાના એકરીશ તીર્થ કરે પણ તેમને માટે એવ કહી ગયા હતા કે, જગવાન અરિષ્ટનેમિ માનવઘ્રયારી રહેશે છતાં પણ જગવાન અરિષ્ટનેમિએ "હું બાળઘ્રયારી રહીશ કે અઘ્રયર્થનું પાલન કરીશ એમ ધોરિત થયું" ન હતું આનું કારણ મારી બુદ્ધિમા એ જણાય છે કે, તે વખતે સસારમા દિસાનું મહાન પાપ થઇ રહ્યું હતું તે વખતે અર્ધિસા પ્રવર્તતી જ ન હતી કે અઘ્રયર્થને ખરાબ માનવામા જ આવતું ન હતું એમ કહી શકાય નહિ પણ ધન્દિય લોતુપતાને કારણે તે વખતે દિસાનું તાજવ જુલ્ય થઈ રહ્યું હતું રસેન્દ્રિયના લોતુપી લોભે પોતાની રમણોતુપતાને પોપણ આપવા માટે ધોર દિસા કરતા હતા મારી મમજમા, આ ધોર દિમાને દૂર કરવા માટે જ જગવાને હું માનવઘ્રયારી રહીશ એમ ધોરિત થયું ન હતું

સતતિ નિયમન

જગવાન અરિષ્ટનેમિના સમયમા ગ્નેન્દ્રિયની લોતુપતા રધવા પામી હતી એવો જ ઉલ્લેખ મળે છે પણ આજકાલ તો જનનેન્દ્રિયની લોતુપતા વધી રહી છે અને તે કારણે મતાનોત્પત્તિની વૃદ્ધિ થતી

લેખ એવી મા યતા પ્રચલિત થઇ છે કે, આ ગરીબ ભારત ઉપર મતાનોત્તી વૃદ્ધિ થવી એક બાસ્તવરૂપ છે. આ ભારથી ભારતને ખચાવવા માટે એવો ઉપાય શોધી કાઢવામાં આવ્યો છે કે, સત્તાનના ઉત્પત્તિસ્થાનને જ નાખૂંડેરી નાખરામાં આવે તો પછી મતાનોત્પત્તિ થશે ક્વી રીતે ?

આ ઉપાયને મતતિનિષ્ઠમન કે મતતિનિરોધ કહેવામાં આવે છે. આ જ વિષય ઉપર મને થોડું કહેવાને માટે કહેવામાં આવ્યું છે. આ વિષય ઉપર મારો રીધારે અભ્યાસ કે મારું અધ્યયન નથી પણ મમાચાર પત્રો અને ટ્રાન્ક પુસ્તકોદ્ધારા જાણી શકાય છે કે ટ્રાન્ક લોમોનું એવું મ્થન છે કે, વધતી જતી સતતિનો અટકાવ કરવા માટે શસ્ત્ર કે ઔષધ દ્વારા સ્ત્રીઓની જનનશક્તિનો નાશ કરી નાખવામાં આવે, તેમના ગર્ભાશયનું સ્ત્રોપરેશન કરી નાખવામાં આવે કે તેમના ગર્ભાશયને શક્તિહીન બનાવી નાખવામાં આવે કે જેથી સતતિ પે. થઇ શકે જ નહિ. આ પ્રમાણે સતતિનો નિરોધ કરવાની આવશ્યકતા તેઓ એટલા માટે જણાવે છે કે —

અત્યારે દુનિયામાં મેકારી રહી રહી છે અને મેકારીના ભારથી દુનિયા વાગી રહી છે. આની અવદશામાં વિશેષ ખર્ચ નવારવું ઠિચિત ક્રમ ગ્રહી શકાય ? અને મતતિ વધારાથી ખર્ચ પણ વધે છે. મતાનો પેદા થાય છે ત્યારે પણ ખર્ચ થાય છે અને તેના ખાત-પાત, તથા શિક્ષાદિ માટે પણ ખર્ચ કરવું જ પડે છે. જ્યારે પોતાનું કે પોતાની સ્ત્રીનું પેટ બરવું પણ મુશ્કેલ થઇ ગયું છે તો પછી મતતિને પે. કરી ખર્ચમાં વધારો કરવો એ તો આર્થિક સંકટને વધારના જેવું છે. આર્થિકસંકટને મ જે દુખ પણ રહી જાય છે એટલા માટે સ્ત્રીઓની જનનશક્તિને નષ્ટ કરી સત્તાનોત્પત્તિને રોકવામાં આવે તો કોઇ પ્રકારનું દુઃખ જ રહેવા પામે નહિ.

આ આજના સુધારકોની કે મનતિ નિયમનના કૃત્રિમ ઉપાયોના પ્રચારકોની દલીલો છે આ દલીલો ઉપર હોડો વિચાર કરવામા આવે તો આ દલીલો અજબ પોકળ નથી દુનિયામા મેનરી અને મરીમી વધી રહી છે અને તેને કારણે દુઃખ પણ વધવા પામ્યું છે એવા માટે સતતિ નિયમનની આવશ્યકતા પણ છે આ મધુ તો કીક છે, પણ મરીમી કે બેનમીના દુઃખથી મચવા માટે મનતિ નિયમનનો જે ઉપાય મતાવવામા આવે છે તે ઉપાય રેક દરેક મે બહુ જ હાનિપ્ર, નિદનિય અને ખરાબ છે આ મમધમા મારી સમજના જે કાર્ડ આવે છે તે હું પ્રગટ કરું છું પત્રી માગ કથનો કોઈ માને કે ન માનેએ તો પોતાની ઈચ્છા ઉપર આધાર રાખે છે આ તો શોભે કહે છે કે, આ મુખ વિચારમ્યાત અનો છે એવા માટે બધાને પોતપોતાના વિચારો પ્રગટ કરવાનો અધિકાર છે આ મધનાનુમાર મને પણ અસ્થિગત વિચાર પ્રગટ કરવાનો અધિકાર છે એટલા માટે આ મમધમા મારા મનમા જે કાંઈ આવ્યું છે તે હું પ્રગટ કરું છું

કે પના કરો કે, એક બહુજ મુંદર માગ છે એ માગમા અનેક પ્રગ ના વૃક્ષો છે તેમા એક વૃક્ષ બહુજ મુંદર છે તો તીવતાની દિએ એ સુ ર વૃક્ષને આમાનું જાડ કહી શકાય કારણ કે આમાનું જાડ એ ભારતનું જ વૃક્ષ છે એમ માનવામા આવે છે

કાદપરિવર્તનને કારણે કે જમીન નીરમ થઈ જવાને કારણે તે આમાના જાડમા ફળ તો ઘણા આવે છે પણ જ્યાં સુ ર, આદિષ્ટ મો ખાતારને લાભ પહોચાડે એવા મીઠા ફળ થતા હતા, તેના સ્થાને હવે એજ આમામા નીરસ અને હાનિપ્રદ ફળો આવવા લાગ્યા

હવે ફેટાક, પોતાને જનમમાજના કિન્નૈથી માનનારા મિત્રો એ હા મળી વિચાર મેવા લાગ્યા કે, આ આમાના જાડની મરીઓથી

જનતામા જે રોગ ફેલાય છે તે રોગથી જનતાને મરીગીતે બચાવવી નેહએ ! તે મિત્રોમાંથી એક મિત્રે કહ્યું કે, આમા આમાના જાડનો શો અપગ્રધ છે ! જાડ શુ કરી શકે ? તેના ફળદારા જનતાની જે દાનિ યદ્ય રહી છે તે દાનિથી જનતાને મચાવનારો ભાર બુદ્ધિમાન લોકો ઉપર છે એના માટે બુદ્ધિમાનોએ એવો કોઈ ઉપાય મોઢવો નેહએ કે, જેથી આ સુર ગણાતું જાડ પણ નષ્ટ ન થાય અને તેના ફળદારા જનતાની જે દાનિ યદ્ય ની છે તે દાનિ પણ ન થાય !

બીજા મિત્રે કહ્યું કે, હું એક એવી રામાયણિક ક્વા જાણુ છું કે જે દસ આ વૃક્ષના મૂળમાં રે માથી વૃક્ષમાં ફળ જ આવવા બધ ઘર્ષ જશે અને એ રીતે મધો અગડો પણ મળી જશે તે ક્વાના પ્રોગથી તે વૃક્ષમાં ફળ જ આવશે નહિ એટલે લોકો તે ફળ ખાવા પામશે નહિ અને તેથી લોકોની દાનિ પણ ઘશે નહિ !

ત્રીજા મિત્રે કહ્યું કે વૃક્ષમાં ફળ જ આવવા ન હેવા એ માલામિતાનો જ નાશ કરના તત્ત્વ છે આમ કરવાથી તો આમાના જાડનું નામ પણ ગ્રહેવા પામશે નહિ ! એના માટે એ ઉપાય ઠીક જણાતો નથી

ચોથા મિત્રે કહ્યું કે હું એક એવો ઉપાય મતાવુ છું કે જે ઉપાયદારા વૃક્ષમાં વધારે ફળ નહિ આવે પણ જેટલા ફળોની આસ્થકતા હશે તેટલા જ ફળો આવશે માફીના ફળો તથા પામશે

પાંચમા મિત્રે કહ્યું કે જેથી શુ સાબ ઘમેર જે ફળો વૃક્ષ ઉપર આવશે તે તો દાનિ કંગારા જ આવશે ને ? તે પણ નિમત્ત અને ખરાબ જ હશે ને ? તો પછી એ ઉપાયથી દુનિયાને શુ લાભ થશે ? હું એક એવો ઉપાય જાણુ છું કે જે ઉપાયદારા આ વૃક્ષ

પણ મુદ્દર અને સુખ મનસ, તેના કળ પણ સુ ર અને આસ્થામરી આવશે અને જોડના કોનોની આવશ્યકતા દશે તેટલાજ જો આવશે વધારે નહિ આવે। એ કોનો એવા મિષ્ટ અને આસ્થામરી દશે કે તેથી પ્રાપ્તને દાનિ થાનો મળવ નથી તેથી જધાને લાભ જ થશે

એવા મિત્રે પૂછ્યું કે એ વાત તદ્દન અમભવિત છે એવો ઉપાય સદાગ નીરડી શકે નહિ એ ઉપાયદ્વાગ દશ પણ સુખગી શકે નહિ અને જધાને લાભ પડેઆટે એવા કોનો પણ જોઈએ તેના આવી શકે નહિ।

પાયમા મિત્રે જવાબ આપ્યો કે ભણ' તારી વાત તો મની શકે અને મારી વાત મની ન શકે કેમ કેમ ? મારી વાતના તો અનેક એવા પ્રમાણો પણ છે કે, જે મારી વાતને પુટ કરે છે મારી વાત તો પ્રાચીનમગથી પણ સિદ્ધ છે સાબથી પણ મિદ્ધ છે અને વર્તમાનના વ્યવહારથી પણ મિદ્ધ છે તો પછી આ પ્રત્યક્ષ વાતને અમભવનીય કહીને ન માનવી એ કામસુની કીક છે ?

પાયમા મિત્રે પોતાની વાતની પૂષ્ટિમા કેટલાક એવા પ્રમાણો આપ્યા કે જેથી તે વાતને મધાએ માન્ય મળી અને મધાને તેનો ઉપાય પસંદ પડ્યો આ દષ્ટાન્ત છે આ દષ્ટા તને સતતિનિયમન ઉપર આ પ્રમાણે ઘટાવી શકાય :

આ સસાર એક જાગતી સભાન છે આમારી જીવો એ મામના જીવો છે આ જીવ દશોમા મનુષ્યદશ મૌથી ઉદ્દૃષ્ટ છે આ મનુષ્યથી દશમા જોઈ કાત્તે અતિ મતતિરથી કોનો મદ્દ આવે છે અને એ કોનો નિમત્ત અને દાનિ કરનારા દોષથી ભારરૂપ જળાય છે આ પ્રમાણે અતિમતતિને કા જે મનુષ્યના મગરીયનો

કામ યદ્દ સ્ત્રી છે, ખર્ચનો ભાર વધી રહ્યો છે અને બેકારી વધી જવાને કારણે મતાનો પણ દુન્ય પામી ગયા છે

આજના સુધારમે કે જેઓ પોતાને દુનિયાના અને મનુષ્ય સમાજના નિર્દોષી માને છે, તેઓ આ વાત સમજ્યા, અને એ વાતનો નિકાન લાવવા માટે ઉપાય વિચારા લાગ્યા

એક કહે છે કે, અમે વિજ્ઞાનદ્વારા એવો ઉપાય ગાંધ્યો છે કે જે ઉપાયદ્વારા મનુષ્યશ્રી તૃષ્ટ તો મારું રહે, તેના સુખમૌદ્યને દાનિ ન પહોંચે અને સાથે સાથે તેમની ઉપર અતિ સતતિશ્રી બોળે પણ પડે નહિ એના માટે ગર્ભોદયપર જ શસ્ત્ર કે ઔષધના પ્રયોગથી નષ્ટ કે શક્તિહીન કરી દેવામાં આવે જેથી સતતિ જ પે । યદા ન પામે

સતતિનિવમન માટે એક તો ગભાશયને જ શક્તિહીન કરી દેવાનું કહે છે બીજો કહે છે કે, આમ કરવાથી તો મનુષ્યગતિનો જ નિનાશ થઈ જશે એટલા માટે આ ઉપાયને જ કામમાં લાવવો તે ઠીક નથી આ ઉપાયનો ઉપયોગ તો આવશ્યકતાથી વધારે સત્તાનો થતા હોય ત્યારે જ કરવો જોઈએ

આજના સુધારકો વધતી જતી મતતિને રોકવા માટે આને જ એક અતિમ ઉપાય માને છે ધણા લોકોને આ ઉપાય પમદ પણ પડ્યો છે અને તેઓ આ ઉપાયનો પ્રચાર પણ કરે છે એવું પણ સાબળવામાં આનું છે કે સરકાર પણ આ ઉપાયના પ્રચારમાં મદાપતા આપી રહી છે

લોકો એમ વિચારે છે કે “આ ઉપાયના પ્રયોગથી અમારા વિષયોગને પણ માધા પદ્ધતિશે નહિ તથા અમારા ઉપર મતતિનો

બોળે પણ પડશે નહિ અતિ સતતિને કા જે વધના જતા ખનેથી પણ અમે જમી જઈશું અને અમે મોજનોખ પણ માણી રાખીશું આ વિચારથી આજના લોભે મતલિ નિયમનના આ ઉપાયને પમ ક્રતા હોય એમ લાગે છે

ભગવાન અદિત્યેમિતા જમાનામા જેમ લોભે રમેન્દ્રિયોતુપ જતી રચા દતા તેજ પ્રભાજે આજના લોકો જનનેન્દ્રિય કે અર્શોન્દ્રિયને વધ થઈ રચા છે વિસ્થોતુપનાને મરશે આજના લોકોમા પોતાની અતિ પ્રતિ પણ દોહમાનના પે । યરા પામી છે અને તેથી જ તેઓ સતતિને પોતાના વિચરમોગમા માધમ્મ છે એમ માની રચા છે તેઓ સતતિને પોતાના સુખોપમોગમા વિચરમ્મ માને છે તથા એ વિધને દૂર કરી, પોતાના વિચરમોગને નિર્વિમ્મ બનાવવા માટે મતલિ નિયમનના ઉપર જતાવેના ઉપાયને પમદ કરે છે વિષય મોગની વામના વધી જવાને કા જે એમ થવું એ આભાવિક છે મીતામા કહ્યું છે કે—

“ચાયતો વિષયાપુમ મગસ્તેવૂપજાયતે ।

મગામજાયતે કામ કામાક્રોધોઽભિજાયતે ॥

ધોધાદ્ભવતિ સમ્મોહ સમ્મોહાસ્મૃતિવિગ્રમ ।

સ્મૃતિવિગ્રાદ્ બુદ્ધિનાશો બુદ્ધિનાશામ્મણસ્વતિ ॥

ધન્દ્રિય લોપુપતાને કા જે વિનાશ કરી રીતે આભાવિક થને જાય છે એને માટે મીતામા કહ્યું છે કે—

વિષયવાસનાની ધ્વજ કબાથી સગ પેલ થાય છે મગથી કામવામના પેલ થાય છે બ્યારે કામવામના પેલ થાય છે ત્યારે ક્રોધ પે । થાય છે ક્રોધથી સમોહ અર્થાત્ અજ્ઞાન પે । થાય છે અજ્ઞાનતાથી સ્મૃતિનો નાશ થાય છે, સ્મૃતિનાશથી બુદ્ધિ બદ થાય છે અને બુદ્ધિ બદતાથી પશ્ચિમે વિનાશ થાય છે

આજે જે દ્રષ્ટિએ સતતનિયમનને માટે ઉપાય કામમાં લેવામાં આવે છે અથવા એ ઉપાયને સારો માનવામાં આવે છે એનું ભાવિ પરિણામ જોતા એમ જ ઠીકી શકાય કે એ નાશનો માર્ગ છે.

લોકો એમ વિચારે છે કે, વિચલોગ છોડી શકાતો નથી આ વિચારને કારણે વિચલવાનસાથી જીનો મગ કરવામાં આવે છે જીનો મગ મરી વધારેમાં વધારે વિચલોગ સેવવામાં આવે એવી ઇચ્છા લોકો કરે છે અને આ ઇચ્છાની પૂર્તિ માટે મ નવધર્મક ગોળી, પાકુતી ગોળી આદિ જીવનભ્રષ્ટ કરનારી કામોત્તેજક ધીન્નેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે અત્યારે વિચલોગની નાનસા એટલી મધી વધવા પામી છે કે, જીવનભ્રષ્ટ કરનારી કામોત્તેજક ધીન્નેનો નિર્માપનોનો તો અટકાવ તો એક કરતું નથી અને બીનદુ સતતિને રોકના માટે કૃત્રિમ ઉપાયોનો પ્રચાર કરવામાં આવે છે.

કહેનાનો ભાવાય એ છે કે, જીનો મગ કરવાથી કામવામના ભાગે છ અને તેથી ક્રોધ પેદા થાય છે કારણકે જેઓ કામલોગમાં બાધા બીધી કરે છે તેની ઉપર ક્રોધ આવે એ સ્વાભાવિક છે કામલોગને કા લે જ મતાનો ઉપર પણ ક્રોધ આવે છે અને પોતાના મતાનો પણ રોતાનરૂપે માનવામાં આવે છે એટલું જ નહિ પણ સત્તાના ખર્ચમાં વધારો કરે છે અને કામલોગમાં નાધા બીધી કરે છે માટે સત્તાનો જ પે । ન થાય એવા ઉપાયો યોજવામાં આવે છે પણ જે વાતને દ્રષ્ટિમાં લાખીને આજે સત્તાનો પ્રતિ ક્રોધ કરવામાં આવે છે, તેમના પ્રતિ દ્રોહ કરવામાં આવે છે અને તેમની ઉત્પત્તિનો નાશ કરવામાં આવે છે એ દ્રષ્ટિ ઉપર બેડા વિચાર કરવામાં આવે તો જાણીએ કે આ દ્રષ્ટિએ તો વૃદ્ધો કે જેઓ કાઈ કામ કરી શક્તા નથી એટલે બારરૂપ દેવાથી તેમનો પણ નાશ કરવાની વૃત્તિ પે । થશે અને જે પ્રમાણે સત્તાનો પ્રતિ

નિવૃત્તાનો વ્યવહાર કરવામા આવે છે તે પ્રમાણે વૃદ્ધો પ્રતિ પણ નિવૃત્તાનો વ્યવહાર કરવાની ભાવના પેદા થશે. આ જ પ્રમાણે સ્ત્રીઓ એમ વિચારશે કે આ મારા પતિ હવે અશક્ત અને અયોગ્ય થઈ ગયા છે એટલે મારા માટે તે ભારરૂપ અને ન ધકકપ છે માટે તેનો નાશ કરી માટે કરવામા ન આવે. આ જ પ્રમાણે પુરુષ પણ સ્ત્રીઓને અશક્ત કે અયોગ્ય ગણી તેનો નાશ કરવાની ઇચ્છા કરશે. આ પ્રમાણે શક્તિ કે ઔષધનો જે ઉપાય, ખર્ચના ભારથી બચવા માટે સતતિનિયમનના કામમા લાગવામા આવે છે તે જ ઉપાય સ્ત્રી કે પુરુષોનો નાશ કરવાના કામમા પણ લાવવામા આવશે. પરિણામે અહિંસાનો પણ નાશ થશે અને જે કુખ્યાયક મન હજી દૂર છે તે પણ નગદી ને જ આવી જશે.

મહેવાનો આશય એ છે કે, કોઈથી મંત્રેલ પેદા થશે સમોદ-અશાન પેદા થવા બાદ આ સત્તાન છે કે પતિ-પત્નિ છે કે માતા-પિતા છે એનો વિવેક રહેતો નથી. પત્ની તો ખર્ચથી કેમ બચી શકાય અને પોતાના વિષયભોગનો માર્ગ કેમ નિર્વિધન મો મમ એ એક જ રહિ મહે ઠે આ પ્રમાણે સમોદથી રમૃતિ નટ થશે, બુદ્ધિ બ્રહ્મ થશે અને પરિણામે વિનાશ જ થશે. વિષયભોગની વાતમાને કારણે આ પ્રમાણે અનર્થ પરપરા હિતી થાય છે.

સતતિનિયમનને માટે શસ્ત્રના પ્રયોગનો ઉપાય વિચારવામા આવે છે પણ આ ઉપાયના વિરોધીઓ એમ પણ વિચારી શકે છે કે, સત્તાનોના કારણે જ મારા મહાસયનું આપરેશન કરવામા આવે ઇ એટલા માટે એ શસ્ત્રક્રિયાથી બચવા માટે હું સત્તાન પેદા થવા બાદ જ તેનો નાશ કરું તો ? ત્યારે શસ્ત્રપ્રયોગથી સત્તાની ઉત્પત્તિ રોકી શકાય છે અને એ પ્રમાણે સત્તાનો પ્રતિ શંકરમા હેની હવાનો નાશ કરવામા આવે છે ત્યારે કોઈ દિવસ

એમ પણ મરી સડે કે એ મતાનો નુસા લગાડે કે અવિનીત છે તે એનો પણ નાશ કરતા કોઈ અચકાશે નહિ! આ પ્રમાણે સતતિ નિયમનને માટે કન્યામા આવતા ટૂંકિમ હિપાયોને કારણે ધોર અનર્થ ફેનાવા પામશે, અને સસારમાથી દયા ભાવનો ક્ષાસ થવા પામશે.

કાચ કોઈ કહે કે, કોઈ પેદા થએલ મતાનને મારી નાખવા એ તો પાપ છે અને અમે તો સતતિનિયમનને માટે પ્રગમગર્ભાશયનું આપરેશન કરવાનું જ કહીએ છીએ જે પાપકર્મ નથી.

આ નશના ઉત્તરમા જણાવવાનું કે, માનો કે કોઈ એક માણુમ એક નૌકામા કે જેમા અનેક માણુમો મેડેના છે તેમા કાણુ પાડી રહ્યો છે તે નૌકામા મેડેના માણુમોને તો મારતો નથી કેવળ નૌકામા કાણુ પાડે છે આ ઉપરથી નૌકામા કાણુ પાડનાર માણુમ નૌકામા મેડેના માણુમોને મારતો નથી એમ કહી શકાય નહિ જે એમ કહી શકાય તો પછી ઉત્પત્તિસ્થાનને નષ્ટ કરી પોતાના વિવેક ભોગ આતુ રાખવામા હત્યા કરવામા આવે. ■ એમ કેમ કહી શકાય નહિ? આ સિવાય જ્યારે મનુષ્યની પરોક્ષ હિંસાથી ધૂણુ થશે નહિ પણ અણીએકને જ તેમની હિંમા કરવામા આવશે તો પછી પ્રત્યક્ષ હિંમાથી પણ ધૂણુ થશે નહિ અને તે પણ કરવામા આવશે.

હવે કોઈ એમ કહે કે તો પછી વધતી જતી સતતિનો અટકાવ પ્રતીરિત કરવો જોઈએ. જે સતતિનું નિયમન કરવામા ન આવે તો સુ કુતરાના મનુડીનાની માફક સતતિનો વધારો કરતા જ જવું સુ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમા સૌથી પહેલાં અમે એજ કહીએ છીએ કે, વિષયવાચનના સંપર્કને માટે જ શા માટે શાન્ત કરી દેવામા ન આવે! કામજામનાને નિધારવામા જ શા માટે આવે અને શા

લગનાન નેમિનાથે પણ સસારની મમમ બ્રહ્મચર્યનો આદર્શ ઉપચિત કરો હતો તેઓ મતતિનિમનના ઉપાયો પણ જાણના હતા અને મગવાન પુરો પણ ઉત્પન્ન કરી શકતા હતા તેમ છતાં તેઓ બ્રહ્મચર્યને જ સાડુ નમજતા હતા અને એના જ માટે તેમણે વિવાહ ન કર્યો પણ સસારની સામે બ્રહ્મચર્યનો આદર્શ ઉપચિત કર્યો આ જ પ્રમાણે જો તમે પણ વિવાહ ન કરો પણ બ્રહ્મચર્યનું જ પાનન કરો તો શુ વાધો છે ? જો તમે બ્રહ્મચર્યનું પાનન કરો તો પછી સતતિનિમનનો મોડ પ્રશ્ન જ પેદા થવા પામતો નથી

આ ઉપ થી કોઈ એમ કહે કે ? અમે બી મ કે લગનાન અરિષ્ટનેમિની મારક બ્રહ્મચર્યનું પાનન કરી સખીએ નહિ એના માટે વધતા જતા મતાનોનો નિરોધ થાય એવો ઉપાય મતાવો ? આના માટે મે પહેલા આગાનુ જે ઉદાહરણ આપ્યું છે તેને જુઓ જે પ્રમાણે આગાનુ જાડ પણ સ્થાડુ રહે, તેને ફોજો પણ આવશ્યક ક્ષાનુમાર આવે અને તે ફોજો સુદર તથા નધાને લાભકારી થાય તેને માટે જે ઉપાય આગળ વિચારવામા આવ્યો હતો તે જ પ્રમાણે સતતિ વિરે એવો કોઈ ઉપાય છે કે નહિ ? તેનો વિચાર કરો જો કોઈ એવો ઉપાય છે તો પછી એ ઉપારને કામમા ન લેતા શબ્દ કે બૌદ્ધના પ્રયોગદ્વારા ગર્ભાશયને નષ્ટ થા માટે કરવામા આવે ?

સૌથી સારો ઉપાય તો એ છે કે, તે માટે પૂર્ણ બ્રહ્મચર્યનું જ પાનન કરવામા આવે પરંતુ જો એમ જાની શક એમ ન હોય તો ન્યાસુરી પોતાનામા પોતાની સ્ત્રી અને પોતાના મતાનોને પાગવાની શક્તિ ન આવે ત્યા સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળવાનો નિયમ હોવો જોઈએ અથવા ન્યા સુધી પતિ-પત્નિમા મતાનોનું પાનન કરવાની શક્તિ નથી ત્યા સુધી મતાનોની ઉત્પત્તિ નહિ કરતા બ્રહ્મચર્યનું પાનન કરતુ જોઈએ અથવા જે ચાર મતાનો થયા ગા. મતાના માની વિવર મેવનથી નિવૃત્ત ધર્મ બ્રહ્મચર્યમા પ્રવૃત્ત થવું જોઈએ

આ પ્રમાણે યજ્ઞચર્ચનો આશ્રય તેવાથી સતતિનિયમનના પ્રશ્નના ઉપર મહેન્ટે ચર્ચા કરી છે પણ એને માટે હાનિગતક કૃત્રિમ ઉપાયોનો આશ્રય લેવાની જરૂર મેંતી નથી સતતિનિયમન માટે યજ્ઞચર્ચ એ અમોઘ ઉપાય છે પણ તોફાન, એ ઉપાયને ઉપયોગમાં ન લેતા, અમારો વિષયભોગ તો ચાલુ રહે અને સત્તાનોની ઉત્પત્તિ ન થાય એમ ચાહે છે અને પેતાની ઇચ્છાની પુર્તિ માટે શસ્ત્ર પ્રયોગ વગેરે હાનિ જનન શક્તિનો જ નાશ કરવાનો ઉપાય વિચાર છે પણ જો આ પ્રમાણે યજ્ઞચર્ચનું પાલન ન કરતા કૃત્રિમ ઉપાયો હા. મતનિનું નિયમન કરવામાં આવે તો તેથી જ જ હાનિ થવાનો મહત્ત્વ છે યજ્ઞચર્ચનું પાલન ન કરતા સતતિને કૃત્રિમ ઉપાયો દ્વારા રોકવામાં આવશે અને સીરનો પાણીની મારફત દુરપયોગ કરવામાં આવશે તો એ અવસ્થામાં પોતાનામાં પણ એવી નિર્મળતા આવી જશે કે પોતે જ મતાનને જ ને વધારે ભારતપ થઈ પડશે અને ત્યારે પોતાનો ભાર ઉસાડવો પણ તેને મુશ્કેલ થઈ પડશે.

નિયમ ભોગની કામના કામુખા રહી શકતી નથી એવી ભાવના જો તે કામે-શુક પુરવા પેદા થવા પામશે તો એ દુર્ભાવને કામને ભુજા અનર્થ પરવરા જતી થવા પામશે.

આજ મન પણ વધુ તોફાની એવી ભાવના દ્ર થઈ ગઈ છે કે નિયમ ભોગની કામનાને કામુખા લાવી શકતી નથી પણ આ વિશે પ્રાચીન તોફાનો અનુભવ વિશે છે પોતે યજ્ઞચર્ચને પાળી ન શકે એ વાત જુદી છે અને યજ્ઞચર્ચ પાળી જ શકાય નથી એમ કહી રાસારમાં નિયમ વાસનાના પ્રચાર કરવો એ વાત પણ જુદી છે આજે યુરોપ અને અમેરીકામાં એવી અનેક કુમારીકાઓ સાબળવામાં આવે છે કે, જેઓ નાનપણથી જ યજ્ઞચર્ચનું પાલન કરી રહી છે અને જનમેવા કરી રહી છે આમ હોવા છતાં પણ જેમની મામે

બી'મ અને ભગવાન નેમિનાથ જેવા અહમચારીનો હિંમત આદર્શ છે એ ભારતમા “વિષયભોગને કામુખા રાખી શકાતો નથી” એવી દુભાવનાનું ભૂત કરાથી ઘુસી ગયું તેની કાંઈ ખબર પડતી નથી.

અહમચાર્યનું પાનન કંઈ અતિ સુસ્કેન છે, માફુ થયા વિના અહમચાર્યનું પાનન થઈ જ સમ્પૂર્ણ નથી અને મૃદગ્યજીવનમા અહમચાર્યનું પાનન કે વુ શકે નથી” આ પ્રકારની માન્યતા તાજાં જૂનભરેલી છે જો મનોમગ મનજૂત હોય તો પૂર્ણ કે નૈતિક અહમચાર્યનું પણ પાનન થઈ શકે છે અથવા વિનાશ કરીને પણ મૃદગ્યજીવનમા અહમચાર્યનું પાનન થઈ શકે છે. અહમચાર્યના પાનનથી કેશુ નુકસાન થતું નથી, તાલ જ થાય છે કહ્યું પણ કે —

અહમચાર્યપ્રતિષ્ઠાયા વીર્યાલાભ —યોગસૂત્ર

અર્થાત—અહમચાર્યનું પાલન કરવાથી વીર્યનો લાભ થાય છે અને વીર્ય-મક્તિ સુરક્ષિત રહે છે નૈતિક અહમચાર્યનું પાનન કરવાથી પણ વીર્ય લાભ થાય છે અને વિનાશ કરીને અહમચાર્ય પાળનાથી પણ વીર્યનાભ થાય છે આથી વિરુદ્ધ વિષયભોગને કામુખા લાવી જ શકતો નથી એવી જ ભાવના ભાવનામા આવે અને એ દુભાવનાને કારણે શસ્ત્ર પ્રયોગાદિવારા સતતિનો નિરોધ કરવામા આવે તો તેથી પોતાની તથા બીજાની ધાગી હાનિ થવાનો સંભવ રહે છે.

કેટલાક લોકો એમ કહે છે કે, અહમચાર્યનું પાનન કરવાથી શરીરમા રોગ પે. થવા પામે છે. પણ અહમચાર્યનું પાનન કરવાથી મનને રોગ પે. થયો હોય એવું અત્વારસુધી મનવાગ સામજીવામા આવ્યું નથી તેમ તેનું હિદય પણ જોવામા આવ્યું નથી. આથી વિપરીત જે લોકો વિચ્છી હોય તેઓને જ રોગપે. થએલો નજરે પ્રમુદ્ધ જોવામા આવે છે અહમચાર્યથી રોગ પે. થતો નથી વીર્યલાભ જ થાય છે.

કહેવાનો આશય એ છે કે સતતિનિરમન માટે અહમચર્યનું પાનન કરવું જોઈએ સતતિ નિરમન માટે અહમચર્ય જ અમોઘ સાધન છે આ અમોઘ સાધનને મૂઢી કૃત્રિમ ઉપાયોવારા સનતિનો નિરોધ કરવો અને વિષયભોગની પ્રવૃત્તિ ચાતુ રાખવી એ પ્રાકૃતિક નિરમથી વિરુદ્ધ અને મહા હાનિનું કારણ છે જે સતતિનિરમનનું કારણ વિષયભોગનું મેવન નથી પણ આર્થિક અને શારીરિક નિર્મલતાને કારણે જ મનતિનિરમન કરવામાં આવે છે તે આ દૃષ્ટિએ પણ અહમચર્યનું પાનન એ જ એક અમોઘ ઉપાય છે

હવે કોઈ એમ કહે કે, સતતિનિરમન માટે અહમચર્યનો ઉપાય છે તો સારો, પણ અમે વિષયભોગની ઇચ્છાને રોખી રાખતા નથી તો પછી અમે અહમચર્યના ઉપાયને કામમાં કેવીરીતે લાવી શકીએ ?

અર્ધ ઉપવાસ ચિકિત્સાને ત્યાં કોઈ રોગી જાય અને કહે કે મારો રોગ દૂર થાય એમ હું આશુ છું પણ ઉપવાસ આવી શકતો નથી તો ચિકિત્સક તે રોગીને શું કહેશે ? એ જ કે, જે તમે ઉપવાસ નથી શકતા નથી તો તમારા રોગની ત્યાં આ દવાખાનામાં નથી આ જ પ્રમાણે જ્યારે તમે વિષયભોગની ઇચ્છાને રોખી જ શકતા નથી તો એનો અહમચર્ય સિવાય બીજો ઉપાય મળી શકે છે ? તમે અહમચર્યનું પાનન કરવા પણ આદત્ત નથી અને વિષય ભોગની પ્રવૃત્તિ ચાતુ રાખીને મનતિનું નિરમન કરવા આદો છે તો એનો અર્થ એ થશે કે, તમે સતતિનિરમનના માથા ઉપાયને કામમાં લાવવા આદત્ત નથી પણ તમારી વિવરામતાની પૂર્તિ કરવામાં જે મનાનો બાધકશૂન જણાય છે તેમને જ રોકવા આદો છે.

લોકોના મનમાં એવી વ્યભા પેદા થઈ ગઈ છે કે, કામભોગની ઇચ્છાને કામમાં રાખવી એ અમશ્ય છે પણ જે પ્રમાણે નેપોલીયને 'અસહ્ય' શબ્દને ટાંચામાંથી કાઢી નાખવાનું કશું હતું તેમ તમે

બી'મ અને ભગવાન નેમિનાથ જેવા અલ્પચારીનો ઉચ્ચ આ ર્થ
છે એ ભારતમાં “ વિચારભોગને કામુખા રાખી મકાતો નથી ” એવી
દુભાવનાનું ભૂત ધ્યાથી ઘુસી ગયું તેની માફ ખાતર પ ની નથી

મહાચર્યનું પાનન કરવું અતિ મુશ્કેલ છે, માધુ ઘણા વિના
મહાચર્યનું પાનન થઈ જ શકતું નથી અને મૃદાચર્યનમાં મહાચર્યનું
પાનન કરવું શક્ય નથી આ પ્રકારની માન્યતા ત ન જૂનભરેલી
છે, તે મનોગળ મળજૂત હોય તો પૂર્ણ કે નૈતિક અલ્પચાર્યનું પણ
પાનન થઈ શકે છે અથવા વિવાદ કરીને પણ મૃદાચર્યનમાં
મહાચર્યનું પાનન થઈ શકે છે મહાચર્યના પાનનથી કરું નુકસાન
થતું નથી લાભ જ થાય છે કહ્યું પણ છે કે —

મહાચર્યવ્રતિપ્રાપ્તિ વીર્યલાભ —યોગમૂત્ર

અર્થાત—મહાચર્યનું પાલન કરવાથી વીર્યનો લાભ થાય છે
અને વીર્ય-શક્તિ સુરક્ષિત રહે છે નૈતિક મહાચર્યનું પાનન કરવાથી
પણ વીર્ય લાભ થાય છે અને વિવાદ કરીને અલ્પચર્ય પાળવાથી
પણ વીર્યલાભ થાય છે આથી વિરદ વિચારભોગને કામુખા લાવી જ
શકતો નથી એવી જ ભાવના ભાવનામાં આવે અને એ દુભાવનાને
કારણે શસ્ત્ર પ્રયોગાદિદ્વારા મતતિનો નિરોધ કરનામાં આવે તો
તેથી પોતાની તથા ખીજની ઘણી હાનિ થવાનો સંભવ રહે છે

કે'નાક લોભ એમ કહે છે કે, અલ્પચર્યનું પાલન કરવાથી
ગરીરમાં રોગ પેદા થવા પામે છે' પણ મહાચર્યનું પાનન કરવાથી
કાંઈને રોગ પેદા થયો હોય એવું અત્માસુધી કેઈનાર સાબળવામાં
આવ્યું નથી તેમ તેનું ઉદાહરણ પણ જોવામાં આવ્યું નથી આથી
નિપરીત જે લોભ વિચાર હોય છે તેઓને જ રોગપેદા થએલો
નગરે પ્રત્યક્ષ જોવામાં આવે છે મહાચર્યથી રોગ પેદા થતો નથી
પણ વીર્યલાભ જ થાય છે

કહેવાનો આશય એ છે કે, મતતિનિયમન માટે મહત્ત્વપૂર્ણ પાનન કરવું જોઈએ મતતિ નિયમન માટે મહત્ત્વપૂર્ણ જ અમોઘ સાધન છે આ અમોઘ સાધનને મૂકી કૃત્રિમ ઉપાયોત્તારા મનતિનો નિરોધ કરવો અને વિવિધભોગની પ્રવૃત્તિ આતુ સખી એ પ્રાકૃતિક નિયમથી વિરુદ્ધ અને મદા હાનિનું કારણ છે જે મતતિનિયમનનું કારણ વિવિધભોગનું સેવન નથી પણ આર્થિક અને શારીરિક નિર્માનનાં કારણે મતતિનિયમન કરવામાં આવે છે તો આ દૃષ્ટિએ પણ મહત્ત્વપૂર્ણ પાનન એ જ એક અમોઘ ઉપાય છે

તમે જોઈ એમ કહે કે, મતતિનિયમન માટે મહત્ત્વપૂર્ણ ઉપાય છે તો મારો, પણ અમે વિવિધભોગની છત્રી રોગી શમ્તા થી તો પડી અમે મહત્ત્વપૂર્ણ ઉપાયને કામમાં પરીરીતે બારી શકીએ ?

માર્ગ ઉપચાર ચિકિત્સાને ત્યાં કોઈ રોગી જાય અને કહે કે, મારો રોગ દૂર થાય એમ હું ચલાવું પણ ઉપચાર આદરી શકતા નથી તો ચિકિત્સા તે રોગીને શું કહેશે ? એ જ કે, જે તમે ઉપચાર કરી શકતા નથી તો તમારા રોગની દવા આ દવાખાનામાં નથી. આ જ પ્રમાણે ત્યાં તમે વિવિધભોગની છત્રીને રોગી જ શમ્તા નથી તો એનો મહત્ત્વપૂર્ણ સિદ્ધાંત બીજો ઉપાય ગાફી કયો છે ? તમે મહત્ત્વપૂર્ણ પાનન કરવા પણ આદતા નથી અને વિવિધ ભોગની પ્રવૃત્તિ આતુ સખીને સતતિનું નિયમન કરવા આહો છે તો એનો અર્થ એ થશે કે, તમે મતતિનિયમનના સાચા ઉપાયો કામમાં લાવવા આદતા નથી પણ તમારી વિવિધભોગની પ્રવૃત્તિ કરવામાં જે મંતાનો ગાધકર્મ જણાય છે તેમને જ રોકવા આહો છે !

લોકોના મનમાં એવી વ્યવસ્થા છે । થઈ ગઈ છે કે, કામભોગની છત્રીને કામમાં રાખવી એ અમલવ છે પણ જે પ્રમાણે નેપોલીને ‘અમલવ’ શબ્દને કોઈમાથી કાઢી નાખવાનું કંઈ હતું તેમ તમે

પણ તમારા હૃદયમાંથી કામભોગને કાઢી જાઓ. અમલવ સમાન છે એ વાતને કાળી નામો તો તમને પણ નિરાશોગને કાઢી લાવવામાં જરાપણ મુશ્કેલી જણાશે નહિ.

હનુમાનની કથા

મયાતિ બ્રહ્મચર્યું પાલન કરી, પે. કરવામાં આવેલા સતાનો. પાળવા. હાન છે તેને માટે હનુમાનની કથા ઉપર વિચાર કરો. સોડો હનુમાન અમો જગ આપશે એમ માની હનુમાનની પૂજા કરે છે પણ શું હનુમાનને તેનું કે નિહાર ચકાવવા માત્રથી જ પાળવી માપ્તિ થઈ જશે? હનુમાનને જે જગ મળ્યું હતું તે બ્રહ્મચર્યના પ્રતાપથી જ મળ્યું હતું તે સીતના જ પુત્ર હતા પવનજી મળ્યા પછી સતી અજનાની સાથે વિવાહ કરી તેને ઘેર લાવવા પણ અજના પ્રતિ તેમના હાથમાં થોડો સજ્જેદ પેદા થઈ જવાને કારણે પવનજીએ અજનાને છોડી મૂકી અને પોતાના મનને વશમાં રાખ્યું અજના પણ સમજી ગઈ કે, પતિને મારા વિરોધ રહે પે. થયો છે અને એજ કારણે મનને વશમાં રાખી મારાથી દૂર ગઈ છે અજનાએ આ વાતને તકરારમાં રાખી પોતે પણ મનને વશમાં રાખવાનો નિશ્ચય કર્યો.

અજનાની દાગીએ એકવાર અજનાને કહ્યું કે, પવનજી તમારા માટે પતિ નથી પણ પાપી છે, કારણકે પતિ હોય તો કાઈ પોતાની બીને આમ છોડી મૂકે.

અજનાએ જવાબ આપ્યો કે, દાસી! તું મારા પતિની નિંદા કર નહિ તે સાચા ધર્માત્મા છે તે રાજપુત્ર છે અને અનેક કમાઓ સાથે વિવાહ પણ કરી શકે છે તેમ છતાં કેવળ મારા માટે તેઓ મનને કાળુમાં રાખી રહ્યા છે મારા પાપને કારણે તેમને

મારા વિરો સદેહ પે । થયો છે જ્યારે મારુ પાર દૂર થઇ જશે
ત્યારે મારા પતિનો મદેહ પણ દૂર થઈ જશે અને ત્યારે મારા
પતિ પોતે જ મને ચાહવા નામશે

એક દિવસ એવો હતો કે, જ્યારે સ્ત્રીઓ આ પ્રમાણે પતિના
પ્રેમને સપાદન કરવા માટે આત્મચમર્ષણ કરતી અને આજે એવો
દિવસ છે કે, જ્યારે સ્ત્રીઓને પુનર્વિવાહ કે આ માટે જન્મ મતી
ઉત્તેજિત કરવામા આવે છે અને તેમના હૃદયમા કામવાસનાની
અગ્નિ પ્રજ્વલિત કરવામા આવે છે પુરો પોતે કામવાસનાના
શુનામ જતી ન્હા છે અને એ કાણે જ આજે વિવારિવાહ કે
પુનર્વિવાહનો પ્રશ્ન ઉભો થયા પામ્યો છે ને વિધવાઓની માથે
પુરો પણ સ્ત્રીના મૃત્યુમાદ બ્રહ્મચર્ય પાન કરે અને ત્યાગમય
જીવન ચતીત કરે તો એ પ્રશ્નનો ઉદ્ભવ જ જરૂરીતે થઈ જાય
પણ પુરો સ્ત્રીના મૃત્યુમાદ બરે ઉપરથી રાતા દેવ પણ બીજી
સ્ત્રી આવશે એ વિચારથી હૃદયથી તો પ્રમલ થાય છે

જે પ્રમાણે સ્ત્રીઓને માટે અજનાનો આ રીતે છે તે જ પ્રમાણે
પુરોને માટે પવનકુમારનો આદર્શ છે પવનકુમાર અને અજનાએ
મનેએ આ જ પ્રમાણે બ્રહ્મચર્ય પાળવામા ગાર વા નિતિત કર્યા
અજના તો માત્ર વર્ષ સુધી બ્રહ્મચારિણી તો રહી જ પણ પવને
પણ તેના વડા સુધી બ્રહ્મચર્યનું પાનન કર્યું તેઓ રાજકુમાર
હતા ને તેઓ ચાહત તો બીજને વિવાહ કરી શક્તા હતા અથવા
આજની માથે કુલ્યારહાર કરી શકતા હતા પણ તેઓ તો એમ
વિચારતા હતા કે, જ્યારે હું મારી સ્ત્રીને પતિનતા જોવા ચાહુ છું
તો પતી હું પોતે દુર્ચ્વહાર કરી બજા એ ચાહું માથી એવો
અનર્થ થઇ શકે નહિ આજના લોકો સ્ત્રીઓની તો નીકા કરે છે
પણ પોતે એ કામો કરે છે તે તરફ ધ્યાન આપતા નથી પુરો

પોતાના માટે તો એમ મહે છ કે, અમે પુરુષ છીએ એવે ગમે તે કરીએ પણ આ એકપક્ષીય વાત છે એવા માટે અમે એમ દલીલ છીએ કે, સ્ત્રી સ્ત્રી પુરુષ-જાતેએ શીનનું પાવન કરવું જોઈએ શાસ્ત્રમાં પુરુષને માટે સ્વદા રીતો અને સ્ત્રીને માટે અપતિ મતો રીત જતાવસામાં આવેલ છે જો પુરુષ સ્વદા મતો નતનું પાવન કરે તો સ્ત્રીએ અપતિસંતોષનનું પાવન મ્મ હદિ કરે? પૂર્ણ મહાયનું પાવન ન થઈ શકે તો પણ આ નતનું જગત્તર પાવન કરવામાં આવે અને સ્ત્રી-પુરુષ સંતોષપૂર્વક મર્પાદિત જીવન માટે તો પણ મતતિનિયમનના પ્રશ્નો ઉઠેલ થઈ શકે એમ છે

બાર વર્ષ માદ યુદ્ધને માટે જતા પવનકુમારે જગનમાં પગ નાખ્યો ત્યાં મતના રખને જા- ઉપર એક ચક્રવાતી રાત્રી હતી પવો પોતાના મિત્ર પ્રદસ્તને આ પક્ષી શા માટે રુવે છે તેનું કામચૂં પૂછ્યું પ્રદસ્તે મ્હુ કે, “રાતના વખતે ચક્રવાક અને ચક્રવાતીનો વિયોગ થઈ ગય છે અને એ વિયોગકુખને કા જે આ ચક્રવાતી રાત્રી રહી છે”

પવનકુમાર પ્રદસ્તને કહેવા લાગ્યા કે “જ્યારે આ ચક્રવાતી સ્વર્ગ એક રાતના વિયોગ કુખથી આગ્રહો જધો કે પાત કરી રહી છે, તોપણ મારી પત્ની કે જેને બાર વર્ષ થયા મે છોડી મૂકી છે તેને કેવું મધું કુખ થવું હશે” મને તેના પ્રતિ મહેદ પેલ થયો હતો અને તે કારણે મે તેનો ત્યાગ કર્યો હતો

પ્રદસ્તે પવનકુમારને પૂછ્યું કે, “તે સતી તરફ આપને શો મહેદ પેલ થયો હતો? તમે મને અત્યાર સુધી એ વિશે વાત મધિસ કરી નહિ વાત કરી હોત તો આપના મહેદનું નિવારણ હું કરી આપત”

પવનકુમારે પોતાનો સહેલ પ્રદસ્તને સ્ત્રી સંબંધમાં પ્રદસ્તે જવા આપ્યો કે, “તે તો સતી છે તેના તરફ તમારો સહેલ

અગ્યાને જો તમારો મદદ માગ્યો હોત તો તે આટલા દિવસ સુધી ઘેર બેગી મહેત નહિ પણ પીયર ચાલી ગઈ હોત ' તમે જોને દોષ માની સદેહ કરી ગયા છો તે દોષ નહિ પણ ગુણ છે

પવનકુમાર નથી વાન સમજી ગયા અને તેમનો સદેહ દૂર થયો તે પ્રદસ્તને કહેવા લાગ્યા કે, "મેં એ મીનીને દુષ્પ આપી પણ પાપ ક્યું છે હવે હું મમરાજીજીમા જાઉં છું પણ જો હું સુદમા માયોં ગયો તો મારા હૃદયમા એ દુષ્પનો કોટો મારે માટે લી જશે પરંતુ હવે એવો કોઈ ઉપાય છે કે જે હાલ " સતતમર ત્યા ગઈ પાછો આવી ચક્ર કે પ્રદગ્તે કશું કે, હા ' હું એરી વિદ્યા જાણુ છું

આજે તો એરેશ્વરેન વાસુધાન છે પણ પહેલા આમશમા C રાત્રી વિદ્યા દત્તી એ વિદ્યાની અભાષનાથી પ્રત્યક્ષ સાથે પવનકુમાર જ્યાં અજના રહેતી દત્તી ત્યાં આગ્યા તે વખતે અજનાને તેની સખી મ્હી રહી દત્તી કે, જોને તું તારું સૌભાગ્ય ગયો છે તે તારા પતિએ તા ! શુકન ન લઈને તારું અપમાન ક્યું છે વારનવમા તારો તે પતિ મફત કુદ છે હું તો એમજ રિચારું છું કે તે જગત સુદમા માયોં જશે '

દાસી અને રાણીમા શુ અતર હોય છે તે અજના અને તેની દાસીની વાતચીત ઉપરથી જુઓ દામીના કથનના ઉત્તરમા અજનાએ કશું કે, " એમ કહે નહિ મારા પતિની સુદમા અવસ્થા હતી થશે હું તો તેમનો વિજય થાય એ જ ભાવના ભાવુ છું '

મીએ કશું કે, "જેણે તારું આટલું મધુ અપમાન ક્યું છે તેની પણ જીવ થાય એમ ચાહે છે ? "

અજનાએ જવાબ આપ્યો કે, " મારા પતિના હૃદયમા મારા પ્રતિ સદેહ છે એ કા છે તેઓ મને કુશરિત્રા ધારે છે અને એ

મરજો જ મારા સુકન લીધા નહતા હું રિચાના સુકન સારા ગણાતા નથી મારા પતિ એના મહાપુરુષ અને વીર છે કે તેમજો પિતાને સુદમા જરા ન દેતા પોતે સુદમા મયા તેઓ એવા વીર પુરુષ છે અને બાર રાંથી શ્વેતચરણ પાનન શ્રી રણા કે એટલા માટે જો એવા સન્નિવિત વીરપુરુષની શ્રુત નહિ થાય તો એની શ્રુત થશે ?

આ પ્રમાણે અજના અને તેની તસી વચ્ચે થએલી રાતનીત પવનકુમારે શાતચિત્તે માબળી અને માબળાને તે ગાગગા થઈ પ્રાર્થને કહેવા નાચ્યા કે 'હે મિત્ર' મે આ સતીનો ગુન જ અનુદાધ કયો છે એટલા માટે તેને કવીરીતે મળવું'

પ્રદરતે કન્યુ કે 'થોડીવાર ગદ્ગદુઓ' આ પ્રમાણે કહી પ્રદરતે અજનાના ધરતુ મા છ ખખાચુ બારણાને કોઈ ખખખારતુ જોઈ તે જોઈથી બોલી ઉઠી કે, 'એ કોણ કુદ છે કે, જે કુમારને મદાર ગએલા જોઈ અત્યારે આવ્યો છે? જે કોઈ હોય તે આવીથી જ નહીં આના જાઓ નહિ તો તારું મત્સ્ય થઈ જશે

પ્રદરતે જનાન આપ્યો, 'ખીનુ કોઈ નથી ખીનું કોણ અત્રે આવવાની દિશત કરે' એ તો પવનકુમાર છે અને તેમની સાથે હું તેમનો મિત્ર પ્રદરત છું આ સાંળી અજના પ્રસન્ન થઈ પણ તેણીએ ખાત્રી કર્યા વિના ધરના માત્સ્યા મોત્યા નહિ, પણ પહેલા પ્રકાશના મારી વાટે ખાત્રી કર્યા ગાદ જ તેણીએ ધરતુ મારણ બોલુ

અજનાએ અર્ધ-પૂર્ણ વડે પવનકુમારની આત્મી ઉતારી અને પડી મે તેમને મધુ કદ આપ્યું છે એમ કહેવા નાની

પવનકુમારે અજનાને કદ આપ્યું હતું કે અજનાએ પવન કુમારને કદ આપ્યું હતું' વાગ્નવમા તો પવનકુમારે જ અજનાને

કહ્યાપ્યુ હતું તેમ છતાં અજનાએ એમ ન ક્યું કે, તમે મને કહ્યાપ્યુ છે પણ એમ ક્યું કે, “મેં આપને મહુ કહ્યાપ્યુ છે અને તમે મારા કારણે જ બાર વર્ષ સુધી અહચર્યનું એનિનિપૂરક પાન કર્યું છે મારા આ કહ્યને આપ ક્ષમા આપો આજે આપનો સંદેહ દૂર થશે છે એ જાણી મને મહુ પ્રસન્નતા થાય છે.”

પવનકુમાર અજનાને કહવા લાગ્યા કે, “હે સતી ! ક્ષમા કરો મેં અજાનને કારણે આપના જેવી સતી ઉપર પણ બોટુ મ્લક થાન્યુ મારા આ અપાધને તમે ક્ષમા કરો.”

આખરે મનેનો મસારમન થયો અનેએ બાર વર્ષ સુધી અહચર્યનું પાનન કર્યું હતું એટલા માટે પવનના વીર્યથી તનુમાનનો જ મ થયો.

કહેવાનો આગમ્ય એ છે કે, અહચર્યપૂર્વક મયાતિ જીવન ગાળવાથી મતાનો પથ્ય મળવાન થાય છે એટલા માટે મતતિ નિયમને માટે પવનકુમારનો આદર્શ દષ્ટિ મમદા રાખવો જોઈએ.

જો તમે બીજા કે ભગવાન અગ્નિનેમિત્રી માદક પૃથ્વી સહચારી ગ્હી ન શકો તો પવનકુમારની માકક અહચર્યપૂર્વક મયાતિ જીવન તો ગાળી શકો છો કામવામનાને કામુમા રાખી શકાતી નથી એ આવનાનો ત્યાગ કરો એ કુમાવનાને કાગ્લે જ વિરવામનાને વેગ મળ છે.

કહેવાનો સાતશ્ય એ છે કે, અત્યારે સતતિનિયમન કરવાની આવશ્યકતા અવગમ્ય છે પરંતુ મતતિનિયમન માટે આજે જે રાસ્ટ્રક્રિયા કે ઔધનો ઉપાય ગતાવગમા આવે છે તે સાચો ઉપાય નથી તે ઉપાય તો રેક દષ્ટિએ લાભને બદલે હાનિકર્તા જ છે એટલા માટે એ હાનિકારક ઉપાયોને કામમા ન લેતા સતતિનિયમન માટે સહચર્યના અમોહ ઉપાયને મમમા રેવો જોઈએ.

શ્રદ્ધાચર્યાના આ ઉપાયથી મનતિનું નિયમન થશે જે સંત
યશે તે પણ વ્યવસ્થા અને સંગઠન થશે અને તમે પણ મશકત ૨
ગકરો.

શસ્ત્રક્રિયા ૨ ઔષધના પ્રયોગદ્વારા મનતિનું નિયમન કરવા
પોતાનાં દાનિ યજ્ઞની સાથે પરપગએ બીજાની પણ દાનિ થાં
આ મિત્રાથ વત્તમાન મમયમા સીપુરુષની મમાનતાનો પ્રશ્ન
થવા પામ્યો છે તો સ્ત્રીઓ તમ્મથી દાનિ એવો પ્રશ્ન પણ જો
થવા પામે કે, સતતિનિયમન માટે અમારા ગમાશયનુ શા મ
ઓપદેશન કરવામા આવે! પુરુષોને જ રાજ્ય કે ઔષધના પ્રયોગ
એવા શા માટે બનાવવામા ન આવે કે તેમની દ્વારા મતારોત્પત્તિ
થઈ ન મકે! તેમની ઉત્પાદક શક્તિને જ નાશ શા માટે
કેવામા ન આવે! જે કૃત્રિમ સતતિનિયમનના ઉપાયોને કા
ભરિયમા આવી ભનકર મ્થિતિ ઉભી થવા પામે, એ ઉપાયો
પરેરેથી કામમા ૧ લેવા એ જ ઉચિત છે ૨ કદાચ મરકાત ૨
મનતિનિયમન માટે એવા કૃત્રિમ ઉપાયોને મમમા લેવાનો કા
કરે તો ૩જી મરકાત ૨ એ કાગા કાવ ને માનવો કે નહિ! એ
તમારી હુઝા ઉપર જ આધાર મપે છે જે તમારી દષ્ટિએ ૧
મતતિનિયમનના કૃત્રિમ ઉપાયો અનુચિત છે તો એ ઉપાયો
ત્યાગ કરો અને મતતિનિયમન માટે શ્રદ્ધાચર્યાના અમોઘ ઉ
કામમા ૨૦ તો તેમા તમારુ મમાજનુ અને દેગનુ ૨ માણ રહેનુ

ખાદી અને જૈનદષ્ટિ*

ગાંધીજી કહે છે કે, “ભારી જયતિ કપારે આવે છે તે ? જાણતો નથી મને તો બે ચીજો વધાણી છે ભારત જે અદિભ્રાત્રાદી રહેવા ચાહે છે તો હું ભારતની સન્નુષ બે વિચારો મૂકું છું — એક તો એ કે, ખાદી પહેરો અને બીજો એ કે રૂંદિયો કાતો. ગાંધીજી આ પ્રભાવે કયન છે ખાદીના આ કયનનો જૈનદષ્ટિએ વિચાર કરવો આવશ્યક છે અને એના માટે આ વિષય વિશે જૈનદષ્ટિએ વિચાર કરો છું.

મના સોમ કહે છે કે, ‘ જામે ખાદી કેમ પહેરીએ ? ખાદીમાં તો જૂ પડે છે અને ખાદી ધોવા માટે વધારે પાણી વાપરવું પડે છે આ દષ્ટિએ તો ખાદી પહેરવાથી વધારે દિંશ માથે બીજી દષ્ટિએ વિચાર કરતા જૈનદર્શન ગમદેય ન કરવાનું કહે છે, ખાદી પહેરવી અને વિનાયની ન પહેરવું એ સુ ગમદેય નથી ? ”

જેનામાં ગમદેય થી તે ખાદી કે વિનાયની મમે તે પહેરે છે, અને કોઈ જાનનો બે આવ રાખતા નથી જો દષ્ટિએ ખાદી ?

● જૈનાચાર્ય પૂજ્યશ્રી જ્ઞાનદિસાચજી મ.સાજી સાદેબનુ તા. ૭-૧૦-૧૯૭૭ નામી જયતિ પ્રસંગેનું નવેર પ્રવચન

વિનાયકી એ જેમા કોઈ તમ્મ રાગદેવ ન રાખવો જોઈએ ગાંધીજી ખાદી પહેવ્યા માટે જે કાર્મ કહે છે તેની વિચ્છ જૈનદષ્ટિએ આ દલીલ કરનામા આવે છે આપણે તો અત્રે ગાંધીજીના કથન ઉપર અને આ દલીલ ઉપર તટસ્થ રહીને વિચાર કરવાનો કે

એમ કહેવામા આવે છે કે, ખાત્રીમા જૂ પડે છે અને ખાદીને ધોરા માટે વધારે પાતળી વાપરવું પડે છે, પરંતુ આ રીતે આરભસમારભ જોવા લાગશું તો અનેક અનિતિવાળા કાર્યો થવા લાગશે દષ્ટાંતરૂપે એક માણસ કહે છે કે, 'તું મહાત્મા' પાળી શકતો નથી, પરંતુ જો વિનાશ કરે તો આરભ થાય વિવાદ પ્રવાધી સતતિ પણ થાય અને ધમાનમા પડે પડે એથી આરભ વધી જાય માટે કપીએ, જે કપીઆ આપીને વેશ્યાગમન કરી મારી મમવાસનાને તૃપ્ત કરી લઈ કે જેથી આરભના પાપમાધી બની જાય 'કોઈ માણસ આ પ્રમાણે કહ્યું તો તમે તેને શું કહેશો? એ જ જનાણ આપશે કે તેમ કરવું 'તે મહા પાપ છે' આ પ્રમાણે માત્ર દેખીતા આરભને પકડી રાખવામા આવે અને પરોક્ષરૂપે મળી આરભ વગેરે મોટા પાપ ન જોવામા આવે તો નૈતિક જીવન છોડીને અનૈતિક જીવનમા પડી જવું પડે સસારમા જેટલા કૃત્યો થાય છે તે દરેન્ની સાથે પાપ અને પુણ્ય લાગેના જ રહે છે પરંતુ પત્યેક કૃત્યમા પાપ અને પુણ્યનું વધવા ઓછાપણું જોવું જોઈએ

જે કૃત્યથી વધારે પાપ થાય છે તે કૃત્યને પહેલું જ તજવું જોઈએ જે પ્રમાણે વેશ્યાગમન અને નૈતિક વિવાદના વિષયમા જોવામા આવે છે કે વેશ્યાગમન એ ભયકર પાપ ॥ અને નૈતિક વિવાદ કરના તે ભયકર પાપ નથી આ માત્ર કાપ ના મત્તમા પણ વિચારો જો તમે કાપ ના વિષયમા વિચાર કરશો તો વેશ્યા

મનથી દંડને અને ધર્મને જોટલુ નુકસાન નથી પહોંચ્યું તેથી અધિકે નુકસાન ચરખી લાગેના કાપની વપરાયથી થતું છે પરંપરાએ જોતા જોરી રીતે વેસ્થામનથી વધારે નુકસાન થાય છે તેવી જ રીતે ચરખી લાગેના કાપથી પણ પરંપરાએ વધારે નુકસાન થાય છે આ દશામા જેવી રીતે આરબના બાના નીચે વિરાઢ પ્રતા વેસ્થામનને અપારખી માનવામા આવે છે, તેવી જ રીતે આરબના બાના નીચે ખાદીના સળધમા વિગ્ધ મોનકુ તે વીક છે કે નહિ તેનો મિચાર કરો.

ચરખી લાગેના કપાને ધોવા માટે ઝોણુ પાણી વપરાતું હશે પરંતુ તેથી પરંપરાએ કટલુ પાપ થાય છે તે તો જુઓ ખાદીને ધોવા માટે વધારે પાણી વપરાતું હશે પરંતુ ચરખી લાગેના કાપ કરતા ખાદીના કાપથી પરંપરાએ થતા પાપની સરખામણી કરીએ તો બન્ને વચ્ચેનો કોઈ સમતલશે.

ભાગત તરફ રાગ અને વિનાયત તરફ દ્વેષ શા માટે? એ વિષયમા કહું છું કે, જૈનધર્મ રાગદ્વેષ કરવાનું કહી પણ કહીતો નથી, પરંતુ તમે મંસારમા હોવાથી નૈતિક રાગદ્વેષથી બની શકતા નથી દષ્ટાતરપે તમે તમાગ પુત્રને તમારો માનો છો, પરંતુ પાડોશીના પુત્રને તમારો પુત્ર માનતા નથી દયા તો પાડોશીના પુત્ર ઉપર પણ રાખો છો છતાં તેને તમારો પુત્ર માનતા નથી એ રીતે ભારત તમારો દેશ છે, તમે આ દેશમા જ રહો છો અને પોતે પામો છો તેથી તમોને ભારત તરફ રાગ હોય તો તે સ્વાભાવિક છે.

ભારત તરફ પ્રેમ રાખવો તેનો અર્થ એ નથી કે, ઇંગ્લંડ તરફ દ્વેષ રાખવો ભારત ઉપર પ્રેમ રાખવા સાથે ઇંગ્લંડ ઉપર પણ દયા રાખવી જોઈએ આજે તે દેશ પણ ખરાબ થઈ રહ્યો છે તમે ત્યાંનું કાપડ વાપરો છો તેથી તે દેશ જીવન દેશનું ઘોઘી ચૂમવાનું

ખાખી ગયો. ડ અને વિનામી બની ગયો છે. જો તમે ચરમી લાગે તો કાપડ વાપરવાનું છોડી દો. તો તે દેશમાં ચરમીને માટે થઈ દેવી દિવા અટકી. ૧૧૫ તેમજ તે દેશમાં જોહોમાં જે ખતમી આવી ગઈ છે અને ખીનનું લોકી ચૂસવાનું શીખી ગયા છે તે બધા થા. ૧૧૬ આ રાતોને સમજાવ્યા પછી તમો જેવું વ્યાજની લાગે તેવું તમે કાનાના જ પરતુ આ રાતોને મજાજવાની આરમ્ભતા છે આ વાતોને મજાજને તમે મજાઆરભથી બચી રહો છો. શાઓમાં આવડને અ પારબી, અપચગ્રિહી કહ્યા છે અને પોતાની આદર વિકા પચુ ધર્મને ગહે કરે છે તેમ કહ્યું છે. આવડોનું વર્ધન કરતા એમ કહેવામાં આવ્યું છે કે, આવડોએ આરભનો સર્વથા ત્યાગ કયો ન હતો પરતુ તેઓ મહાઆરભથી મુક્ત રહેતા. જેઓ મહા આરભથી મુક્ત રહ્યા છે તેઓને અ પારબી હોવા છતાં પણ શાસ્ત્રકારો વમી કહે છે, પાખી કહેતું નથી માટે ચરમી લાગેના કાપડ અને ખાખીના સબંધમાં એ જુઓ કે અ પારભ કોનાથી થાય છે અને મહા આરભ કોનાથી થાય છે? આ વિશેષ ખાખીને જેમાં મહા આરભ હોય તે વસ્તુનો ત્યાગ કરો.

ખાખીને ધોવામાં વધારે પાણી વપરાય છે તે કારણથી ખાખીની નિન્દા કરવી અને ચરમી લાગેના કાપડને ધોવામાં પાણી ઓછું વપરાય તેથી ખાખી કરતા તેને સારું માનવું અને તે પાછાગના મહા આરભનો વિચાર ન કરવો તે વ્યાજબી નથી ખાખી વાપરવાથી ખાખીની વધારે વપરાયથી હિંસા થાય છે પરતુ ચરમી લાગેના કાપડથી તો મનુષ્ય સુધીની પણ હિંસાઓ થાય છે.

હું એમ કહું છું કે મહાઆરભ અને અ પારભને સમજીને મહાઆરભથી છોડો અ પારભથી પણ છૂટવા પી ભાવના રાખો પરતુ અ પાર

એમ મહાત્મા આવે છે, માધીજી જૈનના મહામતધારી નથી
 માની જ એમ હતા પણ નથી કે “હું મહામતધારી છું” પરંતુ
 મ’ ૧ મટે એમ કહી શકાય કે, તમે તો “મહામતધારી છો અને
 તેથી તમારે જૈન દિગ્ગે રેડિયાનો નિષેધ કરવો જોઈએ
 , રેડિયો સુજાગ્ય કરીને ફરે છે અને તેથી જીવોની હિંસા
 થાય છે આ માટે તમારે તો એવો ઉપદેશ આપવો જોઈએ
 કે, રેડિયા ન ઠાતવો એ પ્રમાણે કહી શકાય પરંતુ એ
 ઉપદેશ ત્યારે જ આપી શકાય કે, જ્યારે તમે કોઈ કપડા ન
 પહેરતા હો કપા પહેરવાનું તમે છોડી શકતા નથી અને એવી
 સ્થિતિમાં તમોને રેડિયો ન મતવાનું કહેવું એ તો ખીજા મહા
 પાપમાં નાખવાનું થાય હાજના તરીકે કોઈ બાંધને એમ કહેવામાં
 આવે કે, ‘ તમે ધની ફેરવવી બંધ કરી દો ” આ ઉપદેશ તો
 આપી શકે પરંતુ તે બાંધને લોટનો ખોરાક બંધ થયો નથી, તેથી
 ધની ફેરવવી બંધ કરી દેશે તો મશીનથી ચાલતી ધટીનો આશ્રય
 લેશે અને તેમ કરીને અત્યારબાંધથી મહાઆરબમાં પડશે પરંતુ
 જો હું એમ ઉપદેશ આપું કે મીનનો દોરો લોટ ખાવાનું છોડી દો
 તો એ બંધન કહેશે કે હું મીનનો લોટ ખાવાનું છોડી દઉં તો
 મારે ધની ફેરવવી પડશે આ પ્રમાણે મીનમાં દોરો લોટ ખાવાનો
 ત્યાગ કરનાથી તેને ધની ફેરવવી પડશે તો તે પાપ શું મને
 બાગશે? જ્યારે મારે મીનમાં દોરો લોટનો ઉપયોગ છોડી દેવાનો
 ઉપદેશ આપવો પ’ ત્યારે મીન અને ધટી એ બંનેથી થઈ રહેલા
 પાપમાં શું અંતર છે તે બતાવવું પડશે એમ કહેવું પડશે કે,
 મીનમાં દોરો લોટમાં અને ધનીથી દોરો લોટમાં નૈતિક દૃષ્ટિએ
 એ જાતનું અંતર રહે છે કે, જેવું અંતર ઘી નીકળેના દૂધ અને
 ઘી નીકળ્યા વગરના દૂધ વચ્ચે હોય છે દેખાવમાં તો બંને દૂધ
 એક મરખા રંગના નાજે છે પરંતુ ખરીરીતે બંનેમાં તફાવત છે આ

પ્રમાણે જ ચત્રથી ચાલતી ધડી અને હાથડીમાં જે આરજ થાય છે તેમાં પણ મહાન અને થોડા આરજનું અતર રહે છે આવી જ રીતે નૈતિક-પારમાર્થિક દૃષ્ટિએ જોઈને મીનમાં દોડેલાં કોઈ ખાવાનું છોડી દો, ચરખી લાગેનું કાપ, ચરખીથી બનેલું ઘી વેચાના લીધેના રૂધ અને જ્યાં વગેરે છોડી દેશે તો તમારા હૃદયમાં અદિમાનું કોઈ જુદું જ મહત્ત્વ દેખાશે આ પ્રમાણે જ્યારે મહા આરજથી બચવાનું હોય છે ત્યારે તે સ્થિતિમાં અનારજ મિત્રાય મોઢા માર્ગ મેલેતો નથી અનારજથી ત્યારે જ બચી શકાય કે, જ્યારે કોઈ વગેરે વસ્તુઓ ઉપબોગમાં લેવાનું છોડી દેવામાં આવે આ જ પ્રમાણે ગાંધીજી પણ કહે છે કે, જો ખાદી પહેવી હોય તો રેડિયો મત્યા મિત્રાય ખીજે માર્ગ નથી જો રેડિયો નહિ કાતો તો પડી મીડનું શણ લેવું પડશે અને તેથી જ વિચારવું આવશ્યક છે કે, મીનમાં આરજ વધાર કે રેડિયામાં? મીનમાં વધારે આરજ થાય છે એ વાતનો કોન છ-કાગ ફગી શકશે નહિ રેડિયો કાત્યા મિત્રાય જેમાં વધારે આરજ થાય છે તે મીન બધું થઈ શકતી નથી અને મીન બધું થયા મિત્રાય મના આરજ અટકી શકે નહિ

ગાંધીજી વળિું છે, વ્યાપારી જો તેઓ એવી વાત બતાવે છે કે, જેમાં થોડો ખર્ચ થાય અને લાભ વધારે થાય અને તેથી જ તેઓ તમને મના આરજથી છૂટવાનું કહે છે તમે વ્યાપાર કેવો પમદ કરો? જેમાં થોડો ખર્ચ થાય અને લાભ વધારે થાય તે પમદ કરશો કે, જેમાં થોડો નાભ થાય અને ખર્ચ વધારે થાય તે પમદ કરશો? જો તમે વ્યાપાર છોડી દો તો તો જુદી વાત છે, પરંતુ તમે ગૃહસ્થ છો અને વ્યાપાર છોડી શકતા નથી અને અમે પણ તમને બીજા માર્ગવાનું કહી શકતા નથી જો કોઈ સાબુ આવો ઉપર આપે તો તેને મારે એમ જ કહેવાય કે, તે સાબુ અચાત છે આ પ્રમાણે જ્યારે બીજા માગીને ખાવું નથી ત્યારે વ્યાપાર મિત્રાય

ખીન્ને કયો માગ રહેશે? ખેતી, વ્યાપાર વગેરે નૈતિક ઉપાયોથી જીવન નભી ચકે છે તેથી હું એમ ઈથી કહી શકતો કે, તમે એ બધું ડોહીને બીજા માગો પરંતુ એમ કહી શકું કે, પદર કમા દાનનો ત્યાગ કરો આ પ્રમાણે ગાંધીજીના કહેવામાં રેડિયાના આશ્રયથી મીલથી ચતા પાપો ત્યાગ થાય છે અપારજથી આજીવિકા મનાની મહાઆરજથી જ્યે તેમાં શુ ખરામ થાય છે? જૈન દષ્ટિએ એવા કૃત્યને કેમ ખરામ કહી શકાય? મોઢ એમ પૂછશે કે રેડિયો કોઈએ કાત્યો હોય તેવું વર્ણન શાસ્ત્રમાં આવ્યું છે? એને માટે એમ કહેવાનું છે કે તે માટે તમે શાસ્ત્રના દાખનાઓ તપાસો તો મળી શકશે

શકરભાષ્યમાં જે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું છે તે દષ્ટિ સમુખ સખીને જૈન શાસ્ત્રો તરફ નજર કરશો તો જૈનશાસ્ત્રનું મહત્ત્વ જાણી શકશો. શકરભાષ્યમાં અર્થવાદના ત્રણ બેદ જતાવવામાં આવ્યા છે અનુવાદ, ગુણવાદ અને રીજે મૂળૂત અર્થવાદ જે વસ્તુ ખીજા પ્રમાણથી પ્રસિદ્ધ છે તે વસ્તુના ગુણદોષ કહેના, તે અનુવાદ છે જેમ કોઈ કહે કે અગ્નિ શીતળતા મટાડે છે, પાણી તરમ છીપાવે છે આ બંને વાતો અનાદિથી પ્રસિદ્ધ છે, તેથી આ પ્રમાણે કહેવું તે અનુવાદ છે ખીજે બે ગુણવાદ છે જેમ મોઢ સ્ત્રીને ચદ્રમુખી કહેવામાં આવે, જો કે તેવું મોઢુ ચદ્ર હોતું નથી, પરંતુ તેના મોઢા ઉપર શીતળતા અને સૌમ્યતા હોવાને કારણે ચદ્રની શીતળતા અને સૌમ્યતાની અનુસાર જતાવવામાં આવે છે ચદ્રમાં રહેલી શીતળતા અને સૌમ્યતાને લઇને સ્ત્રીને ચદ્રમુખી કહેલી છે, તેથી તે ગુણવાદ છે રીજે સદ્ગુણ અર્થવાદ છે જેમ કોઈ માણસ કહે કે સ્વર્ગ અને નરક નથી પરંતુ તેને એમ પૂછવામાં આવે કે તેનું શુ પ્રમાણ છે, તો તે કહેશે કે કોઈ જોઈ આવ્યું છે? તેના જવાબમાં એમ કહેવામાં આવે કે સ્વર્ગ અને નરક નથી એ શુ તમે જોઈ આવ્યા છો? જો નથી જોઈ આવ્યા, તો પત્રી નિષેધ

શા માટે કરો છો ? આ પ્રશ્નના જવાબમાં પૂછનાર કહેરો કે સ્વર્ગ અને નરક છે તેના સદ્ભૂત પ્રમાણ છે બીજા કોઇપણ પ્રમાણના વિષયમાં મદદ થઈ શકે, પરંતુ સાસ્ત્રના વિષયમાં મદદ નકારેલા સદેહ થઈ શકતો નથી અને જ્યારે તમે સ્વર્ગ અને નરક નથી, એમ જોઈ આવ્યા નથી, તો તમે કયા પ્રમાણથી સ્વર્ગ અને નરકનું ખ્યાલ કરો છો ? જે વીતરાગના સાસ્ત્ર છે તે સદ્ભૂત પ્રમાણ છે આ પ્રમાણે જે વાત વગર, બીજા પ્રમાણનું ખ્યાલ કરી શકાતું નથી તેનું પ્રતિપાદન વીતરાગભાસિત સાસ્ત્રોમાં છે, તે વાત સદ્ભૂત અર્થવાદ છે આ પ્રમાણે સાસ્ત્રને માટે પણ જુઓ કે કોઈ જગ્યાએ સાસ્ત્રમાં ફેરિયાનું મદદપણ પ્રમાણ મળે છે કે નહિ ?

ગાંધીજી ફેરિયા કાતવાનું કહે છે તેથી નું તે કાર્યને આરંભ રહિત છે તેમ નથી કહેતો પરંતુ જે વાત જેવા સ્વરૂપમાં તેવા સ્વરૂપમાં ખતાવવી જોઈએ પૂજ્યશ્રી શ્રીનાનજી મદારાજ જ્યારે કામ્યાવડામાં નિરાજતા હતા ત્યારે નાનાલાલ કવિ અને હરિશંકર પંડ્યા તેઓને મળ્યા હતા તેઓએ પૂજ્યશ્રીને ગાંધીજીના વિચારો કહેના હતા આ અમલ પહેલા પૂજ્યશ્રીએ ગાંધીજીના વિચારો માન્યા ન હતા પરંતુ ગાંધીજીના વિચારો સાંભળ્યા પછી તેઓશ્રી એ કહ્યું હતું કે, “આ વિચારો તો મારા હૃદયના આમાં ગાંધીજી શું ખરાબ કહે છે ?” આ પ્રમાણે જે વાત વ્યાજગી હતી તેનો પૂજ્યશ્રીએ પણ સ્વીકાર કર્યો અને આ પ્રમાણે જે વાત સત્ય છે તેને તો હું સત્ય કહીશ અને અસત્ય હશે તેને અસત્ય કહીશ એમ કરવામાં હું ગાંધીજી નહિ

સુમંગલગણ સૂત્રના બીજા ચુતરક ધન્ય ઉપોદ્યાનમાં ત્રિયુક્તિકારે જે વર્ણન કર્યું છે અને તેના દીપકારે જે સ્વીકારણ કર્યું છે, તેમાં આદ્યકુમારની કથા આવે છે તે કથામાં કહ્યું છે કે —

આર્દ્રકુમાર મુનિ થઈ ગયા હતા અને એક જગ્યાએ ખાન
ધરીને જિભા દતા ત્યાં નજીક બાળાઓ રમતી હતી જેમાં
શ્રીમતી નામની એક પેમાદારની પુત્રી પણ હતી એ બાળાઓ દોડી
દોડીને યાજ્ઞો પગીને કહેતી હતી કે, “આ અમારો પતિ છે”
શ્રીમતીએ આર્દ્રકુમારને માટે એમ ન જાણ્યું કે, આ મનુષ્ય છે
આર્દ્રકુમાર અઘાતમાં જિભા દતા તેથી શ્રીમતીએ દોડીને તેને યાજ્ઞો
સમજીને પગી લીધા અને કહેવા લાગી કે, “આ મારા પતિ છે”
તેની સમીક્ષા કહેવા લાગી કે, “તું ક્યાં ગઈ, તે યાજ્ઞો નથી
પરંતુ પુરુષ છે ક્યાંમાં એમ પણ કહ્યું છે કે, શ્રીમતી પૂર્વજન્મમાં
આ કુમારની પત્ની હતી પૂર્વ જન્મના સંકાર પણ રહે છે તેથી
શ્રીમતીએ હા પગી કે, “હવે આ પુરુષ મારા પતિ છે”
શ્રીમતી હા પગીને ત્યાં જોઈ ગઈ તે હકીકત સાબળીને
તેના પિતા શ્રીમતીને સમજાવવા માટે ત્યાં આ-આ ઓ
શ્રીમતીને ખૂબ સમજાવી કે, “આ તારો યોગ્ય પતિ નથી,
તેમજ મારા ઘરને લામક જમાઈ નથી” શ્રીમતીએ પિતાની વાત
ન માની છેડે તેના પિતાએ વિચાર્યું કે “નિવાહ તો તે કરવાની
છે, તો હું નકામી હા થા માટે કંઈ? અને તેને ના માટે રોકું?”
શ્રીમતીની દરેક રીતે પરીક્ષા કરી પછી તેના પિતાએ તેની ઇચ્છા
મુજબ વસ્ત્રાની છૂટ આપી તે વખતે ત્યાં સુવર્ણમહોરોની વૃદ્ધિ
થઈ ત્યાંના રાજા સુવર્ણમહોરો જોઈને લલચાયા અને મહોરો
લેવા લાગ્યા પરંતુ દૈવી કૌપ થયો અને તેથી રાજાને શાંત થઈ
પડ્યું આ સંધ્યે જોઈને આર્દ્રકુમાર વિચારવા લાગ્યા કે, “જેની
સદાયતા દેવતા કરે છે અને જે મને આ રીતે આજે તેના
કેવી રીતે અગ્રીકાર કરવો?” આ પ્રમાણે વિચારીને તેણે શ્રીમતીને
કહ્યું કે ‘હું દેવતાઓથી પણ મોહિત થઈ ચક્યો ન હતો, પરંતુ
તારી સતતા અને પ્રેમથી હું મોહિત થયો છું તો નિશ્ચયે મને

ગાવી દીરો છે પરંતુ તું મને એ કહી દે કે તારી સાથે મારે પ્રેમ
 દિવસ તેવું પડશે? કાગળ કે, મારા હૃદયમાં વૈરાગ્ય છે હું તો ફક્ત
 તા। એકને ખાતર તને સાચા આપવા છપ્પુ છુ ' શ્રીમતીએ
 આર્દ્રકુમાર પામે બાર વર્ષ સુધી સાથે રહેવાની માગણી કરી વચનથી
 બંધાઈને આર્દ્રકુમાર શ્રીમતીની સાથે રહેતા લાગ્યા આર્દ્રકુમારથી
 શ્રીમતીને એક પુત્ર થશે શ્રીમતી પોતાના પતિને જવાનો દિવસ
 મળ્યા કરતી હતી ત્યારે પતિને જવાનો દિવસ નજીક આવ્યો ત્યારે
 શ્રીમતી વિચારવા લાગી કે, "પતિ તો ચાલ્યા જશે પરંતુ તેમના
 મળ્યા બાદ હું કેવી રીતે જીવન વ્યતીત કરીશ?" શ્રીમતીને દેવોએ
 વદિતો બાર કરોડ સુવર્ણ મહોરો આપી હતી અને શ્રીમતીના
 પિતા પણ ધનવાન હતા તેથી તેઓએ પણ શ્રીમતીને ધન આપ્યું
 હતું પરંતુ તે વિચારી હતી કે, "આ બધું ધન મારે મોગમજા
 કરવા માટે નથી જોઈ આ ધનને આધારે હીન તો માત્ર રીવડ
 નદિ રહી શકે આ બધું ધન પુત્રની માનકીનું છે માત્ર જીવન
 નિર્વાહને માટે જોઈ આધાર તો જોઈએ પરંતુ કોનો આધાર લઉં ?
 પુત્ર તો બાળક છે તેથી તેને છોડીને મરમ પણ લઈ શકીશ નહિ
 તેથી રેડિયા કાતરી તે વિચારતી હતી કે, "પતિ છોડીને ચાલ્યા
 જશે, ત્યાર પછી હું મારો ધન કેવી રીતે પાળી શકીશ?"
 પતિ તો મને અનાથ બનાવે છે, પરંતુ રેડિયા કાતરાથી હું
 મનાથ રહીશ

આર્દ્રકુમાર મુનિ, મૃદુલ થયા હતા, પરંતુ તેમનામાંથી ધર્મના
 મંત્રાર મળ્યા ન હતા એ ધર્મના સરકાર ચાલ્યા મળ્યા હોય તો
 તેઓ ફરીથી મુનિ ન થાત અને તેમની પત્ની પણ આરજ
 સમાર બને ન જાણતી હોય તેવી વાત પણ નથી હતા પણ
 તે રેડિયા કાતરી તે વિચારતી હતી કે, "પતિ છોડીને ચાલ્યા
 જશે, ત્યાર પછી હું મારો ધન કેવી રીતે પાળી શકીશ?"
 મરી પામે ને પેઓ ૩ તેનો જોઈ ન આજન લગ્ય તો તે મને

પિત્રી મનાવશે, તેથી મારે માટે તે રેડિયો કાતવો અને તેની સહાયતાથી જીવન વીતાવવું એ જ સારું ■ રેડિયાની સહાયતા લેવાથી મારા શીયળનું પણ રક્ષણ થશે અને મારો ધર્મ પણ રહેશે ઉપરાંત મારી આજીવિકા પણ ચાલશે જે હું ખીજા કામમાં મૂકાઈને રેડિયો થોડો મતીશ તો મને આવડાનું પણ થોડું મળશે જે મારે વધારે આવડાની ઇચ્છા થાય તો મારે રેડિયો વધારે વખત કાતવો પડે તેથી હું મારો વખત ખીજી રીતે વીતાવી શકીશ નહિ અને તેમ થવાથી વિકાસથી મને જાણ નહીં

હું જે સમ્પ્રદાય છોડી રહ્યો છું તે કથામાં નથી પરંતુ જેવી રીતે ખીજાથી વૃક્ષોનો વિગતાર ધાય છે તેવી જ રીતે મૂળ વાતના આ વિગતાર છે શ્રીમતીએ વિગતોથી મને જાણ મારે રેડિયાનો આશ્રમ લીધો આજે નિધવા સીઓ મને તેમજ ખાવા-પીવા માટે તો ઘણું પણ તેની નિંદા કરશે નહિ, પરંતુ જે તે રેડિયો કાતવા માડશે તો તેની નિંદા કરશે મતનમ એ છે કે, શ્રીમતીએ માફ જીવન જીવવા માટે રેડિયાનો સ્વીકાર કર્યો હતો આજે ગાંધીજી સાફ જીવન જીવવા માટે રેડિયાનો સ્વીકાર કરવાનું કહે છે, તો તેમાં જોઈએ શું તુકશાન થાય છે ? જે વસ્તુથી અહિંસાનું પાનન થતું હોય અને મહાઆરભથી છૂટાવું હોય તે વસ્તુ જે કાંઈ સ્વીકારે એ જોઈએ નિંદા નથી અને કાંઈ કાંઈ અહિંસાની વિરુદ્ધમાં કાંઈ વાત કહે તો તેનો અસ્વીકાર કરવો જોઈએ પણ તે વાત કરનાર મને તે હોય જે વાત અનુચિત હોય તેનો વિરોધ કરી મકાશ વાસ્તવિક વાતોને મા ય રાખી રાખવું અને અનાનુચિત વાતોનો તો વિરોધ જ કરવો જોઈએ

ખાત્રી પહેરવાનો અને રેડિયો કાતવાનો ઉપદેશ આપનાર ગાંધીજીની દૃષ્ટિમાં મારે મુનામત થઈ નથી દિલ્હીમાં તેમની

મુનામતની ઝવેરીજીએ ગાંધીજી પછી કરી હતી, પરંતુ અનાયાસે તેમને મધ્ય કામ આવી પડ્યું તેથી તેમના મ કાક પુત્રોએ કહ્યું કે મહારાજને મળવાની ગાંધીજીને ધણી ધન્યતા છે પરંતુ અત્યારે જે ત્યાં આવે તો બીજા કાચો અટકી પડે છે તેથી તમે જેમ કહે તેમ કરીએ અતિ ઝવેરીજીને કહેવું પડ્યું કે, અમે એ દેશના કાર્યને નુકસાન પહોંચાડના ધન્યતા નથી આ રીતે ગાંધીજી માથે મારે જરૂર મુનામત યજ્ઞ ન રાખી, પરંતુ તેમના સિદ્ધાંતો હું જેઠું છું ભગવાન મહાવીરને પછી મહાશ્વર જેવા નથી છતાં તેમના સિદ્ધાંતો તો જેઠાં છે છીએ અને એ સિદ્ધાંતો વડે ભગવાન મહાવીરને માનીએ છીએ જે પુરુષ પોતાનું મનસ્વ ત્યાગીને અર્ધિમાના પ્રચારમાં લાગી જાય છે તેને મતાપુર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે

ગાંધીજીએ પોતાનો સમારિક જ્ઞાનદ અને ધીકની કમાણીવાળો બેગીઝ્ટરનો ધધો છોડી દીધો અને અર્ધિમાના પ્રચારમાં જો જનતાના ક-ચાલુમાં પોતાનું જીવન વીતાવી રહ્યા છે આરા પુરુષ મધ્ય અયોગ્ય વાત કહે તેમ થવી રીતે કહી સમય ? તેમના કથનનો થવી રીતે વિરોધ કરી શકાય ? આજે ગાંધીજીને સમારમાં મહાપુરુષ માનવામાં આવે છે અમેરિકાના વડા પાંડરીએ પછી કહ્યું છે કે, સસારમાં આ સમયે મોટી મોટા પુરુષ મોત્તન ૧૫ કરમચ દ ગાંધીજી છે

અમેરિકામાં રહેવાવાળા લોમે ખ્રિસ્તી ધર્મ પાળે છે છતાં પછી તેઓ ગાંધીજીને મહાપુરુષ માને છે તો ભારતમાં તો ગાંધીજીએ અર્ધિમાનો પ્રચાર કર્યો છે અને આ કાઠિયાવાડમાં તો તેમનો જન્મ થયો છે તેથી ભારતમાં અને કાઠિયાવાડમાં ગાંધીજીને સુ માનનીય નહિ માનવામાં આવે ? ભારત જો ખાસ કરીને કાઠિયાવાડો માટે તો એ ગૌરવની વાત છે કે, તમારે ત્યાં જ મેના એક પુરો આ તો ઉન્નતિને ગ્તે િયું છે જેનામાં જે ગુણ હોય તે ગુણોને

મદદ કરવા જોઈએ મોગ માળુમો કે જોમો મોટા નામ ગળીને
દુગુળોનો પ્રયાગ કરે છે તેની માથે આપણે માથ મ મથ નથી.

મનન એ છે કે, ગાંધીજી અદિમારે માટે જે કામ કરે છે તે
જૈનધર્મો પ્રુષ્ટિ આપે છે તમારે અનિષ્ટાની વાતનો ખીકાર કરી
દિમાનો ત્યાગ કરવો જોઈએ જ્યાંસુધી તમે મુગ્ધ છો ત્યાંસુધી
મદદઆરભ છોડવા માટે અપા જો આશ્રય લીધા મિત્રાપ આલી
સમુદ્ધ નથી જેમ કોઈ માસાદારીને માસ ૧૧૨૩નું કરેલામા આવે તે
તે વખતે તેને એમ ન કરી શકાય કે તારે જુએ મરણ પગલુ એમ
કરી શકાય કે, તારું જીવન શુદ્ધ અને માસ્તિ આદારથી નથી થકે
છે આ પ્રમાણે મામનો ખોરાક છોડી દેનાર માટે અન્નનો આધાર
તો જોઈએ આ રીતે જ્યારે મદદઆરભ છોડે તો દોષ ત્યારે જીવન
નિવાદને માટે અસરભો આશ્રય લીધા મિત્રાપ શુદ્ધને માટે
ખીને કોઈ માર્ગ નથી

ગાંધીજી મદદઆરભને છોડાવનારા છે અને જે મદદઆરભને
છોડે છે અને ખીજાઓ તેથી છોડાને છે તે અદિમારે છે આ
રીતે દિમા ત્યાગવાની વાતનો સ્વીકાર કરવો એ જૈનધર્મને ખોડ
કે પાપમથ નથી આ વાતને સમજીને ખાદી અને ચરમી લાગેલ
કાપડ એ જાનેમા મદદઆરભ કયા વસ્ત્રમા થાય છે, તેનો વિવેક
ખીને મદદઆરભવાળા કાર્યનો ત્યાગ કરે તો કલ્યાણ થશે

પૂજ્ય શ્રી જવાહિરલાલજી મહારાજ સાહેબનું પ્રવચન *

સ્તુતિ

એવી મતિ યહ જમ દયામય, એવી મતિ યહ જમ
ત્રિભુવનની ક રાણી કામના, દિનદિન વધતી જમ દયામય
ખીજના સુખને સુખ મમજી, સુખનો કરુ ઉપાય
મારા કુ ખો મટું મટું પણ પરકુ ખ ના સહેવાય દયામય

જાતે કોઇ વ્યાખ્યાન દેવાનો ખાસ વિષય નથી પડેન માહેમ
આવેના છે તેથી થોડા શબ્દો કહેવા છે તમે સહુ અહીં આવેલા
છો, પરંતુ કહ વળે સેવાને આવ્યા છો? મારી પાસે એવી કંઈ
વસ્તુ છે? તમે મારી પાસે કંઈ સેવાને આવ્યા છો? પડેન સાહેમ
આવેના ■ તેથી તેમની ખાતર તેમની માથે આવેના છો? એ
વાતનો વિચાર રાખો કે તમારું આવવું ખારી ન જમ પડેન
સાહેબ કયા આવેના છે? કંઈ જગ્યાએ બેઠેલા છે? તે જોઈને આ
વાતનો નિચાળ કરો કે પછે સાહેબને સાથ દેવા માટે આવેનાનું

● શ્રી ૧૧મી જ્યોતિર્ના જલસવ નિમિત્તે રામજાટ મુકામે પધારેલ સરદારશ્રી
વલ્લભભાઈ પટેલ પૂજ્ય મદ્યસજ સાહેબ પાસે લા ૧૩-૧૦-૧૯૩૬ના
રોજ જયારના ત્રણ વાગે પધારી તે પ્રસાનુ પ્રવચન

શુ કર્ત્ત ૧ થઈ જાય છે એ સામજીક છે કે મહાકાલે ગાંધી
જીવિતો મળે મળાવતા પોત સાહેમે કહ્યું હતું કે "રાજકોમ
ને જીવન છે તે જોડીને મી આનંદ યાય છે પરંતુ રાજકોમની
સા જોડી મેં પણ યાય છે" આ રાજકોમમાં ગાંધીજીએ તેમનો
માન્યમન વીતાવ્યો છે તેનું ગ્રહારક આને પણ મોજુદ છે આ
રાજકોમમાં માન્યમન વીતાવનાર ગાંધીજી આને કેવું સાદું જીવન
વિતાવી રહ્યા છે તેમણે પોતાના સાદા જીવનથી એ જતાવી આપ્યું
છે કે, મસાર આડગરનો જૂખ્યો નથી, પરંતુ તેને માદાઈ અને
સાચારી આવશ્યકતા છે સાચારનું પાનન કરવા સાથે માન
મનીને જગતની સમુખ જિયા રહેવું એ સૌથી ઉત્તમ વાત છે
આવું વતન કરવાનાળા પુર ને મોને તો તો સારું છે, પરંતુ
કાચિત ન મોને તો પણ તેમના હાગ જગતનું કલ્યાણ યાય છે
અકલ્યાણ થતું નથી ગાંધીજી જેવા જગતપ્રસિદ્ધ પુર ને એ
રાજકોમમાં માન્યમનમાં રહ્યા હતા અને આને માફ જીવન વ્યતીત
કરે છે તે પુરના કથનની રાજકોટના વતનીઓ ઉપર અમર ન
થાય તે વાચનવિક રીતે પોત સાહેમના કહેવા મુજબ જે ની વાત
થઈ જાય છે નારણીમજાઈ કહેના હતા કે "આપ આરજ
મમારલનો વિચાર કરીને ખાદી અને મીનના કાપ નું અતર
જતાવો છો તે માન્યમને સદ્ લોકો વાહવાહ કરવા લાગે છે, પરંતુ
તેનો કોઈ કિચાત્મક પ્રભાવ દેખાતો નથી ખાદી સારી એમ
માત્ર કહેવાથી શું થાયને થાય? વાચનરિક રીતે જેવામાં
આને તો વાહવાહ કહેવાથી શું લાભ થવાનો છે? આવી
વાહવાહને માટે એક કવિએ કહ્યું છે કે "રીઝ પરવાને કે વાહવાહ
બનઈ હે" આવા લોકોએ પોતાના જવાવને માટે વાહવાહ
રજા મનાવી લીધો છે ખાદી અને મીનના કાપમાં શું તફાવત
છે તે માન્યમને ખાતરીની પ્રતિમા કરી દેવાથી અને ખાદીને માટે

વાદવાદ કહી દેવાથી મરીમો શુ જાણ થયો છે ? જેનો ત્યાગ કરવાથી તમાગ પેમા પણ મને છે અને મરીમોનુ પાવન થાય છે તેમજ અર્ધિસાનું પણ પાવન થાય છે તે મીનનુ મપક ને તમે ન છોગી શકો આ એક પણ શરીર ઉપર તે કાપક રહે તો તેથી માધીજની વ્યતિ નથી ઉત્પત્તી, પરંતુ તેમની અવગણના થાય છે કોઇ એક યુગ્ય જે ભારથી નાસી રહેન હોય તેો ખુશ થવા માટે વાદવાદ કરો, પરંતુ તેનો ભાર ઓછો કરવામા કોઇ 'ને મદાયતા ન આપો તો તેની પ્રશસા કરો છે તો એક પ્રકારની નિં. નથી તો બીજી શુ છે ? જે માધીજના જીવનની છાપ રાજકોટના વનનીઓ ઉપર પડી દોય અને ગજકોટના વનનીઓએ માધીજને કાગ્જો રાજકોટને પાવન માન્યુ હોય તો અર્જીના વનનીઓ દ્વારા તેમની આ રીતે અવગણના ન થવી જોઈએ

‘કલ્યાણ મામિક પતમા એક ચિત્ર આવેતુ છે ચિત્રો જોવા કોને મમતા નથી ? પરંતુ આ ચિત્ર શુ છે ? કોઈ એક કારીગરની કાગીમગી છે તેજો પોતાની કપનાથી ચિત્ર ગોરું છે વાસ્તવિક રીતે તેજો સુગંધસને પણ જોવા નથી તેમજ કૃષ્ણને પણ જોવા નથી, પરંતુ કેવળ પોતાની કપનાથી ચિત્ર દોર્યું છે આ પ્રમાણે કોઇ કારીગર એવુ ચિત્ર દોરે કે જેમા એક તરફ ગાવીજને આરેખે અને બીજી તરફ તેમના કારને આરેખે એ તરફ માધીજનું વૃદ્ધ અને દુર્ગંન શરીર હોય અને બીજી તરફ તેમનું કાર્ય દોય તો તે મન્નેમાથી તમે કોને પમદ કરશો ? કલ્યાણ મામિક સુગંધસ અને કૃષ્ણનુ ચિત્ર છે, તે ચિત્ર જોઈને મુગ્ધ થશો ? કે જેનુ ચિત્ર છે તેના કાર્યને જોઈને મુગ્ધ થશો ? કે ત્ય તમે કોઇ વ્યક્તિનુ શરીર કે તેનુ ચિત્ર જોતુ હોય અને તે પર મુગ્ધ થઈને તેના કાર્યની પ્રશસા કરવા માડો અને તેના મર્થને ન અપનાવો તો શુ તે પુરસ્કી અવગણના કે તા નથી ?

ભારતનું કલ્યાણ કેવળ આધીજ્ઞને માટે વાદવાદ કરવાથી નહીં થાય તેઓ દરેકના કાર્યનો જોટો જોળે છે. ઉપાડે છે તેટલો બાર ઉપાડવાથી જ ભારતનું કલ્યાણ થઈ શકશે એમ સાબળ્યું છે કે, ગઈ કાલે પોતે આહેમે કશું હતું કે, વર્તમાનમાં તો ધણા દેડકા ઉત્પન્ન થઈને ડૂઝી ડૂઝી કરવા લાગે છે પરંતુ જ્યારે તાપ પડવા માંડે છે ત્યારે તેઓ અદમ્ય થઈ જાય છે એ પ્રમાણે જ્યારે આગેનનનો સમય હોય છે ત્યારે તો ધણા માણસો એમ કહેવા લાગે છે કે, “અમે પણ દેશભક્ત છીએ” પરંતુ જ્યારે રત્નનાભક ઝાપી કરવાનો વખત આવે છે ત્યારે તે ભક્તો કયા અદમ્ય થઈ જાય છે? તે વખતે જોવામાં પણ આવતા નથી.

આ પ્રમાણે આધીજ્ઞની વાદવાદ કરવા તો ધણા મનુષ્યો તૈયાર થાય છે, પરંતુ તેમના ઉપદેશ અનુસાર કામ કરવા ધણા થોડા. મનુષ્યો તૈયાર થાય છે રાજકોટનિવાસીઓને હું એમ કહું છું કે, જો તમે કેવળ વાદવાદ કરવામાં જ રહો તો તે ધણી શરમની વાત છે અને તમારી સાથે મારા માટે પણ શરમની વાત મનશે, કેમકે હું પણ ભાગ્યમાં જ જન્મેલો છું હું એ જાણુનો ન હતો કે, કોઈ વખત હું રાજકોટ જઈશ અને પોતે આહેમની માટે મુનાકાત થશે પરંતુ કોણ જાણે કુવરત શું કામ કરી રહેલ છે. અત્યારે હું પણ રાજકોટમાં છું અને તેથી મારા માટે પણ એ શરમની વાત બનશે જો તમે ચરમી લાગેન મીનના કષ્ટનો ત્યાગ કરો તો તમોને શું ગુસ્સાન થાય છે? શું તેમ કરવામાં સરકાર તમને રોકે છે? સરકાર તરફથી એવી કોઈ અમર્યાદ નથી છતાં પણ જો કોઈ મરદાની બીકથી ચરમી લાગેલું કાપડ ન હોય તો તેવા માણસા દેવાદિકના ઉપસર્ગ વખતે એવી રીતે નિર્ભય રહી શકશે? જો તમે ચરમી લાગેન કાપડ હોડી દો અને ખાલી પહેરવા લાગો

સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલનું પ્રવચન

આપ મુના દસાન કચાથી મને ઘણો આનંદ થયો છે સાધુ-
મતોની સામે ડાઘા રહીને ઉપદેશ આપવાની મને આદત પશુ
નથી અને મને અધિકાર પશુ નથી હું આ મુઆરમા રહેવાવાળો છું
ઓ મહાર પાપથી ભરેલો છે ભારતમા જે એક મહાપુરુષ જન્મેલો
છે તેનો હું સીપાહી છું ઓ તેમનો મહેસો ગામડે ગામડે પહોચાડવા
રુ છે છું આપારે તો હું તીર્થસ્થાનમા આવેલો છું આ રાજકોટ
શહેર તેમના વમવાટનું સ્થાન છે મને ખગર ન હતી કે મારે અહીં
આવવું પડશે અને સતોના મુખે આ ઉપદેશ સાંભળવાનું મળશે
પરંતુ આપણુ ઉપદેશ સાંભળવું એવું ન થવું જોઈએ કે, “કયા
સુન્દુને કુટ્યા કાન તોય ન આન્યુ હલ્યે ગ્રાન આ જાતનો ઉપદેશ
તમે રાજ સાંભળો છો પરંતુ ‘મુખમા સમ જગનમે છૂરી’
એ કહેવત અનુસાર વર્તન ન લેવ તો આ પાપી જહેનોના શરીર
પરના વસ્ત્રો પરદે ॥ કેમ જોવામા આવે? ભારતની એ પદ્ધતિ કે
કે, પાપ ધોવા માટે ગંગાસ્નાન કરવામા આવે છે, અથવા તો
કેમરીયા નાથની યાત્રાએ જઈ આવે છે અને સમજે છે કે, અમારુ
પાપ ધોવાઈ ગયું છે પરંતુ એ વિચાર જૂનબરેલો છે જે કમો
કરવામા આવે છે તે ભોગવવા જ પડે છે તેથી યવગ ઉપદેશ

એવ મોહમા પડી ગઇ છે કે, તે પોતાના કર્તવ્યને પણ ભૂલી ગઇ છે પુરો કરતા જીઓ ઉપર વધારે જવાનહારી છે તેથી જીઓએ નિચા તુ નેહએ કે, ને “અને ખાદી પહેર્યુ તો ખાદીમા ખર્ચાએના પૈમા મરીમોને મળશે અને તે વડે તેમનું પેટ ભરાશે ” ને ખાન નહીં પહેરવામા આવે તો થોડો કોરડપતિ થા જશે અને તેઓ કોરડપતિ થઇને મોટર ખરીંદે અને એ પ્રમાણે એવા કાંઈ કરશે કે જેમાં મોટા પાપ થશે જેમ હાનરો મેદામા એ ચાર સિંહ રમતા હોય તેવુ જ સામાન્ય વર્ગની પ્રજામા એ ચાર કોરડપતિનુ ખનવુ થશે હાનરો મેદામા રહેવાવાળા એ ચાર સિંહોની શુ સેવા હોય છે ? બહાદુરી તો ત્યારે જ કહેવાય કે જ્યારે હાનરો વીરોમા ઝિંક અને મેદામા સમૂહમા રહેવુ તે બહાદુરી નથી અને તેથી સાથે રહેવાથી મેદામાને પણ કાંઈ લાભ થવાનો નથી, બલકે એ હાનરો મેદામા રહેવાવાળા સિંહ દરેકજ એ ચાર મેદાનો શિખર કરી નાખશે આ રીતે કોરડો જુએ મરતા મનુષ્યોની વચ્ચે એ ચાર કોરડપતિ હોય તેથી કશો લાભ નથી

જૈનધર્મ કોઇ એક જાતિના ધર્મ નથી સર્વ મનુષ્યો જૈન મની શકે છે તેમા અપૃથ્થ અરપૃથ્થનો ભેદ નથી. પરંતુ જે આત્માને જાણે છે તે જૈન છે તેથી જ આ ધર્મની સમીપ રાખ કે રક, મોટા કે નાના, સર્વ સમાન છે તેમા જાતિ કે પક્ષિનો કોઇ ભેદ નથી પરંતુ આજે એવું કે, જૈન મંદિર અથવા જૈનઉપાશ્રમમા અરપૃથ્થો આવી શકતા નથી હિંદુ ધર્મની આ કુરુદિનો જૈનધર્મીઓએ પણ સ્વીકાર ક્યો છે તમારે એ કુરુદિને કાઢી નાખવી નેહએ કોઇ પણ મનુષ્યને અરપૃથ્થ કહેવો એ તેનો તિરસ્કાર છે આ તિરસ્કારથી નેને તનવારના આટકાથી પણ અધિક દુઃખ થાય છે

પણ કાનવાથી અહિંસાનું પાલન કેવી રીતે થાય ? આ સામા તમે અહિંસા પાળવાના છો કેમ રહો છો ? સાચા અહિંસક માણસે રેડીંગ સંસ્થાન કરીને એવો પ્રત્યક્ષ કરવો જોઈએ કે, જુએ મરતા ધણા માણસોને રોટલો મળી શકે

તે દેશમાં ચાન્દાચળી ચાલી રહેતી છે તે દેશના માણસો ભારતના આ તપસ્વીને માટે કહે છે કે, “તે કેવો વીર છે કે તનવાજ બંદુક વગર પણ આખી સત્તનતને નુગ્નવી રહી છે ” જમતને એ પ્રેમ કરવાનું શીખવે છે અને કહે છે કે, તે વગર કે શણ તપી તેઓ પ્રેમ પણ માને છે કે, “આ ચાન્દાચળીને અટકાવવા વાગે ભારતમાં

એવા મોહમાં પડી ગઈ છે કે, તે પોતાના કર્તવ્યને પણ ભૂલી ગઈ છે પુરો કરતા સ્ત્રીઓ ઉપર વધારે જવાબદારી છે તેથી સ્ત્રીઓએ વિચારુ જોઈએ કે, જો “અમે ખાદી પહેરશું તો ખાદીમાં ખર્ચાએના પૈસા ગરીબોને મળશે અને તે વડે તેમનું પેટ ભરાશે.” જો ખાદી નહીં પહેરવામાં આવે તો થોડા લોકો કરોડપતિ થઈ જશે અને તેઓ કરોડપતિ થઈને મોટર ખરીદશે અને એ પ્રભાસે એવા કાંઈ કરશે કે જેમાં મોટા પાત્ર થશે જેમ હવે મોહમાં મે ચાર સિંદુ વસ્ત્રો હોય તેવું જ સામાન્ય વર્ગની પ્રજામાં એ ચાર કરોડપતિનું જનન થશે હવે મોહમાં રહેવાવાળા એ ચાર સિંદુની શુ શોભા હોય છે? બહાદુરી તો ત્યારે જ કહેવાય કે જ્યારે હવે વીરોમાં સિંદુ અને મોહના સમૂહમાં રહેવું તે બહાદુરી નથી અને તેની સાથે રહેવાથી મોહને પણ કાંઈ લાભ થવાનો નથી, બલકે એ હવે મોહમાં રહેવાવાળા સિંદુ દરેકને એ ચાર મોહનો શિકાર કરી નાખશે આ રીતે કરોડો ભૂખે મરતા મનુષ્યોની વચ્ચે એ ચાર કરોડપતિ હોય તેથી કરોડ લાભ નથી

જૈનધર્મ કોઈ એક જાતિનો ધર્મ નથી સર્વ મનુષ્યો જૈન જની શકે છે તેમાં અપૂર્ય અપૂર્યનો ભેદ નથી. પરંતુ જે આત્માને જાણે છે તે જૈન છે તેથી જ આ ધર્મની સમીપ રાખ કે કે, મોટા કે નાના, સર્વ સમાન છે તેમાં જાતિ કે પક્ષિનો કોઈ ભેદ નથી પરંતુ આજે એવું છે કે, જૈન મંદિર અથવા જૈનઉપાશ્રમમાં અસ્પૃશ્યો આવી શકતા નથી હિંદુ ધર્મની આ કુરુતિનો જનધર્મીઓએ પણ અંગીકાર કર્યો છે તમારે એ કુરુતિને કાઢી નાખવી જોઈએ કોઈ પણ મનુષ્યને અસ્પૃશ્ય કહેવો એ તેનો તિરસ્કાર છે આ તિરસ્કારથી તેને તત્વાત્મા અટકાવી પણ અધિક દુઃખ થાય છે

આ તિરંગકાર શરીરનો નથી પરંતુ તે શરીરમાં રહેલા આત્માનો થાય છે. શરીરમાંથી આત્મા ચાલ્યા ગયા પછી જ્યાં અસપૃશ્ય જાણી જાય છે તો પછી આત્મા હોવા છતાં કોઈનું પણ અપમાન કરવું તે ઈશ્વરીય અણનું અપમાન કરવા જાય છે.

આપણે સદા આ સમારમાં છીએ અને અત્યારે તો હું એવા તીર્થસ્થાનમાં આવેતો છું કે જ્યાં એ મોટા જૈન યથો છે કે જે જૈન ન હોવા છતાં પણ મન, વચન અને કાયાથી જૈનવર્મનું પાલન કરી રહ્યો છે એ મહા પુરુષના શ્રવણનું અનુકરણ કરીને તમારે કાંઈ પણ પ્રતિજ્ઞા કરવી જોઈએ તેમ કરવાથી તમારા માધુર્ગમન અને ઉપદેશશ્રવણ સરળ થશે આટલું કહીને તમોને તેમજ મને એવી દાતા ત્રાસ થાઓ એ ભાવના સાથે હું વિરતુ છું.

મહાત્માજીનું મિલન*

મારે તમને એક વાત કહેવી છે આ વાત જો કે મોડી થાક આવી છે, છતાં તે કહેવા યોગ્ય હોવાથી યોગ્યમા કહું છું —

કાલે ગાંધીજી મથકે આવી અને માંજે પાંચ મંત્રા તમને જોવા માટે અનેક લોકો ગયા હશે પણ જે લોકો ગયા હતા તમને હું પૂછું છું કે તેઓએ તેમનામા શું જોયું? તેમનું સ્થૂન શરીર કે તેમનું કાર્ય?

આજે ગાંધીજી સુવારકે કે મહાકુરુ મનાય છે, તે તેમના સ્થૂન શરીરને લીધે કે તેમના કાર્યને લીધે?

કાલે ગાંધીજી અહીં મારી પાસે પણ આવ્યા હતા મેં તેમની સાદાઈ જોઈ કે, તેમણે નાનકડું પચીસુ તો પહેરેતું હતું અને થોડું કપડું શરીર ઉપર ઓઢેલું હતું આ તેમની ટૂંલી માદાઈ! આ સાદાઈને કા જોઈ લોકો તેમને જોવા જાય છે અને તેમને એટલા બધા ઘેરી લે છે કે, તેઓ કહેતા હતા કે, “વ્યાખ્યાનમા હું કેવી રીતે આવું” લોકો મને જાણીને જેમવા જ દેતા નથી.” આ પ્રમાણે

* મહાત્મા ગાંધીજી પોતાના રા / કોલના પ્રવાસ દરમ્યાન તા ૨૬-૧ -૩૬ ને દિવસે પૂજ્ય મહારાજનીની મુલાકાતે જોજનસાશ્વર્મા પધારતાં તે પ્રસન્ન અને અનુસરી વળતે દિવસે ગાંધીજીના જીવન ઉપર પૂજ્યશ્રીએ દશવિદ્યા વિચારે

ગાંધીજીનું જીવન સ્થૂન ચરીર અને તેમનું કાર્ય એમ બે વિભાગોમાં વહેંચાઈ ગયેલું જણાય છે જે લોકો તેમને જોતા ગયા હતા તેમણે શું જોયું? આ વિશે વિચાર કરતા મને એક ચોભગી યાદ આવે છે.

મમાગ્મા ચાત્ર પ્રમરના લોભ હોય છે — એક તો એવા પ્રકારના લોભ હોય છે કે જેઓ ગુણ જ જુએ છે, ૨૫ જોતા નથી ખીળ એવા હોય છે કે તેઓ ૨૫ જ જુએ છે, ગુણ જોતા નથી ત્રીળ એવા પ્રકારના હોય છે કે તેઓ ૩૫ પણ જુએ છે અને ગુપ્ત પણ જુએ છે અને ચોથા એવા પ્રમરના લોભ હોય છે કે જેઓ ગુણ પણ જોતા નથી તેમ ૨૫ પણ જોતા નથી આ ચોભગી ઉપરથી જે લોકો ગાંધીજીને જોવા ગયા હતા તેઓ શા ઉદ્દેશે ગયા હતા તેનો નિર્ણય કરી શકાય છે.

‘કેટલાક લોકો અમે ગાંધીજીની આમળ સારા લાગીએ’ એ માટે ખાદી પહેરીને પણ ગયા હશે! આ પ્રમાણે ‘અમે સારા લાગીએ એમ બતાવવા માટે જ જે લોકોએ ખાદી પહેરી હશે તેમને માટે એમ કહી શકાય કે, તેમણે ૨૫ જ જોયું છે, ગુણ જોયો નથી કેટલાક લોકો એવા પણ હશે કે, જેઓ ગાંધીજીના શરીરને જોઈને શું કરવું છે! તેમણે જે કાર્ય બતાવ્યું છે તે કરવું જોઈએ! તેઓ અર્ધિમા અને અપના માર્ગે જવા માટે માસ, મદિરા તથા ચરખી લગાવેન વગેરેનો ત્યાગ કરવાનું કહે છે માટે આપણે તો તેમણે બતાવેલા કાર્યોને જ અપનાવવા જોઈએ! આ પ્રમાણે કરેનારાઓ અને વર્તનારાઓએ ૨૫ નહિ પણ ગુણ જોયો છે એમ કહી શકાય.

મે ગાંધીજીની આત્મકથામાં વાંચ્યું છે કે જ્યારે પહેલીવાર તેઓ વિનાયક જતા હતા ત્યારે તેમણે મુનિશ્રી બેચરજીસ્વામી નામના

આપણી સત્યાગ્રહના આધુની પાસે માસ, મહિના અને પરબી-સેવનનો ત્યાગ કયો હતો આ પ્રતિજ્ઞાના પ્રતાપે જ ગાંધીજી, ગાંધીજી તરીકે પકાયા નહિ તો કોણ જાણે શું થાત? બેચરજી સ્વામીને મેં તો જોયા નથી, પણ કેવળ તેમનું નામ સાંભળ્યું. પરંતુ તમારામાંથી એવા કોઈ હશે કે, જેમણે તેમની સેવા કરી હોય. એ મહાત્માએ આ ત્યાગથી ખરી વસ્તુને એવી દ્રષ્ટિ નેરીમા પ્રપરી કે, જે ત્યાગીજીને લીધે તેઓ જગત્પ્રસિદ્ધ થઈ ગયા ગાંધીજી આ પ્રમાણે ત્યાગ કરી વિચાર્યત ગયા ત્યા તેમને ત્યાગથી મ્યુત થવાના અનેક પ્રમત્તો માપડયા પણ ગાંધીજીએ એમ જ કહ્યું કે, મેં જે મહાત્માની પાસે ત્યાગ લીધો છે તે મહાત્માને અને જેમની દેશવાદી મેં એ ત્યાગ લીધો છે તે મારી માતાને હું કમી શકું નહિ. આ પ્રમાણે ગાંધીજીએ મામ, મહિના તથા પરબીસેવનનો ત્યાગ કયો અને એ ત્યાગના પ્રતાપે જ આજે ગાંધીજી જગતવદ્દ મની યમ્યા છે અને હોમ તેમને જોવા નય છે.

જો મહા માણુમ ગાંધીજીને જોવા જાય પણ ગાંધીજીએ મામ મહિના અને પરબીસેવન એ કુર્બાનીનો ત્યાગ કયો હતો તે કુરુબોને છોડે નહિ તો શું તે ગાંધીજીને મમજી શક્યો છે? અને તેમને સમ્પૂર્ણરૂપે જોઈ શક્યો છે?

કહેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે, એક એવા પ્રમારના લોકો હોય છે કે, જેઓ કેવળ રૂપને જ જુએ છે, ગુણને જોતા નથી, બીજા લોકો એવા પણ હોય છે કે જેઓ રૂપ તો જોતા નથી, પણ તેમના ખતાવેલા માર્ગો ચાહે છે—તેમના ગુણને જુએ છે અને તેને અપનાવે. ત્રીજા લોકો એવા પ્રકારના હોય છે કે, જેઓ ગાંધીજીના શરીરને પણ જુએ છે અને તેમના કાર્યને પણ અનુમરે છે તેઓ એમ વિચારે છે કે, જે કાર્યથી દેશ, જાતિ અને આત્માનું કલ્યાણ

ચાય છે અને અહિંમતનું પાનન છે તે વાત ગાંધીજી પાસેથી મળી છે માટે તેમને જોવા નો તેમણે મહેનત કામેને અપનાવવા જોઈએ એમ કહ્યાં છે પણ પ્રકારના લોભે તો આ પ્રકારના હોય છે પણ સૌથી પ્રકારના લોભ એવા હોય છે કે, તેઓ ગાંધીના સ્તરીરને પણ દેખતા નથી તેમ તેમના કાર્યને પણ અનુસરતા નથી જોનું ગાંધીજીની નિંદા કરે છે નો ગાંધીજીએ જ અમારું અહિંત કર્યું છે એમ છાતી ઠોપીને કહ્યા કરે છે

સસારમાં આ આ પ્રકારના માણસો હોય જ એમ જાણવા કહી જ ગયા છે, પરંતુ તમે કદાચ જોઈશો એનો તમે પોતે બિચાર કરો

જેમની પાને ત્યાં લેવાથી ગાંધીજી મામ, મદિગ અને પરબીના સેવનથી મચી શક્યા અને એ કારણે ગાંધીજી જે મહાત્માનો ઉપકાર માને છે તેમના તમે ચિંધો દોવા છતાં પણ જે કંઈક સ્તરીરના રૂપને જ જુઓ અને જુઓને ન જુઓ તો એમ જોવા માત્રથી શું નિર્ણય છે? તમે જેમને તમામ શુદ્ધ હો છે તેમની પાસે ત્યાગ થાય છે ગાંધીજી પોતાની સુરક્ષિત રાખી શક્યા અને એવાર લીધેના ત્યાગ તેમણે દેતાપૂર્વક પાળી બતાવ્યો પણ તમે કંઈક ઉપદેશ સાંભળીને જ મેદા રહો અને કાર્યમાં ન ઉતારો તો તમે કંઈક રૂપને જ જુઓ છો જુઓને જોતા નથી એમ કહેવાય ગાંધીજી પોતે પણ જે મહાત્માનો ઉપકાર માને છે એ મહાત્માના ચિંધ હોવા છતાં પણ જે તમે અહિંસાને વધારનારી વાતોને જીવનમાં ન ઉતારો તો તમને શું કહેવું? તમે દિવસ અને રાત ઉપદેશ સાંભળો છો, અને જે માટે દૂરથી ઉપદેશ સાંભળવા આવો છો તેમ છતાં તમારા હૃદયમાં અહિંમતને વધારનારી વાતો નિવરતી નથી એનું શું કાગપું? અને ગાંધીજીએ એક જ વા ના ઉપદેશને સદાને માટે હૃદયમાં

સ્થાન આપ્યું તથા ઉપદેશ તથા ત્યાગ વિરુદ્ધ કામ કરવાના કટોકટીના પ્રસંગો આ ધા છતાં પોતાની પ્રતિજ્ઞા ઉપર દૃઢ રહ્યા તેનું શું કાણુ? એનો જરા વિચાર કરો તો તમને જણાશે કે તેમના હૃદયમાં સાચી સાધુતા પ્રતિ માચી શ્રદ્ધા અને સાચો પ્રેમ છે તેઓ કાને અહીં આવ્યા હતા, ત્યારે કહેતા હતા કે, ' જો કે મને મમય ન હોય પણ જનારે હું અહીં આવ્યો છું ત્યારે તમને મળ્યા વિના 'મ જઈ શકું ' ' તેમના આ કબજ ઉપરની જણાવ છે કે, તેમના હૃદયમાં સાચા સાધુ-સતો પ્રતિ ફેવું સ્થાન છે! તમાગમાં આ પ્રકારની શ્રદ્ધાની ખામી છે અને આ જ કારણે અહિંમાંની વાત તમારા હૃદયમાં સ્થાન પામતી નથી અને જેમને તમે શુરુ કહો છો તેમણે અહિંમાં વિશે વારંવાર આપેલો ઉપદેશ પણ પ્રાય વ્યર્થ થાય છે

કહેવાનો આશય એ છે કે, તમે કેવળ બહારના ચરીરને જોતાં જ ન રહો પણ મુઝુને પણ જુઓ અને એ મુઝુને જીવનમાં ઉતારવાનો પ્રયત્ન પણ કરો! જે અહિંમાંથી પ્રચાર કરે છે તેમને ભૂવી ન જાઓ! ગાંધીજીને માનનાગઓ કે જેમની પાસે ગાંધીજીએ મામ-મદિરા આદિનો ત્યાગ લીધો હતો એ મહાત્માઓને માનનારાઓ હોવા છતાં પણ જો તમે લોભેએ ચરખીના ચત્તોનો ત્યાગ કર્યો નહિ તો વારતામાં તમે ગાંધીજીને સમજી શક્યા નથી, તમારા મુઝુને પણ સમજી શક્યા નથી, અહિંસાને પણ મમજી શક્યા નથી, અને ભગવાન મહાવીરને પણ સમજી શક્યા નથી બને ગાંધીજી હોય કે ખીજી કોઈ હોય પણ ભગવાન મહાવીરે તો કહ્યું છે કે, " જો અહિંમાંનો પ્રચાર કરે છે તેમનું કંઈ માનવું અને તેમના ઉપદેશને હૃદયમાં ઉતાર્યો એ કલ્પ્ય છે '

ચરખીના વલ્લેનો તમારી પાસે ત્યાગ કરાવવામાં સાધુ-સતોની જસાગદારી વિશેષ છે જ્યારે સાધુ-સતો પોતે પોતાની જસાગદારીને

સમગ્રે ત્યારે જ અહિંમાનું પાવન થઈ શકે છે અને તમારી પાસે ચરખીના વચ્ચેનો ત્યાગ કરાવી શકે છે પણ જ્યાસુધી પોતે જ ચરખીના વચ્ચે છોડે નહિ ત્યાસુધી ખીજને ચરખીના વચ્ચેનો છોડાવી પણ કેમ શકે? અને તેમના ઉપદેશની અમર પણ શું પડે? ગાંધીજી જો પોતે ચરખીના વચ્ચે પહેરે અને ખીજને તેનો ત્યાગ કરવાનું કહે તો શું તેમના કથનની લોભ ઉપર અસર થાય ખરી? આ જ પ્રમાણે સાધુ ભોક્ષા જ્યાસુધી પોતે જ ચરખીના વચ્ચેનો ત્યાગ કરે નહિ ત્યાસુધી તેમના ઉપદેશની અસર કાંઈ પડી શકે નહિ. મધ્ય એમ કહે કે, સાધુ ભોક્ષ તો શૂદ્ધચેતને ત્યાથી કપાજ લાવે છે એટલા માટે તેમને જેના કપાજ મળે છે તેવા જ તેમને પહેરવા પડે છે પણ જ્યારે ચરખીના વચ્ચે મળે છે ત્યારે શું તપાસ કરવાથી ચરખી વિનાના ખાદીના વચ્ચે નથી મળતા શું? મળે છે એના માટે નાધુએએ સર્વપ્રથમ ચરખીના વચ્ચેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ અને પછી ભોક્ષને ચરખીના વચ્ચેનો ત્યાગ કરવાનો ઉપદેશ આપવો જોઈએ જે ચરખીના વચ્ચે માટે ઘોર દિસા કરામા આવે છે એ વચ્ચેનો ત્યાગ કરો એ જ તમારા માટે ઉચિત છે જો અહિંસા અને હાગરાન મદ્દારીને તમે મમજ્યા છો તો તમારે ચરખીના વચ્ચેનો ત્યાગ કરવો જ જોઈએ ચરખીના વચ્ચેનો ત્યાગ કરવાથી સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ પણ સંધાય છે, જીવનમા સાદાઈ આવે છે, અને અહિંસાનું પાવન પણ થાય છે ચરખીના વચ્ચે માટે કેવા કેવા હત્યામોડો થાય છે એ જાણવા છતાં એના વચ્ચેનો વાપરના તે અહિંસાની અસહેનતા કરના જરાનર છે

કેટલાક ભોમ એમ કહે છે કે, અમારી પાસે પહેરાના મીનના કપાજ પડ્યા છે તેને તો અમે પહેરી નાખીએ? પણ અહિંસાની આરાધના માટે શું એ વચ્ચેનો ત્યાગ થઈ શકે નહિ? એવા કપાજનો મમત્તભાવ ઉતરી ન શકે? જો તમા ભોમ એમ કહેવા લાગે કે,

અને પહેલાના કપડા પહેરી ફાડીએ, તો તો ઘણા લો । પામે એવા મીલના કપડાનો એટલો મધો નથી છે કે તેમની આખી ૮ ગીલર એ માટે પૂતા છે ! આની દશમા તો તેઓ આખી ૭ ગીલર એ વસ્ત્રો માટે થતી હિંમતના પાપને ડાડી ચક્રે નહિ ! એટલા માટે અહિંમતની દા ક વા માટે આવા હિંસાવર્ધક ચ મીના વસ્ત્રોનો ત્યાગ કે નો લેખએ જેમ અહિંસાની રક્ષા માટે ચરમીના રત્નો ત્યાગ કે તેમ રેશમી રત્નો પણ ત્યાગ્ય છે

એવું માન્યું છે કે એક ગૃહ રેશમી કપડાને માટે દળરેશ્મ ઉવિત છી । એને ગ ન પાણીમા નાખી મારી નાખવામા આવે છે તમે ભગવાન મહાવીરના શિષ્ય અને અહિંસાના ઉપામક ડો માટે આવી પાપપૂર્ણ નીલેનો ત્યાગ કરવામા ન તમારું કલ્યાણ અને ભગવાન મહાવીર તથા અહિંમતની ઉપાનના લેવી છે

